

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนวัตกรรมทางสังคม
ของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ

POWER RELATIONSHIP AND SOCIAL INNOVATION OF FEMALE
INQUIRY OFFICIAL IN PROSECUTION OF SEXUAL
OFFENCES UNDER THE CRIMINAL

โดย

ชนัญญ์ แจ่มสามลี

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาคุณฉันทิพนธ์ สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2557

**POWER RELATIONSHIP AND SOCIAL INNOVATION OF FEMALE
INQUIRY OFFICIAL IN PROSECUTION OF SEXUAL
OFFENCES UNDER THE CRIMINAL**

BY

TANANUT JAENGSAKSEE

**A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN LEADERSHIP IN SOCIETY, BUSINESS AND POLITICS
COLLEGE OF SOCIAL INNOVATION**

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

2014

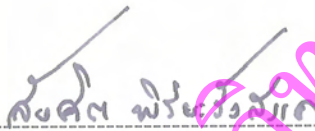
คุณฉันทิพนธ์ เรือง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนวัตกรรมทางสังคม
ของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ

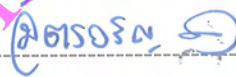
โดย
ธณัญญ์ แจ่มสามสี

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง

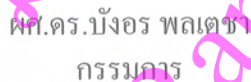
มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีการศึกษา 2557

รศ.ดร.สังสิต พิริยะรังสรรค์

ประธานกรรมการสอบ

ดร.นัตรวรัญญ์ องคสิทธิ์

กรรมการ

ผศ.ดร.บ๋องอร พลเตชา

กรรมการ

รศ.นฤมิตร สอดสุข

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.กนกรัตน์ ยศไกร
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

12 พฤษภาคม 2558

Dissertation entitled

**POWER RELATIONSHIP AND SOCIAL INNOVATION OF FEMALE INQUIRY OF
FICIAL IN PROSECUTION OF SEXUAL OFFENCES UNDER THE CRIMINAL**

by
TANANUT JAENGSAKSEE

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics

Rangsit University
Academic Year 2014

S. Piriya...

Assoc.Prof.Sungsith Piriya...

Examination Committee Chairperson

Asst.Prof.Bungon Poltecha, Ph.D.

Member

Ongkasing . C

Chatwarun Ongkasing, Ed.D.

Member

N Sodsuk

Assoc.Prof.Naruemit Sodsuk

Member and Advisor

Kanokrat Yossakrai

Kanokrat Yossakrai, Ph.D.

Member and Co-Advisor

Approved by Graduate School

Vanee Sooksatra

(Asst.Prof.Plt.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

May 12, 2015

กิตติกรรมประกาศ

การที่คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ผู้ศึกษาได้รับกำลังใจจากครอบครัว น้องสาว เพื่อนๆ ที่คอยให้กำลังใจให้ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งปวง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีอุปสรรคนานาประการ แต่ในการทำงานให้สำเร็จนั้น ผู้ศึกษาได้รับการชี้แนะจากบรรดาคณาจารย์ที่ให้ความรู้ตั้งแต่เรียน Course Work มาพัฒนาเป็นแนวคิด จนกระทั่งท่านอาจารย์ รศ.ดร.สังสิต พิริยะรังสรรค์ คณบดี วิทยาลัยนวัตกรรมการทางสังคม ได้ให้คำชี้แนะและเป็นแรงบันดาลใจที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำ คุษฎีนิพนธ์ และรศ.นฤมิตร สอดสุข อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.กนกรัตน์ ยศไกร อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ได้ร่วมกันให้คำปรึกษา ชี้แนะทั้งทางด้านวิชาการ การวิเคราะห์ การค้นคว้าเอกสารอ้างอิง และตรวจสอบต้นฉบับคุษฎีนิพนธ์ อันเป็นผลให้คุษฎีนิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แม้ว่าจะได้รับการชี้แนะจากทั้งสองท่านแล้วก็ตาม ดร.ฉัตรวิญญู องค์กรสิงห์ อาจารย์กรรมการร่วม ยังได้หาเอกสาร ตำรา ให้เพิ่มเติมและได้แนะนำแหล่งค้นคว้า ตำรา บทความที่เป็นประโยชน์ต่องานนี้ และที่สำคัญที่สุดคือได้รับการดูแลเอาใจใส่ติดตามความคืบหน้าของงานจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลักตลอดมา และได้รับกำลังใจจากผศ.ดร.บังอร พลเตชะ ในการจัดทำฉบับนี้ เป็นสิ่งที่ผู้ทำคุษฎีนิพนธ์มีความซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ และนักจิตวิทยา ที่เต็มใจให้ข้อมูล เพื่อประโยชน์และความสมบูรณ์ของงาน และท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบ คุษฎีนิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อแนะนำที่มีคุณค่า ทำให้งานฉบับนี้มีความสมบูรณ์ในที่สุด

ผู้ศึกษาสำนึกในคุณค่าของตำรา เอกสารอ้างอิง และความรู้จากคณาจารย์ทุกท่านที่ได้นำมา กล่าวอ้างไว้ด้วยความเคารพอย่างสูง ความอนุเคราะห์และเกื้อกูลจากคณาจารย์ทุกท่านที่กล่าวไว้ และไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ จะถูกจารึกในจิตใจของผู้ศึกษาด้วยความระลึกถึงตลอดไป

ธนัญญ์ แจ่มสามลี

ผู้วิจัย

5208127 : สาขาวิชาเอก : ผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง; ปร.ด. (ผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง)

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ, นวัตกรรมทางสังคม, ระบบยุติธรรม พนักงานสอบสวนหญิง, คดีเกี่ยวกับเพศ

ชนัญญ์ แจ็งสามสี : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ (POWER RELATIONSHIP AND SOCIAL INNOVATION OF FEMALE INQUIRY OF FICIAL IN PROSECUTION OF SEXUAL OFFENCES UNDER THE CRIMINAL) อาจารย์ที่ปรึกษา: รศ.นฤมิตร สอดสุข, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: ดร. กนกรัตน์ ยศไกร, 251 หน้า.

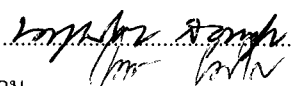
การศึกษานี้ เป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงระบบงานยุติธรรมโดยการสร้างพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นมาทำหน้าที่สอบสวนความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง และนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิง อันได้แก่ การสื่อสารและการเคลื่อนไหวทางสังคม ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

จากผลการศึกษาด้านทฤษฎีและการสัมภาษณ์ พบว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง เป็นการนำความเหมือนมาแก้ความต่าง เป็นหลักการที่วิเคราะห์ได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยการเสนอแนวทางแก้ปัญหาจากการเคลื่อนไหวของสังคม โดยกลุ่มผู้หญิง และได้บัญญัติเป็นกฎหมายตามมา และนำมาแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง พนักงานสอบสวนหญิงแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าพนักงานสอบสวนชาย ก็มีความสามารถในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศได้ ในด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายและผู้เสียหายหญิง พบว่า พนักงานสอบสวนชายมีบทบาทตั้งแต่เริ่มกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนชายมีจำนวนที่มากกว่าพนักงานสอบสวนหญิง และมีคติความคิดอื่นๆ อีกจำนวนมากที่ต้องสอบสวน ย่อมส่งผลต่อการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ ซึ่งนอกจากต้องใช้หลักการสอบสวนตาม

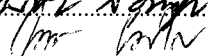
ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

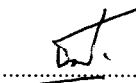
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

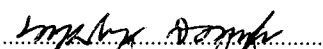
กฎหมายแล้ว ยังต้องใช้องค์อื่น ๆ เช่น ความละเอียดอ่อนในการใช้คำถามผู้เสียหายที่เป็นหญิง แต่ด้วยเวลาที่จำกัดในการทำคดีอื่นด้วย อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอบสวนของพนักงานสอบสวนชายในคดีเกี่ยวกับเพศ สำหรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง พบว่า การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ นับได้ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นการขยายโอกาสให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

ผลการศึกษานวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงในด้านการสื่อสารพบว่า พนักงานสอบสวนหญิงได้มีการพัฒนาการสื่อสาร ด้วยกายภาพที่ไม่เหมือนกับตัวผู้กระทำความผิด เป็นการปรับให้แตกต่างจากเดิม โดยปรับท่าทีการแสดงออกถึงความเป็นเพศเดียวกัน และด้วยเทคนิคที่ได้จากภายนอกระบบแต่มีความเกี่ยวพันกันในงานเช่น โรงพยาบาล เครือข่ายผู้หญิง จนสร้างความคุ้นเคย สร้างความเป็นกันเอง การสื่อสารให้เข้าใจความเป็นเพศเดียวกันทั้งคำพูดและลักษณะทางกายภาพ ทั้งด้วยความอ่อนโยน ให้คำปรึกษาทั้งในขณะที่สอบสวนและหลังจากการสอบสวน การให้การดูแลเยียวยาเบื้องต้น ภาษาสื่อสารแบบผู้หญิงถึงผู้หญิงจะคุยกันได้ยาวนานและไม่เงินอายุในเรื่องที่เป็นความละเอียด และความเปราะบางจะเข้าใจการใช้ชีวิตในสังคมและมีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน ย่อมทำให้ความจริงถูกนำมาเรียงร้อยเป็นภาษาเข้าใจง่ายขึ้น รู้ขั้นตอนหรือจังหวะที่เป็นผลกระทบในจิตใจ การสื่อสารก็จะไม่ไปซ้ำเติมให้เหมือนกับการถูกกระทำซ้ำอีก เห็นได้ว่าเป็นการใช้การสื่อสารสร้างนวัตกรรมทางสังคมจากการสอบสวนเดิมๆ ที่ใช้คำพูดอย่างเดียว ทำให้ได้รับความจริงในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพื่อแก้ปัญหาของสังคมส่วนล่างได้อย่างจริงจัง สำหรับการเคลื่อนไหวทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิง พบว่า นับจากที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนหญิง มีบทบาทเป็นผู้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่เขตการสอบสวนในกรุงเทพมหานครและนอกเขตกรุงเทพมหานคร โดยกระจายไปตามจังหวัดใหญ่ เป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของสังคมภายนอกประเทศและภายในประเทศ ทั้งนี้กลุ่มผู้หญิงที่รวมตัวกันได้เสนอแนวทางให้สังคมเห็นถึงเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงวาทกรรมของมุมมองจากสังคมที่มีแนวคิดชายเป็นใหญ่ โดยมีความพร้อมในการเรียกร้องและคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงที่ถูกกระทำเกี่ยวกับความผิดทางเพศและกรณีอื่นๆ ที่ผู้หญิงเป็นผู้เสียหาย การสร้างความร่วมมือกับองค์กรสตรีต่างๆ ตลอดจนการจัดตั้ง

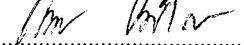
ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

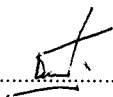

ชมรมพนักงานสอบสวนหญิงขึ้น รวมถึงเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหญิงให้กลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคมต่อไป

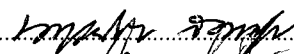
ผลการศึกษานี้จะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรม การมีแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพพนักงานสอบสวนหญิงและพัฒนาให้มีการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเชิงนโยบายของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมเพื่อการเยียวยาผู้เสียหายหญิงที่สอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายของรัฐต่อไป

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

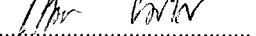
ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

5208127 : MAJOR : LEADERSHIP IN SOCIETY, BUSINESS AND POLITICS;

Ph.D. (LEADERSHIP IN SOCIETY, BUSINESS AND POLITICS)

KEY WORDS : POWER RELATIONSHIP, SOCIAL INNOVATION, JUSTICE

**SYSTEM, FEMALE INQUIRY OFFICIAL, PROSECUTION OF
SEXUAL OFFENSES UNDER THE CRIMINAL CODE**

**TANANUT JAENGSAWSEE : POWER RELATIONSHIP AND SOCIAL
INNOVATION OF FEMALE INQUIRY OF FICIAL IN PROSECUTION OF SEXUAL
OFFENCES UNDER THE CRIMINAL. DISSERTATION ADVISOR: ASSOC.PROF.
NARUEMIT SODSUK., DISSERTATION CO-ADVISOR: KANOKRAT YOSSAKRAI,
Ph.D., 251 p.**

This study examines the social changes that have led to the justice system by creating a female officer on duty investigation guilt about sex under the criminal code. The objective is to study the power relationship between female inquiry official and female victims, power relationship between male inquiry official and female victims, relationship of power between justice system and female victims, and social innovations of female inquiry official, including communication and social movements in the prosecution of sexual offenses under the criminal code.

The theory studies and interviews show that power relationship between female inquiry official and female victims is like bringing up the difference. The principle is the analysis of the actual problem by a failure of the movement of society by women and subsequent legislation to solve the problem entirely. Female inquiry official, although there are fewer than male inquiry official, they have the ability to investigate prosecution of sexual offenses under the criminal code. In the power relationship between male inquiry official and female victims, male inquiry official's role has role from the start of the criminal justice system. The officers, men have a

Student's Signature *Tananut J* Dissertation Advisor's Signature..... *N. Sodsuk*.....

Dissertation Co-Advisor's Signature..... *Kanokrat Yossakrai*.....

larger number of female officers and a lawsuit against the other lot to investigate. These would affect the investigations about prosecution of sexual offenses under the criminal code. In addition to the principle of legal investigation, also needs to take other factors, such as the delicate questions of the victims are women. With limited time in the case of other things may affect the performance of male inquiry official's investigation of prosecution of sexual offenses under the criminal code. For power relationship between justice system and female victims, it found that the victim justice system bringing the reconciliation process used in the investigation of prosecution of sexual offenses under the criminal code. Since that is the right choice process and expanding opportunities for victims to be healed quickly and fairly.

The results of social innovations study of female inquiry official found that the woman has developed communication with unlike a physical offender. Female inquiry official adjust to a different kind of attitude by changing the expression of the same sex and techniques from outside the system, there is a connection in the network, such as a hospital. The familiar create a friendly communication to understand the words of the same sex and physical characteristics. The gentle counseling is in both probe and the probe. The primary care remedies language communication, women to women will not talk about the long and does not shy about a shame. Womanhood is used to understand the social and cultural life in the same way. It makes the truth was sort of a more predictable, know the steps or in the rhythm of the heart. Communication is not to aggravate the same as the repeated again. It is believed that the use of communication and social innovators from the original investigation using words alone. It has been true in bringing the perpetrators to justice to solve the problem of lower social issues. For social movements of female inquiry official found that since the law requires a woman to have a role as an official investigation about sex since 2538. They are working in the area of investigation in Bangkok and outside Bangkok by spreading the provinces, as a result of the movement of society and domestic. By a group of women gathered to propose changes in society in society. It is not just the discourse of society with a view from the male dominance are ready to

Student's Signature *Tanant J.* Dissertation Advisor's Signature *N. Sodsuk*

Dissertation Co-Advisor's Signature *Kamnat Yomkhun*

claim and protect the rights of women victims of prosecution of sexual offenses under the criminal code and other cases of the woman is the victim. The collaboration with various women's organizations including the establishment of the club female inquiry official to assist trafficked women to go back to living a normal life in society.

The results of this study will lead to the development of knowledge about power relationship and social innovation to the performance of female inquiry official. The official guide is to empowering women and to increase the number of female inquiry official to meet the volume of cases that occur in society. As well as a guide to policy and practice of female victims judicial remedies to women who comply with the laws and policies of the next state.

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

Student's Signature *Tanant J.* Dissertation Advisor's Signature..... *N. Sodsuk*

Dissertation Co-Advisor's Signature..... *Kornkiet Gornkruai*

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก	7
1.4.2 ประเด็นการศึกษา	7
1.4.3 ระยะเวลาในการศึกษา	7
1.5 ระเบียบวิธีการวิจัย	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
1.6.1 ด้านวิชาการ	8
1.6.2 ด้านการปฏิบัติหน้าที่	8
1.7 นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 วัฒนธรรมกับอำนาจ (Culture and Power)	10
2.1.1 วัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies)	10
2.1.2 วัฒนธรรมศึกษาในแนววิพากษ์ (Critical Cultural Studies)	15
2.1.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relationship)	32
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการของผู้หญิงในสังคม	46
2.2.1 การเรียกร้องสิทธิของผู้หญิง	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 สถานภาพของสตรีไทย ตั้งแต่ ยุคทาส ไพร์	48
2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง หญิงกับเด็ก ในสังคมชายเป็นใหญ่	49
2.2.4 สถานภาพ และทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อผู้หญิง	49
2.2.5 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory)	50
2.3 นวัตกรรมทางสังคม	59
2.3.1 การสื่อสาร (Communication)	59
2.3.2 การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)	73
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	83
2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	89
บทที่ 3 ระบบยุติธรรมของประเทศไทยกับคดีเกี่ยวกับเพศ	
3.1 ระบบยุติธรรมไทย	94
3.2 ที่มาของพนักงานสอบสวน (Inquiry Official)	95
3.2.1 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง	96
3.2.2 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (Offences Relating to Sexuality)	97
3.2.3 ผู้เสียหาย (Victim)	98
3.3 คดีทางเพศ	98
3.3.1 ตัวอย่างคดีข่มขืนที่สะท้อนขวัญประชาชนจนเกิดเป็นกระแสเรียกร้องให้ลงโทษประหารชีวิต	101
3.3.2 ตัวอย่างคดีข่มขืนที่มีการวิพากษ์วิจารณ์และเกิดกระแสเรียกร้องให้มีระบบงานยุติธรรมที่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม	105
บทที่ 4 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	
4.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง	111
4.1.1 สาเหตุของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ	113
4.1.2 ความจำเป็นในการมีพนักงานสอบสวนหญิง	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.3 จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงสอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมหรือไม่	115
4.1.4 บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงมีประสิทธิผลหรือไม่	116
4.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง	117
4.2.1 สาเหตุของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ	118
4.2.2 จำนวนพนักงานสอบสวนชาย สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมหรือไม่	119
4.2.3 บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงมีประสิทธิผลหรือไม่	120
4.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง	120
4.3.1 การเยียวยาผู้เสียหาย	121
4.3.2 การเข้าถึงสิทธิการเยียวยาผู้เสียหาย	125
บทที่ 5 นวัตกรรมทางสังคม	
5.1 การสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิง	127
5.2 ความเคลื่อนไหวทางสังคม	132
5.2.1 ความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีในระบบยุติธรรมในต่างประเทศ	132
5.2.2 ความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีในระบบยุติธรรมไทย	138
5.2.3 การเคลื่อนไหวของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรม	138
บทที่ 6 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการศึกษา	143
6.1.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง	143
6.1.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง	145
6.1.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง	147
6.1.4 นวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิง	147

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.2 อภิปรายผล	150
6.3 ข้อเสนอแนะ	157
6.3.1 ด้านวิชาการ	158
6.3.2 ด้านการปฏิบัติหน้าที่	158
บรรณานุกรม	159
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ตัวอย่างคำพิพากษาคดีข่มขืนตามแนวกฎหมายใหม่ และแนวหลังสมัยใหม่	172
ภาคผนวก ข คำพิพากษาข่มขืนบนรถไฟ	177
ภาคผนวก ค รายละเอียดในหนังสือที่ผู้เสียหายคดีข่มขืนบนรถไฟเมื่อ 13 ปีก่อนได้นำมายื่นต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)	181
ภาคผนวก ง คำสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) พนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา	184
ประวัติผู้วิจัย	251

สารบัญภาพ

ภาพที่

2.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

หน้า

89

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน อนาคต ทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย ต่างเกิดขึ้นด้วยความต่าง (Difference) และความเหมือน (Similar) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความต่างและความเหมือนได้กลายมาเป็นวัฒนธรรม (Culture) และที่เห็นชัดเจนในสังคมของความต่างคือความเป็นเพศ (Gender) เป็นหญิง เป็นชาย ที่สังคมประกอบสร้าง (Construct) ขึ้นมาโดยนำเอาค่านิยม จารีตประเพณี เศรษฐกิจ กฎหมาย มากำหนดความเป็นเพศ ให้มีบทบาทและหน้าที่ของแต่ละเพศให้มีความต่างยิ่งขึ้นทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของความต่าง ซึ่งผู้ที่กำหนดความต่างคือ ผู้ที่มีอำนาจหรือผู้นำในสังคมนั้นๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นเพศชาย เป็นวาทกรรมที่มักเรียกกันหรือที่เรียกกันว่า “สังคมชายเป็นใหญ่” (สุภาภรณ์ อัยภูมิมงคล และคณะ, 2554 : 135)

เมื่อเกิดความต่างในแต่ละบริบทของสังคมที่ความเป็นหญิงชายอยู่ร่วมกัน ปัญหาความต่างในสังคมนั้นๆ ก็เกิดตามมา และสิ่งที่ทำให้เห็นภาพของสังคมดังกล่าวก็โดยตัวของเพศในสังคมนั้นๆ ได้สื่อออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยการเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย การแสดงออกที่มีอำนาจในทางสังคม เป็นการแสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำที่ถูกกดทับในบทบาทหน้าที่มาเนิ่นนาน แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังเกิดขึ้นในสังคมเรื่อยมา หากจะมองเห็นในสังคมอื่นๆ ก็จะปรากฏออกมาทางสื่อโดยทางสื่อต่างๆ เช่นกัน ที่ผู้สื่อสารพยายามสื่อให้เห็นหรือสะท้อนให้เห็นภาพในสังคมนั้นๆ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นช่วงที่เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมทั่วโลกในทุกๆ ด้าน และที่ปรากฏทางสื่อ เช่น ทางโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ หนังสือพิมพ์ได้นำเสนอข่าว “โลกาภิวัตน์ สาเหตุ คลื่นขมขึ้นอินเดียพุ่ง” (พระมหาสมพงษ์ คุณ าก โร, <http://www.komchadluek.net/detail/20130928/169251/%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A0%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B9%8C%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%94%E0%B8%B5%E0%B8%82%E0%B9%88>)

%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%B7%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%9E%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%87.html, 2557) และมีข่าวการข่มขืนในประเทศอินเดียซึ่งโด่งดังไปทั่วโลก เกิดขึ้นอีกหลายครั้งจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทย ได้เสนอข่าวคดีข่มขืนน้องแก้มขณะโดยสารไปกับรถไฟโดยพนักงานของการรถไฟแห่งประเทศไทย นอกจากสิ่งที่สื่อตั้งกล่าวแล้ว การกระทำในทางเพศที่เป็น การล่วงละเมิดทางเพศก็ยังปรากฏอยู่ทั่วไป ทั้งที่อยู่นอกระบบกฎหมายและในระบบกฎหมาย ซึ่งในระบบกฎหมาย หมายถึง ความเป็นสามีภรรยาของชายหญิง โดยชอบด้วยกฎหมายได้เป็นบรรทัดฐานของสังคมไทยโดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งในการศึกษาคำพิพากษาของศาล (ก่อนการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ. 2550) ในสายตาของศาลผ่านคำพิพากษาเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปของสังคมว่า “ในกรณีที่ผู้ชายเคยมีความสัมพันธ์กับหญิงในลักษณะคนรัก หรือเคยอยู่กินหรือได้แต่งงานและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน แม้ต่อมาภายหลังจะได้แยกกันอยู่โดยที่ยังไม่ได้ทำการหย่าให้ถูกต้อง หากฝ่ายชายได้ใช้กำลังข่มขืน การกระทำของชาย ก็จะได้รับคำอธิบายว่าเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยไม่ผิดต่อกฎหมาย ศาลเห็นว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบด้วยเหตุผลว่าจำเลยกระทำไปโดยสำคัญผิด คือ “เข้าใจโดยสุจริตว่าผู้เสียหายเป็นภรรยาของจำเลย”และทำให้เกิดอำนาจที่จะลดคร่าภรรยาไปเพื่อการอนาจาร มีอำนาจหน่วงเหนี่ยวกักขังและบังคับร่วมประเวณีกับภรรยาได้” ในกรณีนี้นับได้ว่าเป็นการยอมรับอำนาจของชายเหนือหญิงที่เป็นภรรยา (หรือแม้เพียงอยู่กินด้วยกันก็ตาม) ในการใช้กำลังให้ภรรยาต้องอยู่ใต้บังคับ แม้จะเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายก็ตาม การยอมรับเหตุสำคัญผิดของชายในการบังคับขู่ขู่หญิง เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการบังคับขู่ขู่หญิงโดยชายผู้เป็นสามีเป็นความคิดที่ปรากฏอยู่ทั่วไป ดังนั้น เมื่อมีการอ้างเหตุดังกล่าว คำพิพากษาของศาลจึงยอมรับว่าเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างไม่ลืมนึกแต่แน่นอน” (สุภาพรณ อภัยมงคล และคณะ, 2554 : 131) จะเห็นได้ว่า ปรากฏการณ์ในสังคมล้วนเกิดจากความต่างทั้งสิ้น และปัญหาผู้หญิง (รวมถึงเด็กหญิง) ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกข่มขืน หรือผู้ถูกกระทำ ไม่ได้หมดสิ้นไปจากสังคมทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทยแต่อย่างใด

ในประเทศไทย เพศหญิงจะถูกกำหนดบทบาทโดยค่านิยม ประเพณี กฎหมาย ซึ่งประกอบสร้างความเป็นเพศ (Gender) ในหลายยุคสมัยเรื่อยมา จนกระทั่งผู้หญิงบางกลุ่มเริ่มให้ความสนใจและให้ความเป็นเพศเข้ามามีบทบาทหน้าที่มากขึ้น เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ความเป็นปัจเจกชน ทำให้เกิดกลุ่มผู้หญิงเรียกร้องสิทธิตามแนวคิดที่ควรจะเป็นในแต่ละสถานการณ์

นั้นๆ โดยเกิดเป็นแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) แนวคิดนี้ได้แผ่ขยายไปทั่วโลก และได้ไปแทรกอยู่ในกระบวนการต่างๆ รวมถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมไทย ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดตามสังคมที่เปลี่ยนเช่นกัน จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิด และโครงสร้างของสังคม จากมิติบทบาทดั้งเดิม (Traditional Role) ไปเป็นมิติในบทบาทที่เปลี่ยนแปลง (Change Role) และส่งผลกระทบต่อไปยังหน้าที่จากเดิมที่เปลี่ยนแปลงไป ตามแนวคิดและเจตคติของสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) และสังคมยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern Society) จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้เพศหญิงมีสถานะ บทบาท และหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมสมัยใหม่ และสังคมยุคหลังสมัยใหม่ ดังนั้น จากปัญหาความต่าง (Difference) และแนวคิด ค่านิยม จารีตประเพณี เศรษฐกิจ กฎหมาย ได้ประกอบสร้างผู้หญิงขึ้นมาให้มีบทบาทภาระหน้าที่ตั้งแต่ต้นทาง ในกระบวนการยุติธรรมไทย นับว่าเป็นนวัตกรรมทางบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงในการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนหญิง

พนักงานสอบสวนหญิง มาจากบทบาทความเป็นหญิงที่แท้จริงหรือไม่ หรือเกิดจากแนวคิด ค่านิยม จารีตประเพณี เศรษฐกิจ วัฒนธรรม กฎหมาย ตามสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเป็นการตระหนักรู้ได้ และต่อมาก็ได้บัญญัติเป็นกฎหมายรองรับสิทธิและบทบาทหน้าที่ กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง โดยมีคำสั่งกรมตำรวจ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา รองรับ การกำหนดบทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวนหญิงเพื่อให้ทำหน้าที่สอบสวนผู้เสียหายที่เป็นหญิง รวมทั้งเด็กหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ ซึ่งรวมถึงคดีข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งเดิมเป็นบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนชายและยังมีหน้าที่สอบสวนในคดีอื่นๆ ด้วย เมื่อมีกฎหมายกำหนดเปลี่ยนแปลงจากเดิม พนักงานสอบสวนหญิงจึงมีบทบาทหน้าที่ในการสอบสวนคดีข่มขืนกระทำชำเราที่ผู้หญิง เด็กหญิงเป็นผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเราหญิง โดยมีข้อมูลจากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติบ่งชี้ว่า ผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศมิได้ลดลงแต่อย่างใด ทว่าปัญหาของผู้หญิงที่ถูกกระทำดังกล่าวจะถูกเกลื่อนกลืน ไปตามกระแสเศรษฐกิจสังคมของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีกว่า หรือมีอำนาจที่เหนือกว่า

ปรากฏการณ์ทางสังคมของแต่ละประเทศ ที่ปรากฏคดีข่มขืนกระทำชำเรา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้หญิงได้เรียกร้องการคุ้มครองสิทธิ การเยียวยาและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม จนเกิดเป็นหลักการระหว่างประเทศในรูปแบบข้อตกลงและกฎหมาย เพื่อให้ผู้หญิงได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิในแต่ละประเทศได้ออกกฎหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกดีดังกล่าว สำหรับประเทศไทยได้ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าว โดยเห็นว่า ปัญหาคดีเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำ

ข้าเราควรให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขเยียวยาอย่างยุติธรรม ในระบบความยุติธรรม จึงมีการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นเพื่อมาทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริง และพยายามหาทางเยียวยาผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้ผู้หญิงในสหวิชาชีพเข้ามามีบทบาททางสังคมในการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงที่ถูกกระทำในคดีดังกล่าวด้วย

ในกระบวนการยุติธรรมของไทย คดีข่มขืนกระทำชำเราหญิงรวมทั้งเด็กหญิง เป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มต้นคดีโดยตัวผู้หญิง หรือโดยผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชนหญิง ซึ่งกฎหมายเรียกว่า “ผู้เสียหาย” หรือนักสังคมสงเคราะห์ กรณีบุคคลในครอบครัวเด็กหญิงเป็นผู้กระทำเข้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำแจ้งความร้องทุกข์แล้ว จะเริ่มต้นรวบรวมพยานหลักฐานด้วยการสอบสวน ในการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนหญิงจะมีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวน เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนพร้อมทำความเข้าใจสิ่งฟ้องหรือไม่ฟ้องเสนอต่อพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการที่รับสำนวนเห็นควรสั่งฟ้องก็จะนำเสนอคดีต่อศาลต่อไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบปฏิบัติของพนักงานสอบสวน)

จากกระบวนการดังกล่าว กฎหมายคาดหวังว่า พนักงานสอบสวนหญิงจะมีส่วนในการเข้ามาทำหน้าที่ให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ ระหว่างเพศชายและเพศหญิงให้มีสิทธิเท่าเทียมกัน ตามที่กฎหมายให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิและสร้างหลักประกัน กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และจะต้องส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย รวมทั้งการเสริมสร้างและปรับเปลี่ยนเจตคติในสังคมไทย ไปสู่สังคมที่มีความเสมอภาคระหว่างหญิงกับชาย การเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยได้กำหนดไว้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ตลอดจนการนำข้อเรียกร้องจากกลุ่มบุคคลที่ทำงานด้านผู้หญิง เช่น กลุ่มเอ็นจีโอมูลนิธิผู้หญิง จากกฎหมายและกระแสเรียกร้องของสังคม จึงนำไปประกอบสร้างเพื่อให้ผู้หญิงมีบทบาทและนำไปสู่แนวคิดเรื่องเพศภาวะ (Gender) โดยไม่ได้มองเฉพาะเพศใดเพศหนึ่งอีกต่อไป แต่ดูที่ความเหมาะสม จึงทำให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในรูปแบบต่างๆ กันตามเพศภาวะ

พนักงานสอบสวนหญิงเริ่มมีขึ้นในปี พ.ศ. 2537 โดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเชิญเรตารวจไปร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สตรีกับการพัฒนา” ซึ่งจัดขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติโดยกรมตำรวจหรือ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน)

ได้มีข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะให้มีการจัดพนักงานสอบสวนที่เป็นหญิงในกรณีการสอบสวนหญิง เช่น คดีข่มขืนกระทำชำเรา เนื่องจากผู้หญิงมีความละเอียดอ่อน และเข้าใจถึงสภาพจิตใจของผู้เสียหายได้ดีกว่าชาย ซึ่งจะทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการรับแจ้งเหตุเกี่ยวกับคดีครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเท่ากับคดีอื่นๆ ด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 มีพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจนครบาล 3 แห่ง คือ สถานีตำรวจนครบาล บางซื่อ คลิ่งชัน และบางนา โดยแต่ละแห่งมีพนักงานสอบสวนหญิงแห่งละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งพนักงานสอบสวนหญิงทั้ง 15 คน เป็นรุ่นแรกได้เริ่มปฏิบัติงานในหน้าที่พนักงานสอบสวนตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2538 เป็นต้นมา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 พนักงานสอบสวนหญิงได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย แต่สถิติจำนวนคดีข่มขืนกระทำชำเราหญิง ก็ยังเพิ่มสูงขึ้นทุกปี บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจึงได้ตระหนักถึงจำนวนปริมาณคดีกับจำนวนของบุคลากรในแต่ละส่วนที่ไม่สมดุลกันจะทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และจะทำให้ประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากการเปิดเผยข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนระหว่างหญิงชายในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะข้าราชการอัยการเปรียบเทียบระหว่างหญิงชายในปี พ.ศ. 2550 พบว่า เป็นชายร้อยละ 85 หญิง ร้อยละ 15 สำหรับระดับอธิบดีมีสัดส่วนเป็นหญิงน้อยมาก และพบว่า ไม่มีผู้ตรวจการและอัยการสูงสุดเป็นสตรีเลย ส่วนด้านผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม จากการเปิดเผยข้อมูลจำนวนผู้พิพากษาในประเทศ ในปี พ.ศ. 2550 เป็นชาย 2,946 คน เป็นหญิง 859 คน นอกจากนั้นด้านราชทัณฑ์และทนายความ ก็มีสัดส่วนหญิงชายลักษณะเช่นเดียวกันกับศาล และข้อมูล ในปี พ.ศ. 2554 ก็พบว่า จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงทั่วประเทศ มีเพียง 140 คน

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีคำสั่งกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ให้เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิง จำนวน 21 คน และต่อมาเปิดรับบุคคลที่จบเนติบัณฑิต (ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางกฎหมาย) อีกจำนวนหนึ่ง และในปี พ.ศ. 2553 ได้เปิดรับผู้หญิงให้เข้าเรียนที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อให้เป็นพนักงานสอบสวนหญิง จนถึงปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 2 เพิ่งสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2556 และเริ่มปฏิบัติงานจำนวน 70 คน ในปี พ.ศ. 2557 แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนพนักงานสอบสวนหญิง ยังไม่ได้ประจำอยู่ที่สถานีตำรวจทุกสถานีตามที่กฎหมายระบุไว้ พนักงานสอบสวนหญิงที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายในเรื่องความเป็นธรรมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และผลจากการทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานสอบสวนหญิง พบว่า นอกจากความรู้ในวิชาชีพจะจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงแล้ว พนักงาน

สอบสวนหญิงที่ได้รับรางวัลดีเด่น และพนักงานสอบสวนหญิงที่ไม่ได้รับรางวัล ยังมีคุณสมบัติอีกหลายประการ เช่น การเข้าถึงจิตใจ การได้รับความไว้วางใจจากผู้เสียหายผู้หญิง เด็กหญิง

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้ศึกษาได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยดูความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง พนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง นวัตกรรมทางสังคม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและความเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรม การมีแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพพนักงานสอบสวนหญิงและพัฒนาให้มีการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเชิงนโยบายของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมเพื่อการเยียวยาผู้เสียหายหญิงที่สอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายของรัฐ

1.2 คำถามการวิจัย

1. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย และระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิงเป็นอย่างไร
2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนผู้เสียหายหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ทำให้การอำนวยความสะดวกเกิดประสิทธิผล จริงหรือไม่

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง
4. เพื่อศึกษานวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีและใช้ในการทำงานด้านการสอบสวนผู้เสียหายหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

5. เพื่อนำผลการศึกษาข้อ 1.3.1 – 1.3.4 มาวิเคราะห์หาข้อสรุปว่า พนักงานสอบสวนหญิงเป็นนวัตกรรมของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมโลกมาสู่สังคมไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขระดับการดูแลและเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นหญิงให้คงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นหญิง เพื่อกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นธรรมชาติ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. พนักงานสอบสวนหญิงที่ทำคดีข่มขืนกระทำชำเราหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และนครราชสีมาจำนวน 10 คน
2. พนักงานสอบสวนชาย ที่ทำคดีข่มขืนกระทำชำเราหญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ที่ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิงจำนวน 10 คน
3. จากสำนวนคดีข่มขืนกระทำชำเราที่ผู้เสียหายหญิงได้ให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนหญิง
4. จากพนักงานอัยการจำนวน 10 คน
5. จากนักจิตวิทยา 1 คน

1.4.2 ประเด็นการศึกษา

ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตการศึกษาให้อยู่ในประเด็น เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง และนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงที่ทำงานสอบสวนผู้เสียหายหญิง เฉพาะในความคิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้หญิงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเท่านั้น

1.4.3 ระยะเวลาในการศึกษา

ช่วงเวลา พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2557

1.5 ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาพัฒนาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In-dept Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ระบุไว้ในหัวข้อ 1.4.1 โดยออกแบบการวิจัย (Research Design) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากัน (Face to Face Interview) ใช้คำถาม สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยาม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง พนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง นวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง และเพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์น่าเชื่อถือและนำมาสนับสนุนการ สัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกต (Observation) การสอบสวนที่มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ สอบสวน และพนักงานสอบสวนชายเป็นผู้สอบสวน เพื่อให้เห็นบทบาทการปฏิบัติหน้าที่จริง และ เป็นการสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมา ประมวลรวบรวมประเด็นจากคำถามเป็นคำตอบต่างๆ และนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมเป็นประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยอ้างอิงหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ด้านวิชาการ

องค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของ พนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรม

1.6.2 ด้านการปฏิบัติหน้าที่

1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพพนักงานสอบสวนหญิงและพัฒนาให้มีการเพิ่มจำนวน พนักงานสอบสวนหญิงให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อนำข้อเสนอแนะจากการวิจัย เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเชิงนโยบายของ พนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมเพื่อการเยียวยาผู้เสียหายหญิง

1.7 นิยามศัพท์

พนักงานสอบสวนหญิง หมายถึง พนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรก และรุ่นต่อมา มาถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นตำรวจสัญญาบัตรได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่นๆ เพื่อทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาที่ผู้หญิงเป็นผู้เสียหาย

คดีข่มขืนเกี่ยวกับเพศ หมายถึง การล่วงละเมิดทางเพศ ที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิง รวมทั้งเด็ก และเยาวชนหญิง

การปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง กิจกรรมการปฏิบัติงานในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง การปฏิบัติหน้าที่อย่างอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน การสรุปสำนวน การส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ การสอบสวนเพิ่มตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หมายถึง การศึกษาวิวัฒนาการสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยของระบบสังคมและวิธีการผลิต เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ๆ ของผู้คนและสังคมในแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่

นวัตกรรมทางสังคม หมายถึง นวัตกรรมใหม่ทางความคิดที่พัฒนาสังคม ช่วยเสริม สร้างความสามารถทางสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน โครงสร้างขององค์กรและระบบขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนโดยจะแสดงถึงรูปแบบของการสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่การปฏิรูปสถาบันหน่วยงานหรือนโยบายใหม่ๆ อันได้แก่ การสื่อสาร และความเคลื่อนไหวทางสังคม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรมกับอำนาจ (Culture and Power)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการของผู้หญิงในสังคม
3. นวัตกรรมทางสังคม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 วัฒนธรรมกับอำนาจ (Culture and Power)

วัฒนธรรมมีบทบาทในวิถีชีวิตและการปฏิบัติของคนในสังคมที่ส่งผลสืบเนื่องกันมา อีกทั้งเป็นปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในสังคมในการแสดงออกและปฏิบัติต่อกันโดยมีการควบคุมและการแฝงด้วยอำนาจเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ประกอบด้วย

2.1.1 วัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies)

ในการศึกษาประเด็นความแตกต่าง (Different) ในสังคม เป็นการศึกษาวัฒนธรรม หรือ วัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) หมายถึง การศึกษาเรื่องราวต่างๆ ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ ดนตรี การแสดงฯ (Swartz, 1997 : 12) และสิ่งเหล่านี้ เมื่อรวมกันแล้ว จึงถูกเรียกว่า “วัฒนธรรม” ริชาร์ด ฮ็อกการ์ต (Richard Hoggart) ได้ก่อตั้งศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย (Centre for Contemporary Cultural Studies) ขึ้นในมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม สถาบันนี้เป็นสถาบันที่ริเริ่มการศึกษาวัฒนธรรมขึ้นเป็นแห่งแรกในอังกฤษ ในปี ค.ศ.1963 การศึกษาวัฒนธรรมในระยะแรกๆ นั้นได้รับอิทธิพลความคิดจาก เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams) ซึ่งพยายามนิยามความหมายของวัฒนธรรมให้กว้าง

ออกไปจากเดิม ซึ่งมักจะยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมแบบจารีตประเพณีที่งดงาม หรือเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นปกครองที่เรียกว่า วัฒนธรรมชั้นสูง (High Culture) ความคิดเบื้องต้นของการศึกษาวัฒนธรรมที่ต่างไปจากจารีตนั้นเริ่มขึ้นจาก ความสนใจของนักวิจารณ์วรรณกรรมและนักสังคมวิทยา ได้เรียกวิธีศึกษาว่า “จุดเปลี่ยนทางมานุษยวิทยา” (Anthropological Turn) เนื่องจากการนิยามวัฒนธรรมในทางมานุษยวิทยานั้น เป็นการนิยามจากวิถีชีวิตของมนุษย์ที่มีหลายแง่มุม ซึ่งแตกต่างจากชีวิตของชนชั้นปกครองซึ่งมักจะนิยามวัฒนธรรมแบบสวยงามเท่านั้น วิธีการศึกษาวัฒนธรรมของศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย ยังเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ธรรมเนียมการศึกษาและการสร้างความรู้ในมหาวิทยาลัยในช่วงเวลานั้นด้วย นักวิชาการของศูนย์แห่งนี้ ได้ศึกษาอย่างเป็นสหวิทยาการ และไม่มี การจัดความสำคัญว่าศาสตร์ประเภทไหนดีที่สุด ศูนย์แห่งนี้จึงมีนักวิชาการจากหลายสาขาเข้ามาทำงานร่วมกันและได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ งานศึกษาวัฒนธรรมรุ่นแรกๆ มักจะอธิบายวัฒนธรรมด้วยกรอบของมาร์กซิสต์ ซึ่งอธิบายความแตกต่างและความไม่เท่าเทียมกันของชนชั้นทางสังคม จนถึงทศวรรษที่ 70 การศึกษาก็ค่อยๆ เบี่ยงเบนความสนใจไปสู่ประเด็นเกี่ยวกับชีวิตของประชาชนทั่วไป

นักคิดที่มีอิทธิพลในช่วงเวลานี้ ได้แก่ หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) และอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ซึ่งพยายามวิพากษ์วัฒนธรรมที่เกิดจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญที่คอยชี้นำสังคม ในทศวรรษที่ 80 ความคิดดังกล่าวก็ผนวกเข้ากับแนวทฤษฎีหลัง โครงสร้างหน้าที่ (Post Structuralism) และการวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา นักวิชาการที่สำคัญในช่วงนี้ ได้แก่ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall), พอล กิลรอย (Paul Gilroy) และ ฮาเซล คาร์บี้ (Hasel Calby) นักวิชาการเหล่านี้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องเชื้อชาติและการกดขี่ของจักรวรรดินิยม รวมทั้งหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับสตรีขึ้นมาวิเคราะห์

คำว่า “วัฒนธรรมศึกษา” (Cultural Studies) มาจากชื่อของศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย (Center for Contemporary Cultural Studies: CCCS) ณ มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ที่ก่อตั้งโดย ริชาร์ด ฮอกการ์ท (Richard Hoggart) ในปีค.ศ.1964 โดยบุคคลสำคัญที่ทำให้ Cultural Studies แพร่หลายไปทั่วโลก ก็คือ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) อดีตบรรณาธิการยูนิกแมกของวารสารฝ่ายซ้ายชื่อ ก้องโลกอย่าง New Left Review และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัยคนที่สองต่อจากฮอกการ์ทในปี ค.ศ.1969 กล่าวได้ว่า Cultural Studies ในช่วงของฮอลล์เป็นการนำความคิดแบบวัฒนธรรมนิยม (Culturalism) เข้ากับกระบวนทัศน์แบบ โครงสร้างนิยม (Structuralism) กลายเป็น การศึกษาโครงสร้างส่วนบนในนิยามแบบมาร์กซิสต์ ด้วยการวิเคราะห์แบบสัญวิทยา มีแนวคิดเรื่อง การครองความเป็นเจ้า (Hegemony) ของนักทฤษฎีมาร์กซิสต์มนุษยนิยม อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio

Gramsci) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา โดยที่ “วัฒนธรรม” ที่พวกวัฒนธรรมศึกษากล่าวถึงไม่ได้หมายถึง วัฒนธรรมในความหมายแบบเดิมที่เยื้องยั้งจองหอง หากแต่มุ่งสู่นิยามวัฒนธรรมแบบใหม่ที่เปิดกว้างสู่มนุษย์ทุกคนบนฐานของความเท่าเทียมและเคารพซึ่งกันและกัน นั่นก็คือ วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (Culture as a Way of Life) รวมทั้งการมองวัฒนธรรมเป็นสนามทางการเมือง เพราะการทำงานของวัฒนธรรมศึกษามีใช้เพียงเพื่อให้รู้หรือเข้าใจ หากแต่เป็นปฏิบัติการทางการเมืองที่มุ่งเปิดเผย ให้เห็นถึงกลไกและความสัมพันธ์ทางอำนาจที่บิดเบี้ยว รวมทั้งเปิดเผยให้เห็นถึงความเอารัดเอาเปรียบที่คนกลุ่มหนึ่งกระทำต่อคนอีกกลุ่มหนึ่งผ่านกิจกรรมธรรมดาสามัญในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นเรื่องปกติวิสัยไปโดยปริยาย การศึกษาแบบนี้จึงสะท้อนถึงจิตวิญญาณการต่อสู้ของฝ่ายซ้ายอย่างชัดเจน การก้าวเดินทางความคิดของวัฒนธรรมศึกษาที่ผ่านมากกว่า 30 ปี กลับเต็มไปด้วยปมปัญหาทางทฤษฎีที่นำมาสู่ข้อถกเถียงมากมาย ซึ่ง เพ็ค (Peck, 2001) ผู้เขียนบทความนี้ได้พยายามทบทวนและสืบย้อนกลับไปที่จุดเริ่มต้นและพยายามอธิบายถึงการคลี่คลายของความคิดวัฒนธรรมศึกษาบนเส้นทางที่แสนยากลำบาก เต็มไปด้วยทางแยก และวกเวียนไม่จบสิ้น

(Peck, 2001) ได้อ้างถึงความเห็นของ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ได้เคลื่อนตัวไปพ้นจากการวิเคราะห์สังคมอย่างง่าย ๆ ด้วยมุมมองเชิงวัตถุนิยมกลไก ที่มองว่าโครงสร้างพื้นฐาน (Base/Infrastructure) ก็คือ พัฒนาการของพลังการผลิตเพียงอย่างเดียว โดยสิ่งที่ยูนอกเหนือจากนี้เช่น วัฒนธรรม ก็จะถือว่าอยู่ที่โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ซึ่งเป็นวิธีคิดของมาร์กซิสต์ส่วนใหญ่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะพวกมาร์กซิสต์ดัดคัมภีร์ ที่เรื่องอำนาจในองค์การสากลที่สอง (Second International) รากฐานสำคัญของความคิดกลุ่มนี้ก็คือ การมองว่าโครงสร้างส่วนบนนั้นเป็นเพียงภาพสะท้อนของโครงสร้างพื้นฐาน โดยมองว่า “ฐาน” เป็นสิ่งที่มีความอิสระสมบูรณ์ในตัวเองเป็นต้นกำเนิด และกำหนดความเป็นไปต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง วัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างส่วนบนจึงเป็นเพียงผลพวงหรือผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการต่างๆ ในโครงสร้างส่วนล่าง เมื่อมิติทางเศรษฐกิจหรือโครงสร้างส่วนล่างกลายเป็นผู้กำหนดที่มีความอิสระและสมบูรณ์ในตัวเอง อีกทั้งเป็นที่มาของปรากฏการณ์ทั้งหลายในสังคม ดังนั้นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม สังคม การเมืองจึงสามารถอธิบายได้ด้วยมิติเพียงมิติเดียวเท่านั้น คือ เศรษฐกิจ ในแง่นี้วัฒนธรรมหรือโครงสร้างส่วนบนจึงถูกเปรียบเป็นกระจกหรือภาพที่สะท้อนถึง “ความเป็นจริง” ที่เกิดขึ้นในโครงสร้างส่วนล่าง ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น ทฤษฎีว่าด้วยวัฒนธรรมเป็นเพียงผลสะท้อนของเศรษฐกิจ (Reflection Theory of Culture)

(Peck, 2001) เสนอว่า การคลี่คลายทางความคิดของฮอลล์ ก็คือความพยายามตลอดมาในการแก้ปัญหาทางทฤษฎีที่ว่า วัฒนธรรมเป็นเพียงภาพสะท้อนหรือเป็นเพียงผลจากการกำหนดโดยสิ่งอื่น โดยฮอลล์ได้หันไปสู่วิธีคิดแบบใหม่นั้นคือ การศึกษาวัฒนธรรมเชิงการเมืองและอำนาจรวมทั้งศึกษาวัฒนธรรม ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่าง สังคม กับ สัญลักษณ์ ซึ่งเพ็ทกล่าววว่า ฮอลล์แก้ปัญหาด้วยการละทิ้งมุมมองแบบ“วัตถุนิยมวัฒนธรรม” ในขณะที่ยังคงรักษามุมมองแบบเศรษฐกิจนิยมและจิตนิยมเอาไว้ ปัญหาของแนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมเป็นเพียงผลสะท้อนจากสิ่งอื่น วัฒนธรรมศึกษาขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่า เราจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่ตัวของมันเอง โดยมองว่าวัฒนธรรมมีสาเหตุ เองใจ และความเป็นไปของมันเองโดยมิได้เป็นภาพสะท้อนหรือถูกกำหนดโดยสิ่งอื่นแต่อย่างใด ซึ่งก็คือการปฏิเสธความคิดเชิงเศรษฐกิจกำหนดของพวกมาร์กซิสต์ดิดคัมกิริร์ นอกจากนี้วัฒนธรรมศึกษา ยังเสนอให้ต้องพิจารณาวัฒนธรรมในเชิงความสัมพันธ์กับ “สิ่งที่ไม่ใช่วัฒนธรรม” อีกด้วย การปฏิเสธความคิดแบบมาร์กซิสต์ดิดคัมกิริร์ เริ่มต้นที่ จอร์จ ลูคัส (Gyorgy Lukacs) นักปรัชญามาร์กซิสต์และนักวิจารณ์วรรณกรรมชาวฮังการีเรียนในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ผู้เปรียบเป็นต้นสายความคิดแบบมาร์กซิสต์ตะวันตก (Western Marxism) ที่กลับมาตรวจสอบและชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางทฤษฎีของคำอธิบายของของพวกดิดคัมกิริร์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างส่วนบนกับส่วนล่าง จากนั้นกระแสการปฏิเสธความคิดมาร์กซิสต์แบบเก่าก็เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และมีอิทธิพลอย่างมาก ต่อนักคิดรุ่นต่อมาโดยเฉพาะพวกซ้ายใหม่ในอังกฤษ เช่น เอ็ดเวิร์ด ทอมป์สัน (Edward Thompson) และเรมอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams) ซึ่งได้ส่งต่อมรดกความคิดนี้แก่พวกวัฒนธรรมศึกษาในภายหลัง

ฮอลล์ (Hall, 1980) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “Cultural Studies: Two Paradigms” ว่า วัฒนธรรมศึกษามีจุดเริ่มต้นมาจากการผสมผสานระหว่างสำนักคิดวัฒนธรรมนิยมและสำนักคิดโครงสร้างนิยม นักคิดที่อยู่ในสายวัฒนธรรมนิยมก็คือ เอ็ดเวิร์ด ทอมป์สัน, เรมอนด์ วิลเลียมส์ และ ริชาร์ด ฮอกการ์ท สิ่งที่พวกวัฒนธรรมนิยมทำก็คือ การปลดปล่อยวัฒนธรรมสู่ความหมายใหม่ โดยกล่าวว่า ความหมาย ประเพณีตลอดจนการกระทำต่างๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์ ความคิดหลักของสำนักวัฒนธรรมนิยมก็คือ การให้ความสำคัญกับมนุษย์ มองมนุษย์ด้วยมุมมองมนุษยนิยม มองว่ามนุษย์นั้นมีแก่นสาร ตัดสินใจและกระทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง ยกย่องมนุษย์เป็นศูนย์กลางและเป็นผู้ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ ในขณะที่นักคิดโครงสร้างนิยมอย่าง เฟอร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure), โคลด์ เลวี สโตรส (Claude Levi-Strauss), โรลองด์ บาร์ทส์ (Roland Barthes) และหลุยส์ อัลตุสแซร์ (Louis Althusser) กลับทำในสิ่งตรงกันข้ามนั่นคือ มองว่าความหมายหรือประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัว

มนุษย์เอง มนุษย์ไม่ใช่องค์ประธาน (Subject) ของการกระทำต่างๆ แต่ความรู้สึกนึกคิดทั้งหลายกลับเป็นผลมาจากปฏิบัติการของระบบสร้างความหมายที่ดำรงอยู่อย่างเป็นภววิสัย นอกจากนี้ที่ระบบนี้จะดำรงอยู่อย่างเป็นภววิสัยและเป็นอิสระจากตัวคนแล้ว มันยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีมาก่อนตัวมนุษย์อีกทั้ง ยังเป็นผู้กำหนดประสบการณ์ต่างๆ ของปัจเจกชนอีกด้วย ในแง่นี้ประสบการณ์จึงเป็นเพียงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างความหมายเท่านั้น จะเห็นได้ว่าความคิดทั้งสองแบบดังที่กล่าวมาข้างต้นมีพื้นฐานกระบวนการที่ต่างกันอย่างสุดขั้ว การพบกันของทั้งสองกระแสคิดนี้จึงน่าจะเป็นการชนปะทะมากกว่าที่จะผนวกรวมกันได้

ฮอลล์ (Hall, 1980) กล่าวว่า ยังมีจุดหนึ่งที่มีความคลอคล่องกันนั่นคือ ทั้งสองความคิดต่างก็วิพากษ์และปฏิเสธการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพื้นฐานกับโครงสร้างส่วนบนแบบพวกคิดคัมภีร์ ซึ่งมีลักษณะลดทอน และเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมเป็นเพียงผลสะท้อนของสิ่งอื่น รวมทั้งความคิดเชิงกำหนดนิยมแบบต่างๆ โดยเฉพาะแบบที่เชื่อว่า เศรษฐกิจเป็นฝ่ายกำหนดวัฒนธรรมแต่ข้างเดียว ซึ่งฮอลล์ได้ใช้ความคิดของอัน โดนิ โอ กรัมซี เป็นตัวเชื่อมประสานความคิดแบบวัฒนธรรมนิยมเข้ากับความคิดแบบโครงสร้างนิยม ฮอลล์เห็นว่า เป็นไปไม่ได้เลยที่จะมองหาความเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือกฎเกณฑ์ใดจากการ “ลดทอน” ความสัมพันธ์อันซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมลงมาให้เหลือเพียงชุดของคำอธิบายหรือหลักการหนึ่งๆ โดยหวังว่าชุดของหลักการนั้นจะสามารถประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจหรือพยากรณ์ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมได้ กรอสเบิร์ก (Grossberg, 1986) จึงกล่าวว่า วัฒนธรรมศึกษาได้เลยพ้นจากการศึกษาแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ยังคงมีวิธีคิดแบบลดทอนและยังเชื่อในพลังการกำหนดนำของปัจจัยทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะตระหนักดีว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้นมีความซับซ้อน หลากหลาย และยากเกินกว่าที่ชุดคำอธิบายใดจะสามารถเข้าใจและอธิบายได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ฮอลล์ (Hall, 1980) กล่าวว่า “เรากำลังก้าวเข้าสู่ยุคแห่งมาร์กซิสต์สมัยใหม่ (Post-Marxist)” แต่ในอีกด้านหนึ่ง กลุ่มผู้เห็นตรงข้ามกับฮอลล์ได้วิพากษ์ว่า วัฒนธรรมศึกษาได้ละทิ้งการทำ ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง “วัฒนธรรม” และ “สิ่งที่ไม่ใช่วัฒนธรรม” ในเชิงวัตถุนิยม และกำลังถอยห่างจากความคิดแบบมาร์กซิสต์ ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นหลายท่านอธิบายว่า นี่เป็นผลจากอิทธิพลของความคิด โครงสร้างนิยมที่มีต่อวัฒนธรรมศึกษาอย่างสูง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1970

ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับแนวคิดของ สจว๊ต ฮอลล์ (Stuart Hall) ที่ไม่ได้มองด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว เนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การมองเพียงเศรษฐกิจเป็นวิธีคิดที่ลดทอน

ความสัมพันธ์อันซับซ้อนทางวัฒนธรรม ในการที่จะมาใช้กับการศึกษานี้ คือวิถีคิดเกี่ยวกับเรื่อง ผู้หญิงในสังคมไทย เป็นเรื่องสำคัญทั้งที่ผู้หญิงมีจำนวนมากเรียกรื่องในสังคมไทย แต่การตัดสินใจ ในระดับสูงกลับเป็นผู้ชายส่วนใหญ่ หากจะมองเชิงเศรษฐกิจจะพบว่าชายเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต (ทุน ที่ดิน เครื่องมือ) มากกว่าหญิง แต่ถ้ามองในแง่วัฒนธรรมจะเห็นว่า ผู้หญิงถูกกระทำให้เป็นผู้ที่ไม่มีความสำคัญในสังคมที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้นำวิถีคิดในเรื่องความสามารถของผู้หญิง มุมมองที่มีต่อผู้หญิง ส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้หญิง

2.1.2 วัฒนธรรมศึกษาในแนววิพากษ์ (Critical Cultural Studies)

การศึกษาวัฒนธรรมในยุคทุนนิยมสมัยใหม่ ปรากฏในความเห็นของนักปราชญ์ และสำนักคิดที่มีผลงานเป็นที่แพร่หลายในแวดวงผู้สนใจด้านวัฒนธรรมศึกษาในแนววิพากษ์ (Critical Cultural Studies) (Said, 1979; Bourdieu, 1990; Harker, 1990; Bourdieu and Coleman, 1991; Swartz, 1997)

2.1.2.1 ปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) เป็นนักคิดร่วมสมัยที่มีผลงานเป็นที่อ้างอิงกันอย่างแพร่หลายมากในแวดวงมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา หัวใจของคำถามทางสังคมวิทยาของบูร์ดิเยอคือ ทำไมความไม่เสมอภาคในสังคมจึงยังคงดำรงอยู่ได้โดยปราศจากการต่อต้านจากผู้ถูกกดขี่ แล้วเขาก็ค้นพบว่าอยู่ที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Culture resources) การปฏิบัติกร (Practices) และสถาบัน (Institutions) ร่วมกันทำหน้าที่รักษาและสืบทอดความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เสมอภาคนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ บูร์ดิเยอสนใจความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับอำนาจมากเป็นพิเศษ

การวิเคราะห์ของบูร์ดิเยอ ทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมทำให้อำนาจความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมคลุมเครือได้อย่างไร และการวิเคราะห์ของเขาได้กลายเป็นเครื่องมือในการศึกษาวัฒนธรรมที่สำคัญของวงวิชาการทางสังคมวิทยาร่วมสมัย กล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและอำนาจที่บูร์ดิเยอนำเสนอ เป็นการช่วยขยายประเด็นเรื่องอุดมการณ์และจิตสำนึกที่ผลิตผลทางชนชั้นของมาร์กซิสต์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และถือว่าเขาเป็นผู้มีคุณูปการสำคัญแก่วงวิชาการทางสังคมวิทยาในเรื่องชนชั้นและอำนาจในสังคมทันสมัยอย่างมาก งานวิชาการของปีแอร์ บูร์ดิเยอ เสนอแนวคิดเรื่องอำนาจในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Power) และความรุนแรง (Violence) แนวคิดนี้สะท้อนความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างวัฒนธรรมกับอำนาจ ที่ปรากฏในแบบแผนการแทรกแซงทาง

การเมือง (A Mode of Political Intervention) อย่างแบบค้ายลิกซึ่งใน โลกสมัยใหม่ของสังคมนิยมก้าวหน้า การศึกษาและตลาดทางวัฒนธรรมได้ขยายตัวออกอย่างกว้างขวางและได้ส่งเสริมการใช้อำนาจผ่านกลไกทางวัฒนธรรมเพื่อครอบงำและควบคุมพลเมืองของตนเอง กลไกวัฒนธรรมแห่งอำนาจเหล่านี้ดูซับซ้อน ลุ่มลึก และคลุมเครือ ยากที่จะเข้าใจได้โดยง่าย หากพิจารณาแต่เพียงภาพผิวหน้า บูร์ดิเยอแสดงให้เห็นถึงที่มาของอำนาจในการควบคุม และทำลายล้างมนุษย์นั้นแทรกตัวอยู่ในภาคปฏิบัติการของสถาบันต่างๆ ในสังคม และบางครั้งจะเผยโคมในลักษณะที่ดูดี ไม่เป็นอันตราย มีลักษณะก้าวหน้า และดูเหมือนว่าจะไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกลไกอำนาจรัฐ บูร์ดิเยอให้ความสนใจกับการปฏิบัติการอย่างแฝงเร้นของอำนาจที่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ซึ่งถ้าหากพิจารณาเพียงภายนอกอย่างผิวเผิน จะเห็นว่าปฏิบัติการนั้นไม่แสดงอำนาจในการครอบงำและควบคุม แต่ภายใต้ปรากฏการณ์ภาพผิวหน้า ลึกลงไป คือ การครอบงำและควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนั่นเอง เนื่องจากหยาบไม่รู้ตัวหรือถูกทำให้เห็นว่าเป็นสิ่งดี โดยไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ซ่อนลึกลงไป นี่คือการกระทำความรุนแรงต่อมนุษย์อย่างลุ่มลึก

บูร์ดิเยอเรียกสิ่งนี้ว่า อำนาจในเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งแตกต่างไปจากการใช้อำนาจที่ชัดเจนและเปิดเผยของตัวแทนอำนาจที่มีตำแหน่งในสถาบันในสังคมทั่วไป (Bourdieu, 1990; Harker, 1990; Bourdieu, 1991) บูร์ดิเยอสร้างแนวคิดนี้โดยการสังเคราะห์เชื่อมโยงทฤษฎีปฏิบัติการของเขา (Theory of Practices) ผสมผสานกับอำนาจในเชิงสัญลักษณ์จากแนวคิดของ เดิร์กไฮม์ (Durkheim), มาร์กซ์ (Marx), เลวี สโตรส (Levi Strauss) และอัลทูซเซอร์ (Althusser) (Bourdieu, 1990)

ทฤษฎีปฏิบัติการของบูร์ดิเยอใน Outline of a Theory of Practice (Bourdieu, 1990) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ.1978 เป็นงานวิชาการที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามาก ความคิดของเขาเป็นการเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างโครงสร้างที่เป็นเงื่อนไขทางภววิสัย (Objectivism) กับอัตวิสัย (Subjectivism) ของมนุษย์ผู้กระทำการ โดยการอธิบายความสัมพันธ์ของโครงสร้างหรือกฎเกณฑ์ของปฏิบัติทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในสังคม และมนุษย์ผู้กระทำการที่มีความคิด มีเหตุผล มีอิสระในการตัดสินใจกระทำการในระดับของประสบการณ์ที่แสดงออกในวิถีชีวิตประจำวัน บูร์ดิเยอเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจการปฏิบัติการในทั้งสองระดับ คือ โครงสร้างและมนุษย์ผู้กระทำการ ทั้งระดับปัจเจกและกลุ่ม เขาได้รับอิทธิพลของเดิร์กไฮม์ที่เชื่อว่าระบบโครงสร้างสังคมมีพลังอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ และรับอิทธิพลมาร์กซิสต์ที่เชื่อว่าอุดมการณ์ค่านิยมที่เป็นกระแสหลักก็ถูกกำกับด้วยความคิดนำ และกลไกอำนาจชนชั้นผู้ปกครอง ดังนั้น เราจึงควรให้ความสำคัญว่าระบบมาจากไหน ถูกซ้ำและผลิตซ้ำได้อย่างไร

มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และจะพัฒนาไปอย่างไร การตีแผ่ให้เห็นธาตุแท้ของอำนาจรอบงำที่มากับการทำงานของระบบสังคม โดยเฉพาะสถาบันต่างๆ ในระบบ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของนักวิชาการ และการจะเข้าใจการทำงานของกลไกอำนาจที่อยู่ในระบบ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาจากความคิดและประสบการณ์ของมนุษย์ (ปัจเจกและกลุ่ม) ผู้กระทำการที่อยู่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นด้วย

บูร์ดิเยอยังรับอิทธิพลของทฤษฎีมาร์กซิสต์ในเรื่องการผลิตซ้ำทั้งในเชิงวัตถุและสัญลักษณ์เพื่อการปฏิบัติกรอบงำทางอุดมการณ์ เขาเสนอมุมมอง เรื่อง ฮาบิทัส (Habitus) เพื่อเป็นกรอบในการอธิบายการกระทำของผู้คนในสังคม เขาเห็นว่ามนุษย์ผู้กระทำการทุกคนมียุทธศาสตร์ (Strategy) ของตนเอง ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งไม่สามารถคาดเดาผลลัพธ์ได้ ยุทธศาสตร์ของแต่ละคนก็ปะทะหรือประสานกันเองในการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างไรก็ตาม เขาเห็นว่ากรกระทำของผู้คนไม่ได้เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดตายตัวจากระบบสังคม แต่ก็ไม่ได้เป็นอิสระโดยสิ้นเชิงตามเจตจำนงของมนุษย์ผู้กระทำการ หากแต่มีกฎเกณฑ์ของสังคมบางประการกำกับอยู่ด้วย ซึ่งบูร์ดิเยอเรียกกรอบที่กำหนดการกระทำทางสังคมทั้งสองระดับนี้ว่า ฮาบิทัส

ฮาบิทัส (Habitus) หมายถึง กรอบแนวทางที่เป็นตัวกำหนด ข้อเสนอทางเลือกที่เป็นไปได้ หรือชี้แนะการตัดสินใจให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่น่าจะเหมาะสม มีเหตุผลให้กับผู้คนที่ตัดสินใจเลือกกระทำภายใต้สภาวะหนึ่งๆ ฮาบิทัสจึงมีทั้งส่วนที่เน้นความเป็นเอกภาพระเบียบของการปฏิบัติที่โครงสร้างสังคมกำหนดมาในแต่ละสถานการณ์ อีกด้านหนึ่งก็เป็นข้อจำกัดทางด้านความตายตัวของโครงสร้างสังคม เนื่องจากเปิดโอกาสให้เลือกได้มากกว่าทางเดียว ฮาบิทัสจึงเป็นเสมือนโครงสร้างที่อยู่ทั้งภายนอก (Social structure) และอยู่ภายในตัวปัจเจก (Internalization) ผ่านกระบวนการกล่อมเกลากฎทางสังคมจากครอบครัว กลุ่มทางสังคม และชนชั้น ฮาบิทัสเป็นสิ่งที่อยู่ในระดับจิตสำนึกและภาษาของเรา เป็นส่วนที่มีความลึกลับ เนื่องจากไม่ถูกควบคุมอย่างสิ้นเชิงโดยโครงสร้างสังคมหรือเจตจำนงอิสระของมนุษย์ผู้กระทำการ

ดังนั้น ในการปฏิบัติจึงเป็นการแสดงออกในสิ่งที่สังคมกำหนดตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ความรู้ต่างๆ และส่งผ่านไปยังการปฏิบัติของยุทธศาสตร์ต่างๆ ฮาบิทัสจึงจึงเป็นการผลิตของการปฏิบัติที่มีแนวโน้มในการผลิตซ้ำของกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมกำหนดมาภายใต้เงื่อนไขภาวะวิสัยของระเบียบสังคมโดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็ถูกต่อรองปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยการเลือกตัดสินใจของมนุษย์ผู้กระทำการในสังคม มนุษย์จึงเป็นทั้งผู้สร้าง ผู้ผลิตซ้ำความหมายและการ

กระทำทางสังคม และในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ถูกสร้างหรือผู้ถูกกระทำโดยกลไกเชิงอำนาจจากระบบสังคมที่ปรากฏในสถาบันหลักต่างๆ เช่นกัน

จากแนวคิดของบูร์ดิเยอ ผู้ศึกษาเห็นด้วยว่า การศึกษาควรมองทั้งสองระดับ คือ ในระดับโครงสร้าง และระดับปัจเจก ในระดับโครงสร้างมองที่สถาบันต่างๆ ในสังคม ในที่นี้ได้แก่สถาบันเกี่ยวกับระบบยุติธรรมทั่วโลก ได้ปฏิบัติกรในการควบคุมทำลายอำนาจของผู้หญิงให้ลดน้อยลง ลดทอนจนกระทั่งผู้หญิงถูกกระทำให้ลดน้อยลงจนผู้กระทำที่เป็นชายไม่มีความผิด ในระดับปัจเจก การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของทั้งชายและหญิง จะมีการครอบงำและควบคุมจากสถาบันครอบครัวที่ลดทอนอำนาจของผู้หญิง เมื่อมองในระดับสังคมก็จะมีกรอบงำเกิดขึ้นอีกในการศึกษาครั้งนี้ ในระบบยุติธรรมทั่วโลกเริ่มจากชายเป็นผู้กำหนดและครอบงำส่วนนี้ไว้ เมื่อมามองในระบบยุติธรรมไทยการครอบงำก็มีเช่นกัน โดยในระบบยุติธรรมไทย ที่เริ่มต้นการสอบสวนได้ถูกโครงสร้างกำหนดเป็นชายเป็นผู้ปฏิบัติในด้านการสอบสวน เป็นการลดทอนอำนาจผู้หญิง เมื่อมาอยู่ในระดับปฏิบัติการหรือระดับปัจเจกการปฏิบัติต่อผู้หญิงจึงเห็นได้ว่า มีการครอบงำและลดทอนอำนาจ จนทำให้เกิดความเคยชิน ในการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนชายก็จะเกิดในลักษณะการลดทอนหรือไม่ให้ความสำคัญต่อผู้หญิง

2.1.2.2 เอ็ดเวิร์ด ซาอิด

ซาอิด (Said, 1979) เขียนหนังสือ Orientalism ตีพิมพ์ครั้งแรกปี ค.ศ.1978 นับว่าเป็นผลงานหนังสือเล่มที่โดดเด่นเรื่องชื่อของเขาซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้ ซาอิดมองว่าภาพลักษณ์ของความเป็นตะวันออกเป็นประดิษฐ์กรรมทางวัฒนธรรมของตะวันตกในการสร้างระบบการนำเสนอสิ่งที่เรียกว่าความรู้และความจริงเกี่ยวกับตะวันออก โดยการผ่านการเขียนการศึกษา และการถ่ายทอดด้วยสื่อประเภทต่างๆ ที่มีวิธีคิดและอุดมการณ์ของตะวันตกเป็นอคติกำกับ ระบบการนำเสนอความเป็นตะวันออกถูกกำหนดโดยอำนาจทางการเมืองของตะวันตกที่ทำให้ตะวันออกกลายเป็นวัตถุของการเรียนรู้บนพื้นฐานสำนักและวิธีคิดแบบตะวันตก ซึ่งช่วยเสริมอิทธิพลของจักรวรรดินิยมตะวันตกในการแผ่ขยายอำนาจครอบงำตะวันออก งานเขียนของซาอิดมีส่วนสำคัญในการวางรากฐานแนวทางการศึกษาแบบที่เรียกว่า หลังสมัยอาณานิคมศึกษา (Postcolonial Studies) ซึ่งสนใจปฏิสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างกลุ่มประเทศเมืองแม่ที่เป็นเจ้าอาณานิคมในอดีต เช่น ยุโรปและตะวันตก กับกลุ่มประเทศทางตะวันออกที่เคยเป็นอาณานิคมของเมืองแม่วรวมทั้งวรรณกรรมและการวิจารณ์ของยุคสมัยอาณานิคม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการแฝงตัวของจักรวรรดินิยมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม (ธีระ นุชเปี่ยม, 2544)

ความสนใจหลักของซาอิด อยู่ที่การวิพากษ์ความรู้และภูมิปัญญาตะวันตกเกี่ยวกับ ตะวันออก โดยเน้นตะวันออกใกล้และโลกอิสลามเป็นหลัก ข้อเขียนของเขาสะท้อนให้เห็นถึงความ ชัดแย้ง อคติและอำนาจการครอบงำทางวัฒนธรรมตะวันออกโดยความรู้และภูมิปัญญาตะวันตก เขา เห็นว่า ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมมีโอกาสที่จะพัฒนาไปเป็นความขัดแย้งในระดับโลก การเรียนรู้ ข้ามวัฒนธรรม หรือเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้อื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน และน่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจที่มีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีอคติและอำนาจการครอบงำทาง วัฒนธรรมระหว่างกัน

จากแนวความคิดของซาอิด ผู้ศึกษาเห็นว่า ในสังคมตะวันออกไม่ได้นำมาจากสังคม ตะวันตกทั้งหมด เพราะโดยพื้นฐานเริ่มจากสังคมตะวันออกเอง ที่จะเห็นได้จากสังคมชายเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นมาช้านานแล้ว แม้จะปรากฏว่าชายเป็นผู้ปกครองแต่ในทางประวัติศาสตร์ก็มีผู้หญิงเป็น ผู้ปกครองเช่นกัน ในส่วนที่สังคมตะวันออกลำบากมาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมเกิดจากการเคลื่อนของ ระบบเศรษฐกิจมากกว่า ทำให้การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หรือเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้อื่นจึงเป็น สิ่งจำเป็น ซึ่งในมุมมองดังกล่าวได้แนวคิดในการยอมรับความสามารถ จึงมีการครอบงำทาง วัฒนธรรม เมื่อผู้หญิงสามารถเรื่องเศรษฐกิจ การครอบงำในลักษณะการเคลื่อนของอำนาจก็มายัง ผู้หญิง

2.1.2.3 ทฤษฎีวิพากษ์ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต (Critical Theory of the Frankfurt School)

อำนาจในทัศนะของนักคิดสำนักแฟรงค์เฟิร์ต (The Frankfurt School of Thought) บันทึกไว้ในบทความเรื่อง Critical Theory and Crisis of Social Theory เสนอโดย เคลเนอร์ (Kellner, <http://www.uta.edu/huma/illuminations/kell5.htm>, 2014) สะท้อนให้เห็นว่า เกิดวิกฤติทาง ทฤษฎีสังคมวิทยาในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดการเข้าถึงความรู้ ความจริงของแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีการที่เป็นกระแสหลักทางสังคมวิทยา ได้แก่ การเน้นระเบียบวิธีการเชิงปริมาณ การ ให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และปรัชญาแนวปฏิฐานนิยมที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ เป็น ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นหลักในกระบวนการวิจัยที่จะนำไปสู่การเข้าถึงความจริง

คำถามและข้อสงสัยต่อความไม่น่าเชื่อถือของปรัชญาความคิดและระเบียบวิธีดังกล่าว นำไปสู่วิกฤติทางทฤษฎีสังคมขนานใหญ่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ในการวิจัยทั้งด้านปรัชญาความคิดและระเบียบวิธี รวมทั้งการแสวงหาทางเลือก

และวิธีการใหม่ๆ ในการศึกษาปรากฏการณ์สังคม นับตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา กระบวนทรรศน์และวิธีการใหม่ๆ ที่มีลักษณะวิพากษ์มากขึ้นได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากปรัชญาปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ระเบียบวิธีการศึกษาที่เน้นการทำความเข้าใจระบบความรู้และการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระบบความรู้ของกลุ่มชนของนักมานุษยวิทยา เรียกกันว่า Ethno-Methodology, โครงสร้างนิยม (Structuralism), ทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxism), และสตรีนิยม (Feminism) (Kellner, 1988; Honneth, 1997)

การเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนทรรศน์ในการอธิบายความจริงทางสังคม เป็นที่มาของการก่อกำเนิดกลุ่มทฤษฎีแนววิพากษ์ในการศึกษาสังคม เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ.1924 ในประเทศเยอรมนี นักคิดแนววิพากษ์จำนวนหนึ่งได้ก่อตั้งสถาบันวิจัยสังคมที่เมืองแฟรงค์เฟิร์ตเพื่อศึกษาสังคมและการเปลี่ยนแปลง

กระบวนทัศน์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ก่อให้เกิดการถกเถียงทางวิชาการอย่างมากถึงธรรมชาติวิธีการและเป้าหมายของกลุ่มทฤษฎีแนววิพากษ์ ต่อมานักคิดในสายหลัง (หรือต่อต้าน) โครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) ได้สร้างกระแสทางวิชาการขึ้นมาท้าทายและวิพากษ์ทฤษฎีมหภาคที่เป็นกระแสหลักทางสังคมทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยาและศาสตร์ต่างๆ ทฤษฎีและศาสตร์ต่างๆ มักตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญายุคแสงสว่างทางปัญญา (Enlightenment) หรือทันสมัยนิยม (Modernism) ในยุโรปที่เน้นปรัชญาเชิงปฏิฐานนิยม การสร้างเหตุผล ความเป็นกลางปราศจากอคติ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการเข้าถึง หรือสร้างความรู้ ความจริง

กลุ่มนักคิดสายหลัง โครงสร้างนิยมและหลังทันสมัยบางส่วนยังได้วิจารณ์ทฤษฎีมาร์กซิสต์ ทฤษฎีโครงสร้างนิยม และปรากฏการณ์นิยม รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีเชิงวิพากษ์ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตว่า ยังอิงอยู่กับกรอบการคิดข้อสมมุติฐานและวิธีการเดิมๆ ตามประเพณีนิยมของทฤษฎีสังคมในยุคทันสมัยนิยม (Kellner, 1988a, 1988b) ข้อถกเถียงทางวิชาการมีทั้งกลุ่มที่สนับสนุนแนวทฤษฎีวิพากษ์ และแนวที่เกิดมาตามหลัง คือ แนวคิดหลังทันสมัยนิยม ซึ่งทั้ง 2 ค่ายก็มีจุดร่วมและจุดต่างในทางความคิด

เคลเลอร์ (Keller, 1988a) เสนอว่า แนวทฤษฎีเชิงวิพากษ์ที่มีฐานมาจากทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxism) มีศักยภาพพอที่จะเป็นประโยชน์และเป็นข้อเสนอทางวิชาการที่ให้ทางเลือกในการเมืองได้มากกว่าแนววิพากษ์ของกลุ่มแนวคิดหลังทันสมัยและแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม โดยแนวทฤษฎีวิพากษ์เป็นการศึกษาเพื่อให้บรรลุการปลดปล่อยมนุษย์ออกจากกรงคดขี่ทุกรูปแบบไปสู่

เสรีภาพ เสมอภาค และความสุข รวมทั้งมุ่งหวังที่จะไปสู่สังคมที่มีการใช้เหตุผลเป็นตัวกำกับ แนวทฤษฎีกลุ่มนี้ยังมุ่งเน้นการเชื่อมโยงการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ของโลกปัจจุบัน กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีจุดมุ่งหมายจะเปลี่ยนแปลงสังคมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ประวัติความเป็นมาของแนวทฤษฎีวิพากษ์มักได้รับการอธิบายเชื่อมโยงกับการก่อกำเนิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต ซึ่งหมายถึงผลงานกลุ่มนักคิดที่เป็นสมาชิกของสถาบันวิจัยสังคม Institut für Sozialforschung (Institute of Social Research) ที่เมืองแฟรงค์เฟิร์ต ประเทศเยอรมนี สถาบันนี้เริ่มตั้งขึ้นในราวทศวรรษที่ 1920 ภายใต้การนำของ คาร์ล กรุนเบิร์ก (Carl Grünberg) เป็นสถาบันที่เริ่มต้นด้วยการอภิปรายทางทฤษฎีมาร์กซิสต์เป็นหลักในการทำวิจัยและทำงานเชื่อมโยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศเยอรมนี ประเด็นการศึกษาที่สนใจมักเป็นการเชื่อมโยงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ประวัติศาสตร์ กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชนชั้นกรรมาชีพในยุโรป รวมทั้งการผลิตงานทางทฤษฎีสังคมของนักวิจัยสถาบันออกเผยแพร่

หลังจากกรุนเบิร์กเกษียณแล้ว ในปี ค.ศ.1930 แมกซ์ ฮอร์กไฮเมอร์ (Max Horkheimer) ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันวิจัย เขาได้นำวิธีการแบบสหวิทยามาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เขาได้เชิญนักคิดเด่นๆ มาร่วมงานสถาบัน เช่น เลียว โลเวนทาล (Leo Lowenthal), เฟรดเดอริก พอลล็อก (Friedrich Pollock), เอริช ฟรอมม์ (Eric Fromm), เฮนริก กรอสมัน (Henryk Grossman), และเฮร์เบิร์ต มาร์คูส (Herbert Marcuse) ต่อมา ทีโอดอร์ ออดอร์โน (Theodor Adorno) ผู้มีบทบาทสำคัญ ในภายหลังก็ได้เข้าร่วม รวมทั้ง ว็อลเทอร์ เบินจามิน (Walter Benjamin) และรุ่นใหม่ๆ เช่น เจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas)

แมกซ์ ฮอร์กไฮเมอร์ (Max Horkheimer) เป็นคนแรกที่วางรากฐานแนวทฤษฎีเชิงวิพากษ์ให้กับสำนักนี้ โดยเน้นการสังเคราะห์ร่วมระหว่างปรัชญา กับศาสตร์ทางสังคม กลายเป็นปรัชญาทางสังคม (Social Philosophy) ในการอธิบายทำความเข้าใจสังคม ซึ่งแตกต่างจาก ออแกสต์ ก็องต์ (August Comte) เดิร์กไฮม์ (Durkheim) และนักคิดแนวปฏิฐานนิยมอีกหลายคนที่จะพยายามจัดปรัชญาออกจากทฤษฎีทางสังคมที่เป็นเชิงประจักษ์ เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กัน

ลักษณะสำคัญของแนวทฤษฎีวิพากษ์ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต คือ ชี้ให้เห็นรากเหง้าความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ที่มีผลต่อการสร้างความรู้ และความจริงต่างๆ นักคิดทั้งหลายก็เป็นผลผลิตจากสังคมวัฒนธรรมที่เขามีชีวิตอยู่ด้วย ดังนั้น จึงต้องมีการสะท้อนความคิดและตัวตนของ

นักคิดนักเขียน (Self-Reflexivity) องค์ความรู้ทั้งหลายไม่มีสถานะของความเป็นกลาง เพราะเป็นผลผลิตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน และการแบ่งชนชั้นทางสังคม

แนววิพากษ์ของสำนักนี้ปฏิเสธการเข้าถึงความจริงตามปรัชญาแนวปฏิฐานนิยม (Positivism) อภิปรัชญาของความรู้ ความจริงอันสมบูรณ์ (Metaphysical Absolutism) และตรรกเชิงนิรนัย (Reductionism) โดยไม่มีบริบททางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองเป็นตัวกำกับ นักคิดสำนักวิพากษ์กลับเสนอให้มีการใช้มุมมองทางทฤษฎีอันหลากหลายในลักษณะที่เป็นบูรณาการจากหลายสาขาวิชา เช่น ปรัชญาแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง จิตวิเคราะห์ จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีวิวัฒนาการ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และประวัติศาสตร์ เพื่อที่จะพิจารณาปรากฏการณ์สังคมได้รอบด้านและครอบคลุมมากกว่าการตีความตามกรอบคิดของสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ (Honneth, 1997)

คำว่า “ทฤษฎีวิพากษ์” เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1937 ภายหลังจากที่สมาชิกของสถาบันวิจัยส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวยิวต้องลี้ภัยการเมืองไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อฮิตเลอร์ได้รับชัยชนะและขึ้นมาใช้อำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ทฤษฎีวิพากษ์ตามสำนักนี้มีความหมายถึงการสร้างทฤษฎีสังคมที่มีลักษณะที่ไม่นำไปสู่การผลิตซ้ำด้านปรัชญาความคิดในการอธิบายสังคมในลักษณะที่ช่วยค้ำจุนโครงสร้างอำนาจหลักทางเศรษฐกิจและการเมืองในระบบทุนนิยม รวมทั้งมีเนื้อหาทางทฤษฎีที่มีเป้าหมายในทางปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม สำนักแฟรงค์เฟิร์ตเชื่อในการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ในการอธิบายสังคม โดยมีรากฐานอยู่ที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับวิภาษวิธีของเฮเกิลและมาร์กซ์ (Hegelian-Marxian Dialectics), วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism), แนวเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์ (the Marxian Critique of Political Economy) และทฤษฎีการปฏิวัติ (Theory of Revolution)

ทฤษฎีวิพากษ์ให้ความสำคัญกับทฤษฎีมาร์กซิสต์ ทั้งนี้เพราะไม่เพียงแต่จะให้ อรรถาธิบายระบบทุนอย่างลึกซึ้ง หากแต่ยังให้ภาพความสัมพันธ์ทางสังคมวิทยาของมนุษย์ภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้อย่างละเอียดอีกด้วย ชีวิตมนุษย์ถูกควบคุมโดยสินค้าและการแลกเปลี่ยนที่สะท้อนความสัมพันธ์และมูลค่า ทฤษฎีสังคมที่สำนักนี้เสนอมีแนวโน้มที่จะอธิบายว่าสังคมทุนนิยมได้ก่อให้เกิดโครงสร้างที่ตายตัว และทรงประสิทธิภาพ มีอำนาจในการครอบงำและแปรสภาพความเป็นมนุษย์ให้เป็นเสมือนวัตถุประเภทหนึ่งด้วยความสามารถในการครอบงำที่แยกขาด ทำให้เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมชาติในระบบทุนนิยม กลายมาเป็นสิ่งที่ดูเหมือนเป็นธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ต้อง

เป็นไปตามครรลองของชีวิตมนุษย์ เช่น กระบวนการกลายเป็นแรงงานและภาวะแปลกแยก การกลายเป็นสินค้า การให้บริการ การกลายเป็นเสมือนวัตถุ และแบบแผนวิถีคิดใหม่ๆ ที่ส่งเสริมโดยสื่อมวลชน รวมทั้งการใช้ศาสตร์และปรัชญาเชิงปฏิฐานนิยมสิ่งที่เป็นธรรมชาติเหล่านี้ได้พัฒนา กลายมาเป็นระบบที่ควบคุมหรือแทรกแซงชีวิตมนุษย์ นี่คืออำนาจอันทรงพลังของระบบทุนนิยมในการควบคุมมนุษย์

ฮอร์กไฮเมอร์ (Horkheimer, 1972) เสนอว่า ทฤษฎีสังคมตามชนบประเพณีนั้นเป็น ภาพสะท้อนอุดมคติของกลุ่มนายทุนที่เชื่อในเรื่องตลาดเสรี วาดหวังอยากเห็นความปรองดองในระบบตลาดทุนนิยมที่ดำเนินการไปภายใต้กติกาการตลาดที่เชื่อว่ายุติธรรมแก่ทุกฝ่าย มีเสรีภาพ โดยมีอุปทานและอุปสงค์เป็นตัวกำกับ ในทางกลับกันทฤษฎีวิพากษ์กำลังสะท้อนความคิด จุดยืนทาง ทฤษฎี และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกิดขึ้นแก่มนุษย์ในชีวิตจริงที่เชื่อมโยงกับกระบวนการทาง สังคม กล่าวโดยปริยาย ฮอร์กไฮเมอร์ กำลังวิจารณ์ว่า ทฤษฎีตามชนบประเพณีนั้นไม่มีลักษณะ วิพากษ์ แต่กลับเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติทางสังคม (Social Practices) ที่เป็นองค์ประกอบ สำคัญในการจรรโลงระบบทุนนิยมและสังคมนายทุน แนวโน้มของทฤษฎีสังคมตามชนบประเพณี จึงขาดลักษณะวิพากษ์กระบวนการทางสังคม กลับมุ่งค้าเงินหรือผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจเดิมใน สังคม ในขณะที่ทฤษฎีวิพากษ์มุ่งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมโดยมีเป้าหมายที่ผู้ยากไร้ที่ถูก เอารัดเอาเปรียบภายใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม

“วิพากษ์” ในที่นี้จึงหมายถึงการวิจารณ์การกดขี่ (Oppression) การขูดรีด (Exploitation) และการแสวงหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น นอกจากนั้นแนวทฤษฎีวิพากษ์ก็มีความเห็นแตกต่างจากมาร์กซิสต์คลาสสิกที่เป็นกลไกวัตถุนิยมเกินไปในข้อเสนอที่ว่า เศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดวัฒนธรรม การเมือง และกฎหมาย (Economic Determinism) และปฏิเสธข้อเสนอดังที่ตัด ทอนทุกอย่างลงไปสู่จิตสำนึกของชนชั้นกรรมาชีพ (Proletarian Class Consciousness) และการ ครอบงำในนามพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น ฮอร์กไฮเมอร์ เห็นว่าชนชั้นกรรมาชีพในปัจจุบันนี้ยังมิ การศึกษาน้อย และถูกครอบงำจากอุดมการณ์ในระบบทุนนิยมมาก พวกเขามีจิตสำนึกที่หลากหลาย และแตกแยกเป็นเศษเสี้ยว พวกเขาตกเป็นเหยื่อของนโยบายพัฒนา นโยบายปฏิรูป และนโยบาย อนุรักษ์ต่างๆ ของรัฐบาลนายทุน ทำให้มองไม่เห็นอันตรายจากระบบทุนนิยม แม้ว่าจะถูกกดขี่ขูดรีด ภายใต้ระบบนี้ก็ตาม ดังนั้น จึงไม่มีหลักประกันว่าจิตสำนึกของชนชั้นกรรมาชีพจะต้องถูกต้อง ในทางทฤษฎีสังคมหรือมีลักษณะปฏิวัติสังคม

จากแนวคิดเรื่องวิพากษ์ ของทฤษฎีวิพากษ์ ผู้ศึกษาเห็นด้วยในประเด็นที่ทำให้เกิด มุมมองที่กว้างขึ้น แต่นำมาใช้คือการบูรณาการศาสตร์ ในแนวความคิดทฤษฎีทางสังคม การ ปกครอง ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สตรีนิยม การสื่อสาร และระบบยุติธรรม

ในประเด็นเรื่องอำนาจ ฮอร์กไฮเมอร์และเพื่อนๆ ในสถาบันวิจัยมีจุดยืนหนักแน่นกับ ทฤษฎีมาร์กซ์ชี้ว่า ระบบเศรษฐกิจคือปัจจัยสำคัญที่กำหนดชีวิตและกิจกรรมทางสังคมของสมาชิก ในสังคม และยอมรับข้อเสนอของทฤษฎีมาร์กซ์ที่ว่า ท้ายที่สุดแล้วปัญหาสังคมต่างๆ ล้วนแล้วแต่ มีรากเหง้ามาจากความไร้เหตุผลและความขัดแย้งในแบบแผนการผลิตระบบเศรษฐกิจนิยม (Horkheimer, 1972: 218)

นักคิดสำนักนี้ได้ช่วยพัฒนาทฤษฎีมาร์กซ์ต่อไป โดยให้ความสำคัญกับ โครงสร้าง ส่วนบนมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามข้อเสนอของนักคิดสำนักนี้แตกต่างอย่างมากจากกรัมชี่ และฟูโกต์ ในขณะที่กรัมชี่และฟูโกต์มองอำนาจและวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นพลวัต เป็นพื้นที่ของการต่อสู้ แข่งชิงการนำในสังคมอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด รวมทั้งอำนาจไม่ได้จำกัดเฉพาะที่ศูนย์กลางเท่านั้นแต่ กระจายไปทุกที่ นักคิดสำนักแฟรงค์เฟิร์ตกลับพิจารณาเรื่องอำนาจในลักษณะที่เป็นด้านมืด

อดอร์โน และฮอร์กไฮเมอร์ (Adorno and Horkheimer, 1944) ผู้เป็นนักคิดรุ่นสอง ของสถาบันวิจัยสังคมและเป็นผู้ดำเนินการเสนอความคิดเรื่อง การสร้างอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Culture Industry) หรือการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าที่ผลิตได้ครั้งละมากๆ มีราคาถูก มีผลทำให้คุณค่าด้านสุนทรีย์และความงามทางปัญญาตกต่ำลง ผู้เสพส่วนใหญ่เป็นคนฐานะยากจน หรือพอกินพอใช้ ก็ยังทำให้ตกอยู่ในวังวนของปรัชญาความคิดที่ถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมสินค้า มวลชนเหล่านั้น

อดอร์โน และฮอร์กไฮเมอร์ (Adorno and Horkheimer, 1944) เริ่มจากความสนใจว่า เป็นเพราะเหตุใดชนชั้นผู้ปกครองแบบฮิตเลอร์และพรรคชาตินิยม สามารถมีอำนาจครอบงำจิตใจ ประชาชนโดยเฉพาะกรรมกร คนจน ส่วนมากในประเทศเยอรมนีได้ เมื่อเปรียบเทียบกับพรรค สังคมนิยมประชาธิปไตยที่มีแนวโน้มนโยบายและจุดยืนเพื่อกรรมกรผู้ยากไร้มากกว่า คำตอบของอดอร์ โนและฮอร์กไฮเมอร์ คือ การสร้างอุตสาหกรรมวัฒนธรรมได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ชนชั้น ผู้ปกครองใช้ในการครอบงำประชาชนให้กลายเป็นปัจเจก ผู้นิยมการเสพทางวัฒนธรรมที่ถูกทำให้ เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีลักษณะคล้ายๆ กันในระบบทุนนิยม (Mass-Culture Consuming Subjects)

พร้อมๆ กับพัฒนาการของระบบทุนนิยม อุตสาหกรรมวัฒนธรรมได้รุกคืบเข้ามาครอบงำวิถีคิด และแบบแผนทางพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ในลักษณะที่ผู้ตกเป็นเหยื่อทั้งหลายของระบบทุนนิยมถูกครอบงำอย่างแนบเนียนจนไม่เกิดการตั้งคำถาม หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ และไม่ตระหนักถึงอำนาจที่มากับอุตสาหกรรมวัฒนธรรม

ทั้ง ออดอร์โน และฮอร์กไฮเมอร์ (Adorno and Horkheimer, 1944) เห็นว่าการก่อเกิดของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในระบบทุนนิยมได้แยก “วัฒนธรรม” ออกจากคุณค่า “สุนทรียะ” ของงานศิลปะโดยสิ้นเชิง มนุษย์ในยุคทุนนิยมสมัยปัจจุบันตกเป็นเหยื่อภายใต้อุตสาหกรรมของการสร้างวัฒนธรรม (Culture Industry) ในระบบทุนนิยมอย่างมาก วัฒนธรรมวิถีประชา (Popular Culture) เองแทนที่จะเป็นเวทีที่ต่อรอง ต่อต้าน ตอบโต้ กลับช่วยผลิตซ้ำ ซึ่งเท่ากับว่าช่วยตอกย้ำวิถีคิดและความชอบธรรมของระบบทุนนิยม

ดนตรี ภาพยนตร์ เบะศิลปะภายใต้อุตสาหกรรมของการสร้างวัฒนธรรมล้วนแล้วแต่มีลักษณะแบบเดียวกัน เช่น แนวเพลง สไตล์ เนื้อหาภาพยนตร์ ต่างมุ่งเน้นสาระที่ให้ความเพลิดเพลิน ความสนุก ความชวนหัว ความสบาย มากกว่าการตั้งคำถามกับระบบที่เป็นอยู่ และสื่อมวลชนยังทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เสพวัฒนธรรมเข้ามาอยู่ในบริบทของวิถีคิดและวิถีใช้แบบเดียวกัน ภายใต้ระบบทุนนิยม เช่น บริโภคนิยมด้านแฟชั่น ความงาม และสุนทรียะต่างๆ

ภายใต้อุตสาหกรรมของการสร้างวัฒนธรรม มนุษย์ได้สูญเสียเสรีภาพอันแท้จริงในการผลิต และการบริโภคงานศิลปะ เนื่องจากถูกกำหนดด้วยระบบกำไร ขาดทุนของระบบตลาดทุนนิยม การผลิต และการบริโภคจึงต้องเป็นไปตามกลไกแห่งตลาด วัฒนธรรมในสมัยทุนนิยมปัจจุบันจึงขาดลักษณะของ การวิพากษ์ไม่ชี้นำผู้ชม ผู้ฟัง ผู้อ่านให้ชวนสงสัยตั้งคำถาม เป็นวัฒนธรรมที่จะตรึงผู้คนให้จำนนและจำยอมต่อระบบสังคมที่เป็นอยู่ มากกว่าการเป็นพลังปฏิวัติ มวลชน ในทัศนะของอดอร์โนและฮอร์กไฮเมอร์จึงไร้พลัง ขาดจิตสำนึกในการวิพากษ์สังคม เนื่องจากถูกครอบงำด้วยอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Adorno and Horkheimer, 1944)

ฮาเบอร์มาส (Habermas, 1987) เป็นสมาชิกุ่นที่สามของสถาบันวิจัย เขาเป็นศิษย์ของอดอร์โน เขามีความคิดเห็นร่วมกับอดอร์โนและฮอร์กไฮเมอร์ที่เชื่อว่ารัฐตกอยู่ภายใต้พลังของระบบตลาด มวลชนตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐและระบบตลาด แทนจะปราศจากอำนาจที่จะต่อต้านสื่อมวลชนสมัยใหม่ สื่อโฆษณา และการเมือง ระบบโครงสร้างอำนาจรัฐและตลาดที่ครอบงำชีวิต

มวลชนมากขึ้น ทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและสาธารณะ (Private and Public Life) ที่ฮาเบอร์มาสเรียกว่า ชีวิตโลกทัศน์ (Lifeworld) ซึ่งครอบคลุมถึงระบบค่านิยมที่ปรากฏในงานศิลปะ ศาสนา การศึกษา ครอบครัวเข้าไว้ด้วย จนกลายเป็นความเข้าใจร่วมกันทางวัฒนธรรมอันเป็นผลจากการปฏิบัติการของการสื่อสาร (Communicative Action) ซึ่งหมายรวมถึง การที่ปัจเจกและกลุ่มในสังคมใช้การสื่อสารแสดงเหตุผลอภิปรายและถกเถียงกันไปมาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมในเรื่องความหมาย คุณค่า และค่านิยมในการดำเนินชีวิตเป็นการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจร่วมนั้นๆ ในปริภูมิที่เป็นพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว คือ มีผลในการสร้างบุคลิกภาพ ทักษะและพฤติกรรมของปัจเจกด้วย ฮาเบอร์มาสเห็นว่า ในโลกสมัยใหม่ Lifeworld ของมวลชนยิ่งถูกควบคุมมากขึ้นโดยโครงสร้างอำนาจรัฐและระบบตลาด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฮาเบอร์มาสเติบโตในช่วงที่บริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป จากสมัยของรุ่นครูบาอาจารย์ เขาจึงมีความเห็นแตกต่างออกไปบ้าง เขาเชื่อในเรื่องความรู้ การใช้เหตุผล และการสื่อสารในลักษณะต่างๆ ของปัญญาชนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกสังคมได้แสดงความคิดเห็นโต้เถียงกันได้อย่างเสรี และใช้เหตุผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่ายก่อให้เกิดการสร้างและรักษาสังคมที่มีการใช้เหตุผลเป็นหลัก (คือสังคมที่ดี) ในการอยู่ร่วมกัน เขาเสนอความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ว่า ในช่วงคริสต์ศตวรรษ ที่ 18 ก่อนที่จะระบบทุนนิยมจะครอบครองยุโรปอย่างเต็มที่ อำนาจของประชาสังคม (Civil Society) ปรากฏอยู่ในพื้นที่สาธารณะมากเท่าๆ กับที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ

สำหรับฮาเบอร์มาส เขาเชื่อว่า พื้นที่สาธารณะที่มีเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์เป็นตัวกำกับด้วยไม่ได้เป็นปรากฏการณ์สังคมที่จะต้องเกิดขึ้นเสมอไปในทุกยุคทุกสมัย ฮาเบอร์มาสเชื่อในเรื่องพื้นที่สาธารณะ ว่าเป็นเวทีของการต่อรองอำนาจและสร้างสังคมที่มีเหตุผล พื้นที่สาธารณะปรากฏในสถาบันทางสังคม เช่น สหภาพแรงงาน ศาสนา กลุ่มเพื่อน สำหรับฮาเบอร์มาส ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในพื้นที่ทางสาธารณะของปัจเจกและกลุ่มจึงเป็นวิถีทางเดียวที่จะฟื้นฟู Lifeworld ผ่าน การปฏิบัติการของการสื่อสาร

อย่างไรก็ตาม ฮาเบอร์มาส ถูกวิจารณ์ในประเด็นเรื่อง พื้นที่สาธารณะมาก ว่าพื้นที่นี้ ก่อให้เกิดได้ทั้งการควบคุมและการกีดกันทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่นๆ เท่าๆ กับการเป็นพื้นที่ของการใช้เหตุผลทำทนายอำนาจรัฐ (Calhoun, 1992) นอกจากนี้ฮาเบอร์มาสยังได้รับคำวิจารณ์ว่าเป็นนักคิดที่สับสน และปกป้องปรัชญาวิธีคิดแบบยุคแสงสว่างทางปัญญา

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่าความคิดของฮอว์กไฮม์เมอร์และอดอร์ค่อนข้างจะมีข้อเสนอที่เป็นไปได้และมีความชัดเจนในเรื่อง การสร้างวัฒนธรรม อุตสาหกรรม แต่จุดอ่อน ก็คือ การละเลยหรือมองข้ามการปฏิบัติการทางสังคมในชีวิตประจำวันของผู้คนที่อาจจะมีส่วนปะทะประสานหรือต่อรองกับอำนาจที่สถาปนาแล้วทั้งแบบเปิดเผยและไม่เปิดเผย ซึ่งฮาเบอร์มาสก็พยายามเติมเต็มในส่วนนี้ในแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ

นักคิดในสำนักแฟรงค์เฟิร์ตอีกผู้หนึ่ง คือ วัลเทอร์ เบนจามิน (Walter Benjamin) ในงานเขียน เรื่อง “The Work of Art in an Age of Mechanic Reproduction” (Benjamin, 1977) ได้นำเสนอมุมมองในเรื่อง การสร้างวัฒนธรรมอุตสาหกรรมในเชิงบวกซึ่งแตกต่างออกไปจากอดอร์ค่อน และฮอว์กไฮม์เมอร์โดยสิ้นเชิง เขาเห็นว่าข้อเสนอ เรื่องการสร้างอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่กล่าวข้างต้น เป็นมุมมองจากวัฒนธรรมชนชั้นที่เรียกตัวเองว่า “ผู้ดี” หรือ กลุ่ม “ชนชั้น” ที่ประสงค์จะเห็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของงานศิลปวัฒนธรรม ที่ไม่มีการลอกซ้ำเลียนแบบ เบนจามินเชื่อว่าถ้ามองจากจุดยืนของประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม จะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีมากที่ศิลปะพิเศษหายากยิ่งของชนชั้นสูงจะได้ถูกและกระจายไปในราคาถูกทำให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเข้าถึง การผลิตซ้ำและการที่ประชาชนนำไปสู่ชีวิตประจำวันของพวกเขาจึงเป็นเรื่องดี และก่อให้เกิดการตีความใหม่ๆ จากมวลชนอันหลากหลาย ไม่จำเป็นต้องผูกขาดการตีความศิลปะโดยผู้เชี่ยวชาญงานศิลปะชั้นสูงอีกต่อไป เบนจามินเห็นว่า การเสพงานศิลปะและอุตสาหกรรมวัฒนธรรมไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้ลึกลับปัญหาทางโลกในชีวิตประจำวัน ตรงกันข้าม เนื้อหาสาระของสื่อมวลชนหลายเรื่องกลับช่วยให้ประชาชนเข้าร่วมในการปฏิบัติการทางสังคม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น

เนื่องจากการผลิตซ้ำและการแพร่กระจายของวัฒนธรรมไปสู่มวลชนเพื่อสิ่งที่ดี เบนจามินจึงเห็นประโยชน์และสนับสนุนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิตวัฒนธรรมสินค้าใหม่มวลชน นอกจากนั้น เขาเห็นว่าในระบบการผลิตแบบทุนนิยม การสร้างวัฒนธรรมสินค้ามวลชนเป็นไปเพื่อรับใช้การเมือง การเมืองที่นี้ไม่ใช่การคิดถึงโลกอันสมบูรณ์แบบ แต่เป็นการเมืองในวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งหมายถึงศิลปวัฒนธรรมกลายเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ในการสร้างนิยามความหมายหรือการตีความใหม่ๆ ของประชาชนนั่นเอง

จากแนวคิดเรื่องอำนาจ ผู้ศึกษาเห็นว่ามิทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับการนำมาใช้ หากยังมีแนวคิดในด้านที่เป็นด้านบวก อำนาจที่สื่อสารออกมา ก็จะเป็นบวก แต่ในเรื่องความเป็นหญิงชายหากจะนำแนวคิดมาปรับใช้ในมุมมองของอำนาจ เป็นเรื่องที่ชายก้าวข้ามผ่านไป

โดยไม่ส่งผ่านอำนาจ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ที่ร่วมกัน สำหรับในด้านการสื่อสาร มีความสำคัญทั้งในระดับ โครงสร้างและระดับปัจเจก การสื่อสารที่สื่อมายังทุกระบวนกรหากให้ความสำคัญอย่างแท้จริงแล้ว การสอบสวนแม้จะเป็นหญิงหรือชาย ก็จะทำให้ผลออกมาที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามการสื่อสารที่มีการครอบงำซ่อนเร้น ไม่อาจเป็นการสื่อสารที่ดี เพราะเป็นการลดทอนอำนาจไป

2.1.2.4 สำนักวัฒนธรรมศึกษาเบอร์มิงแฮม (The Birmingham School)

ศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย (Center for Contemporary Cultural Studies: CCCS) ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1964 มักเรียกกันย่อๆ ว่า สำนักเบอร์มิงแฮม (Birmingham School หรือบางทีก็มีชื่อเรียกว่า British Cultural Studies) โดยมีผู้บุกเบิก คือ ริชาร์ด ฮอกการ์ต (Richard Hoggart) สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) อี.พี.ทอมสัน (E. P. Thompson) และ เรมอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams) จุดกำเนิดเริ่มจากโครงการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมสมัยของอังกฤษ ต่อมาพัฒนาไปศึกษาวัฒนธรรมที่ยังอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนธรรมดาในประเด็นต่างๆ เช่น สื่อ เพลง วิทยุ คนชายขอบ คนที่ถูกกดทับ วัฒนธรรมย่อย เป็นต้น การวิจัยนิยมทำในรูปสหสาขาวิชา ผสมผสานระหว่างสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภาษาและวรรณกรรมวิจารณ์

สำนักนี้เกิดขึ้นภายใต้สังคมนิยมในประเทศอังกฤษที่มีการพัฒนาความมั่งคั่งมาจนถึงระดับที่สามารถจัดโครงการรัฐสวัสดิการให้แก่ประชาชน กรรมกรมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และพัฒนารสนิยมการใช้ชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมไปสู่วัฒนธรรมแบบชนชั้นกลางมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันปัญญาชนในสังคมอังกฤษก็สังเกตเห็นถึงกระแสการเสื่อมสลายของวัฒนธรรมดั้งเดิมของอังกฤษอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมวิถีประชา (Popular Culture) จากสหรัฐอเมริกา ได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไปไปมากขึ้น จึงได้เกิดการรวมตัวกันของนักคิดผู้ก่อตั้งสำนักนี้เพื่อศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย เช่น เพลงร็อก เพลงป๊อป เพลงแจ๊ส ดนตรีแนวใหม่ๆ นิตยสารแฟชั่น ภาพยนตร์ ฮอลลีวูด เป็นต้น และเห็นว่าวัฒนธรรมวิถีประชาที่แท้จริงเท่านั้นที่จะมีพลังต่อสู้กับอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในระบบทุนนิยม

การศึกษาวัฒนธรรมของนักคิดสำนักนี้มีแนวโน้มที่จะสนใจวัฒนธรรมย่อยของมวลชน เช่น กลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาว กลุ่มคนไม่เข้าพวก เช่น คนพลัดถิ่น เกย์ เลสเบียน และ กลุ่มชายขอบ ก็เพราะเชื่อว่าวัฒนธรรมย่อยเป็นการแสดงออกที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างจินตนาการกับชนชั้นของตนเองในบริบทของการปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก วัฒนธรรมย่อยยังเป็นระบบของการสร้างความหมายและการหาทางออกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับจิตนาการของผู้คน

วัฒนธรรมย่อยไม่ได้เป็นโครงสร้างส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหญ่ แต่ละกลุ่มวัฒนธรรมย่อยล้วนแล้วแต่มีประวัติศาสตร์ และเงื่อนไขที่เป็นเชิงบริบทของตนเอง

นักคิดสำนักนี้ปฏิเสธความคิดในเรื่องเศรษฐกิจกำหนด (Economic Determinism) ของสำนักมาร์กซิสต์ คลาสสิกโดยสิ้นเชิง และเชื่อในเรื่องมนุษย์ในฐานะปัจเจก/กลุ่มผู้กระทำ (Agency) ที่จะสร้างความหมายกับโลกรอบตัวของเขาซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากกลุ่มนีโอมาร์กซิสต์ โดยเฉพาะเรื่องวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นพื้นที่ของการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ในการช่วงชิงภาวะการนำตามทัศนะของกริมซ์และอัลธูแซร์ ในเรื่องอุดมการณ์และภาคปฏิบัติการของอุดมการณ์ สำนักแฟรงค์เฟิร์ต ศัญญาวิทยาโครงสร้าง (Structural Semiotics) เช่น แฟร์ดีนอง เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) และโรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) จิตวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural Psychoanalysis) รวมทั้งเรื่องวัฒนธรรมกับอำนาจในสังคม โดยปีแอร์ บูร์ดิเยอและมิเชล ฟูโกต์ ในเรื่องอำนาจของวาทกรรม

กล่าวโดยสังเขป ประเด็นร่วมกันของนักคิดที่มีอิทธิพลต่อสำนักเบอร์มิงแฮมที่กล่าวมาข้างต้น คือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมย่อยในมิติต่างๆ ที่แสดงออกในชีวิตประจำวันของคนธรรมดา กับ โครงสร้างกับอำนาจในสังคม เน้นการพิจารณาว่า วัฒนธรรมในปริบทของการประชันขันแข่งกันในการช่วงชิงการนำในการสร้างนิยามความหมายซึ่งมีผลต่อการครอบงำด้านอุดมการณ์และจารีตปฏิบัติของผู้คนในสังคม ในทัศนะของอัลธูแซร์ อุดมการณ์เป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Frame) ที่คนใช้อย่างอิงในการอธิบายชีวิตประจำวันและประสบการณ์ของตนเอง อุดมการณ์แสดงออกเป็นรูปธรรมในลักษณะต่างๆ เช่น ภาษา การประพฤติปฏิบัติ ผลงานด้านศิลปะแขนงต่างๆ และสื่อสารมวลชน เป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2544)

นักคิดเหล่านี้สนใจกระบวนการสื่อความหมายของสิ่งต่างๆ ในโลกรอบๆ ตัวเราในฐานะที่เป็นสัญญา (Sign) ภาษาจึงไม่เป็นเพียงเครื่องมือในการสะท้อนหรืออธิบายความจริงโดยไม่มีอคติของมนุษย์อย่างที่นักคิดสายประจักษ์นิยมบางคนเชื่อ ในการใช้ภาษาทุกคนล้วนแล้วแต่สอดใส่ทัศนคติ การให้คุณค่า ความรู้สึก ความเชื่อ อุดมการณ์ลงไปในรูปแบบต่างๆ ภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการหรือการกระทำทางสังคมประเภทหนึ่งที่ต้องอิงหรือถูกกำกับโดยจารีตและกฎระเบียบ (วัฒนธรรม) การวิเคราะห์การใช้ภาษาจึงเป็นการวิเคราะห์การกระทำของมนุษย์ไปพร้อมๆ กันด้วย และมีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นการศึกษาการสร้างความหมายให้แก่โลกรอบๆ ตัวมนุษย์ ซึ่งนักคิดแนวหลังโครงสร้างนิยมเรียกว่าวาทกรรม (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2545)

วัฒนธรรมในแต่ละสังคมเป็นตัวกำหนดความหมายของโลกรอบๆ ตัวสมาชิกในสังคม แต่ก็มิได้ตายตัว ผู้ใช้หรือผู้เสพวัฒนธรรมก็เป็นผู้มีส่วนประกอบในการสร้างนิยามความหมายทางวัฒนธรรมด้วย ความหมายจึงเป็นส่วนหนึ่งระบบวัฒนธรรมที่ไม่เคยตายตัว หยุคหนึ่ง หากมีพลวัตในด้านความหมายมากมาย

สำหรับนักภาษาศาสตร์ ตัวที่ทำหน้าที่กำหนดความหมายให้ภาษาเรียกว่า รหัส (Code) เป็นกฎเกณฑ์ของภาษาที่ต้องเข้าใจตรงกันจึงจะสื่อความหมายกันได้ ในทางสังคม รหัส จารีต ประเพณี ระเบียบปฏิบัติในสังคม ความหมายที่ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นกระแสหลักมีพลังอำนาจในการแยกแยะ กดทับ กีดกัน สิ่งที่มีความหมายตรงกันข้าม หรือละเลยมองข้ามความหมายอื่นๆ ที่ไม่เข้ากลุ่มกับความหมายกระแสหลัก ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความชอบธรรม หรือสร้างคุณค่าให้กับความหมายที่เป็นกระแสหลัก ดังนั้นสิ่งที่ยังมองไม่เห็น ยังไม่ได้ยิน ยังไม่ได้เขียนหรือพูดออกมา ความหมายที่ถูกเก็บกดหรือความเงียบ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง (Barthes, 1972) ฟูโกต์ (Foucault, 1984) เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า เป็นการแสดงอำนาจของภาคปฏิบัติการวาทกรรม

จากอิทธิพลของความคิดเหล่านี้นำไปสู่แนวทางการศึกษาวัฒนธรรมของสำนักนี้ ในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับภาคปฏิบัติการของวัฒนธรรม (Cultural Practices) ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจที่มีมาจากการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ และอื่นๆ ซึ่งมีประเด็นและบริบทที่หลากหลาย และเห็นว่าการศึกษาวัฒนธรรมควรเป็นทั้งการวิพากษ์ให้เห็นถึงการบิดเบือนและการครอบงำของสิ่งที่อวดอ้างเป็นสังคมนึงเดียวที่กลายเป็นกระแสหลักทางวัฒนธรรม รวมทั้งปฏิบัติการทางสังคมเพื่อการเปลี่ยนแปลง นักคิดสำนักนี้รับวิธีการวิพากษ์และการศึกษาเชิงบูรณาการระหว่างศาสตร์สาขาต่างๆ และไม่แยกส่วน ในการศึกษาจากสำนักแฟรงค์เฟิร์ต แต่มีมุมมองในเรื่องอำนาจที่มาจากโครงสร้างอุตสาหกรรมวัฒนธรรมค่อนข้างแตกต่างกันมาก พวกเขาไม่ได้มองวัฒนธรรมที่กลายเป็นสื่อมวลชนจากระบบทุนนิยมในแบบที่ครอบงำอุดมการณ์และการประพฤติปฏิบัติของประชาชนโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการมองวัฒนธรรมแบบติดลบมากของอดอร์โนและฮอร์กไฮเมอร์ แต่นักคิดสำนักเบอร์มิงแฮมยังไม่เชื่อในพลังวัฒนธรรมวิถีประเพณีที่แท้จริงที่จะสร้างนิยามความหมายใหม่ๆ ขึ้นมาปะทะประสานกับความหมายเป็นกระแสหลักของการสร้างอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในระบบทุนนิยม

ตัวอย่างของนักคิดในสำนักนี้ คนแรกที่จะกล่าวถึง คือ ทอมสัน (Thompson) เขาเคลื่อนย้ายจุดสนใจจากประเพณีเดิมๆ ของการศึกษาทางวัฒนธรรมที่เน้นวัฒนธรรมชนชั้นสูงมาสู่คนธรรมดาสามัญ โดยเน้นที่การศึกษาชีวิต ประสบการณ์ ค่านิยม จินตนาการ และความหวังของคนธรรมดาสามัญเขาเชื่อว่าในแต่ละวัฒนธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความหลากหลายของวิถีชีวิต ผู้คนและความเป็นพลวัตของวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะวิภาษวิธีอยู่ตลอดเวลาระหว่างการดำรงอยู่กับจิตสำนึกทางสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2544)

วิลเลียมส์ (Williams, 1977) เป็นนักคิดคนสำคัญอีกผู้หนึ่งของสำนักเบอร์มิงแฮม เขาสนใจกระบวนการทำงานของวัฒนธรรม (Cultural Processes) ในปริบทของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มพลังต่างๆ เพื่อยึดพื้นที่ทางความคิดของประชาชน เขานำความคิดของกรัมซี่ในเรื่อง ภาวะการนำ (Hegemony) มาขยายเพิ่มเติมโดยพิจารณาว่า ภาวะการนำ โดยเฉพาะด้านความคิด เป็นสิ่งมีชีวิต (Lived Hegemony) เป็นสิ่งที่มีพลวัต เป็นกระบวนการ ไม่ใช่ระบบหรือ โครงสร้างที่ตายตัว เป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบซับซ้อนอยู่ภายในซึ่งเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และกิจกรรมของมนุษย์เข้าด้วยกันภายใต้บริบทเฉพาะที่มีการเปลี่ยนแปลงและข้อจำกัด ภาวะการนำไม่เคยมีอำนาจเบ็ดเสร็จหนึ่งเดียวในตัวเอง รวมทั้งไม่ได้ปรากฏในรูปของการครอบงำแบบเด็ดขาดสูงสุด แท้ที่จริงภาวะการนำมีลักษณะของการสานต่อ นำกลับมาใช้ใหม่ ผลิตใหม่ ต่อ ยอด ขยายผล และปกป้อง รวมทั้งอาจได้รับการต่อต้าน ถูกจำกัด อยู่ในกระแสของการเปลี่ยนแปลง และถูกท้าทายอย่างต่อเนื่อง ปรากฏทั้งในรูปแบบที่ต่อต้านภาวะการนำที่เป็นกระแสหลัก (Counter Hegemony) และรูปแบบที่เป็นทางเลือกใหม่ๆ ให้กับสังคม (Alternative Hegemony) ภาวะการนำในสังคมจึงเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตที่ไม่เคยมีความสมบูรณ์ในตัวเอง และขึ้นต่อการถูกท้าทาย ต่อรอง ต่อต้าน หรือร่วมมือได้ตลอดเวลา (Dirks, et al., 1994)

“อำนาจ” เป็นมโนทัศน์ที่มีความหลากหลายในด้านนิยามความหมายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านกระบวนการทัศน์จากโครงสร้าง ระบบที่ผูกขาดอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง มาสู่การพิจารณาแนวคิดเรื่องอำนาจในลักษณะที่ทำให้ความสำคัญกับวิถีคิดและประสบการณ์ของปัจเจก ผู้กระทำการมากขึ้น จากยุคสมัยฮอบส์บาส์ฟูโกต์ จะพบว่า นิยามความหมายของแนวคิดเรื่องอำนาจไม่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกันต่อเนื่องในลักษณะวิวัฒนาการเป็นสายเดียว เรื่องอำนาจมีลักษณะกระจัดกระจายเป็นเศษเสี้ยว ไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน สารของแนวคิดมีทั้งลักษณะที่พัฒนา ขยายความออกไปจากนิยามความหมายเดิมและหรือปฏิเสธต่อต้านการนิยามแบบเดิมในเวลาเดียวกัน รวมทั้งการสร้างนิยามใหม่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในบริบทร่วมสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไป ความหมายของแนวคิดเรื่องอำนาจจึงมีลักษณะเป็นพลวัตสูงมากขึ้นอยู่กับเวลา สถานการณ์ และบริบทที่เป็นเงื่อนไขแวดล้อมของเรื่อง

จากแนวความคิดเรื่องอำนาจไม่มีศูนย์กลาง ผู้ศึกษาเห็นด้วยว่าอำนาจมาจากวิถีคิดและประสบการณ์ของผู้กระทำหรือผู้ปฏิบัติการ ดังนั้น หากนำแนวคิดมาปรับใช้กับพนักงานสอบสวนที่มีวิถีคิดและประสบการณ์ที่ถูกต้อง กตัญญู ผู้หญิง การปฏิบัติหน้าที่ก็จะถ่ายทอดอำนาจไปยังผู้เสียหายที่เป็นหญิง เพราะฉะนั้นอำนาจของผู้สอบสวนที่มีด้านบวกและด้านลบ เกิดจากวิถีคิดและประสบการณ์ นวัตกรรมทางสังคมเรื่องอำนาจ การสื่อสาร กระบวนการยุติธรรม จึงมีความสำคัญมากหากไม่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการสร้างประสบการณ์ด้านบวก

2.1.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relationship)

ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม เวเบอร์ (Weber, 1978: 926) นิยามความหมายของอำนาจในลักษณะดังนี้ “the chance of a man or a number of men to realize their own will even against the resistance of others who are participating in the action.” หมายถึงว่า โอกาสที่มนุษย์คนหนึ่งหรือจำนวนหนึ่งจะได้รับในสิ่งที่ตั้งใจไว้แม้ว่าจะเกิดการต่อต้านจากคนอื่นๆ ที่กำลังมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของอำนาจก็ตามความหมายของอำนาจ โดยนัยนี้จึงสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ใช้อำนาจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง กับผู้ที่รับผลจากการใช้อำนาจนั้นๆ ดังนั้นอำนาจ ในความหมายนี้ จึงกลายเป็นเครื่องมือสำหรับการครอบงำ (Domination) หรือมีนัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบงำ (รัตนา โสติกุล, 2548) ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relations) เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการมีอำนาจ และในขณะเดียวกันอำนาจก็เป็นสภาวะหรือเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็นการบังคับ การครอบงำ การต่อรอง การขจัดขึ้น การต่อต้าน การช่วงชิง การประชันกัน ตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นวิถีของระบบความสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์นั้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์ และคณะ, 2543)

กลุ่มแนวคิดที่อธิบายเรื่องอำนาจในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม พิจารณาได้จากแนวคิดจากสำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism) และสำนักนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-Marxism) ที่สะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศที่ไม่เป็นธรรม และแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในฐานะที่เป็นวาทกรรมของความรู้ความจริงของมิเชล ฟูโกต์

2.1.3.1 สำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism)

มาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism) ว่าด้วยโครงสร้างส่วนล่าง (Base) และโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ลักษณะสำคัญของทฤษฎีสายมาร์กซิสต์ที่โดดเด่น คือ ไม่ต้องการศึกษาเพียงเพื่ออธิบายหรือทำความเข้าใจวิวัฒนาการสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยของระบบสังคมและวิธีการผลิต หากแต่ยังต้องการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ๆ ของผู้คนและสังคมในแต่ละช่วงเวลา และพื้นที่ ทำให้เกิดการต่อยอดแตกแขนงวิธีคิดและการประยุกต์ใช้แนวทฤษฎีมาร์กซิสต์คลาสสิกไปมากมาย ดังที่ปรากฏในกลุ่มนีโอมาร์กซิสต์และแนวทฤษฎีวิพากษ์ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต เป็นต้น

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสำนักมาร์กซิสต์คลาสสิกเริ่มต้นจากงานเขียนของ คาร์ล มาร์กซ์ และเฟรดเดอริก เองเกิลส์ (Frederik Engels) รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้ วิ.ไอ.เลนิน (V.I. Lenin) ซึ่งได้อธิบายเรื่องอำนาจในลักษณะที่เป็นการก่อรูปทางสังคม (Social Formation) และความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างชนชั้น (Class Relations of Production) (Tucker, 1978)

ในการก่อรูปทางสังคมนั้น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเมืองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนล่างที่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้สังคม มีวิธีการผลิตทางเศรษฐกิจ (Mode of Production) เป็นฐานสำคัญ เป็นการกำหนดระบบการผลิตในแต่ละยุคสมัยของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สังคม โดยการจัดการ การควบคุม และการกระจาย ทรัพยากรทุน ที่ดิน เทคโนโลยี และแรงงาน เป็นต้น ส่วนโครงสร้างส่วนบน ประกอบด้วยการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี ศิลปะ ดนตรี รสนิยม สำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก เชื่อว่า โครงสร้างส่วนล่างมีอำนาจในการเป็นตัวกำหนดเนื้อหา รูปแบบและการแสดงออกของ โครงสร้างส่วนบน กล่าวโดยสรุป คือ โครงสร้างส่วนบน (การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม) เป็นเพียงภาพสะท้อนของโครงสร้างส่วนล่าง (เศรษฐกิจ)

ในแต่ละสังคมยังประกอบไปด้วยชนชั้นที่สัมพันธ์กันในระบบการผลิตในระบบทุนนิยม ชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองคือ ชนชั้นนายทุน ทำให้ชนชั้นนี้มีอิทธิพลในการกำหนดเนื้อหาและรูปแบบของโครงสร้างส่วนบน มีผลต่อการครอบงำระบบการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ ให้หันมารับใช้หรือให้ความชอบธรรมแก่โครงสร้างส่วนล่าง หรือระบบการผลิตแบบทุนนิยมนั่นเอง

ข้อเสนอแบบกลไกที่ว่าโครงสร้างส่วนล่างเป็นตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบนแบบเบ็ดเสร็จตายตัว (Economic Determinism) ได้รับการวิจารณ์กันมาก เองเกิลส์ได้ปรับจัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เขาเสนอว่า โครงสร้างส่วนล่างเป็นเพียงตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบนในเบื้องต้น แต่โครงสร้างส่วนบนภายใต้การทำงานผ่านองค์ประกอบของสถาบันต่างๆ ภายในโครงสร้างก็มีอิทธิพลในระดับหนึ่ง (Relative Autonomy) ที่จะผลิต เลือกรร และนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาสาระของโครงสร้างส่วนบน

สำหรับเรื่องชนชั้นนั้น สำนักสังคมนิยมมาร์กซิสต์คลาสสิกมีวิธีจำแนกแยกแยะที่แตกต่างจากนักสังคมวิทยาโดยทั่วไป ที่มักใช้แนวทางของ แมกซ์ เวเบอร์ ในการพิจารณาประชากรในฐานะผู้บริโภค โดยดูจากพื้นฐานรายได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพทางสังคม เป็นต้น แต่สำนักสังคมนิยมมาร์กซิสต์คลาสสิกพิจารณาจากความสัมพันธ์ทางสังคมของแบบวิถีการผลิตระหว่างผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (ได้แก่ ทุน ที่ดิน และแรงงาน) ในระบบการผลิตหนึ่งๆ กับผู้ผลิต ซึ่งหมายถึง กรรมกร ผู้ยากไร้ที่จำเป็นต้องขายแรงงานให้กับผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหนึ่งๆ ในสังคม คนกลุ่มแรกหมายถึง ชนชั้นนายทุน ส่วนคนกลุ่มหลังหมายถึงชนชั้นกรรมมาชีพหรือกรรมกรผู้เป็นผู้ผลิต ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ชั้นนี้เป็นความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง ไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากชนชั้นกรรมมาชีพถูกกดขี่ ขูดรีด เอาเปรียบแรงงาน ในชนชั้นนายทุน ในระบบการผลิตแบบทุนนิยม อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองตกอยู่ในการควบคุมของชนชั้นนายทุนภายใต้ระบบการผลิตแบบทุนนิยม การครอบครองทรัพย์สินส่วนตัว (Private Property) เป็นหัวใจสำคัญของการนำไปสู่การเกิดชนชั้น และชนชั้นนำไปสู่การขัดแย้งเชิงอำนาจ ส่วนสาเหตุที่กรรมกรเป็นจำนวนมากยังคงยินดีที่จะอยู่ในระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยม เป็นเพราะเกิดจิตสำนึกจอมปลอม ทั้งนี้เนื่องจากความสัมพันธ์ทางการผลิตในระบบทุนมีการควบคุม และครอบงำทางอุดมการณ์ที่ค่อนข้างทรงประสิทธิภาพ ทำให้ชนชั้นกรรมมาชีพหลงใหลได้ปลื้มกับระบบทุนนิยมโดยไม่ตระหนัก หรือมองเห็นความสัมพันธ์ที่เอารัดเอาเปรียบของนายทุนผ่านระบบการผลิต

2.1.3.2 สำนักนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-Marxism)

ว่าด้วยวัฒนธรรมในการครองความเป็นใหญ่ (The Hegemonic Culture Theory) ผู้นำทางความคิดคนสำคัญในกลุ่มนี้ คือ กรัมสกี (Gramsci, 1982) นักปฏิวัติสังคมนิยมชาวอิตาลี ในยุคสมัยรัฐบาลมุสโสลินี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจ จากหนังสือ Antonio Gramsci : Selections from Prison Notebooks ภาวะการผู้นำหรือการครองความเป็นใหญ่ในสังคมตามทัศนะของกรัมสกี ไม่ได้เป็นเพียงการมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติทางการเมืองให้ประชาชน แต่ยังหมายถึง

การครอบคลุมหรือครอบงำวิธีการอธิบายสังคมของประชาชน และการตีความโลกรอบๆ ตัวเขาจากวิธีการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันจริง กล่าวโดยสรุปเป็นระบบของการสร้างความหมาย ความจริง การรับรู้ของประชาชนจากประสบการณ์รอบๆ ตัวเขาในชีวิตจริง

กรัมมี่ นำเสนอทฤษฎีการครองความเป็นใหญ่หรือครอบครองภาวะการนำ โดยเฉพาะด้านความคิดในสังคม (Hegemony) มาแทนที่ทฤษฎีการปฏิบัติสังคม โดยการยึดอำนาจรัฐโดยพรรคและกองทัพของ ชนชั้นกรรมาชีพ กรัมมี่ชี้ให้เห็นว่าชนชั้นผู้ปกครองสามารถควบคุมอำนาจในการนำของสังคมได้ แม้จะเกิดสถานการณ์วิกฤตก็ตาม เป็นเพราะว่า พวกเขาสามารถจูงใจให้ประชาชนส่วนใหญ่เกิดความศรัทธาและยอมรับอำนาจการนำ โดยการใช้เหตุผลชี้แจงทำความเข้าใจและความมีศีลธรรมเป็นเครื่องมือในการใช้สร้างความชอบธรรมของการนำผ่านกลไกปฏิบัติการทางอุดมการณ์ (Ideological Apparatuses) ทำให้ประชาชนยอมรับเอาค่านิยม จริยธรรม อุดมการณ์ของชนชั้นผู้ปกครองไปราวกับว่าเป็นของตัวเองควบคู่ไปกับการใช้กลไกบังคับ (Coercive Apparatuses) เช่น กองทัพ ตำรวจ กฎหมาย ศาล และคุก

ความสามารถในการควบคุมทางอุดมการณ์ได้ทำให้พลังอำนาจทางการนำในสังคมของบรรดานายทุนมันคงเข้มแข็ง ยิ่งกว่าการใช้อำนาจรัฐบังคับประชาชนแต่เพียงอย่างเดียว กรัมมี่ชี้ให้เห็นว่า ชนชั้นนายทุนสามารถรักษาอุดมการณ์ในการนำได้ ทั้งนี้เพราะพวกเขาสามารถทำให้ประชาชนเชื่อว่าผลประโยชน์ของนายทุนและพรรคพวกเป็นผลประโยชน์ร่วมของประเทศชาติและประชาชน ชนชั้นผู้ปกครองไม่ได้อาศัยการโฆษณาชวนเชื่อทางความคิดล่อมเกลียดใจประชาชนแต่ประการเดียว แต่พวกเขายังเลือกที่จะประนีประนอมระหว่างผลประโยชน์ของนายทุนกับประชาชนด้วยการแบ่งปันผลประโยชน์บางส่วนให้ประชาชนจริงๆ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ร่วมที่จะได้กลับคืนมาในระยะยาวของทุกฝ่าย (วิทยากร เชียงกุล, 2538)

กรัมมี่ยังเสนอต่อไปว่า แนวทางการช่วงชิงอำนาจการนำจากชนชั้นนายทุนของชนชั้นกรรมาชีพ จะต้องเป็นการเอาชนะด้วยการหาวิธีการทำลายความชอบธรรมในการนำสังคมของชนชั้นผู้ปกครอง ทั้งในด้านการเมือง จริยธรรม และอุดมการณ์ การบรรลุสิ่งเหล่านี้ได้ต้องมีการเชื่อมประสานพลังปัญญาชน (Organic Intellectuals) จากทุกหมู่เหล่า ทุกชนชั้น ที่กระจายอยู่ในหมู่ประชาชน การทำสงครามในลักษณะนี้ไม่ใช่การใช้กำลังแย่งชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นสงครามแย่งชิงและครอบครองพื้นที่ทางวัฒนธรรมและการเมืองในการนำสังคม โดยภาคประชาสังคม จากข้อเสนอของกรัมมี่จะเห็นได้ว่า เขาปฏิเสธแนวทางโครงสร้างส่วนล่างกำหนดโครงสร้างส่วนบน แบบที่เรียกว่า

Economic Determinism โดยสิ้นเชิงและให้ความสำคัญกับบทบาทของโครงสร้างส่วนบนในการเปลี่ยนแปลงสังคมของชนชั้นกรรมาชีพ นอกจากนี้เขายังให้ความสำคัญในการย้ายตำแหน่งการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมมาสู่การปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของประชาชน หรือกล่าวได้ว่าให้ความสำคัญกับปัจเจกในฐานะผู้ตัดสินใจกระทำการ (Agency) มากกว่าโครงสร้าง (Structure) กรัมนี่สนใจดูการทำงานของกลไกทางสังคมที่ครอบงำวิถีคิดของประชาชน ในขณะเดียวกันก็สนใจศึกษากลไกการตอบรับ ตอบโต้ ต่อรอง และแย้งซึ่งกันและกันของฝ่ายที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจ ในทัศนะของกรัมนี่ จึงไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์เบ็ดเสร็จในตัวเอง แต่อยู่ในปริบทของการต่อสู้ทางวัฒนธรรมเพื่อแย้งซึ่งกันและกัน ความเป็นใหญ่ หรือช่วงชิงการนำระหว่างกลุ่มพลังต่างๆ ในสังคม (นฤมล นครชัย และประทีป นครชัย, 2526; กาญจนา แก้วเทพ, 2544; Forgacs, et al., 1985)

2.1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในฐานะที่เป็นวาทกรรมของความรู้ความจริงของมิเชล ฟูโกต์

มิเชล ฟูโกต์ (1926-1984) เกิดที่ประเทศฝรั่งเศส บิดาเป็นศัลยแพทย์ ในวัยเด็กได้รับการศึกษาจากโรงเรียนคาทอลิกและสามารถสอบเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ที่มีชื่อเสียง และเข้าเรียนสาขาวิชาปรัชญาที่ Ecole Normal Superiure และเรียนจบในปี ค.ศ. 1948 ที่นี้ หลุย อัลธูแซร์ (Louis Althusser) ซึ่งเป็นนักคิดสายมาร์กซิสต์เชิงโครงสร้าง (Structural Marxism) เป็นหนึ่งในบรรดาอาจารย์ของเขา บรรยายภาควิชาการในฝรั่งเศสในขณะนั้นถูกครอบงำด้วยปรัชญามาร์กซิสต์ ปรัชญาปรากฏการณ์นิยม และปรัชญาเอ็กซิสตองเซียลลิสต์ (Existentialism) โดยเฉพาะงานของซาร์ต (Sarte) และ ปองตี (Ponty) ปรัชญาแต่ละสำนักต่างก็เสนอมุมมองเชิงวิพากษ์ในการอธิบายชีวิตมนุษย์ในโลกทุนนิยมสมัยใหม่ โดยปรัชญาของสองสำนักหลังเชื่อในเรื่องมนุษย์ผู้เป็นองค์ประธาน (Subjects) สะท้อนความแตกแยกทางความคิดออกไปจากปรัชญามาร์กซิสต์คลาสสิก อย่างไรก็ตามพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสถือว่าเป็นความก้าวหน้าของความคิดและการเมืองแบบสังคมนิยม บรรยายภาควิชาการในช่วงนั้นเป็นบริบทในการพัฒนาความคิดทางสังคมของฟูโกต์ เขาได้ร่วมเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส เมื่อพบความจำกัดของการคิดและในงานการเมืองของพรรค ฟูโกต์จึงลาออกจากการเป็นสมาชิกภาพในปี ค.ศ. 1951 ในปีต่อมา เขาได้รับประกาศนียบัตร (Diploma) ทางด้านจิตวิเคราะห์ (Psychopathology) เขาทำการศึกษาวิจัยการบำบัดทางจิตและโรคจิตเภท ผลจากการวิจัยและการสอนนำไปสู่การตีพิมพ์ผลงานด้านจิตวิเคราะห์

ช่วงปี ค.ศ. 1955-1959 เขาย้ายไปทำงานต่างประเทศทำหน้าที่สอนภาษาฝรั่งเศสที่มหาวิทยาลัยอูปลาลา (University of Uppsala) ในประเทศสวีเดน และที่มหาวิทยาลัยวอร์ซอ

(University of Warsaw) ในประเทศโปแลนด์และปี ค.ศ. 1959 เขาไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการที่สถาบันภาษาฝรั่งเศส เมืองฮัมเบิร์ก ในประเทศเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1961 เขาได้รับปริญญาเอกทางด้านปรัชญา และได้ทำงานสอนในมหาวิทยาลัยหลายแห่งในฝรั่งเศส สุดท้ายเขาได้รับตำแหน่งที่สร้างให้เขาโดยเฉพาะเรียกว่า ศาสตราจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์ของระบบคิด (Professorship for the “History of the Thinking System”) ที่วิทยาลัยแห่งฝรั่งเศส (College de France) ในกรุงปารีส ฟูโกต์ยังเป็นนักเคลื่อนไหวทางสังคม เขาเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น กลุ่มศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลราชทัณฑ์ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1984 ฟูโกต์เสียชีวิตที่กรุงปารีส

ฟูโกต์เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นผู้มีความริเริ่ม แปลกใหม่ เข้าใจยาก วิพากษ์และท้าทายความคิด ที่มีมาก่อนอย่างชูดรากดอนโคน เนื่องจากปรัชญาที่ฟูโกต์นำเสนอไม่เคยยุติลงในตัวเองในลักษณะที่นำไปสู่ข้อสรุปเชิงนามธรรมที่เป็นกฎสากลทั่วไป อย่างที่นักทฤษฎีในยุคแสงสว่างทางปัญญาทั้งหลายนิยมทำกัน ดังนั้นจึงทิ้งให้เป็นภาระหน้าที่ของนักคิดรุ่นหลังที่จะคิดค้นตีความกันต่อไป และไม่น่าประหลาดใจเลยที่ความคิดของฟูโกต์มักก่อให้เกิดความงุนงง สับสน สงสัยให้กับผู้อ่านงานของเขาโดยเฉพาะในระยะแรกๆ เนื่องจากการไม่มีคำอธิบายและข้อยุติที่ตายตัว

แม้ฟูโกต์จะไม่ยอมรับว่าเขาเป็นนักคิดสายหลัง โครงสร้างนิยม และหลังสมัยใหม่ก็ตาม แต่ความคิดของเขาก็มีอิทธิพลอย่างมากในการวางรากฐานให้กับวิถีคิดในทั้งสองแนวคิด และได้รับการอ้างอิงในวงวิชาการทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญา รัฐศาสตร์ ภาษาวรรณคดี จิตวิเคราะห์ และการแพทย์สมัยใหม่อย่างมากมาย แต่เขาเองก็ปฏิเสธที่จะสังกัดค่ายใดค่ายหนึ่ง รวมทั้งปฏิเสธการเป็นนักปรัชญาและนักทฤษฎี เขาคิดว่างานของเขาเป็นเพียงการเขียนประวัติศาสตร์ของปรากฏการณ์ในสังคมสมัยใหม่ในการอธิบายการกลายเป็นองค์ประธานผู้ถูกกระทำ (Subjects) ของมนุษย์โดยระบบสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์เอง ซึ่งเป็นที่มาของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของเรา เช่น ความบ้า ระบบการแพทย์สมัยใหม่ ลูกในโลกลสมัยใหม่ และเพศสภาพ (Sexuality) เขาผลิตผลงานเขียนออกมาเป็นจำนวนมากประมาณ 1 ปี ก่อนการเสียชีวิตของเขา มีผู้รวบรวมบรรณานุกรมผลงานของเขาไว้ได้ถึง 729 รายการ (Clark, 1983)

ฟูโกต์ระบุในงานเขียนชื่อ Afterword: The Subject and Power (Dreyfus and Rabinow, 1983) ว่าเป้าหมายหลักในงานศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมของเขาในรอบ 20 ปี

ที่ผ่านมาคือ การศึกษาประวัติศาสตร์ของแบบแผนต่างๆ จากภาวะวิสัยที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นองค์
 ประธานผู้ถูกระทำ

แบบแผนแรก คือ การปฏิบัติการณ์เพื่อแยกแยะ (Dividing Practices) เป็นแบบแผนใน
 การโน้มน้ำหนักที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกถูกแบ่งแยกภายในตนเองและแบ่งแยกจากคนอื่นด้วยการ
 เชื่อมโยงอัตลักษณ์ของปัจเจกหรือกลุ่มกับความรู้ศาสตร์ต่างๆ และการปฏิบัติการณ์ในการจัดออก
 หรือแยกออก เช่นการแยกคนปกติกับคนบ้า คนไข้กับคนปกติ ผู้ร้ายกับพระเอก นักโทษกับคดี
 พฤติกรรมทางเพศปกติกับเบี่ยงเบน การแยกแยะความคิดและพฤติกรรมต่างๆ โดยใช้มาตรฐานทาง
 ศาสตร์ต่างๆ และความเชื่อทางจริยธรรมมากำหนด ว่าแบบใดเข้าข่ายปกติหรือผิดปกติ ในโลกสมัย
 ปัจจุบันได้พัฒนาเทคโนโลยีและกลไกทางสังคมต่างๆ เช่น การแพทย์ คุก โรงเรียนเพื่อมาควบคุม
 ความคิดและพฤติกรรมพลเมืองของตนให้อยู่ในสภาพที่เรียกว่า “ปกติ” “ถูกต้อง” “ดีงาม” นับว่าเป็น
 การเชื่อมโยงความรู้กับอำนาจในการควบคุมมนุษย์ของสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ภายใต้คำว่าโครงการ
 ปฏิรูปเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคม ประเด็นนี้ปรากฏในงานระยะแรกๆ ของฟูโกต์ ได้แก่
 Madness and Civilization (1965), The Birth of the Clinic (1973) และ Discipline and Punish (1977)

แบบแผนที่สอง เรียกว่า การจำแนกทางวิชาการ (Scientific Classification) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ
 กับแบบแผนแรกแต่ก็ดำรงอยู่อย่างอิสระแก่กัน วิชาการได้ทำให้มนุษย์มีสถานภาพต่างๆ เช่น ในทาง
 ภาษาศาสตร์ มนุษย์กลายเป็นประธานหรือกรรมของประโยค ในทางเศรษฐศาสตร์ มนุษย์กลายเป็น
 แรงงานในระบบเศรษฐกิจ ในทางชีววิทยา มนุษย์กลายเป็นสัตว์สิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่งที่เป็นวัตถุ
 ของการศึกษา ฟูโกต์แสดงให้เห็นว่า วาทกรรมในเรื่องชีวิตมนุษย์ แรงงาน และภาษาได้รวมกันเข้า
 เป็นศาสตร์ที่มีความเป็นอิสระตามสาขาวิชา แต่ก็เชื่อมโยงเป็นชุดวาทกรรมเกี่ยวกับชีวิตทางสังคม
 ของมนุษย์ที่ไม่ได้เป็นวาทกรรม จากประวัติศาสตร์แห่งความต่อเนื่องจากรากเหง้ามาถึงปัจจุบัน
 หากแต่เป็นวาทกรรมที่มีจุดเปลี่ยนแปลง จุดปริแยกแตกหักไปจากวาทกรรมที่เกิดมาก่อนหน้ายุค
 สมัยปัจจุบันคือ ประมาณช่วงกลางศตวรรษที่ 17 ถึงสมัยปฏิวัติฝรั่งเศส เนื้อหาประเด็นนี้ปรากฏใน
 งานเขียนเรื่อง The Archaeology of Knowledge (1972) และ The Order of Things (1973)

ความสนใจของฟูโกต์ที่มีต่อวาทกรรมที่ปรากฏในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ คือ วาท
 กรรมทำงาน ได้อย่างไรในการอิงความรู้จากศาสตร์ต่างๆ มาครอบงำการคิดและการกระทำของ
 มนุษย์ ฟูโกต์ไม่เคยไว้ใจความรู้ (ทฤษฎี แนวคิดศาสตร์ต่างๆ) และตั้งข้อสงสัยกับการอวดอ้างความ
 เป็นสัจจะหนึ่งเดียวของศาสตร์ต่างๆ เสมอ ฟูโกต์ชี้ให้เห็นว่าจุดเด่นของปรัชญาการเมืองตะวันตก

คือ การสร้างข้อสรุปเชื่อมนามธรรม ทั้งในด้านหลักการและอุดมคติ เช่น ทฤษฎีต่างๆ และคิดค้นรูปแบบแนวทางที่จะทำให้เกิดสังคมน่าเมืองที่มีความยุติธรรม และนำข้อสรุปเหล่านั้นมาชี้แนะและครอบงำความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์

เจตจำนงในการแสวงหาความรู้เหล่านั้นนั่นเองที่นำไปสู่การปฏิบัติการของอำนาจในสังคมตะวันตก ความสำคัญจึงอยู่ที่ การยกเลิกการทำตามตัวแบบสังคม หรือข้อเสนอจากทฤษฎีที่แสวงหาสังคมอุดมคติ แต่ตั้งคำถามต่อการทำงานของอำนาจในสังคมแทน ฟูโกต์คิดว่า หน้าที่ทางการเมืองของสมาชิกในสังคม ก็คือ การวิพากษ์การทำงานของสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะสถาบันที่เป็นทางการที่พยายามนำเสนอภาพลักษณ์ของความเป็นกลางและเป็นอิสระจากอำนาจหลักในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้หน้ากาที่ปิดไว้เปิดออกเพื่อเผยให้เห็นโฉมหน้าที่แท้จริง จึงจะทำให้มวลชนตอบโต้ได้ตรงประเด็น

แบบแผนที่สาม เรียกว่า การยอมรับการเป็นองค์ประธานผู้ถูกระทำ (Subjectification) แบบแผนนี้สะท้อนถึงความริเริ่มแปลกใหม่ในวิถีคิดของเขา เพราะในสองแบบแผนแรก ถ้าจะสรุปให้ง่ายขึ้นจะสะท้อนแนวคิดเรื่องอำนาจในด้านการครอบงำของกลุ่มคน โดยเฉพาะคนชายขอบ เช่น คนเร่ร่อน กรรมกร และคนชายขอบต่างๆ ไป ถึงแม้ว่าฟูโกต์จะใช้วิธีการศึกษาที่สร้างความชัดเจนในเรื่องประวัติศาสตร์ของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรม แต่กรอบคิดเรื่องอำนาจในเชิงครอบงำก็มีผู้ทำมาก่อนแล้ว ในแบบแผนอื่นที่สาม ฟูโกต์นำเสนอประเด็นใหม่ที่ปัจเจกยอมรับการเป็นองค์ประธานผู้ถูกระทำ ที่สามารถตัดสินใจกระทำการ (Conscious Agency) ไม่ได้อยู่ในฐานะจำยอม เนื้อหา (Passive Actors) การก่อรูปอัตลักษณ์ของปัจเจกในลักษณะนี้เป็นผลผลิตของวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมที่สลับซับซ้อนที่กระทำต่อร่างกายสังคม จิตวิญญาณ ความคิด และพฤติกรรมของมนุษย์และเมื่อผ่านกระบวนการทำความเข้าใจ และการใช้เหตุผลก็จะนำไปสู่ความเข้าใจรับรู้ของปัจเจกเองในการที่จะเลือกนำไปสู่การกระทำ เช่น วาทกรรมในเรื่องเพศสภาพ การขยายตัวของระบบการแพทย์สมัยใหม่ด้านความงาม สุขอนามัยของปัจเจกและจริยศาสตร์ เป็นต้น ทั้งหมดนี้คือแบบแผนที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นประธานผู้ถูกระทำโดยระบบสังคมวัฒนธรรม และเป็นการแสดงอำนาจในการควบคุมประชาชนด้วยวิธีการที่แยบยลผสมผสานการใช้ความรู้และการใช้เหตุผล ซึ่งนับเป็นการปฏิบัติการเชิงอำนาจในสังคมที่ลึกซึ้ง

ผลงานของฟูโกต์ส่วนใหญ่มีจุดเน้นอยู่ที่เรื่องอำนาจ ฟูโกต์เองเชื่อว่าอำนาจคือหัวใจของการพัฒนาและการบูรณาการสังคมมนุษย์ ผลงานของเขาส่วนใหญ่จะมีประเด็นเรื่องอำนาจและ

ความรู้เป็นแกนกลางสำคัญ ฟุโกต์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้ โดยถือว่าเป็นองค์เอกภาพของสิ่งเดียวกันที่สะท้อนเจตจำนงของมนุษย์ในการควบคุม ครอบงำ สิ่งที่ฟุโกต์พยายามสื่อสารในงานของเขา คือ การทำความเข้าใจว่าสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ถูกสร้างให้แตกต่างไปจากสังคมที่มีมาก่อนหน้าแล้วอย่างไรบ้าง คำตอบของฟุโกต์ในเรื่องนี้ คือ ความรู้ และอำนาจ และภาคปฏิบัติการ ทั้งหมดเป็นองค์เอกภาพของสิ่งเดียวกัน เขาปฏิเสธภูมิปัญญาของยุคสมัยใหม่นิยม (การใช้เหตุผล ทฤษฎี ปรัชญา) และกลับชี้ให้เห็นถึงภัยที่มากับโครงการปฏิรูปและการใช้เหตุผลของยุคสมัยนี้ (Enlightenment Reforms) ที่ก่อกำเนิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขความล้าหลังป่าเถื่อนของยุคที่มีมาก่อนหน้ายุคสมัยใหม่นิยม เช่น คุกในโลกลสมัยใหม่ การแพทย์และยาสมัยใหม่ แพทย์กับคนไข้ เพศสภาพ และการสร้างมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ เป็นต้น

ฟุโกต์สะท้อนให้เห็นว่า ในทุกกระบวนการของการสร้างความทันสมัยให้สังคมปัจจุบันได้ก่อให้เกิดผลที่ตามมา คือ อำนาจที่กระทำต่อร่างกายและความคิดของปัจเจกโดยผ่านกลไกอำนาจของรัฐที่ใช้การดูแล สอดส่อง ใฝ่ระวังตรวจตราและควบคุมปัจเจก งานเขียนชิ้นสำคัญที่สุดในเรื่องอำนาจและการครอบงำของเขา คือเรื่อง Discipline and Punish (1977) โดยเขาสะท้อนภาพสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ว่าแม้แต่ชีวิตส่วนตัวของปัจเจกก็ยังถูกควบคุม ใฝ่ระวังและจัดการโดยเทคโนโลยีแห่งอำนาจของรัฐ

ฟุโกต์ตรวจสอบการเปลี่ยนผ่านจากสังคมจากยุคก่อนหน้ากับยุคสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ ในยุคก่อนหน้าสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ วินัยและการลงโทษจะอยู่ในแบบวัฒนธรรมแห่งการแสดงในพื้นที่สาธารณะ ในยุคสมัยปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นแบบวัฒนธรรมแห่งการควบคุมจากภายใน การลงโทษในวัฒนธรรมแบบแรก คือ การกระทำกับร่างกายและแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ เช่น การลงโทษด้วยการตัดคอเสียบหัวประจานผู้กระทำผิดตามสี่แยกสาธารณะ การทรมานท่ามกลางสายตาประชาชน การขับให้พ้นจากความเป็นสมาชิกกลุ่มท่ามกลางที่ประชุมสมาชิก และการทำให้เสื่อมเสียในรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่สาธารณะ วินัยและการลงโทษในวัฒนธรรมแบบหลังถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งในระบบคิดของปัจเจก เป็นการใฝ่ระวังที่มีมาจากภายใน โดยผ่านสำนักรับรู้หรือการตระหนักของปัจเจกเอง (Internalized) ซึ่งเป็นโครงร่างที่สำคัญในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนักโทษ ตัวอย่างในเรื่องนี้ ฟุโกต์ได้ใช้ข้อมูลเรื่องการก่อสร้างทัณฑสถานที่คุมขังนักโทษ ตัวอย่างในเรื่องนี้ ฟุโกต์ได้ใช้ข้อมูลเรื่องการก่อสร้างทัณฑสถานที่คุมขังนักโทษ ออกแบบโดยเจรามี่ เบนธัม (Jeremy Bentham) ในการทำความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นในสังคมทุนนิยมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 โครงการนี้เป็นการปฏิรูประบบราชทัณฑ์ในการควบคุมนักโทษ

โดยใช้ความรู้ทางสถาปัตยกรรมออกแบบคุกที่เรียกว่า แพนนอปติคอน “Panopticon” (pan = all, optic = seeing) อาคารนี้ออกแบบในลักษณะที่นักโทษในแต่ละห้องจะมองไม่เห็น แต่ทุกห้องจะมองเห็นหอคอยผู้คุมนักโทษที่อยู่ตรงกลาง ลักษณะการจัดวางแบบนี้ทำให้นักโทษในแต่ละห้องไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือสื่อสารกันเองได้ แต่จะถูกทำให้รู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังถูกจ้องมองจากผู้คุมที่อยู่บนหอคอยกลาง อย่างไรก็ตาม พวกนักโทษจะมองไม่เห็นผู้คุมนักโทษ พวกเขาจะไม่มีความมองเห็นได้เลยว่า เมื่อไหร่ผู้คุมจะอยู่ประจำตรงหอคอยกลาง หากทว่าพวกเขาจะรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่ามีคนเฝ้าจ้องมองอยู่เสมอ และในที่สุดพวกเขาก็จะเฝ้าระวังควบคุมตัวเองไปโดยปริยาย ดังที่ฟูโกต์บรรยายว่า

“the inmate must never know whether he is being looked at any one moment; but he must be sure that he may always be so.” (Foucault, 1977: 201)

เบนธัม (Bemtham) เห็นว่าโครงการปฏิรูประบบการควบคุมของราชทัณฑ์ในลักษณะนี้สามารถที่จะใช้เป็นแนวทางแบบอย่างว่าสังคมควรมีปฏิบัติการอย่างไร ในการรักษาระเบียบสังคมของระบอบสังคมแบบประชาธิปไตยทุนนิยม ประชาชนจะต้องถูกทำให้เชื่อว่าเขาจะถูกเฝ้าระวังจับจ้องมองอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างความสัมพันธ์ลักษณะนี้ท้ายที่สุดจะค่อยๆ ทำให้ประชาชนยอมรับอุดมการณ์ของเทคโนโลยีแห่งการควบคุมแบบหอคอยแพนนอปติค (Panoptictower) กลายเป็นตำราจลเสียดในการสอดส่องตรวจตราเฝ้าระวังตัวเอง นี่คือนิยามการควบคุมประชาชนในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ ที่กลไกรัฐสามารถติดตามการเคลื่อนไหว และพฤติกรรมของประชาชนผ่านเทคโนโลยีแห่งอำนาจของรัฐที่ก้าวหน้ากว่าเดิมมาก เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์ทั่วไป หมายเลขบัตรประกันสังคม สำมะโนประชากร บัตรเครดิตและการเพิ่มจำนวนมากขึ้นของกล้องจับภาพวิดีโอในพื้นที่สาธารณะต่างๆ ในเมือง

ฟูโกต์อธิบายว่า วัฒนธรรมแห่งการควบคุมจากภายในใช้หลักการควบคุมเฝ้าระวังประชาชนแบบแพนนอปติค (Panoptic Model) ให้แพร่กระจายเป็นหลักในการจัดการสังคมสมัยใหม่ ดังสังเกตได้จากการจัดห้องเรียนของนักโทษ ที่ไม่แตกต่างจากการจัดห้องเรียนในมหาวิทยาลัยแบบที่มีเวทีกลางสำหรับผู้บรรยาย การออกแบบผังเมือง เช่น โรงพยาบาล โรงงาน อุตสาหกรรม ที่มีทั้งการส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนไหวและปกปิด ฟูโกต์วิเคราะห์ว่า มนุษย์ในโลกสมัยใหม่อยู่ภายใต้โครงการควบคุมแบบแพนนอปติคที่กำลังแพร่กระจายไปสู่การควบคุมร่างกายสังคมของปัจเจกแต่ละคน

“The panoptic schema, without disappearing as such or losing any of its properties were destined to spread throughout the social body.” (Foucault, 1977: 207)

และฟูโกต์เห็นว่า นี่คือการใช้อำนาจที่แยกย่อยโดยที่ปัจเจกแต่ละคนถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกของเทคโนโลยีแห่งอำนาจด้วย

“We are neither in the Amphitheatre, nor on the stage, but in the panoptic machine, invested by its effects of power, which we bring to ourselves since we are parts of its mechanisms.” (Foucault, 1977: 217)

ฟูโกต์ สรุปให้เห็นถึงผลกระทบบางประการอันเกิดจากการใช้เทคโนโลยีแห่งอำนาจ โดยรัฐในการจัดการสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ ดังนี้

1) การทำให้ประชาชนยอมรับกฎระเบียบสังคมด้วยใจ (The Internalization of Rules and Regulations) เมื่อประชาชนยอมรับด้วยใจ การตั้งคำถามหรือการประชันกันทางความคิดก็จะลดลงไปโดยปริยาย

2) การใช้หลักการฟื้นฟูสภาพจิตใจร่างกายมากกว่าการลงโทษแบบโหดร้าย ทารุณ พิศปกติ (Rehabilitation rather than Cruel and Unusual Punishment) การปฏิรูประบบควบคุมมนุษย์ในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่เกิดขึ้น เพราะก่อนหน้านี้สังคมยังใช้วิธีการลงโทษนักโทษ รวมทั้งการควบคุมคนป่วย ที่เรียกว่า คนบ้า ในลักษณะที่ค่อนข้างโหดร้าย ทารุณ และปราศจากความเป็นมนุษย์ แต่กระนั้นก็ตาม ฟูโกต์ก็ยังตั้งคำถามต่อโครงการปฏิรูปและกระบวนการทำให้มนุษย์กลับสู่สภาพปกติ (Normalization) ของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งได้ผนวกเอาการควบคุมบังคับสอดส่องเข้าไปถึงแง่มุมต่างๆ ของการใช้ชีวิตส่วนตัวของมนุษย์ เช่น เพศสภาพ ฟูโกต์กล่าวในทำนองประชดประชันว่าผู้พิพากษาความปกติของประชาชนจะมีอยู่ทุกหนแห่ง เราเกิดมาในสังคมที่ครู แพทย์ นักการศึกษา นักสังคมสงเคราะห์ และนักบวช ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษา พวกเขาได้ร่วมกันกำหนดหลักการทั่วไปที่จะบอกกล่าวสังคมว่าวิธีคิดและการกระทำแบบใดของประชาชนที่เรียกว่า ปกติ ถูกต้อง ดีงาม และนำไปสู่ปัจเจกด้วยการทำให้ปัจเจกเกิดการยอมรับด้วยใจกลายเป็นประธานของเรื่อง แต่เป็นประธานผู้ถูกระทำด้วยวาทกรรมว่าด้วยความปกติ เริ่มจากร่างกายของเขา ลักษณะท่าทาง บุคลิกภาพ พฤติกรรม ทักษะคิด และ ความสำเร็จในชีวิต (Foucault, 1977: 304)

3) การเฝ้าระวัง คุดูแลสอดส่องเข้าไปถึงชีวิตส่วนตัวของประชาชน (Surveillance into ever more Private Aspects of Lives) โดยเทคโนโลยีแห่งอำนาจ

4) สังคมข่าวสาร (Information Society) ระบบการควบคุม ตรวจสอบ สอดส่อง ประชาชนจำเป็นต้องมีข้อมูลข่าวสารที่มากเพียงพอและทันสมัย ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดการระบบข้อมูลของประชาชน จึงเป็นการพัฒนาการที่สำคัญในการจัดการสังคมสมัยใหม่

5) ระบบราชการ (Bureaucracy) คนทำงานในระบบนี้จะถูกจ้างขึ้นมาทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรื่องข้อมูล (ทั้งการจัดเก็บและการนำมาประยุกต์ใช้) จะเกิดหน่วยงานหรือองค์กรใหม่ที่ทำหน้าที่เปลี่ยนสภาพวิถีชีวิตของปัจเจกให้เป็นสถิติและรายงานของระบบราชการ

6) ประสิทธิภาพ (Efficiency) การให้คุณค่าในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่จะอยู่ที่ประสิทธิภาพของการจัดการข้อมูลและปัจเจกให้เป็นประโยชน์ต่อระบบการผลิตสินค้ามวลชน การกระจายสินค้าและข่าวสารไปสู่ส่วนต่างๆ ของสังคม แม้ว่าประสิทธิภาพนั้นจะต้องแลกด้วยการกดขี่ ขูดรีดแรงงานหรือความไม่เป็นธรรมทั้งหลายก็ตาม

7) ความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) แรงงานในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่จะถูกจัดการให้มุ่งไปสู่ความชำนาญเฉพาะทางมากยิ่งขึ้น จนทำให้สังคมต้องขึ้นต่อผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ในการทำงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้บรรลุผล สังคมทำให้ผู้เชี่ยวชาญกลายเป็นผู้ผูกขาดสังคมองค์ความรู้ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นความรู้ร่วมกันของคนในสังคม เช่น การถนอมและแปรรูปอาหาร การก่อสร้างอาคาร การคมนาคมขนส่ง นี่คือการแสดงอำนาจของความรู้ในการจัดการควบคุมสังคมและปัจเจก

ความเข้าใจเรื่องอำนาจของฟูโกต์ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีพลวัตของความคิด เมื่อเปรียบเทียบงานเขียนยุคแรกๆ ของเขาที่ปรากฏใน *Madness and Civilization* (1965), *The Birth of Clinic* (1973), *The Order of Things: Archaeology of the Human Sciences* (1973) และ *Discipline and Punish* (1979) ระยะเวลาแรก ฟูโกต์มองว่าอำนาจผูกติดอยู่กับโครงสร้างสถาบัน มากกว่าปัจเจกผู้กระทำการ ในงานเขียนระยะนี้ ฟูโกต์ มีแนวโน้มศึกษาการสร้างวินัยสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ที่ยึดหลักการเรื่องความเป็นระบบระเบียบและการควบคุม (Order and Control) อันนำไปสู่การบ่อนเซาะอำนาจของปัจเจก ทำให้ดูเหมือนว่าอำนาจอยู่ที่คุก โรงเรียน โรงงาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในงานระยะหลัง ฟูโกต์ได้แสดงอย่างชัดเจนว่าอำนาจก็ยังอยู่ที่ปัจเจกด้วย แม้แต่ปัจเจกที่ถูกกลบโถม ฝ้าระวัง จับจ้อง ตรวจสอบ สอดส่อง อยู่ก็ตาม ในบทความเรื่อง “Afterword: The Subject and Power” ฟูโกต์อธิบายว่าอำนาจมิได้กระจุกตัวอยู่ที่ศูนย์กลางอำนาจ

เท่านั้น แต่อยู่กับผู้ใช้อำนาจและผู้รับผลแห่งการกระทำของอำนาจด้วย อำนาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทั้งในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง หรือแพร่กระจาย อำนาจอยู่ในทุกหนแห่งและอยู่กับทุกคน

อำนาจจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิบัติการอำนาจโดยตัวของมันเอง ไม่ใช่เป็นเรื่องของการทำให้ขาดอิสรภาพ หรือการที่คนส่วนใหญ่มอบอำนาจให้คนจำนวนน้อย และอำนาจไม่เหมือนกับความรุนแรง เพราะด้านตรงข้ามของความรุนแรง คือ ความเฉื่อยชา

ในทางตรงกันข้าม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนบนพื้นฐานของกลุ่มความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกจากกันได้ นั่นคือ ผู้ถูกกระทำก็เป็นผู้กระทำด้วยในความสัมพันธ์นี้ ซึ่งหมายรวมถึง การกระทำทั้งหมดที่สะท้อนการตอบสนอง การมีปฏิกริยา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นและการเปิดประเด็นใหม่ๆ ของการกระทำระหว่างกันเสมอ (A Set of Actions upon Other Actions) ถึงแม้ว่า ความรุนแรงอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์เชิงอำนาจบางลักษณะ แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจโดยตัวของมันเองไม่ใช่ความรุนแรง อำนาจเป็นเพียงการกระทำต่อปัจเจกผู้สามารถมีปฏิกริยาต่อการกระทำที่มีต่อเขาได้

ในงานระยะหลัง ฟูโกต์จึงหันมาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง การปกครองโดยรัฐ (Government) เพื่อจะอธิบายว่า อำนาจทำงานได้อย่างไร ฟูโกต์อธิบายว่าอำนาจมีความเกี่ยวข้องกับ การเผชิญหน้ากันของสองฝ่ายที่เป็นคู่ตรงข้ามน้อยกว่าการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการปกครองโดยรัฐ ความหมายของคำว่าปกครองในยุคปัจจุบัน มีขอบเขตกว้างขวางกว่ายุคสมัยศตวรรษที่ 16 มาก ปัจจุบันครอบคลุมไปถึงการชี้แนะว่า พฤติกรรมของประชากรทั้งที่เป็นปัจเจกและกลุ่มควรเป็นอย่างไร เช่น การปกครองและสร้างวินัยเด็ก การครอบงำจิตวิญญาณ การจัดการ การปกครอง และการควบคุมชุมชน ครอบครัว และคนไข้ เป็นต้น

การอธิบายแนวคิดเรื่องการปกครองในลักษณะนี้ ทำให้ฟูโกต์สามารถเพิ่มประเด็นใหม่ๆ เข้าไปในแนวคิดเรื่องอำนาจของเขา คือ อิสรภาพ (Freedom) เขาเขียนว่า “Power is exercised only over free subjects, and only insofar as they are free.” (Foucault, 1983: 221) หมายความว่า อำนาจจะปฏิบัติการได้กับบุคคลที่มีอิสรภาพและตราบเท่าที่เขายังเป็นอิสรเท่านั้น โดยฟูโกต์ขยายความเพิ่มเติมว่า หมายถึง ปัจเจกหรือกลุ่มผู้ถูกทำให้เผชิญกับความเป๋นไปได้ที่จะมีการกระทำหรือปฏิกริยาตอบกลับในหลากหลายลักษณะ ภายใต้เงื่อนไขที่ทำให้สามารถครอบงำได้ อย่างสิ้นเชิง ฟูโกต์คิดว่านั่นไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การเป็นทาสไม่ได้แสดง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเมื่อทาสยังถูกล่ามโซ่อยู่ สภาพเช่นนี้ ฟูโกต์เห็นว่ามันเป็นเพียง

ความสัมพันธ์เชิงกายภาพที่มีข้อจำกัดเท่านั้น การคือแฟง และการไม่ยอมที่จะถูกควบคุมจึงกลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จุดหัวใจของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและตัวกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะนี้อยู่ตลอดเวลาก็คือ เจตจำนงอิสระของมนุษย์ในการคือแฟงไม่ยอมตามและอิสรภาพของการกระทำและความคิดของบุคคลที่จะไม่ยอมแปรเปลี่ยนไปตามความปรารถนาของอีกฝ่ายหนึ่ง ฟูกอตให้แนวทางที่สำคัญในการคิดถึงว่าจะต่อสู้กับความกดขี่ได้อย่างไรเมื่อคนเราต้องเผชิญกับมัน เขาเขียนว่า การวิเคราะห์ หารายละเอียด ขยายความเข้าใจตั้งคำถามต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ต่อความเจ็บปวดที่ร้ายแรงต่อร่างกายและจิตใจในระหว่างคู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการนำไปสู่อิสรภาพของมนุษย์ที่จะไม่ต้องเป็นประธานผู้ถูกระทำอีกต่อไป เป็นงานการเมืองอันถาวรในทุกสถานะของการดำรงอยู่ทางสังคมของมนุษย์

บทบาทของวัฒนธรรมแสดงถึงแนวคิดและการปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม วัฒนธรรมบางอย่างยังคงปฏิบัติเช่นที่ทำต่อกันมาแต่วัฒนธรรมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะของสังคม อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ยังคงควบคู่กับวัฒนธรรมคือ อำนาจที่จะกำหนดเพื่อบังคับใช้กับคนในสังคมนั้นๆ ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้รับพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ยังคงปรากฏให้เห็นการถ่ายทอดและแสดงความคิดจากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกระบวนการยุติธรรมของการศึกษานี้มีความเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวน ซึ่งแต่เดิมมีเพียงพนักงานสอบสวนชายในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีทางเพศและข่มขืนผู้เสียหายหญิง จากการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมบวกกับการเกิดขึ้นของคดีดังกล่าวที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน กฎหมายจึงกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่สอบสวนผู้เสียหายหญิงในคดีดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism) ที่ได้เสนอแนวคิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนล่าง ที่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้สังคมมีวิถีการผลิตทางเศรษฐกิจ (Mode of Production) เป็นฐานสำคัญ และโครงสร้างส่วนบน อันประกอบด้วยการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม (เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี ศิลปะ ดนตรี รสนิยม) นอกจากนี้สำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism) ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ต้องการศึกษาเพียงเพื่ออธิบายหรือทำความเข้าใจวิวัฒนาการสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยของระบบสังคมและวิถีการผลิต หากแต่ยังต้องการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ๆ ของผู้คนและสังคมในแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่ ผู้ศึกษาเห็นว่านอกจากแนวคิดข้างต้นแล้ว

แนวคิดฟูโกต์ ก็เป็นแนวคิดหนึ่งที่ผู้ศึกษาเห็นด้วย โดยเฉพาะเรื่องอำนาจ ที่เริ่มตั้งแต่อำนาจเป็นวาทกรรม การใช้อำนาจที่แยบยลโดยปัจเจกแต่ละคนถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกของเทคโนโลยีแห่งอำนาจด้วย การไม่ยอมถูกควบคุมโดยอำนาจ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นอิสระจะไม่ใช่เพียงวาทกรรมอีกต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้หญิงในสังคม

บทบาทของผู้หญิงจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านของสังคม แม้ความเชื่อและทัศนคติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมยังคงเห็นตรงกัน โดยส่วนใหญ่ว่า ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและพลวัตของโลก ทำให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมและบทบาทสำคัญทั้งในกระบวนการทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมเพื่อเรียกร้องสิทธิของผู้หญิงให้เกิดความเป็นธรรมและถูกต้อง ประกอบด้วย

2.2.1 การเรียกร้องสิทธิของผู้หญิง

ในอดีตสตรีต้องอยู่ภายใต้อำนาจของชาย ไร้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพอย่างที่ควรจะได้รับและควรจะเป็น การกดขี่ข่มเหงและเอารัดเอาเปรียบที่มีมาตลอดในสังคม ได้กลายเป็นแรงผลักดันให้สตรีส่วนหนึ่งลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคม ทั้งในส่วนของ การต่อสู้ของปัจเจกชน การต่อสู้เป็นขบวนการ ซึ่งการต่อสู้เหล่านี้เกิดขึ้นทุกหนแห่ง ราวปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ก่อนมีการอ่านคำประกาศสิทธิมนุษยชนในสมัชชาแห่งสหประชาชาติ บรรดาสตรีชาวปารีสได้พร้อมใจกันเดินขบวนไปยังพระราชวังแวร์ซายส์ ในระหว่างการปฏิวัติฝรั่งเศส เพื่อเรียกร้องเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ รวมทั้งการเรียกร้องความคุ้มครองแก่สตรีขึ้นเป็นครั้งแรก ในคราวนั้นได้มีสตรีชาวฝรั่งเศสคนหนึ่ง ลุกขึ้นมาประกาศ "สิทธิสตรี 17 ข้อ" อันได้แก่ เสรีภาพทางความคิด สิทธิทางการศึกษา เป็นต้น แต่ในที่สุดเธอก็ถูกประหารชีวิต โดยข้อหาว่า "ละเลยคุณธรรมที่สตรีเพศควรจะมีค่าน" ต่อมาในวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1857 (พ.ศ. 2400) กลุ่มผู้ใช้แรงงานสตรี โรงงานทอผ้า และตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มพากันเดินขบวนประท้วงในนิวยอร์ก เพื่อเรียกร้องสิทธิในการทำงานและให้มีการรับรองสภาพการทำงานของสตรีที่ดียิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1866 (พ.ศ. 2409) ได้มีการประชุมสมัชชาของบรรดาสมาคมผู้ใช้แรงงานนานาชาติครั้งที่ 1 ขึ้น และที่ประชุมได้มีมติเกี่ยวกับการทำงานประกอบอาชีพของสตรี ซึ่งถือเป็นมติ

ที่ทำทนายต่อชนบประเพณีครั้งเด่นในสมัยนั้น ที่กำหนดให้สตรีต้องอยู่แต่ที่บ้าน จนมาถึงปี ค.ศ. 1889 (พ.ศ. 2432) ในวันที่ 19 กรกฎาคม คลาลา เซทกิน ผู้นำสตรีชาวเยอรมนีได้แสดงสุนทรพจน์เป็นครั้งแรกในเรื่องปัญหาของสตรี ต่อที่ประชุมผู้ก่อตั้งสภาองค์กรสากล ครั้งที่ 2 ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยได้เรียกร้องให้สตรีมีสิทธิในการทำงาน เรียกร้องให้มีการคุ้มครองสตรีและเด็ก รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้สตรีมีส่วนร่วมในการประชุมระดับชาติและระดับสากลอีกด้วย มันเป็นเรื่องที่ยังได้เรียกร้องให้สตรีมีส่วนร่วมในการประชุมระดับชาติและระดับสากลอีกด้วย มันเป็นเรื่องที่ยังได้เรียกร้องที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ถือได้ว่าเป็นการจุดประกายการเคลื่อนไหวในขณะนั้น

ต่อมาอีก 10 ปี ในปี ค.ศ. 1890 (พ.ศ. 2433) ได้มีการจัดประชุมกลุ่มสตรีผู้ต่อต้านสงครามขึ้นที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ การประชุมนี้เป็นจุดเริ่มของการต่อต้านสงคราม ซึ่งได้มีการพัฒนาขบวนการต่อมาในการทำงานอย่างต่อเนื่องในช่วงศตวรรษที่ 20 เมื่อมาถึงศตวรรษที่ 19 ในวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1910-1911 (พ.ศ. 2453-2454) มีการนัดหยุดงานและเดินขบวนของกรรมกรสตรีโรงงานทอผ้าที่เมืองชิคาโก เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีของแรงงานสตรี นำโดย คลาลา เซทกิน ผู้นำสตรีชาวเยอรมัน และมีผู้นำแรงงานสตรีจาก 18 ประเทศ ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อสนับสนุนและเสนอให้มีการคุ้มครองแรงงานสตรีในระบบสามแปด กล่าวคือ 8 ชั่วโมงทำงาน 8 ชั่วโมงเพื่อการพักผ่อน 8 ชั่วโมงเพื่อการศึกษา แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ (เนื่องจากคนงานสมัยนั้นต้องทำงานในโรงงานวันละ 16-17 ชั่วโมง โดยไม่มีวันหยุด ไม่มีการประกันความปลอดภัยของแรงงานใดๆ และเป็นผลให้เกิดความเจ็บป่วยล้มตายในเวลาอันสั้น) และได้มีการฉลองวันสตรีสากลขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีประเทศต่างๆ จัดงานขึ้นพร้อมกันได้แก่ ออสเตรีย เดนมาร์ก เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ มีประชาชนทั้งชายและหญิงมากกว่าหนึ่งล้านคนร่วมชุมนุม มีการเรียกร้องสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง สิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพิ่มเติมจากการเรียกร้องสิทธิในการทำงาน การเข้ารับการอบรมวิชาชีพ และการให้ยุติการแบ่งแยกในการทำงาน

ในปี ค.ศ. 1912 (พ.ศ. 2455) มีการจัดวันสตรีสากลเพิ่มขึ้นในฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และในปี ค.ศ. 1913 (พ.ศ. 2456) มีการจัดชุมนุมเนื่องในวันสตรีสากลขึ้นในรัสเซียเป็นครั้งแรก ที่นครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก แม้จะมีการขัดขวางจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อมาในปี ค.ศ. 1914 (พ.ศ. 2457) วันสตรีสากลที่จัดขึ้น ก็ได้ชูคำขวัญของขบวนการสันติภาพ เพื่อต่อต้านสงครามที่กำลังคุกรุ่นอยู่ในยุโรป หลังจากนั้นเป็นต้นมา การฉลองวันสตรีสากลก็ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สตรีในทวีปต่างๆ ทั้งในแอฟริกา เอเชีย และลาตินอเมริกา ต่างร่วมมือกันต่อสู้เพื่อสิทธิที่เท่าเทียมและเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการผลักดันให้ตระหนักในสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์

ในปี ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) สหประชาชาติได้เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการเชิญชวน ให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดให้วันใดวันหนึ่ง เป็นวันฉลองแห่งชาติว่าด้วยสิทธิสตรีและสันติภาพสากล โดยขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ ซึ่งหลายๆ ประเทศได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญ และกำหนดให้วันที่ 8 มีนาคม เป็นวันสตรีสากล รวมทั้งประเทศไทยด้วย

สำหรับสตรีในประเทศไทยกลุ่มสตรีและองค์กรแกนนำกลุ่มต่างๆ ได้มีการดำเนินกิจกรรมและรณรงค์อย่างต่อเนื่องมากกว่า 30 ปี เพื่อนำเสนอสถานการณ์ปัญหา การถูกเอารัดเอาเปรียบของแรงงานสตรี อีกทั้งการทำงานโดยได้รับค่าจ้างและสวัสดิการอย่างไม่เป็นธรรมของสตรีที่เป็นอีกปัญหาใหญ่ ตลอดจนเรียกร้องความเสมอภาค และจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในรูปแบบต่างๆ ปัจจุบันแม้สิทธิของแรงงานสตรีและสตรีทั่วไปจะได้รับการพูดถึงและรับรองเพิ่มมากขึ้น แต่ในสภาพความเป็นจริงแรงงานสตรีทั้งในระบบและนอกระบบยังต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม ไม่ได้รับความคุ้มครองเมื่อเจ็บป่วยจากการทำงาน สตรีถูกคุกคามเมื่อออกมาเรียกร้องสิทธิ ขณะเดียวกันสตรีทั่วไปก็ยังขาดความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต แม้แต่สิทธิในชีวิต เนื้อตัว ร่างกาย ก็ยังถูกคุกคาม

2.2.2 สถานภาพของสตรีไทย ตั้งแต่ ยุคทาส ไพร่

การต่อสู้ของสตรีไทยที่ถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ครั้งแรก จะเป็นกรณีของอำแดงจันและอำแดงเหมือน เป็นกรณีที่สตรีออกมาเรียกร้องสิทธิพึงมีพึงได้ของตนในฐานะที่เป็นคน อำแดงเหมือนเรียกร้องสิทธิที่จะสามารถเลือกคู่ครองตามที่ตนเองต้องการ ส่วนอำแดงจันเรียกร้องสิทธิที่จะเป็นเจ้าของร่างกายของตนมิให้ถูกขายไปเป็นทาส การต่อสู้ของสองสตรีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายลักพาเมื่อ ปี พ.ศ. 2408 โดยให้สิทธิสตรีในการเลือกคู่ครอง รวมทั้งแก้ไขกฎหมายค้าขายเมีย บิดา-มารดาขายบุตร เมื่อปี พ.ศ. 2411 โดยระบุว่าพ่อจะขายเมียไม่ได้ถ้าเมียไม่ยินยอม

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิง หญิงกับเด็ก ในสังคมชายเป็นใหญ่

ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้หญิงเป็นทรัพย์สิน เมื่อถึงจุดเปลี่ยน ในยุครัตนโกสินทร์ ตอนต้น รัชกาลที่ 4 อำแดงเหมือน แหม่มแอนนา คำนิยมตะวันตก ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง จนมาถึงจุดเลิกลา ผู้หญิงได้รับการปลดปล่อยจากทาส

ต่อมายุคปฏิวัติ 2475 คณะราษฎร ได้ปฏิวัติไปสู่ประชาธิปไตย ซึ่งต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-10 และฉบับ 11 ในปัจจุบันเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยแผนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคม จากสังคมเกษตร ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม

จากระบบสังคมเศรษฐกิจเสรีนิยมตามแผนพัฒนาฯ และการรับค่านิยมตะวันตก ทำให้ผู้หญิงเริ่มเข้ามาทำงานในภาคการค้าบริการเพิ่มขึ้น จนสามารถเลื่อนสถานภาพมาสู่ความเสมอภาคเท่าเทียมบุรุษมากขึ้น แต่ทว่าในความเป็นจริงของสังคมไทยคือ ยังคงมีสิ่งตกทอดทางความคิดและการของสังคมผ่านทางค่านิยมและเจตคติ ที่เห็นว่าผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง กฎหมายจึงห้ามมิให้หญิงมีสามีสามารถทำนิติกรรมได้ นอกจากนั้นค่านิยมที่เน้นพรหมจรรย์ของสตรี ทำให้เกิดปัญหาโสเภณีกลายเป็นเหยื่อและเป็นที่ยอมรับความต้องการทางเพศของผู้ชาย รวมทั้งยังก่อให้เกิดคดีล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้หญิงและเด็กมากขึ้นตามมา

2.2.4 สถานภาพ และทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อผู้หญิง

ปัญหาของสตรีในปัจจุบันนับว่าซับซ้อนมากขึ้น อาทิ แม้ว่าสตรีจะมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะได้รับเลือกตั้ง สตรีแม้จะมีสิทธิทางการศึกษา แต่ก็ประสบความยากลำบากที่จะก้าวสู่ความเป็นผู้บริหารระดับสูง หรือความเชื่อที่ว่าภรรยาเป็นสมบัติของสามีก็ยังคงดำรงอยู่ นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาหลักขึ้นต่อสตรีที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคมปัจจุบัน เช่น ความไม่เสมอภาคระหว่างชาย-หญิง การกำหนดค่าจ้างและจ่ายค่าจ้างในการทำงานที่ต่ำกว่าเพศชาย การถูกเลือกปฏิบัติ และถูกเอารัดเอาเปรียบจากเพศชาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชา การถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม ไม่ได้รับการคุ้มครองเมื่อเจ็บป่วยจากการทำงานอย่างที่สมควรจะเป็น การถูกคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆ ส่วนสิทธิในการเลือกใช้นามสกุล และสิทธิในการลาคลอดอย่าง

ต่ำ 90 วัน โดยได้รับค่าจ้างเต็ม ในทางปฏิบัติที่เป็นจริงก็ยังคงขาดการส่งเสริมมากพอ รวมทั้งยังมีปัญหาเรื่องโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพ และการปฏิบัติรุนแรงต่อสตรี

หากดูจากประเด็นปัญหาต่างๆ เหล่านี้แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน และบางครั้งก็อาจเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงรอการแก้ไขจากทุกฝ่ายในสังคม โดยเฉพาะชายไทยที่พึงต้องปรับทัศนคติต่อสตรีให้ดีขึ้น หรือลดการคุกคามหรือเอารัดเอาเปรียบให้น้อยลงให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดมีความเสมอภาคระหว่างเพศมากขึ้น ขณะเดียวกันสตรีก็ต้องทำให้เห็นถึงศักยภาพของตนเองที่เทียบเท่าเพศชาย และที่สำคัญที่สุดคือภาครัฐต้องหันมาดูแลสนใจและเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง เพื่อก่อให้เกิดสังคมที่เท่าเทียมกันและสันติสุขต่อไป

ปัจจุบันจัดได้ว่าบทบาทของผู้หญิงกำลังก้าวเข้าสู่ยุคสตรีนิยม (Feminist) โดยผู้หญิงมีสถานภาพ และความเสมอภาคมากขึ้น การไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายในการยังชีพ ทำให้ผู้หญิงไม่ยึดติดอยู่กับการมีครอบครัวเช่นในอดีต นอกจากนี้ปรากฏว่า ผู้หญิงไทยยังดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำองค์กรมากขึ้น ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลกในปัจจุบัน

2.2.5 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory)

2.2.5.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม สำหรับความหมายของสตรีนิยม (Feminism) หรืออิตินียม มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายความหมาย ซึ่งสามารถยกตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

โดมินเนลลี (Dominelli, 1986 อ้างถึงในรุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541: 32) ให้ความหมายว่า หัวใจของแนวคิดทางด้านสตรีหรือสตรีนิยมก็คือ ความไม่แบ่งแยกชนชั้นของคนในโลก

โดมินเนลลี และแมคคลอยด์ (Dominelli and Meleod, 1989 อ้างถึงในอุบลวรรณ วงษ์มี, 2545: 33) ให้ความหมายของสตรีนิยมว่า ไม่มีผู้อยู่เหนือและผู้อยู่เบื้องล่าง ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกันไม่ว่าหญิงหรือชาย

อัลบิสเตอร์ และอาโมกาเต้ (Albistur and Armogathe, 1977 อ้างถึงใน อุบลวรรณ วงษ์มี, 2545: 33) ได้สรุปว่า สตรีนิยม หมายถึง การวิเคราะห์หรือการกระทำใดๆ ที่มีจุดยืนว่าความสัมพันธ์

ระหว่างชาย หญิงเป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง ซึ่งผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบและมีเป้าหมายที่จะทำ ความเข้าใจในสาระ เพื่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน

กอร์ดอน (Gordon, 1978 อ้างถึงในรุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541: 32) ได้ให้ความหมายว่า สตรีนิยมเป็นการวิเคราะห์สภาวะที่ด้อยกว่าของผู้หญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ จะค้นหาว่าการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสามารถดำเนินการได้อย่างไร

กล่าวโดยสรุป สตรีนิยมหรืออัตถินิยม หมายถึง อุดมการณ์ที่พยายามส่งเสริมและ ยกย่องสถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้หญิงไม่ให้ด้อยกว่าผู้ชาย สตรีนิยมจึงเห็นว่าความ แตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายของบุคคล มิได้เป็นเพียงความแตกต่างทางสรีรวิทยาตาม ธรรมชาติเท่านั้น หากเป็นความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นด้วย

2.2.5.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยมแบ่งออกได้ 6 กลุ่ม (รุ่งทิวา แสงหิรัญ, 2541: 35- 45) คือ

1) สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism)

การพัฒนาแนวคิดเสรีนิยม เกิดขึ้นจากกลุ่มที่ต่อต้านระบบศักดินา ซึ่งฐานะทาง สังคมถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด แนวคิดเสรีนิยมเห็นว่าฐานะทางสังคมควรถูกกำหนดโดย ความสามารถและทักษะของปัจเจกบุคคล โดยวัดความสำเร็จของบุคคลในการแข่งขันกับบุคคลอื่น (ไชยรัตน์ กลั่นสกุล, 2543: 47) ในหนังสือของแมรี โวลสโตนครัฟท์ (Mary Wollstonecraft) เรื่อง (Vindication of the Right of Women) หรือการยืนยันสิทธิสตรี ได้เสนอความคิดว่า ผู้หญิงมีอำนาจ (ที่มีเหตุผล) เท่ากับผู้ชาย ดังนั้น ผู้หญิงจึงควรได้รับสิทธิในด้านต่างๆ เท่ากับผู้ชาย อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยรวมแล้วแนวคิดสตรีนิยมด้านเสรีนิยมมีลักษณะปฏิรูปมากกว่าปฏิวัติ เพื่อเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางสังคมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ เมื่อเวลาผ่านไปการปฏิรูปประสบความสำเร็จพอสมควร ทำให้เกิดความเสมอภาคในเรื่องสิทธิระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงหลายประการ เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิ ในการออกเสียงเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น (ไชยรัตน์ กลั่นสกุล, 2543: 58)

สตรีนิยมสายเสรีนิยมเชื่อในเรื่องสิทธิความเท่าเทียม ความยุติธรรม และโอกาส ที่เท่ากัน ด้วยความเชื่อมั่นในความมีเหตุผลของมนุษย์นี้เองที่ทำให้สตรีนิยมแนวเสรีนิยมพยายาม เรียกร้องให้สตรีเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นมนุษย์ที่มีเหตุผลเช่นเดียวกับผู้ชาย และเรียกร้องให้มีโอกาส ทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ และสิทธิต่างๆ เท่าเทียมผู้ชาย แนวคิดต่างๆ ที่เสนอมานี้ของสตรีนิยมสาย

นี่ เป็นแนวคิดของสตรีชนชั้นกลางและชนชั้นสูงเท่านั้น (Tong, 1989) ประเด็นหนึ่งที่เป็นข้อวิจารณ์หรือถกเถียงกันมาก คือ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงกฎหมายแล้ว แต่ก็ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าจะแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางเพศได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอคติทางเพศที่ถูกสังคมปฏิเสธ โอกาสบนพื้นฐานของเพศหญิง เพราะฉะนั้นถือว่าเพศหญิงก่อให้เกิดความด้อยโอกาสและเป็นอุปสรรคในการแข่งขัน รวมถึงการยอมรับในเรื่องสติปัญญา (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

การต่อสู้หลักของสตรีนิยมสายนี้คือ การต่อสู้ผ่านทางการแก้ไขของกฎหมายหรือการแก้ไขในแนวสังคมนิยมที่ไม่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงที่โครงสร้างสังคมนักสตรีนิยมสายเสรีนิยมถูกวิจารณ์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญเฉพาะประเด็นของกฎหมาย เพราะความด้อยโอกาสของผู้หญิงหลายประการไม่สามารถแก้ไขผ่านการแก้ไขกฎหมาย เช่น ไม่มีกฎหมายใดระบุว่าผู้หญิงต้องเป็นหลักในการดูแลลูก แต่ผู้หญิงก็ต้องทำแม้ว่าอาจจะไม่ต้องการทำ (Eisenstein, 1981)

2) สตรีนิยมแนวสังคมนิยม (Socialist Feminism)

แนวคิดสตรีนิยมแนวสังคมนิยมนั้นเริ่มจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยกลุ่มผู้หญิงในอังกฤษ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเดิมคือ แบบมาร์กซิสต์ แบบสังคมนิยม ภาวะอนาธิปไตย แนวคิดเหมาเจอตุง และที่ขาดไม่ได้คือ แนวคิดสตรีนิยมแบบก้าวหน้า แนวคิดนี้ต่างไปจากแนวคิดเสรีนิยม คือ ไม่เชื่อว่าความเสียเปรียบทางกฎหมายและการเมืองของผู้หญิงจะแก้ไขได้ด้วยการให้สิทธิทางกฎหมาย นักสตรีนิยมแนวสังคมนิยมเชื่อว่า ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายมีรากเหง้าฝังลึกไปที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมนโดยตรง การแก้ไขคือ การปฏิวัติทางสังคมนั้นที่จะปลดปล่อยให้ผู้หญิงมีอิสระและเท่าเทียมกับผู้ชายอย่างแท้จริง (ไชยรัตน์ กลั่นสกุล, 2543: 48) ดังนั้นสตรีนิยมสายนี้จึงเสนอว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยมในสังคมน หรือกล่าวได้ว่า เมื่อทั้งระบบความเป็นเพศและระบบเศรษฐกิจมาสัมพันธ์กันในยุคสมัยหนึ่งๆ ได้ทำให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมนที่ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ ส่วนผู้หญิงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ตัวอย่างเช่น ระบบชายเป็นใหญ่ได้สร้างความเชื่อที่ว่า คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่ความสวยและความสาว (คุณค่าของผู้ชายอยู่ที่ความสามารถ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน) ความเชื่อนี้เมื่อปฏิสัมพันธ์กับเศรษฐกิจแบบตลาดที่ต้องการขายสินค้าให้ได้มาก โดยผ่านทาง การโฆษณา ดังนั้นผู้หญิงจึงตกเป็นเหยื่อทางการค้าของธุรกิจเครื่องสำอางค์หลากหลายชนิดอย่างเต็มใจ เพื่อต้องการสวยและรักษาความสาวไว้

3) สตรีนิยมแนวราдикаล (Radical Feminism)

สตรีนิยมแนวคิดราติคาล ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเพศโดยเฉพาะ โดยเชื่อว่าการกดขี่ทางเพศเป็นการกดขี่ที่รุนแรง และเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในสังคม มากกว่าการแบ่งชนชั้นหรือความเกลียดชังทางเชื้อชาติเสียอีก เป้าหมายของสตรีนิยมแนวราติคาล คือ ต้องการเห็นความเสมอภาคอย่างแท้จริงระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย หรือถ้าเป็นไปได้ควรต้องทำให้ผู้หญิงเหนือกว่าผู้ชาย เช่น ผู้ชายเคยเป็นศูนย์กลางของการเมืองและกิจการสาธารณะ ผู้หญิงจะเน้นที่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นมาตรฐาน คือ “ปลอดการเมือง” เป็นต้น (ไชยรัตน์ กลั่นสกุล, 2543: 49) แนวคิดสตรีนิยมสายก้าวหน้า เป็นแนวที่มองว่าการกดขี่สตรีที่เกิดขึ้นมาจากการที่วิถีของเพศวิถี (Sexuality) ถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมองว่าระบบเพศวิถีแบบจำกัดเฉพาะสองเพศคือ หญิง หรือ ชาย ที่แบ่งแยกกันอย่างเด็ดขาดว่า ถ้าไม่เป็นสตรีก็ต้องเป็นผู้ชายซึ่งเป็นพื้นฐานการกดขี่ทางเพศ สตรีนิยมสำนักนี้ได้แย้งว่า การกดขี่ที่สตรีได้รับไม่สามารถขจัดให้หมดสิ้นไปได้เพียงแต่การปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ต้องทำการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนต่อระบบเพศสภาพ (Gender System)

สตรีนิยมสำนักนี้ มองว่าระบบชายเป็นใหญ่เป็นระบบการกดขี่ครอบงำของผู้ชายตามวิถีของเพศวิถี ประดิษฐ์สร้างความเป็นหญิงขึ้นมาเพื่อรับใช้ผู้ชาย ทัวน่า และท็อง (Tuana and Tong, 1995) กล่าวถึงคุณูปการของแนวคิดสตรีนิยมสายก้าวหน้าว่า เป็นสตรีนิยมกลุ่มแรกที่ทำให้ปรากฏชัดถึงวิถีทางที่เพศวิถีของสตรีถูกควบคุม โดยข้อเสนอทวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งถึงการทารุณทางเพศ การทำร้ายสตรี การข่มขืน ภาวะโศก การทำหมัน การทำแท้ง กฎหมายการคุมกำเนิด และการคงอยู่ของเพศสภาพบังคับ (Compulsory Heterosexuality)

ดังนั้น การเสนอให้เพศหญิงรักหญิง (Lesbianism) เป็นเพศเช่นเดียวกันกับเพศชายและหญิง จึงเป็นการเคลื่อนไหวในเชิงการเมืองที่ตั้งใจท้าทายกับระบบคิดและกาปฏิบัติของชายเป็นใหญ่ ทัวน่า และท็อง (Tuana and Tong, 1995) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจประเด็นนี้ว่า หญิงรักหญิงได้คุกคามต่ออุดมการณ์ความเหนือกว่าของชาย โดยการทำลายการโกหกต่างๆ เกี่ยวกับความด้อยกว่าของสตรี ความอ่อนแอ ความเกลียดชัง และที่สำคัญคือการปฏิเสธ “ความต้องการภายในของสตรีที่มีต่อผู้ชาย (Innate Need for Men)”

4) สตรีนิยมแนวอื่นๆ (Other Possibilities Feminism)

4.1) สตรีนิยมแนวรัฐสวัสดิการ (Welfare Feminism) เป็นแนวคิดที่เน้นในเรื่องสวัสดิการของผู้หญิงเป็นหลัก กล่าวคือ ผู้หญิงจำเป็นต้องได้รับสวัสดิการที่ดี ที่เหมาะสมในฐานะมารดา และภรรยา ขณะเดียวกัน ผู้ชายก็ต้องมีบทบาทและรับผิดชอบต่อผู้หญิงในฐานะมารดาและภรรยาเช่นเดียวกัน สตรีนิยมแนวรัฐสวัสดิการจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับครอบครัว ผู้หญิง

รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายที่มีผลต่อผู้หญิงในการให้สวัสดิการในฐานะมารดา คนงาน และสิทธิส่วนบุคคลของผู้หญิง (ไชยรัตน์ กลั่นสกุล, 2543:49)

4.2) สตรีนิยมผิวดำ และสตรีนิยมในโลกที่สาม (Black Feminism and Third World Feminism) สตรีนิยมแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า การกีดกันทางสีผิว โดยเฉพาะคนผิวดำจะถูกกดขี่กีดกัน ในทุกเรื่อง และถ้าเป็นผู้หญิงผิวดำจะกลายเป็นถูกกดขี่ทางสังคมมากขึ้นอีกหลายเท่า เช่น การมีลูก คนผิวดำจะมีความรู้ดีกว่าคนผิวขาว ไม่ต้องการให้คนผิวดำเพิ่มพลเมืองเท่าใดนัก รวมทั้งสตรีนิยมในประเทศโลกที่สามเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้หญิงจะถูกกดขี่ในระบบที่ผู้ชายเป็นใหญ่และยังถูกกดขี่จากประเทศที่พัฒนาแล้วจากตะวันตก โดยระบบทุนนิยม เสรีนิยม จึงกลายเป็นถูกกดขี่ถูกเอาเปรียบซ้ำซ้อนเช่นเดียวกับสตรีผิวดำ (ไชยรัตน์ กลั่นสกุล, 2543: 49)

4.3) สตรีนิยมแนวนิเวศวิทยา (Ecological Feminism) สตรีนิยมแนวคิดนี้เห็นว่าผู้หญิงจะใกล้ชิดธรรมชาติ สามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้ดี ถ้าผู้หญิงได้รับความรู้ อย่างเพียงพอ การเพิ่มประชากรจะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ผู้หญิงจึงควรมีสิทธิในการตัดสินใจเรื่องการมีลูกด้วยเช่นกัน

5) สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Post Modern Feminism)

แนวคิดหลังความทันสมัยเกิดขึ้นในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคหลังยุคแห่งความทันสมัย (Postmodernity) ซึ่งหมายถึงสภาวะของผู้คนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในปลายศตวรรษที่ 20 หรือยุคในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสภาวะที่ประกอบด้วยการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของปัจจัยหลักสำคัญ 3 ประการที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประวัติศาสตร์ของโลก ได้แก่

5.1) การเคลื่อนไหวหมุนเวียนของคนจำนวนมากผ่านระบบการขนส่งขนาดใหญ่ที่ติดต่อกันทั่วโลก

5.2) มีการหมุนเวียนของข้อมูลข่าวสารขนาดมหึมาผ่านระบบคอมพิวเตอร์และการสื่อสารทางไกลผ่านระบบโทรคมนาคม

5.3) การส่งถ่ายภาพลักษณ์ (Images) และความคิด (Ideas) ผ่านระบบสื่อสารมวลชนกระจายไปยังพื้นที่ทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมา ก็คือ เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างพื้นที่ต่างๆ ในโลกอย่างกว้างขวาง จนเกิดเป็นบรรทัดฐานใหม่ขึ้นมาใช้ร่วมกันของคนในโลก สิ่งเหล่านี้ทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ กาละ และเทศะ ตลอดจนเรื่องที่เป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น และองค์ความรู้ใหม่ของโลกเปลี่ยนแปลงไป (วิจิต เปานิล, 2542)

ความคิดสมัยใหม่ เป็นการพยายามทำให้เกิดความแตกต่างกันใหม่ในชาวคริสต์ จากการนับถือศรัทธาพระเจ้าไปแสวงหาความรู้จริงสิ่งสากล พยายามรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายในสากล

โลกตามความเป็นจริง รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายด้วยจิตหรือปัญญา เพราะอิทธิพลแนวความคิดของคานต์ (Kant's Conception of a Universal History) เป็นกระบวนการความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรมจากเก่าไปสู่ใหม่ (Turner, 1991)

ฟูโกต์ เสนอว่า วาทกรรมเกี่ยวกับเพศเป็นแก่นแท้ในการยึดกุมการทำงานของอำนาจ ไม่ใช่ตัวพฤติกรรมทางเพศหรือประวัติศาสตร์ของอัตลักษณ์ของผู้หญิงคนใดคนหนึ่ง ไม่ใช่ประกอบขึ้นจากความเป็นเพศหญิงแต่เพียงอย่างเดียวแต่ประกอบด้วยสิ่งอื่นๆ ด้วย เช่น ชาติพันธุ์ ชนชั้น เป็นต้น จึงไม่มีความเหมือนกันของความเป็นผู้หญิง ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจกับมุมมองที่เป็นท้องถิ่น บริบททางประวัติศาสตร์ ความเฉพาะเจาะจง มากกว่าความเป็นสากลทั่วไปแทนที่จะหาธรรมชาติความเป็นหญิงที่เป็นธาตุแท้ และควรหันมาสนใจว่าผู้หญิงถูกสร้างทางสังคมอย่างไรในสังคมที่เฉพาะหนึ่งๆ (รวมทั้งการสร้างระบบชายเป็นใหญ่ด้วย)

แดริดา (Derrida, 1976) เสนอว่า ภาษาเป็นระเบียบทางสัญลักษณ์ โดยสร้างความหมายผ่านกระบวนการของความแตกต่างของความสัมพันธ์ที่เป็นขั้นสูงต่ำเพราะภาษาที่เป็นอยู่ ถูกกำหนดจากแนวคิดจากแหล่งเดียว (Lococentric) มีศูนย์กลางที่ความเป็นชายและเป็นคู่ตรงข้าม

ลากอง (Lacan, 1970) เห็นว่าภาษากำหนดรูปร่างความเป็นไปของจิตได้สำนึก อารมณ์ปรารถนาของเราตั้งแต่ยังเป็นทารก โลกของภาษาคือโลกของสัญลักษณ์ อำนาจ การครอบงำ ตั้งแต่วัยทารก จึงทำให้อัตลักษณ์ของเราแยกจากภาษาไม่ออก ดังนั้นต้องปลดปล่อยโดยปฏิเสธไม่เชื่อว่ามีความจริงเพียงหนึ่งเดียวที่เป็นแก่นแท้ โดยให้หรือสร้างระบบความคิดเดิม (deconstruction) หรือข้อความเชื่อทางวัฒนธรรม/ภาษาศาสตร์ที่อยู่คงที่และเป็นรูปแบบอำนาจที่หลบเลี่ยงไม่ได้ เพื่อเปิดทางให้ทางเลือกอื่นๆ

6) สตรีนิยมในประเทศไทย

สำหรับสตรีนิยมในประเทศไทย ในภาพรวมแล้วจะพบว่าสถานภาพทางสังคมของสตรีกับบุรุษนั้นค่อนข้างจะแตกต่างกัน ถ้าเราได้ศึกษาทางประวัติศาสตร์ก็จะพบว่าสังคมไทยได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากประเทศอินเดีย โดยผ่านคำสอนทางศาสนาคือทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ และอิทธิพลจากจีน จากความสัมพันธ์ที่ยาวนานในวัฒนธรรมของอินเดียและจีนนั้น สตรีมีสถานภาพต่ำกว่าบุรุษมากอย่างไรก็ตามสังคมไทยค่านิยมของชายไทยที่มีต่อหญิงนั้นดีกว่าจีนและอินเดียถึงแม้ว่าในช่วงของประวัติศาสตร์สังคมไทยจะยึดถือมาว่าผู้ชายเป็นผู้นำของครอบครัวมีบทบาทในการบริหารและกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ มากกว่าผู้หญิงก็ตาม (สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และชนาธิป บุญยเกตุ, 2543 : 52) ปัจจุบันพัฒนาการบทบาทของสตรีไทยได้มีการกำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และ 11 ดังนี้

แผนพัฒนาสตรีไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาสตรีไทยในช่วงแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มีเป้าประสงค์ให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย คนในสังคมมีการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีเจตคติที่เอื้อต่อการส่งเสริม บทบาทของหญิงชายในการร่วมพัฒนาประเทศ ทั้งหญิงและชายได้รับความเป็นธรรม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สตรีได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มพลังในตน และมีส่วนร่วมทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร และการปกครองอย่างเต็มที่ และเต็มศักยภาพ

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว มีกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานด้านสตรี ไปสู่ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย เมื่อสิ้นแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับที่ 10 ในปี พ.ศ.2554 ดังนี้ คือ ให้เด็ก เยาวชน รวมทั้งหญิงและชายทุกระดับวัย เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย สักดำนของสตรีในภาคการเมืองและการบริหารเพิ่มขึ้น สตรีกลุ่มต่างๆ เข้าถึงบริการสุขภาพอนามัยมากขึ้น โดยเฉพาะบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ อัตราการใช้ความรุนแรงต่อสตรีลดลง และสตรีที่ประสบปัญหาสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง สตรีมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์จากเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ในการนี้ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลัก คือ การเสริมสร้างและปรับเปลี่ยนเจตคติในสังคมไทยโดยมียุทธศาสตร์ย่อย 5 ประเด็น ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย เพื่อให้เด็ก เยาวชน รวมทั้งหญิงและชายมีเจตคติบนพื้นฐานแนวทางของความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย อันจะนำไปสู่ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และประเทศชาติพัฒนา โดยการสร้างพัฒนา เด็ก เยาวชนให้มีเจตคิต่านิยมเรื่องความเสมอภาค ให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง มีสัมพันธภาพที่ดีและบทบาทที่เหมาะสม ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา และสื่อในการปลูกฝังค่านิยมและเจตคติที่ถูกต้องเหมาะสม และให้ผู้ทำงานด้านสื่อมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความเสมอภาค เพื่อร่วมกันกำหนดกรอบ/หลักเกณฑ์ และความเหมาะสม การนำเสนอ ติดตาม เฝ้าระวัง สร้างกระแสและกระตุ้นให้ทุกส่วนระวังสื่อที่เป็นภัยและไม่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหาร เพื่อให้สตรีมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหาร รวมทั้งการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศ โดยการเสริมสร้างศักยภาพสตรีให้มีความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจ ปลูกจิตสำนึก อุดมการณ์ ค่านิยม จริยธรรม วัฒนธรรม ประชาธิปไตย และธรรมาภิบาล รณรงค์ให้ผู้มีสิทธิให้โอกาสและสนับสนุนสตรี เสริมสร้างสมรรถนะและความเข้าใจแก่หน่วยงานที่มีความชำนาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเตรียมความพร้อม ให้คำแนะนำและ

ถ่ายทอดประสบการณ์ และพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของสตรีทั้งการปรับปรุง/แก้ไขกฎหมาย/พระราชบัญญัติ การใช้มาตรการพิเศษชั่วคราว การรณรงค์ทางการเมือง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพและสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์สตรี เพื่อให้สตรีมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพอนามัยสตรีในระบบปกติ จัดให้มีอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสม ป้องกันแก้ไขปัญหาโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และสตรีกลุ่มที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตและร่างกาย เพื่อให้สตรีดำรงชีวิต โดยปราศจากความหวาดกลัวต่อความรุนแรง และได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยการเสริมสร้างสมรรถนะและความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ ประชาชน และหน่วยงานให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ตลอดจนสติทางเพศ เพิ่มเจ้าหน้าที่หญิงในกระบวนการยุติธรรม ทบทวนขอบเขต ขั้นตอนการปฏิบัติงาน สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการคุกคามทางเพศในทุกรูปแบบ ขยายพื้นที่และพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือ และพัฒนากลไก วิจัยความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสตรี เพื่อให้สตรีทุกคนได้รับโอกาสและการปฏิบัติอย่างเสมอภาคในการมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้รับสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมและมีหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึง โดยการเสริมสร้างศักยภาพสตรีให้มีภาวะผู้นำ ได้รับการศึกษาทั้งในและนอกระบบ พัฒนาฝีมือและทักษะใหม่ๆ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พัฒนากลไกและโอกาสการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ มีบริการสินเชื่อเพื่อการลงทุน มีชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่น และทบทวน ปรับปรุง แก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับที่ 10 อาศัยความเข้มแข็งของกลไกเชิงสถาบันระดับชาติ ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม สริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน และพัฒนากลไกที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรี ได้แก่ การมีข้อมูลจำแนกเพศ การเสริมสร้างผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (GFP) กระบวนกลไก และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยปรับปรุงแก้ไข เสนอกฎหมายใหม่ รวมทั้งกำหนดมาตรการจูงใจ และมีมาตรการพิเศษแก่กลุ่มที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษโดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ ภาคการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาค

ประชาสังคม คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาในการให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติ เฝ้าระวังเตือนภัย ป้องกันและคุ้มครองสตรีจากการถูกรังแก

สำหรับการขับเคลื่อนแผนพัฒนาสตรี ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 - 2559) (รัตนา สัตยะนิฐิ์, <http://www.gender.go.th/research/rsdoc/ratana/แนวทาง.pdf>, 2556) ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างเจตคติและการยอมรับด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสุขภาวะ คุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาศักยภาพสตรี เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหาร การตัดสินใจในระดับต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพกลไกและองค์กรสตรีทุกระดับ

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) มีการดำเนินงานทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่มีการขับเคลื่อนมากที่สุด คือ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสุขภาวะ คุณภาพชีวิต และเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต ลำดับที่สอง คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีไทย ลำดับที่สาม คือ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างและการพัฒนาศักยภาพ กลไก และองค์กรสตรีทุกระดับ ลำดับที่สี่ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาศักยภาพสตรี เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหารและการตัดสินใจในระดับต่างๆ เป็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนต่อเนื่องจากแผนพัฒนาสตรี ฉบับที่ 10 สำหรับลำดับที่ห้า คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างเจตคติและการยอมรับด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย เป็นยุทธศาสตร์ที่ดำเนินงานต่อเนื่องจากแผนพัฒนาสตรี ฉบับที่ 10

ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการทางสังคมของผู้หญิงและทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) ผู้ศึกษาเห็นด้วยในการพัฒนาการทางสังคมของผู้หญิง แม้ว่าแนวคิดการพัฒนาการจะมาจากระหว่างประเทศเพื่อนำมาผลักดันภายในประเทศ ก็ตาม การเคลื่อนไหวทางสังคมในแนวดังกล่าวเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นทุกภาคส่วนทั่วโลก ซึ่งพบว่าการพิจารณาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศหญิงและชายในลักษณะที่สะท้อน โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แนวความคิดด้านสตรีนิยมโดยทั่วไปมักสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเพศในรูปแบบของความร่วมมือและหนุนเสริมซึ่งกันละกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดและลุ่มลึกลงไป จะพบภาพสตรี

เพศที่มักตกอยู่ในสถานะที่เป็นรองในเกือบทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อย่างไรก็ตาม แนวคิดและทฤษฎีสตรีนิยมไม่ว่าแนวทางใดก็ตามมีจุดประสงค์เรื่องเดียวกัน คือ เพื่อความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางเพศในสังคม ความแตกต่าง และความไม่เสมอภาคทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น จะขึ้นอยู่กับกระบวนการวิเคราะห์ มุมมอง ทักษะและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มเป็นสำคัญ โดยนำแนวคิดต่างๆ มารวมกัน และพิจารณาถึงสิ่งที่ดีที่สุดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุดเป็นพื้นฐานในการคิด ในการพัฒนาของกลุ่ม และองค์กรต่างๆ รวมทั้งการออกกฎหมายที่เหมาะสม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะหล่อหลอมและช่วยผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม เพศชาย และเพศหญิงมีความเสมอภาคกันอย่างแท้จริง โดยปราศจากความขัดแย้ง ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ทฤษฎีสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ (Post Modern Feminism) มาใช้ในการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิงในคดีข่มขืน และการส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมทางสังคมในกระบวนการยุติธรรม ด้านการสื่อสาร และการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่

2.3 นวัตกรรมทางสังคม

นวัตกรรมทางสังคม คือ นวัตกรรมใหม่ทางความคิดที่พัฒนาสังคม และช่วยเสริมสร้าง ความสามารถทางสังคม (Caulier-Grice, <http://socialinnovator.info/blog/social-innovator/what-social-innovation>, 2014) ทั้งนี้ นวัตกรรมทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน โครงสร้างของ องค์กรและระบบขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และพัฒนาสังคม ให้ยั่งยืน (Edgington, <http://austinentrepreneurnetwork.org/2010/01/what-is-social-innovation>, 2014) นอกจากนี้ นวัตกรรมทางสังคมจะแสดงถึงรูปแบบของการสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การปฏิรูป สถาบันหน่วยงาน หรือนโยบายใหม่ๆ (Damanpour, 1991; Drazin, et al., 1999; Gryskiewicz, 2000) นวัตกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยนี้ มี 2 ประเด็น ดังนี้

2.3.1 การสื่อสาร (Communication)

เป็นการอธิบายการสื่อสารในด้านความหมาย กระบวนการ องค์ประกอบ วิธีการ บทบาท หน้าที่ ผล อิทธิพล การใช้ การควบคุม แนวคิดของศาสตร์ต่าง ๆ แนวโน้มอนาคต และปรากฏการณ์ เกี่ยวกับการสื่อสาร แต่การอธิบายต้องมีการอ้างอิงอย่างมีเหตุผลที่ได้จากหลักฐาน เอกสาร หรือ

ปากคำของมนุษย์ ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) สามารถออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

2.3.1.1 ทฤษฎีแนวปฏิบัติ (Operational Theory)

ใช้เป็นหลักในการบริหารและปฏิบัติงานสื่อสารทุกประเภทในสาขานิเทศศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสร้างเป็นกลยุทธ์ เพื่อการเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการสื่อสารมวลชน การสื่อสารพัฒนาการ การสื่อสารการเมืองหรือการสื่อสารธุรกิจ ทฤษฎีการสื่อสารแนวปฏิบัติสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการศึกษา การพัฒนาอารมณ์ และจิตใจ รวมทั้งการพัฒนาพฤติกรรม อาทิ การใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ ความเพลิดเพลิน ความบันเทิงหรือจิตบำบัด นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม วิชาต่างๆ ในหลักสูตรปริญญาตรี สาขานิเทศศาสตร์ จัดว่าเป็นการรวมทฤษฎีแนวปฏิบัติไว้เพื่อสะดวกแก่การศึกษาทั้งในเชิงองค์รวมและเชิงแยกส่วน เชิงองค์รวมอยู่ในวิชาแกนบังคับร่วมเชิงแยกส่วนอยู่ในวิชาเอกบังคับกับสาขาต่างๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์

2.3.1.2 ทฤษฎีแนววิพากษ์ (Critical Theory)

ใช้เป็นหลักในการศึกษาวิจัยและวิพากษ์วิจารณ์การสื่อสารภายในองค์กร การสื่อสารสาธารณะ การสื่อสารมวลชน การสื่อสารระหว่างประเทศ หรือการสื่อสารของโลก สามารถใช้เป็นพื้นฐานความคิดของการสร้างสมมติฐานในงานวิจัย และการแสวงหาแนวหรือประเด็นในการวิพากษ์วิจารณ์สื่อหรือการสื่อสาร โดยนักวิชาการ หรือนักวิจารณ์สื่อ (Media Critics)

2.3.1.3 ทฤษฎีแนวปรัชญาวิทยาศาสตร์ (Scientific-Philosophical Theory)

ใช้เป็นหลักในการแสวงหา (Searching) หรือพิสูจน์ (Proving) ข้อเท็จจริง หรือสัจจะ ในเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปเป็นพื้นฐานหลักเพื่อการพัฒนาการบริหารหรือการปฏิบัติงานการสื่อสารทุกประเภท รวมทั้งใช้เป็นหลักในการปรับปรุงวิพากษ์วิจารณ์สื่อ หรือการสื่อสารให้มีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ ปรัชญาในที่นี้มีได้หมายถึงวิชาปรัชญาทั่วไป (General Philosophy) แต่หมายถึงแนวคิดลึกซึ้งและกว้างขวางบนพื้นฐานการวิจัย เชิงวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสมมติฐานของการวิจัย และการอ้างอิงในการศึกษาวิจัยทางนิเทศศาสตร์

ทฤษฎีการสื่อสารแนวปรัชญาวิทยาศาสตร์เปิดโอกาสให้เพิ่มขยายขอบเขตของนิเทศศาสตร์ออกไปทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ แนวดิ่ง ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าลึกซึ้งในความหมายปรัชญาวัตถุประสงค์บทบาทหน้าที่ สิทธิเสรีภาพ และความรับผิดชอบของการสื่อสารประเภทต่างๆ แนวราบ ได้แก่ การศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวโยงระหว่างนิเทศศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ อาทิ จิตวิทยา สังคมวิทยา สังคมศาสตร์แขนงต่างๆ รวมทั้งวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Life Sciences) วิทยาศาสตร์ (Earth Sciences) นอกจากนี้ ยังอาจนำไปสู่การปฏิรูปหรือการปฏิวัติวิชาการและวิชาชีพนิเทศศาสตร์ ให้มีคุณประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อชีวิตและโลก ก่อให้เกิดความทฤษฎีสารเวลาของสมควร กวียะ (เสนอที่ประชุมราชบัณฑิตยสถาน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2545) เป็นตัวอย่างของกลุ่มคำศัพท์ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในประเทศต่างๆ และใน โลกมนุษย์โดยรวม

ทฤษฎีการสื่อสารได้ขยายออกไปครอบคลุมรัฐศาสตร์ของการสื่อสาร (Politics of Communication) เกิดปรากฏการณ์ที่อาจวิเคราะห์เชิงทฤษฎีออกได้เป็น 3 ปทัสถาน คือ

1) ทฤษฎีอำนาจนิยมนาซีและฟาสซิสต์ (Nazi-Fascist Authoritarianism)

หลักการและกลยุทธการสื่อสารได้ถูกนำมาใช้ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เยอรมนี ยุคฮิตเลอร์และอิตาลียุคมุสโสลินี พัฒนากลไกการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda Machine) ตั้งแต่ระดับแผนกขึ้นไปสู่ระดับกระทรวง ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง ละครและภาพยนตร์ ในการปฏิบัติการทางจิตวิทยา (Psychological Actions) โน้มน้าวจูงใจให้หลงเชื่อในลัทธิถือเชื้อชาติผิวพรรณ (Racism) และการกำจัดศัตรูของสังคม

โจเซฟ เกิบเบลล์ (Joseph Goebbels) ประสบความสำเร็จสูงในการแปรกลยุทธจิตวิทยาการสื่อสาร ออกมาเป็นโครงสร้างของรัฐที่มีประสิทธิภาพในการปลุกกระดมคนเยอรมันให้ทำตามความคิดของผู้นำ (Führer) อย่างมัวเมา จนถึงกับร่วมกันสังหารยิวหลายล้านคนด้วยวิธีการโหดร้ายทารุณ

แซร์จ ชาโกติน (Serge Tchakhotine) ศาสตราจารย์จิตวิทยาสังคมแห่งมหาวิทยาลัยปารีส ศึกษายุทธการการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนี เขียนเป็นหนังสือเล่มสำคัญประกอบการบรรยายเรื่อง “Le Viol des Foules par la Propagande Politique” (การข่มขืนฝูงชนด้วยการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1940 ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองเพียงสองเดือน

อีกเรื่องหนึ่ง คือ “ปรัชญาและ โครงสร้างของฟาสซิสต์เยอรมัน” โดยโรเบิร์ต เอ แบรดี้ (Robert A. Brady) ศาสตราจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ตีพิมพ์ในอังกฤษ ปี ค.ศ. 1937

ยุทธการการ โฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนี เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ผลักดันให้เห็นความสำคัญของการศึกษาวิชาการรณรงค์ทางการเมืองและสาธารณมติ (Political Campaign and Public Opinion) ในสาขาจิตวิทยาสังคม รัฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ลิปมันน์ (Lipmann, 1922) นักวารสารศาสตร์อเมริกันเขียนเรื่อง “สาธารณมติ” ลาสเวลล์ (Lasswell, 1927) ศาสตราจารย์รัฐศาสตร์อเมริกันเขียนเรื่อง “เทคนิคการ โฆษณาชวนเชื่อในสงครามโลก” (1927) ทั้งสองนับว่าเป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญให้สาขาวิชาการสื่อสารการเมืองขึ้นมาเคียงข้างสาขาวิชาการสื่อสารองค์กรที่มีการประชาสัมพันธ์เป็นแกนหลัก

ในช่วงที่สองของยุคต้นนี้ นักวิชาการหลายคนได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่วิจัยเกี่ยวกับการ โฆษณาชวนเชื่อและข่าวสารสงคราม เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารต่อต้านการ โฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายอักษะในช่วงก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง นักคณิตศาสตร์ พอล เอฟ ลาซาร์สเฟลด์ (Paul F. Lazarsfeld) เป็นคนหนึ่งที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสำนักงานวิจัยวิทยุของมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์และต่อมาเป็นนักวิจัยที่ปรึกษาของสำนักงานสารสนเทศสงคราม เขาได้ผลิตผลงานวิจัยที่สำคัญหลายชิ้น รวมทั้งการสร้างสมมติฐานการไหลสองทอดของข่าวสาร (Two-step flow hypothesis) หลายเป็นคนหนึ่งที่รวมวางรากฐานการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีการสื่อสารในสหรัฐอเมริกา ทั้งๆ ที่เขาเคยเป็นเพียงผู้ได้รับทุนร็อกกีเฟลเลอร์ผ่านทางมหาวิทยาลัยเวียนนาที่เขาได้รับปริญญาเอกทางคณิตศาสตร์

3.2) ทฤษฎีเสรีนิยมแบบตะวันตก (Western Libertarianism)

จากการที่จะต้องเข้าร่วมรบกับฝ่ายพันธมิตรทั้งในแนวหน้าและแนวหลังรวมทั้งการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศ ทำให้ประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดีโรสเวลต์ เองก็ต้องหันมาพึ่งพากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ลัทธินิวดีล (New Deal) เพื่อแก้ปัญหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างเศรษฐีนายทุนกับคนจน ได้ใช้บุคลิกเฉพาะตนที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความมีมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และวิทยุกระจายเสียง ในการจูงใจคนอเมริกันให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมรบกับฝ่ายพันธมิตร นับว่าเป็นการนำหลักการและทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ของภาคเอกชนไปใช้ในภาครัฐได้อย่างผล หลังสงครามจึงได้มีการเปิดสอนวิชาการสื่อสารสาธารณะ (Public Communication) และบริการข่าวสารสาธารณะ (Public Information Service) ทั้งในอเมริกาและยุโรปกลายเป็นแขนงวิชาหนึ่งของ การประชาสัมพันธ์ในประเทศไทยที่เรียกว่า “การประชาสัมพันธ์ภาครัฐ” หรือ “การ

ประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล” ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีการสื่อสารภายในกรอบปทัสถานการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย

3.3) ทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยมมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ (Marxist-Leninist Totalitarianism)

สำหรับในสหภาพโซเวียต ตั้งแต่การปฏิวัติรัสเซีย ในปี ค.ศ.1920 เลนินเขียนทฤษฎีการเมืองแนวสังคมนิยมหลายเล่ม ในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน เขาได้เสนอแนวคิดสำคัญที่ว่า สื่อมวลชนจะต้องเป็นของรัฐโดยการควบคุมของพรรค มีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ชนชั้นกรรมาชีพ มิใช่ทำธุรกิจขายข่าวเช่นในประเทศเสรีนิยม ซึ่งสื่อมวลชนมักจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือของนายทุน ทฤษฎีพื้นฐานอุดมทัศน์มาจากทฤษฎีมาร์กซิสต์ผสมผสานกันออกมาเป็นทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ (Marxism-Leninism) ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อประเทศคอมมิวนิสต์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจีนและเวียดนาม

มองในแง่ทฤษฎีปทัสถาน (Normative Theory) ทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินิสต์สร้างรัฐเบ็ดเสร็จนิยม (Totalitarian State) ที่รัฐมีอำนาจเต็มในการดำเนินงานการสื่อสารมวลชน เพื่อให้เป็นกลไกการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda Machine) ที่จะปลุกกระดมมวลชนและผลักดันประเทศไปสู่ความเป็นสังคมนิยมที่สมบูรณ์

การศึกษาวารสารศาสตร์สังคมนิยม (Socialist Journalism) ในประเทศคอมมิวนิสต์จึงได้มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายอุดมการณ์นับตั้งแต่ทศวรรษ 1920 เรื่อยมาจนถึงครั้งหลังของศตวรรษ 20 คู่ขนานมากับวารสารศาสตร์นิยม (Liberal Journalism) ในประเทศตะวันตกและที่นิยมตะวันตก

การสื่อสารในยุคกลาง ยุคนี้เริ่มตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ.1945 หลังสงครามโลกครั้งที่สองจนมาถึงทศวรรษ 1970 อาจเรียกได้ว่าเป็นยุคโมเดิร์นนิสต์ (Modernism) มีแนวโน้มสำคัญ สามประการ คือ

3.3.1) การวิพากษ์ทฤษฎีการสื่อสารของกลุ่มอำนาจนิยม และเบ็ดเสร็จนิยม

ในภาพรวม การวิพากษ์ทฤษฎีของกลุ่มอำนาจนิยมและเบ็ดเสร็จนิยม ก็คือการวิเคราะห์เชิงมานุษยวิทยาว่าเป็นแนวคิดที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ปิดกั้นเสรีภาพทางการเมืองของปัจเจกชน ใช้สื่อมวลชนปฏิบัติการทางจิตวิทยาอย่างเข้มข้นเพื่อผลทางการเมืองของฝ่ายเผด็จการ สื่อมวลชนมีประสิทธิผลสูงในเชิงการเมือง แต่ขาดคุณค่าในเชิงมนุษยธรรม การวิพากษ์ได้ก่อให้เกิดทฤษฎีหลากหลายที่เกี่ยวกับผลและอิทธิพลของสื่อในเชิงลบ อาทิ กลุ่มทฤษฎีผลอันไม่จำกัดของสื่อ (Unlimited Effects) ได้แก่ ทฤษฎีกระสุนปืน (Magic Bullet Theory) และทฤษฎี

กระสุนเงิน (Silver Bullet Theory) ซึ่งเชื่อว่าการโฆษณาชวนเชื่อของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความเชื่อและพฤติกรรมของมวลชนอย่างมหาศาล เช่น ในกรณีที่ฮิตเลอร์กระทำต่อประชาชนชาวเยอรมันก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory) ที่พยายามแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนสามารถอัดฉีด “สารอย่างเดียวกัน” แก่สมาชิกทั้งหมดของสังคมมวลชนอย่างได้ผล

กลุ่มทฤษฎีนี้ต่อมาถูก “ลบล้าง” ด้วยกลุ่มทฤษฎีผลที่จำกัดของสื่อ (Limited Effects) ที่อ้างอิงจับตัวแปรต่างๆ ทางด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา หรือรัฐศาสตร์ที่สามารถจำกัดผลของสื่อได้ ทางด้านจิตวิทยา เช่น กระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร (Source Credibility) กระบวนการยอมรับนวัตกรรม (Innovation Adoption Process) ทฤษฎีแรงเสริม (Reinforcement Theory) ทางด้านสังคมวิทยา เช่น แบบจำลองการเกี่ยวโยงพึ่งพากันของผลจากสื่อมวลชน (Dependency Model of Media Effects) สมมติฐานการไหลสองทอดของการสื่อสาร (Two-Step Flow of Communication) แบบจำลองสังคมวัฒนธรรมและกลุ่มประเภททางสังคมในกระบวนการโน้มน้าวใจ (Sociocultural and Social Categories Models of the Persuasion Process) ทางด้านรัฐศาสตร์ เช่น ทฤษฎีบทบาทของการปฏิบัติงานสื่อสารมวลชน (Normative Theories of Media Performance)

อย่างไรก็ตาม การวิพากษ์ผลและอิทธิพลของสื่อมิได้จำกัดอยู่เฉพาะผลทางตรงเท่านั้น หากมุ่งมองไปที่ผลทางอ้อมด้วย ทฤษฎีสำคัญที่ยังศึกษากันจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ทฤษฎีคนเฝ้าประตู (Gatekeeper Theory) ซึ่ง เลวิน (Lewin, 1947) เป็นผู้เริ่มเสนอว่าสื่อมวลชนเป็นผู้กั้นกรองคัดเลือกว่าให้เหลือน้อยลงเพื่อการเสนอต่อประชาชน แสดงให้เห็นอำนาจเด็ดขาดของสื่อมวลชนที่ไม่มีใครเข้าไปเกี่ยวข้องได้ ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดวาระ (Agenda-Setting Function Theory) โดย ลาซาร์สเฟลด์ และคณะ (Lazarsfeld, et al., 1944) เริ่มชี้ให้เห็นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1944 ว่านักการเมืองพยายามโน้มน้าวประชามติให้สนใจแต่วาระเรื่องราวที่สอดคล้องสนับสนุนจุดยืนของพรรคตน ซึ่งต่อมา แม็คคอมบ์ และชอว์ (McCombs and Shaw, 1972) ได้เสนอเป็นทฤษฎีที่แสดงอิทธิพลทางอ้อมของสื่อในการชี้นำวาระทางสังคม หรือเรื่องราวที่ต้องให้ความสนใจ

แบบจำลองการขยายวงของความเงียบ (Spiral of Silence) ซึ่ง โนแอล-นอยมันน์ (Noelle-Neumann, 1974) เสนอว่าสื่อมวลชนเป็นผู้สร้างบรรยากาศของความคิดเห็น (Climate of Opinion) ที่ทำให้ปัจเจกชนรู้แนวโน้มของประชามติ และมักจะปิดปากเงียบเมื่อรู้สึกว่ประชามติไม่ตรงกับความคิดเห็นของตน จำนวนปัจเจกชนที่ปิดปากเงียบจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามสัดส่วนความเข้มข้นของประชามตินั้น

3.3.2) การก่อเกิดทฤษฎีสื่อสารเพื่อการพัฒนา หรือนิเทศศาสตร์พัฒนาการ (Development Communication Theory)

นอกจากแนวโน้มในการวิพากษ์ผลและอิทธิพลของสื่อแล้ว ยุคกลางของทฤษฎีการสื่อสารยังมีแนวโน้มในการเสนอแนวคิดและแนวทางใหม่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน เพราะมีแรงผลักดันจากผลของสงคราม สงครามทำให้เห็นความสำคัญของการบูรณะฟื้นฟูพัฒนายุโรปตะวันตก การขยายขอบเขตการพัฒนาออกไปสู่ประเทศที่ยังด้อยพัฒนาในโลกที่สาม รวมทั้งความสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของสื่อมวลชนให้หันมาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศต่างๆ ทุกทวีป ได้เกิดมีกลุ่มทฤษฎีที่รวมเรียกว่า “ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา หรือนิเทศศาสตร์พัฒนาการ” ซึ่งส่วนใหญ่มาจากนักวิชาการอเมริกันที่ตระหนักในอำนาจอิทธิพลของสื่อ และประสงค์จะใช้สื่อในแนวทางใหม่ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของโลก โดยเฉพาะในส่วนที่ยังยากจนและมองเห็นว่าล้าสมัย

เลอร์เนอร์ (Lerner, 1958) เขียนหนังสือเรื่อง “The Passing of Traditional Society, Modernization of the Middle East” (การผ่านไปของสังคมประเพณีดั้งเดิม การทำให้ตะวันออกกลางทันสมัย) ในปี ค.ศ.1958 เสนอความคิดให้เปลี่ยนตะวันออกกลางจากสภาพสังคมประเพณีดั้งเดิมไปสู่ความทันสมัย เป็นหนังสือเล่มสำคัญที่ชี้ชัดทฤษฎีการสื่อสารเพื่อพัฒนาอย่างกล้าหาญ ทฤษฎีของเขาได้รับการสนับสนุนโดยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของรอสตอฟ (Rostow, 1960) ที่เสนอว่า ประเทศที่ด้อยพัฒนาจะเจริญเติบโตได้ก็ด้วยการทำให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม (Industrialization) มิฉะนั้นก็ไม่สามารถที่จะบินเหิน (Take-Off) ขึ้นไปสู่ความทันสมัยได้

หลังจากนั้นอีกสองปี รोजเจอร์ส (Rogers, 1962) ทุ่มงานวิจัยและเปิดฉากเสนอทฤษฎีสื่อสารนวัตกรรม (Communication of Innovation) ไปทั่วโลก แนวความคิดของเขามีอิทธิพลเป็นอันมากต่อนักนิเทศศาสตร์ในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเฉพาะแบบจำลองการยอมรับของชาวนาน (Adoption Process Model of the Peasants) ที่ยังนำมาประยุกต์ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

พาย (Pye, 1961) ในปีเดียวกันเขียนเรื่อง “บทบาทของทหารในประเทศกำลังพัฒนา” แต่ที่ตอกย้ำความสำคัญของสื่อมวลชนในการพัฒนามากเป็นพิเศษจนพูดได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของนิเทศศาสตร์พัฒนาการที่แท้จริงก็คือหนังสือเรื่อง “สื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศ” ของ ชรามม์ (Schramm, 1964) นักสังคมวิทยาที่ต่อมาได้รับการยกย่องว่าเป็นนักวิชาการสื่อสารมวลชนที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งของโลก

ทฤษฎีเหล่านี้ มุ่งเสนอให้สื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะที่ยังล้าหลัง โดยมองเห็นว่า “การพัฒนา ก็คือ การทำให้ทันสมัย” “การพัฒนา คือ ความมั่นคง” “การพัฒนา คือ เสรีภาพ” “การพัฒนา คือ การปฏิวัติด้วยเสรีภาพ” แต่ก็ถูก

ย้อนวิพากษ์ (Reverse Criticism) ว่าการทำให้ทันสมัย (Modernization) ก็คือการทำให้เป็นตะวันตก (Westernization) ทำให้เป็นอเมริกัน (Americanization) เป็นการหล่อหลอม โน้มน้ำวให้เชื่อในลัทธินิยม (Modernism) เป็นเสรีภาพที่นำไปสู่ความเป็นทาสความคิดและวัฒนธรรมตะวันตก (2) การก่อเกิดทฤษฎีสื่อสารเพื่อการพัฒนา หรือนิเทศศาสตร์พัฒนาการ (Development Communication Theory)

3.3.3) การวิพากษ์ลัทธิสมัยใหม่นิยม (Modernism) ที่เป็นจุดเริ่มต้นของลัทธิหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) การวิพากษ์ลัทธิสมัยใหม่นิยม (Modernism) เป็นจุดเริ่มต้นของลัทธิหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) นักทฤษฎีแนววิพากษ์จำนวนมิใช่น้อยได้ทุ่มเทศึกษาวิจัยเพื่อโต้แย้งหรือตัดเตือนให้ประเทศกำลังพัฒนายังคิดไตร่ตรองก่อนที่จะทุ่มตัวยอมรับลัทธิสมัยใหม่นิยมจากนักวิชาการชาวอเมริกัน

มาร์คูเซ (Marcuse, 1964) ได้วางรากฐานการวิพากษ์สังคมไว้ในหนังสือเรื่อง มนุษย์มิติเดียว (One-Dimensional Man) ซึ่งเสนอว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ถูกนำมาเป็นบรรทัดฐานความคิดและเครื่องมือสร้างความทันสมัย ที่ย่ำที่สุดก็ได้ลดระดับการพูดและการคิดของมนุษย์ให้เหลือเพียงมิติเดียว อาทิ การรวบรวมความจริงกับการปรากฏความจริงไว้ด้วยกัน การรวบรวมสิ่งของกับบทบาทหน้าที่ของมันไว้ด้วยกัน การรวบรวมชนบัตร์กับความสุขไว้ด้วยกัน

ทฤษฎีของเขาสร้างขึ้นตั้งแต่สอนอยู่ที่สาขาปรัชญาในมหาวิทยาลัยแฟรงเฟิร์ต ซึ่งรู้จักกันในนามของสำนักแฟรงเฟิร์ต (Frankfurt School) มีส่วนเป็นชนวนให้นักศึกษาลุกฮือต่อต้านสถาบันทุนนิยม (Capitalist Establishment) และสังคมบริโภคนิยม (Society of Consumption) ทั้งในปารีสและแคลิฟอร์เนีย ในปี ค.ศ.1968 ชื่อของเขาถูกกล่าวอ้างว่าอยู่ในกลุ่มสามเอ็ม (3 M's) ผู้ปฏิวัติสังคม คือ มาร์กซ (Marx), เหมา (Mao) และมาร์คูเซ (Marcuse)

ซิลเล็ท (Schillet, 1969) แห่งมหาวิทยาลัยซานดิเอโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นผู้ผลักดันทฤษฎีวิพากษ์ออกไปสู่ทฤษฎีใหม่ที่อาจเรียกว่าลัทธิจักรวรรดินิยมทางการสื่อสาร (Communication Imperialism) โดยการเขียนเรื่อง การสื่อสารกับจักรวรรดิอเมริกัน “Mass Communication and American Empire” ตามมาด้วยหนังสืออีกหลายเล่มที่เป็นศูนย์รวมความคิดต่อต้าน “การรุกรานทางวัฒนธรรม” ของสหรัฐอเมริกา ติดตามสนับสนุนด้วยงานวิจัยของ คาร์ล นอร์เด็นสเตร็ง (Karl Nordenstreng) ตาปีโอ วาริส (Tapio Varis) จากประเทศฟินแลนด์ สมควร กวิยะ และบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา จากประเทศไทย และนักคิดนักวิชาการอีกหลายคนจากตะวันออกกลางและอเมริกาใต้ในช่วงทศวรรษ 1970

ในบทความเรื่อง “La Morale des Objects” (วัตถุธรรม) ตีพิมพ์ในวารสารนิเทศศาสตร์ของฝรั่งเศส โบดริยาร์ด (Baudrillard, 1969) มีส่วนริเริ่มอย่างสำคัญในการสถาปนา

ทฤษฎีการบริโภคสัญญาณ (Consumption of Signs Theory) ที่ประสมประสานแนวคิดลัทธินิยมบริโภคของมาร์กซ์และลัทธิจักรวรรดินิยมทางการสื่อสารของซิลเลอร์ทฤษฎีบริโภคสัญญาณอธิบายว่า ในประเทศที่มั่งคั่งฟุ่มเฟือย (Pays de Cocagne) ด้วยลัทธิบริโภค มนุษย์มีความสุขความหวังของชีวิตอยู่ที่ความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจที่จะทำให้เขาได้บริโภควัตถุอย่างฟุ่มเฟือย แต่ในความเป็นจริงเขาต้องบริโภค “สัญญาณของวัตถุ” ที่มาจากสื่อมวลชนด้วยและโดยทั่วไป “สัญญาณ” ก็มักจะไม่ได้ตรงกับ “วัตถุ” หรือผลิตภัณฑ์ ทฤษฎีที่วิพากษ์การบริโภคสัญญาณวิเคราะห์ลัทธิบริโภค และวิจารณ์ลัทธิจักรวรรดินิยมทางการสื่อสาร ได้ร่วมกันกระตุ้นเตือนอย่างรุนแรงให้โลกของนิเทศศาสตร์ผ่านจากยุคสมัยใหม่นิยม (Modernism) มาสู่ยุคหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) ในทศวรรษ 1980

3.3.4) การพัฒนาเทคนิคและเทคโนโลยีอันเป็นที่มาของศาสตร์แห่งการสื่อสารมวลชน

การพัฒนาเทคนิคและเทคโนโลยีกลายเป็นที่มาของวิชาการสื่อสารมวลชนย้อนกลับมาที่สหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นักคิดนักวิชาการไม่เพียงแต่จะได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาโลกที่สาม (ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา) เท่านั้น หากยังได้พยายามศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคนิคและเทคโนโลยีการสื่อสารของตนเองให้เพิ่มพูนคุณค่าและประสิทธิภาพอยู่ตลอด โดยอาจเรียกรวมแนวคิดทฤษฎีเหล่านี้ไว้ในกลุ่มพัฒนาการสื่อสาร (Communication Development) ซึ่งต่อมายูเนสโกก็ได้นำไปเป็นพื้นฐานในการตั้งโครงการนานาชาติเพื่อการพัฒนาการสื่อสาร (International Program for Communication Development) และญี่ปุ่นก็ได้นำแนวคิด ไปสร้างแผนพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ (Information Network System) ที่เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1985-2000 ทำให้ญี่ปุ่นก้าวเข้ามาสู่สภาพสังคมสื่อสาร (Cybersociety) ในต้นศตวรรษที่ 21

ทฤษฎีที่สำคัญและเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมสื่อสารเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ก็คือ ไซเบอร์เนติกส์ (Cybernetics) ซึ่งหมายถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยการสื่อสารและการควบคุมภายในสัตว์ และในเครื่องจักร ซึ่งนำเสนอโดย วิเนอร์ (Wiener, 1948) แสดงให้เห็นบทบาทสำคัญของสารสนเทศในการเสริมสร้างและดำรงสังคมมนุษย์ โดยอาศัยกลไกการป้อนไปและป้อนกลับ (Feedforward-Feedback Mechanism) ภายในระบบชีวิตและระบบสังคม ซึ่งถือว่ามีชีวิตเช่นเดียวกันชีวิตและสังคมจะเจริญพัฒนาไปได้ก็โดยการพัฒนาระบบการสื่อสารที่สามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนสารสนเทศกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีเดียวกัน ลาสเวลล์ (Lasswell, 1948) เสนอทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน (Functionalism Theory) เสนอให้เห็นชัดเจนเป็นครั้งแรกว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน คือการดำรงรักษาและบูรณาการสังคม (Social Integration) จึงจะต้องมีการปรับปรุง

พัฒนาสื่อมวลชนมิให้เกิดความล้มเหลว (Dysfunction) ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนคือ การเฝ้าระวังสภาพแวดล้อม การประสานส่วนต่างๆ ของสังคมให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม และการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม

อีกทฤษฎีหนึ่งแม้ในตอนเริ่มต้นมิได้เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนโดยตรง แต่ก็นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อมวลชน นั่นคือ ทฤษฎีสารสนเทศ (Information Theory) ของแชนนอน และวีเวอร์ (Shannon and Weaver, 1949) ซึ่งพัฒนาขึ้นในปี 1949 เสนอเป็นแบบจำลองที่วิเคราะห์การถ่ายทอดสารนิเทศ และแสดงให้เห็นการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เริ่มต้นจากแหล่งสาร (Source) เลือกลำสาร (Message) ถ่ายทอดไป (Transmitted) ในรูปแบบของสัญญาณ (Signal) ผ่านช่องทางการสื่อสาร (Channel) ไปยังเครื่องรับ (Receive) ซึ่งแปลงสัญญาณเป็นสารสำหรับจุดหมายปลายทาง (Destination) ในกระบวนการนี้อาจมีสิ่งรบกวนหรือแทรกแซง (Noise or Interference) ซึ่งทำให้สารที่ส่งกับสารที่รับแตกต่างกันได้

แบบจำลองของทฤษฎีสารสนเทศนี้ มีส่วนเป็นแรงบันดาลใจให้ เบอร์โล (Berlo, 1960) พัฒนาไปเป็นแบบจำลองทางจิตวิทยาว่าด้วยองค์ประกอบของการสื่อสารระหว่างบุคคล ที่รู้จักกันดีในนามของ S M C R (Source, Message, Channel, Receiver) พิมพ์ในหนังสือชื่อ “The Process of Communication” (กระบวนการสื่อสาร” ในปี ค.ศ.1960 แต่องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่เสนอเพิ่มเติมอย่างมีความสำคัญจากทฤษฎีสารสนเทศของแชนนอน-วีเวอร์ ก็คือ การเข้ารหัสและการถอดรหัส (Encoding-Decoding) ของผู้ส่งสารและผู้รับสารในแบบจำลองเชิงวงกลมของ ชรามม์ และออสกูด (Schramm, 1954) ทำให้เห็นว่าการสื่อสารของมนุษย์และของสื่อมวลชนจะมีประสิทธิผลสูงก็ต่อเมื่อการเข้ารหัสถอดรหัสที่ดี ผู้สื่อสารทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความรู้ความสามารถในการแปลสารสนเทศ (Information) เป็นสาร (Message) และแปลงสารเป็นสารสนเทศได้ทั้งสองทิศทาง

นอกจากนี้ การสื่อสารยังประกอบด้วยทฤษฎีอื่นๆ ที่น่าสนใจดังนี้

1) ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล

เบอร์โล (Berlo, 1960) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไร และผู้รับจะรับ แปลความหมาย และมีกรโต้ตอบกับสารนั้นอย่างไร

ทฤษฎี SMCR ประกอบด้วย ผู้ส่ง (Source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “การเข้ารหัส” (Encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลในการสื่อสารมีความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะสามารถในการ

ปรับระดับของข้อมูลนั้น ให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคม และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วยข้อมูลข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร ช่องทางในการส่ง (Channel) หมายถึง การที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับ ได้รับข่าวสาร ข้อมูลโดยผ่านประสานสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “การถอดรหัส” (Decode) สาร เป็นผู้ที่มิทัศนคติ ระดับความ และพื้นฐานทาง สังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งจึงจะทำให้การสื่อสารความหมายหรือการ สื่อสารนั้น ได้ผล

ตามลักษณะของทฤษฎี S M C R นี้ มีปัจจัยที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถ ของผู้ส่งและรับที่จะทำการสื่อสารความหมายนั้น ได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ได้แก่

(1) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่ง และผู้รับควรจะมี ความชำนาญในการส่งและการรับการเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถในการเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้องใช้คำพูดที่ ชัดเจนฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงทำนองลีลาในการพูดเป็นจังหวะ น่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้องสละสลวยน่าอ่าน เหล่านี้เป็นต้น ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถในการถอดรหัส และมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่ง โดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้น ได้ เป็นต้น

(1.1) ทัศนคติ (Attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการ สื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับ มีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคดีย่อมเกี่ยว โยงไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้ พูดก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามไปได้ง่าย แต่ในทางตรงข้ามถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดก็จะฟัง แล้วไม่เห็นชอบด้วยและมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดมานั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติไม่ดีต่อกัน ท่วงทำนองหรือนำเสียงในการพูดก็อาจจะห้วนห้าวไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้วมักจะพูด กันด้วยความไพเราะอ่านหวานน่าฟัง เหล่านี้ เป็นต้น

(1.2) ระดับความรู้ (Knowledge Levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความ รู้เท่าเทียมกันก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่ แตกต่างกันย่อมจะต้องมีการปรับปรุงความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในเรื่องความยากง่ายของภาษา และถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช่คำศัพท์ทางวิชาการ ภาษาต่างประเทศ หรือถ้อยคำยาวๆ สำนวน สลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อความเข้าใจ ตัวอย่างเช่น การที่หมอรรถยาคนไข้แล้วพูด

แต่คำศัพท์การแพทย์เกี่ยวกับโรคต่างๆ ย่อมทำให้คนไข้ไม่เข้าใจว่าตนเองเป็นโรคอะไรแน่หรือ พัฒนาการจากส่วนกลางออกไปพัฒนาหมู่บ้านต่างๆ ในชนบทเพื่อให้คำแนะนำทางด้านการเกษตร และเลี้ยงสัตว์แก่ชาวบ้าน ถ้าพูดแต่ศัพท์ทางวิชาการโดยไม่อธิบายด้วยถ้อยคำภาษาต่างๆ หรือไม่ใช่ภาษาท้องถิ่นก็จะทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดได้ หรือในกรณีของการใช้ภาษามือของผู้พิการทางโสต ถ้าผู้รับไม่เคยได้เรียนภาษามือมาก่อนทำให้ไม่เข้าใจและไม่สามารถสื่อสารกันได้เลยเหล่านี้เป็นต้น

(1.3) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio - Culture Systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ ฯลฯ ดังนั้น ในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษา จะต้องมีการศึกษาถึงกฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาด้วย

(2) ทฤษฎีการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรงของแชนนอนและวีเวอร์

แชนนอน และวีเวอร์ (Shannon and Weaver, 1947) ได้คิดทฤษฎีการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรง (One-Way Line Communication Theory) การสื่อสารเริ่มด้วยผู้ส่งซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลทำหน้าที่ส่งเนื้อหาข่าวสารเพื่อส่งไปยังผู้รับ โดยผ่านทางเครื่องส่งหรือตัวถ่ายทอดในลักษณะของสัญญาณที่ถูกส่งไปในช่องทางต่างๆ กันแล้วแต่ลักษณะของการส่งสัญญาณแต่ละประเภท เมื่อทางฝ่ายผู้ได้รับสัญญาณแล้ว สัญญาณที่ได้รับจะถูกปรับให้เหมาะสมกับเครื่องรับหรือการรับเพื่อทำการแปลสัญญาณให้เป็นเนื้อหาข่าวสารนั้นอีกครั้งหนึ่งให้ตรงกับที่ผู้ส่งส่งมาก ในขั้นนี้เนื้อหาที่รับจะไปถึงจุดหมายปลายทาง คือ ผู้รับตามที่ต้องการ แต่ในบางครั้งสัญญาณที่ส่งไปอาจถูกรบกวนหรืออาจมีบางสิ่งบางอย่างมาขัดขวางสัญญาณนั้น ทำให้สัญญาณที่ส่งไปกับสัญญาณที่ได้รับมีความแตกต่างกันเป็นเหตุให้เนื้อหาข่าวสารที่ส่งจากแหล่งข้อมูลไปยังจุดหมายปลายทางอาจผิดเพี้ยนไปนับเป็นความล้มเหลวของการสื่อสารเนื่องจากที่ส่งไปกับข้อมูลที่ได้รับไม่ตรงกัน อันจะทำให้เกิดการแปลความหมายผิดหรือความเข้าใจผิดในการสื่อสารกันได้

จากทฤษฎีการสื่อสารนี้พิจารณาได้ว่า แชนนอน และวีเวอร์ สนใจว่าเมื่อมีการสื่อสารกันจะมีอะไรเกิดขึ้นกับข้อมูลข่าวสารที่ส่งไปนั้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งโดยผ่านอุปกรณ์ระบบไฟฟ้า หรือการส่งโดยใช้สัญญาณต่างๆ เช่น เมื่อมีการเปิดเพลงออกอากาศทางสถานีวิทยุเสียงเพลงนั้นจะถูกแปลงเป็นสัญญาณและส่งด้วยการกล้ำสัญญาณ (Modulation) จากสถานีวิทยุไปยังเครื่องรับวิทยุ โดยเครื่องรับจะแปลงสัญญาณคลื่นนั้นเป็นเพลงให้ผู้รับได้ยิน ในขณะที่สัญญาณ

ถูกส่งไปจะมีสิ่งต่างๆ “สิ่งรบกวน” (Noise Source) เช่น ในการส่งวิทยุระบบ AM สัญญาณจะถูกรบกวนโดยไฟฟ้าในบรรยากาศ หรือในขณะที่ครูฉายวิดีโอทัศน์ในห้องเรียน การรับภาพและเสียงของผู้เรียนถูกรบกวนโดยสิ่งรบกวนหลายอย่าง เช่น แสงที่ตกลงบนจอโทรทัศน์ และเสียงพูดคุยจากภายนอก เป็นต้น หรืออีกตัวอย่างหนึ่งเช่นการพูดโทรศัพท์ ผู้ที่เริ่มต่อโทรศัพท์จะเป็นผู้ส่งเพื่อส่งข่าวสารโดยอาศัยโทรศัพท์เป็นเครื่องส่ง เมื่อผู้ส่งพูดไปเครื่องโทรศัพท์จะแปลงคำพูดเป็นสัญญาณไฟฟ้าส่งไปตามสายโทรศัพท์ เมื่อสัญญาณไฟฟ้านั้นส่งไปยังเครื่องรับโทรทัศน์ของหมายเลขที่ติดต่อก็จะมีเสียงดังขึ้น และเมื่อมีผู้รับโทรศัพท์เครื่องนั้น ก็จะแปลงสัญญาณไฟฟ้าให้กลับเป็นคำพูดส่งถึงผู้รับหรือผู้ฟังซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการสื่อสาร แต่ถ้าระหว่างที่ส่งสัญญาณไปมีสิ่งรบกวนสัญญาณ เช่น ฝนตกฟ้าคะนอง ก็จะทำให้สัญญาณที่ได้รับถูกรบกวนสั้นสะท้อนอาจรับไม่ได้เต็มที่ที่เป็นเหตุให้การฟังไม่ชัดเจน ดังนี้เป็นต้น จึงสรุปได้ว่า “สิ่งรบกวน” คือสิ่งที่ทำให้สัญญาณเสียไปภายหลังไปภายหลังที่ถูกส่งจากผู้ส่งและก่อนที่จะถึงผู้รับทำให้สัญญาณที่ส่งไปกับสัญญาณที่ได้รับมีลักษณะแตกต่างกัน และอาจกล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคของการสื่อสารเนื่องจากทำให้การสื่อสารไม่ได้ผลเต็มที่ถูกต้องตามที่ควรจะเป็น

(3) แบบจำลองการสื่อสารเชิงวงกลมของออสกู๊ดและชเรอรัมม์

ตามปกติแล้วในการสื่อสารระหว่างบุคคลและแบบกลุ่มบุคคลนั้น ผู้ส่งและผู้รับจะมีการเปลี่ยนบทบาทกันไปตามในลักษณะการสื่อสารสองทาง โดยเมื่อผู้ส่งได้ส่งข้อมูลข่าวสารไปแล้ว ทางฝ่ายผู้รับทำการแปลความหมายข้อมูลที่รับมา และจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับกลับเป็นผู้ส่งเดิมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่รับมา ในขณะเดียวกันผู้ส่งเดิมจะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้รับเพื่อรับข้อมูลที่ส่งกลับมาและทำการแปลความหมายสิ่งนั้น ถ้ามีข้อมูลที่จะต้องส่งตอบกลับไปที่ก็จะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ส่งอีกครั้งหนึ่งเพื่อส่งข้อมูลกลับไปยังผู้รับเดิมการสื่อสารในลักษณะที่ทั้งผู้ส่งและผู้รับจะวนเวียนเปลี่ยนบทบาทกันไปตามในลักษณะเชิงวงกลมด้วยลักษณะดังกล่าวทำให้ ออสกู๊ด และชเรอรัมม์ (Schramm, 1954) ได้สร้างแบบจำลองการสื่อสารเชิงวงกลมขึ้น โดยเน้นถึงไม่เพียงแต่องค์ประกอบของการสื่อสารเท่านั้น แต่รวมถึงพฤติกรรมของทั้งผู้ส่งและผู้รับด้วยโดยที่แบบจำลองการสื่อสารเชิงวงกลมนี้จะมีลักษณะของการสื่อสารสองทางซึ่งตรงกันข้ามอย่างเห็นได้ชัดกับการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรงของแชนนอน และวีเวอร์ ข้อแตกต่างอีกประการคือในขณะที่ความสนใจของแชนนอนและวีเวอร์อยู่ที่ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้ส่งและผู้รับ แต่ออสกู๊ดและชเรอรัมม์ได้มุ่งพิจารณาและเฉพาะพฤติกรรมของผู้ส่งและผู้รับซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการสื่อสาร

ในแบบจำลองนี้จะเห็นได้ว่าออสกูดและชเรมมัมมิได้กล่าวถึงตัวถ่ายทอดการสื่อสารเลยแต่ได้เน้นถึงการกระทำของผู้ส่งและผู้รับซึ่งทำให้ที่อย่างเดียวกันและเปลี่ยนบทบาทกันไปมาในการเข้ารหัสสาร การแปลความหมาย และการถอดรหัสสาร อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่ในการเข้ารหัสนั้น มีส่วนคล้ายคลึงกับตัวถ่ายทอด และการถอดรหัสก็คล้ายคลึงกับการรับของเครื่องรับนั่นเอง

ชรามม์ได้นำทฤษฎีการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรงของแชนนอน และวีเวอร์มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายการสื่อสารที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน โดยเน้นถึงวัตถุประสงค์ของการสอน ความหมายของเนื้อหาข้อมูล และการที่ข้อมูลได้รับการแปลความหมายอย่างไร นอกจากนี้ ชรามม์ยังให้ความสำคัญของการสื่อความหมาย การรับรู้ และการแปลความหมายของสัญลักษณ์ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเรียน การสอน ตามลักษณะการสื่อสารของชเรมมัมมิ การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้อย่างดีมีประสิทธิภาพเฉพาะในส่วนที่ผู้ส่งและผู้รับทั้งสองฝ่ายต่างมีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ ความรู้ เป็นต้น ที่สอดคล้องคล้ายคลึงและมีประสบการณ์ร่วมกัน จึงจะทำให้สามารถเข้าใจความหมายที่สื่อกันนั้นได้ ทั้งนี้เพราะผู้ส่งสามารถเข้ารหัสและผู้รับสามารถถอดรหัสเนื้อหาข่าวสารในขอบข่ายประสบการณ์ที่แต่ละคนมีอยู่ เช่น ถ้าไม่เคยเรียนภาษารัสเซีย เราคงไม่สามารถพูดหรือแปลความหมายของภาษารัสเซียได้ ดังนี้ เป็นต้น ถ้าส่วนของประสบการณ์ของทั้งผู้ส่งและผู้รับซ้อนกันเป็นวงกว้างมากเท่าใด จะทำให้การสื่อสารนั้นเป็นไปได้โดยสะดวกและง่ายมากยิ่งขึ้นเพราะต่างฝ่ายจะเข้าใจสิ่งที่กล่าวถึงนั้นได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อใดที่วงของขอบข่ายประสบการณ์ซ้อนกันน้อยมากหรือไม่ซ้อนกันเลย แสดงว่าทั้งผู้ส่งและผู้รับแทบจะไม่มีประสบการณ์ร่วมกันเลย การสื่อสารนั้นจะทำให้ยากลำบากหรือแทบจะสื่อสารกันไม่ได้อย่างสิ้นเชิงซึ่งสามารถทราบได้จากผลป้อนกลับที่ผู้ส่งกลับไปยังผู้ส่งนั่นเอง

จากทฤษฎีการสื่อสารของชรามม์เนื่องจากในการสื่อสารเราไม่สามารถส่ง “ความหมาย” (Meaning) ของข้อมูลไปยังผู้รับได้ สิ่งที่ส่งไปจะเป็นเพียง “สัญลักษณ์” (Symbol) ของความหมายนั้น เช่น คำพูด รูปภาพ เสียงเพลง ท่าทาง เป็นต้น ดังนั้น เมื่อมีการสื่อสารเกิดขึ้นผู้ส่งต้องพยายามเข้ารหัสสารซึ่งเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้รับเข้าใจได้โดยง่าย ซึ่งสารแต่ละสารจะประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย โดยที่สัญลักษณ์แต่ละตัวจะบ่งบอกถึง “สัญญาณ” (Signal) ของบางสิ่งบางอย่างซึ่งจะทราบได้โดยประสบการณ์ของคนเรา เช่น เมื่อยกมือขึ้นเป็นสัญญาณของการห้อมหรือเมื่อตะโกนเสียงดังเป็นสัญญาณของความโกรธ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ส่งจึงต้องส่งสัญญาณเป็นคำพูด ภาษาเขียน ภาษามือ เป็นต้น เพื่อถ่ายทอดความหมายของสารที่ต้องการจะส่ง โดยพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาสารเข้ากับประสบการณ์ที่สอดคล้องกันทั้งสองฝ่าย เพื่อให้ผู้รับสามารถแปลและเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์เหล่านั้นได้โดยง่ายในขอบข่ายประสบการณ์ของตน ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้ส่งต้องการส่งสารคำว่า “จิตทล” ให้ผู้รับที่ยังไม่เคยรู้จักคำนี้มาก่อน ผู้ส่งต้องพยายามใช้สัญลักษณ์

ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายด้วยคำพูด ภาพกราฟิกอุปกรณ์ระดับดิจิทัล เช่น กล้องถ่ายภาพ หรือ สัญลักษณ์อื่นใดก็ตามเพื่อให้ผู้รับสามารถเข้าใจและมีประสบการณ์ร่วมกับผู้ส่งได้มากที่สุดเพื่อเข้าใจความหมายของ “ดิจิทัล” ตามที่ผู้ส่งต้องการ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นการที่ผู้สอนต้องให้ความรู้และขยายขอบข่ายประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หากมีสิ่งใดที่ผู้เรียนยังไม่มีประสบการณ์ หรือยังไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างเพียงพอ ผู้สอนจำเป็นต้องพยายามเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ให้แก่ผู้เรียนโดยการอภิปรายร่วมกัน ให้ผู้เรียนตอบคำถามหรือทำการบ้านเพิ่มเติมย่อมจะเป็นการทราบข้อมูลป้อนกลับว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ในเรื่องที่เรียนนั้นอย่างเพียงพอหรือยังและถูกต้องหรือไม่ ถ้าผู้เรียนยังไม่สามารถเข้าใจหรือยังไม่เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องขึ้น แสดงว่าเกิด “สิ่งรบกวน” ของสัญญาณในการสอนนั้น ผู้สอนต้องพยายามแก้ไขวิธีการสอนโดยอาจใช้สื่อประเภทต่างๆ เข้าช่วย หรือการอภิปรายยกตัวอย่างให้ง่ายขึ้น รวมถึงการใช้สัญลักษณ์อื่นๆ ที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนมาช่วยการสอนนั้น จนกว่าผู้เรียนจะมีประสบการณ์ร่วมกับผู้สอนและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องในที่สุด

จากการศึกษาทฤษฎีการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษานี้ได้ประยุกต์ทฤษฎี SMCR ของ เบอร์โล (Berlo, 1960) เนื่องจากมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนคดีทางเพศ ของพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งในการสื่อสารนั้นการที่ผู้ส่งและผู้รับจะสามารถเข้าใจกันได้ดี เพียงโดยอ้อมขึ้นอยู่กับทักษะ ทักษะคิด ความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย ถ้าทั้งผู้ส่งและผู้รับมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกันมากจะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะต่างฝ่ายจะมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถจัดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับออกไปได้

2.3.2 การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมแต่ละยุคสมัย ยุคก่อนสมัยใหม่ (Pre-Modern) ยุคสมัยใหม่ (Modern) ยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modern) เป็นการประกอบกันด้วยความต่าง(difference) และความเหมือน (Similar) ของหญิงชาย นอกจากความแตกต่างทางสีผิวแล้ว สังคมได้สร้างความแตกต่างของความเพศ (Gender) เป็นหญิง เป็นชาย ตามที่สังคมประกอบสร้าง (Construct) ขึ้นมา โดยนำเอาค่านิยม จารีตประเพณี เศรษฐกิจ กฎหมาย มากำหนดความเป็นเพศให้มีบทบาทและหน้าที่ของแต่ละเพศให้มีความต่างยิ่งขึ้น ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมของความต่าง ซึ่งผู้ที่กำหนดความต่าง คือ ผู้ที่มีอำนาจหรือผู้นำในสังคมนั้นๆ ซึ่งได้ถูกกำหนดโดยเพศชายเริ่มตั้งแต่ยุคอดีต ยุคสมัยใหม่ จนถึง

ยุคหลังสมัยใหม่ หรือยุคปัจจุบันนี้ที่ยังให้เห็นเป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมดังกล่าว เป็นสิ่งที่ฟูโกต์ เรียกว่า วาทกรรมของความเป็นเพศ ที่มักเรียกกันหรือที่เรียกกันว่า “สังคมชายเป็นใหญ่” ซึ่งในสังคมชายเป็นใหญ่ ความเป็นเพศจะถูกกลืนจนกลายเป็นวัฒนธรรม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ในที่สุดเพศหญิงก็ออกมาเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ กัน ในยุคต้นจะเห็นความเคลื่อนไหวของสตรีปรากฏให้เห็นน้อยมาก และดำรงอยู่นานมาก จนถึงยุคสมัยใหม่สังคมได้เริ่มเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม เป็นลักษณะการเปลี่ยนโครงสร้างของสังคม (Social Structural) สตรีเริ่มทำงานนอกบ้านแต่ลักษณะงานก็คล้ายคลึงกับงานทำที่บ้าน ทำให้เกิดความแตกต่างชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของยุคสมัย รวมไปถึงการกดขี่ข่มเหงและเอารัดเอาเปรียบความไม่เท่าเทียม ที่มีมาตลอดในสังคม ได้กลายเป็นแรงผลักดันให้สตรีส่วนหนึ่งลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม และความเท่าเทียมกันในสังคม ทั้งในส่วนของ การต่อสู้ของปัจเจกชน การต่อสู้เป็นขบวนการ ซึ่งการต่อสู้เหล่านี้เกิดขึ้นทุกหนแห่ง ราวปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ก่อนมีการอ่านคำประกาศสิทธิมนุษยชนในสมัชชาแห่งชาติ บรรดาสตรีชาวปารีสได้พร้อมใจกันเดินขบวนไปยังพระราชวังแวร์ซายส์ ในระหว่างการปฏิวัติฝรั่งเศส เพื่อเรียกร้องเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ รวมทั้งการเรียกร้องความคุ้มครองแก่สตรีขึ้นเป็นครั้งแรก มีสตรีชาวฝรั่งเศสคนหนึ่ง ลุกขึ้นมาประกาศ "สิทธิสตรี 17 ข้อ" อันได้แก่ เสรีภาพทางความคิด สิทธิทางการศึกษา เป็นต้น แต่ในที่สุดเธอก็ถูกประหารชีวิต โดยข้อหาว่า “ละเลยคุณธรรมที่สตรีเพศควรจะมี”

ต่อมาในวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1857 (พ.ศ. 2400) กลุ่มผู้ใช้แรงงานสตรี โรงงานทอผ้าและตัดเย็บเครื่องนุ่งห่ม พากันเดินขบวนประท้วงในนิวยอร์ก เพื่อเรียกร้องสิทธิในการทำงานและให้มีการรับรองสภาพการทำงานของสตรีที่ดียิ่งขึ้น ในปี ค.ศ. 1866 (พ.ศ. 2409) ได้มีการประชุมสมัชชาของบรรดาสมาคมผู้ใช้แรงงานนานาชาติ ครั้งที่ 1 และที่ประชุมได้มีมติเกี่ยวกับการทำงานประกอบอาชีพของสตรี ซึ่งถือเป็นมติที่ทำลายต่อขนบประเพณีในสมัยนั้น ที่กำหนดให้สตรีต้องอยู่แต่ที่บ้าน จนมาถึงปี ค.ศ. 1889 (พ.ศ. 2432) ในวันที่ 19 กรกฎาคม คลาลา เซทกิน ผู้นำสตรีชาวเยอรมันได้แสดงสุนทรพจน์เป็นครั้งแรก ในเรื่องปัญหาของสตรีต่อที่ประชุมผู้ก่อตั้งสภาองค์กรสากลครั้งที่ 2 ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โดยได้เรียกร้องให้สตรีมีสิทธิในการทำงาน เรียกร้องให้มีการคุ้มครองสตรีและเด็ก รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้สตรีมีส่วนร่วม ในการประชุมระดับชาติและระดับสากลอีกด้วย มันเป็นเสียงเรียกร้องที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ถือได้ว่าเป็นการจุดประกายการเคลื่อนไหวในขณะนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียกร้องดังกล่าวเป็นการเคลื่อนไหวของสังคม (Social Movement) ซึ่งได้เกิดขึ้นไปทั่วโลก

ในการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ความไม่เท่าเทียม การเรียกร้องสิทธิทางสังคม การเมือง รวมไปถึงปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งในแต่ละสังคมก็มีความแตกต่างกัน ในยุคหลังสมัยใหม่การสื่อสารทำให้เห็นปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศมากขึ้น การเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าว จึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทุกวัน ทำให้ต้องมีการแก้ไขสังคม โดยเริ่มจากการเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าว ที่เกิดขึ้นไปทั่วโลก เช่น ที่ประเทศอินเดีย และประเทศอื่นๆ รวมถึงประเทศไทย

2.3.2.1 ที่มาและแนวความคิดของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการรวมกลุ่ม เพื่อกระทำการรวมหมู่ (Collective Action) ทูเรน (Touraine, 1984) เสนอว่า Collective Action แบ่งได้เป็นสามประเภท คือ ประเภทแรก เป็นเพียงพฤติกรรมการตั้งรับ (Defensive Action) เมื่อถูกโจมตี ประเภทที่สองเป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ เพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ ทั้งสองประเภทนี้ทูเรนไม่ถือว่าเป็นกระบวนการทางสังคม ประเภทที่สามคือ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึงการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ที่จงใจเปลี่ยนสัมพันธภาพทางอำนาจหลักๆ ของสังคม เบนเน็ตต์ (Bennett, 1992: 241) วิจารณ์ว่า คำจำกัดความของทูเรนนั้นเคร่งครัดมากเกินไป โดยเสนอว่ากระบวนการประเภทที่หนึ่งและสองนั้น ถ้าหากกระจายตัวไปอย่างกว้างขวางและมีความยั่งยืน อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมระดับกว้างได้

ออมเวท (Omvedt, 1993) นักวิชาการแนวมาร์กซิสต์ที่ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองของอินเดียมาเป็นเวลากว่า 25 ปี ให้คำจำกัดความขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (ขบวนการสตรี ขบวนการต่อต้านวรรณะ หรือ Caste โดยกลุ่มจัณฑาล ขบวนการสิ่งแวดล้อม และขบวนการชาวนารายย่อยที่ต่อสู้ในประเด็นเรื่อง Market Production) ที่อินเดียช่วงทศวรรษ 1980 ว่า “ขบวนการเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคม ในความหมายที่ว่ามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้าง ที่มุ่งจะเปลี่ยนสังคม”

นักทฤษฎีจำนวนมากที่เขียนงานเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมจากทศวรรษ 1960 แตกต่างจากนักทฤษฎีที่ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก่อนหน้านี้ ซึ่งมักเป็นงานศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในกรอบของทฤษฎีมาร์กซิสต์ หรือสังคมนิยม นักทฤษฎีรุ่นหลังๆ เน้นให้ความสนใจศึกษาขบวนการจากมุมมองของผู้ร่วมขบวนการเองมากกว่า ว่าต้องการอะไร มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนสังคมระดับไหน ผู้ร่วมขบวนการมีอุดมการณ์ หรือไม่มีอุดมการณ์

อย่างไร วิเคราะห์สภาวะการถูกเอาเปรียบ หรือการถูกตกเป็นเบี้ยล่างของเขาอย่างไร ในบริบท เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมอย่างไร ดังนั้น จึงเปิดให้มีการนำแนวคิดใหม่ๆ เข้ามาวิเคราะห์ สาเหตุ จุดมุ่งหมาย อุดมการณ์และวิธีการของขบวนการหลากหลาย มากขึ้น

การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นขบวนการเรียกร้องของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ต้อง เปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนปรารถนา โดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเหล่านี้อาจมีนับพันหรือนับ หมื่น ได้เข้าร่วมเรียกร้องโดยมีการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหลวมๆซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีระดับของ การมีส่วนร่วมแตกต่างกันลักษณะร่วมบางประการของการเคลื่อนไหวทางสังคมคือ ผู้เข้าร่วม เคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด (Goaloriented) และมีความตั้งใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลง (Intentional Change) โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันว่า การเคลื่อนไหว จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมใน ทิศทางที่ตนปรารถนา

การเคลื่อนไหวทางสังคมมีกระบวนการเกิดขึ้นทีละขั้นตอน จนนำไปสู่การเคลื่อนไหว เพื่อเรียกร้องกล่าวคือ สภาพการณ์ทางสังคมในขณะนั้น ทำให้กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้องรู้สึกคับ แค้น (Strains) เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเลือกปฏิบัติ เช่นเกิดการเอารัดเอาเปรียบ เมื่อความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้คนจำนวนมาก ก็นำไปสู่ความเชื่อ (Beliefs) ร่วมกันว่าเป็นปัญหา และควรจัดการแก้ไขหากการพูดคุยประเด็นดังกล่าวขยายไปสู่วงกว้าง และเพิ่มจำนวนคนที่ สนับสนุนมากขึ้น (Support) จะนำไปสู่การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดองค์กร (Mobilization) โดย ระดมทั้งคน เงิน และอื่นๆ รวมทั้ง ผู้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์จนทำให้ผู้สนับสนุนเกิดจินตนาการว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้เลวร้าย และต้องการการเปลี่ยนแปลง ในขั้นนี้จะมีการจัดระเบียบองค์กร (Organization) โดยมีองค์กรต่างๆ เข้าร่วมและแต่ละองค์กรอาจมีกลยุทธ์หรือเป้าหมายเฉพาะ แต่มี การประสานงานและอุดมการณ์ร่วมกันเมื่อพัฒนาไปสู่การจัดการองค์กรร่วมกันแล้ว จะมีการพัฒนา กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติการ (Action) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อการ ปฏิบัติการเกิดขึ้น กลุ่มผู้สูญเสียประโยชน์ก็พยายามจะสลายการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการต่างๆ (Reaction)

ประเด็นที่ควรกล่าวถึงในการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้อง มิได้ หวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่เข้าใจ แต่การเคลื่อนไหวเรียกร้องมองไปถึงการทบทวนวิธีการ มองปัญหาที่แตกต่างกัน และเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการมองปัญหา หรือสถานการณ์ที่ เกิดขึ้น

แนวคิดทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ ประกอบด้วย

1) การเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement)

เมื่อระยะเวลาผ่านไปผู้คนจำนวนมากที่เคยยอมรับวิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมๆ เริ่มพบว่าไม่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ และตั้งคำถามกับความเชื่อเดิมดังกล่าว การตั้งคำถามเพื่อการแสวงหาช่องทางใหม่ๆ ในการจัดการปัญหาด้วยตนเองแทนที่จะรอความเมตตาจากรัฐได้ปรากฏขึ้นและสะท้อนถึงความตื่นตัวของประชาชนพลเมือง ที่ต้องการเข้ามาจัดการอนาคตของตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น การต่อสู้เรื่องผู้หญิงและสิทธิสตรี และรวมไปถึงกิจกรรมทางการเมืองที่ต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อการยกระดับการมีส่วนร่วมและสร้างพลเมืองไทยขึ้นมาอย่างกว้างขวาง ที่สามารถเข้าร่วมจัดการปัญหาของตนเองทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับเมือง นับเป็นรากฐานอันสำคัญที่บ่มเพาะและสร้างให้เกิดขบวนการของภาคประชาชน ทั้งยังมีความพยายามเชื่อมโยงภาคชนบทกับภาคเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ และตรงนี้นับว่าเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการเข้ามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของประชาชนในท้องถิ่นและจังหวัดต่างๆ เราก็จะมองเห็นถึงสังคม ที่มีความหวังมองเห็นทางเลือกใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ ที่หลายคนอาจเรียกปรากฏการณ์ทำนองนี้ว่า “การเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่” (New Social Movement) เป็นปรากฏการณ์ที่ทำทลาย “กระบวนทัศน์เดิม” ที่มีอยู่ในโลก

ออมเวท (Omvedt, 1993) ให้ทัศนะว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ถือเป็นขบวนการทางสังคมในความหมายที่ว่า “มีการจัดองค์กร โครงสร้างและอุดมการณ์ทั่วไปในแนวกว้างที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงสังคม”

เทอร์เนอร์ และคิลเลียน (Turner and Killian, 1957: 308) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ การรวมกลุ่มปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือยับยั้งการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือในกลุ่มที่ตนเองมีส่วนร่วม

ไลแมน (Lyman, 1995) ได้กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมหมายความถึงกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต บรรทัดฐานของสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายไม่เฉพาะการปฏิรูปทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองเท่านั้น แต่ยังมีหวังที่จะบรรลุเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสิทธิส่วนบุคคล แต่ไม่อาจเป็นไปได้ในขณะนี้ ภายใต้บริบทการบริหารบ้านเมืองตามทัศนะและบรรทัดฐานแบบดั้งเดิมอยู่

ไซบีร์ตัน เจริญสิน โอพาร์ (2542: 64) กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ไม่ใช่ขบวนการเคลื่อนไหวบนฐานของชนชั้นใดเพียงชนชั้นเดียวอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต ที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์พยายามจะอธิบาย มิได้หวังพึ่งกลไกของรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องในอดีต แต่เคลื่อนไหวเรียกร้องด้วยตัวเอง เนื่องจากไม่เชื่อในความเป็นตัวแทนของระบบพรรคการเมือง และไม่เชื่อมั่นศรัทธาในความสามารถและความจริงของรัฐ เป้าหมายของการเคลื่อนไหวเรียกร้องจึงมิใช่เพื่อต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ต้องการสร้าง “กติกาหรือกฎเกณฑ์ ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” เช่น เครือข่ายสตรีชนเผ่า ซึ่งเป็นตัวอย่างเครือข่ายผู้หญิงชาวเขาที่โดยวัฒนธรรม “ผู้หญิง” จะถูกกดขี่จากผู้ชายและสังคมรอบข้าง ในเกือบทุกเรื่องทั้งการทำมาหากิน การดูแลสุขภาพคนในครอบครัว และอีกหลายเรื่อง ซึ่งทำให้ผู้หญิงชาวเขาขาดโอกาสที่จะแสดงศักยภาพและพัฒนาตัวเอง การรวมตัวของเครือข่ายสตรีชนเผ่าได้แสดงให้เห็นว่า เขาเหล่านี้พร้อมแล้วที่จะเข้ามารวมมาโอบอุ้ม และช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากในชุมชนทั้งเด็กและผู้เฒ่า ซึ่งสะท้อนการนิยามสถานภาพสตรีในความหมายใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของสังคม เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มสตรีให้มีความหมายมากขึ้น

การรวมตัว เป็นกลุ่ม องค์กร เครือข่ายในภาคประชาชนเช่นนี้ เป็นการเคลื่อนไหวของประชาชนในระดับ “ประชาสังคม” (Civil Society) จะเป็นพลังของสังคมที่จะร่วมสร้างทิศทางใหม่ ภายใต้วัฒนธรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในอนาคตของตนเองมากขึ้น

ทศวรรษ 1960 และ 1970 สหรัฐฯ และยุโรป เกิดการประท้วง และการเดินขบวนทั้งที่เป็นการต่อต้านรัฐบาล คัดค้านนโยบายรัฐ และรวมทั้งที่เป็นการแสดงความเห็นด้วยกับธรรมเนียมประเพณีเดิมที่เคยถือปฏิบัติกันมา ผู้คนที่ร่วมในขบวนการดังกล่าว มีหลากหลายกลุ่มอาชีพ และมีอาจมองเห็นลักษณะความเป็นชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งที่ชัดเจน คือมีหลายชนชั้นที่เข้าร่วมขบวนการเดียวกัน นอกจากนั้น ประเด็นที่ประท้วง หรือมีความคับข้องใจก็เป็นประเด็นใหม่ๆ เช่น การต่อต้านนิวเคลียร์ การต่อต้านการสะสมอาวุธสงคราม ขบวนการเพื่อสิทธิสตรี ขบวนการสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้มีขบวนการใหม่ๆสุดที่เรียกร้องให้สังคมยอมรับวิถีชีวิตใหม่ๆ เช่น ขบวนการเกย์ ขบวนการหญิงรักหญิง นักทฤษฎีพยายามทำความเข้าใจกับขบวนการใหม่ๆ เหล่านี้ พยายามศึกษาปรากฏการณ์ภายใต้บริบทของทฤษฎีที่มีอยู่ คิดทฤษฎีใหม่ๆ เพื่อช่วยในการประเมินสถานการณ์สู่อนาคต

สหรัฐอเมริกา นักทฤษฎีรุ่นต้นๆ เน้นไปที่สาเหตุของขบวนการว่าเกิดจากความคับข้องใจ (Grievances) นำไปสู่ปฏิบัติการของผู้คนในรูปของการร่วมขบวนการ วิธีคิดแนวนี้รู้จักกันในนาม Breakdown Theory แต่มีช้านานนักทฤษฎีรุ่นต่อๆ มา ก็พากันปฏิเสธทฤษฎีดังกล่าว หลังจากมีการศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นมิได้เกิดขึ้นอย่างลุ่มๆ ดอนๆ และไร้ทิศทางเสียเลยทีเดียว มีการกำหนดยุทธศาสตร์ และวางแผนกันด้วย ดังนั้น จึงมิใช่เป็นปฏิบัติการของผู้มีความคับข้องใจแบบไม่มีเหตุผล

2) ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory)

ทฤษฎีนี้มุ่งความสนใจไปที่การทำความเข้าใจกับวิธีการ และยุทธศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหว ต้องการอธิบายว่า เหตุใดบางขบวนการจึงประสบความสำเร็จมากกว่าบางขบวนการ ความสำเร็จนี้ดูจากความสัมฤทธิ์ผลในการเปลี่ยนนโยบายรัฐ หรือในการให้รัฐออกกฎหมายใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนจุดมุ่งหมายของข้อเรียกร้อง ทฤษฎีนี้ไม่สนใจเลยว่าเหตุใดขบวนการจึงเกิด โดยถือว่าเป็นเรื่องที่น่าเข้าใจได้ง่ายๆ คำเรียกขานของทฤษฎีว่า Resource Mobilization Theory ก็เนื่องเพราะทฤษฎีพยายามแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของขบวนการเรียกร้องขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ และทรัพยากรต่างๆ ที่ขบวนการจะมีและนำมาใช้ได้ ทรัพยากรอาจได้จากการจูงใจให้มีผู้เข้าร่วมขบวนการได้มากๆ และช่วยกันอุดหนุนด้านค่าใช้จ่าย บังคับบุคคลเข้าร่วมขบวนการก็เพราะได้ประโยชน์แล้วเห็นว่า จะได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมจึงร่วม และผลประโยชน์นี้ จูงใจให้ร่วมลงทุนด้านต้นทุนต่างๆ นอกจากนี้ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับว่าขบวนการดังกล่าวสามารถสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับขบวนการหรือกลุ่มอื่นๆ ให้ช่วยการรณรงค์ได้ดีเพียงไรด้วย

ดังนั้น ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) จึงมีจุดเน้นอยู่ที่ “ยุทธศาสตร์ของขบวนการ” เพื่อความสำเร็จในรูปของการเรียกร้องให้เปลี่ยนนโยบายรัฐหรือให้ออกกฎหมายใหม่ หรือปรับกฎหมายเก่า ดังนั้น จึงมีนักวิเคราะห์จัดทฤษฎีนี้ว่า มุ่งไปที่การเปลี่ยนการเมือง (Political Action) มากกว่าจะเป็นการมุ่งไปที่การเปลี่ยนหรือสร้างประชาสังคม (Civil Society)

ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) แตกแนวออกมาเป็นอีกสำนักหนึ่งเรียกว่าการวิเคราะห์กระบวนการทางการเมือง (Political Process Approach) สำนักนี้ มองว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นรูปแบบหนึ่งของ “การเมืองมวลชน” (Mass Politics) กล่าวคือเน้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการทางสังคมกับรัฐ ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่าโอกาสที่

ขบวนการฯ จะประสบความสำเร็จนั้นถูกกำหนดโดย “โอกาสทางการเมือง” ที่จะเอื้ออำนวย หรือ ในทางกลับกันภาวะที่สภาพการเมืองไม่เปิดโอกาสหรือไม่เอื้ออำนวย ถ้าหากรัฐบาลในขณะนั้นแข็ง และจงใจจะกดขี่ควบคุมขบวนการทางสังคมต่างๆ โอกาสที่ขบวนการฯ จะประสบความสำเร็จก็ เป็นไปได้ยาก แต่ถ้าวรัฐบาลในขณะนั้นอ่อน อาจเกิด “โอกาสทางการเมือง” เอื้ออำนวยให้ ขบวนการเห็นช่องทางเรียกร้องได้สำเร็จ นักวิชาการในสำนักทฤษฎีนี้ มิใคร่สนใจประเด็นเรื่อง ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) พวกเขาเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างขบวนการฯ กับรัฐ และวิถีทางที่ระบบการเมืองต่างๆ จะส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ “ขบวนการ” มากกว่า

การอภิปรายช่วงทศวรรษ 1970 ในยุโรปตะวันออก และประเด็นเนื้อหาแตกต่างจากที่ สหรัฐฯ อย่างชัดเจน ความแตกต่างนี้เป็นผลสะท้อนถึงความแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญของ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมและการเมืองและความแตกต่างด้านความคิดทฤษฎีการเมือง ของทั้งสองภูมิภาคด้วย

จุดเริ่มต้นของประเด็นการอภิปรายเป็นเรื่องเดียวกันคือ ต้องการทำความเข้าใจกับ ขบวนการใหม่ๆ ที่ประทุขึ้นเรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิสตรี และเอกลักษณ์ของเพศต่างๆ (Sexual Identities) แต่แทนที่นักทฤษฎีจะมุ่งความสนใจไปที่ยุทธศาสตร์ หรือสาเหตุปัจจัยที่นำขบวนการสู่ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ดังในกรณีสหรัฐฯ นักทฤษฎีที่ยุโรปกลับอภิปรายถกเถียงกันเรื่องว่า “เหตุใดขบวนการทางสังคมใหม่ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ร่วมขบวนการมาจากคนหลายชนชั้นจึง เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง”

นักทฤษฎีรุ่นแรกๆ มาจากกลุ่มมาร์กซิสต์ หรือผู้ที่นิยมแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ การเมือง พวกเขา มองเห็นว่า คำอธิบายตามแนวทางของมาร์กซิสต์ที่เน้นความสำคัญของ จิตสำนึก อุดมการณ์ การต่อสู้ทางชนชั้นและการผ่นักกำลังของชนชั้น ดูเหมือนว่าจะขาดพลัง หรือไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นแต่ราวๆ ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา พวกเขา เริ่มตั้งประเด็นว่าทฤษฎีซึ่งเน้นความขัดแย้งด้าน โครงสร้างชนชั้นทางเศรษฐกิจ และวิกฤตการณ์ว่า เป็นปัจจัยกำหนดขบวนการรวมกลุ่มทางสังคมไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้อธิบายขบวนการทางสังคม ซึ่งดูเหมือนว่ามีได้มาจากชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งเท่านั้น และขบวนการทางสังคมดังกล่าวยังมีได้โยง ใยกับวิกฤตการณ์หรือความไม่ลงรอยกันด้าน โครงสร้างแต่อย่างใด แต่พวกเขาก็มิได้ประทับใจกับนัก ทฤษฎีทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) และการวิเคราะห์ขบวนการทาง

การเมือง (Political Process Approach) นักทฤษฎีรุ่นแรกที่ยุโรปตะวันตกเสนอว่า การรวมกลุ่มเพื่อการประท้วงหรือการเรียกร้องยุคใหม่มิได้จำกัดตัวเองอยู่ที่ขบวนการเจรจาต่อรอง หรือการวางยุทธศาสตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง หรือ “ความสำเร็จ” พวกเขาเสนอว่า เนื้อหาสำคัญของขบวนการฯ อยู่ที่การตั้งประเด็นขัดแย้งกับแบบแผนของสังคมที่เคยถือปฏิบัติกันมา และการชูประเด็นเรื่องเอกลักษณ์ (Identity) ของปัจเจกบุคคล ดังนั้น “การต่อสู้” ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการต่อสู้ในอาณาบริเวณของ “ประชาสังคม” มากกว่าเป็นการต่อสู้ในอาณาบริเวณของ “การเมือง”

3) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movements Theory หรือ NSMs)

การถกเถียงกันด้านทฤษฎีที่ยุโรปยังเกิดผลเป็นสิ่งที่ขณะนี้เรียกกันว่า ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movements Theory หรือ NSMs) อเลน ทูเรน และเยอเก็น ฮาเบอมาส (Alain Touraine & Jurgen Habermas) เป็นนักทฤษฎีระดับนำที่ยุโรป ความคิดของทั้งสองคนนี้มีความแตกต่างในรายละเอียด แต่โดยทั่วไปแล้วกล่าวได้ว่า สำนัก NSMs อธิบายขบวนการทางสังคมสมัยใหม่ที่โยงกับความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยของสังคม Post-Modern ที่จะประกันว่าปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพอย่างสมบูรณ์ นักทฤษฎีเหล่านี้มีความเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยของสังคมสมัยใหม่ (Post-Modern) อยู่ในภาวะเสื่อมสลายกลายเป็นรัฐอำนาจนิยมที่ปกครองด้วย เทคโนโลยี รัฐบาลตกอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของพลังตลาด ผู้คนก็ถูกรอบงำโดยระบบเทคโนโลยีของรัฐบาลและพลังของตลาด ไม่มีคนงานอีกต่อไป เพราะคนงานถูกแปรเปลี่ยนเป็น “ผู้บริโภคร” เท่านั้น ในคราวใหม่ของการเป็นผู้บริโภค พวกเขาถูกรอบงำและชี้นำโดย “ตลาด” (Market) อย่างสิ้นเชิง

สำหรับทูเรน (Touraine, 1995) รัฐ ตลาด และสื่อมวลชน ล้วนแล้วแต่มีบทบาทลดเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ยิ่งเทคโนโลยีการควบคุมสังคมของรัฐของบรรษัทยักษ์ใหญ่ และของสื่อสารมวลชนพัฒนาไป ไม่หยุดยั้ง เสรีภาพส่วนบุคคลยิ่งถูกลดทอนลงไปในอัตราเร่งเร็ว

สำหรับฮาเบอมาส (Habermas, 1987) กล่าวว่าโครงสร้างของรัฐและเศรษฐกิจตลาดที่ขยายใหญ่ๆ ขึ้นและมีอำนาจเงินมหาศาลมีบทบาทครอบงำชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนที่เป็นสาธารณะ (Private and Public Life) ของบุคคลเสมือนตกเป็นอาณานิคม ฮาเบอมาสเรียก ปัจเจกและส่วนรวม (Private and Public Life) ของบุคคลว่า “Lifeworld” โลกชีวิตที่สนับสนุนทั้งอาณาบริเวณซึ่งระบบคุณค่าก่อตัวขึ้น ได้แก่ ครอบครัว การศึกษา ศิลปะ และศาสนา) Lifeworld ของฮาเบอมาส มีความหมายมากกว่าเพียง Private และ Public Life แต่เป็นเสมือนโลกของผู้คนซึ่งมีความเข้าใจ

ร่วมกัน (Shared Understanding) หรือความเข้าใจร่วมกันผ่านสิ่งที่เรียกว่าการกระทำเชิงการสื่อสาร (Communicative Action) ซึ่งรวมถึงการที่บุคคลในสังคมพูดคุยแลกเปลี่ยนอภิปรายถกเถียงกันมา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงระบบคุณค่า การดำเนินชีวิต สิ่งที่จะทำต่อไป เป็นต้น แต่ความครอบงำจากระบบรัฐและอำนาจเงินของระบบตลาดทำให้เป็นการยากมากขึ้นที่บุคคลจะสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Shared Understanding) ผ่านการกระทำเชิงการสื่อสาร (Communicative Action) ท้ายที่สุดระบบรัฐและระบบตลาดจะแยกออกจากโลกชีวิตทัศน์ (life world) แล้วมีบทบาทควบคุมโลกชีวิตทัศน์ (Life World) มากขึ้นๆ ภายใต้การกำหนดกฎเกณฑ์และ/หรือภายใต้ระบบกฎหมายที่รัฐและตลาดสร้างขึ้นมาทดแทนการกระทำเชิงการสื่อสาร (Communicative Action) (Layder, 1994: 191-194) ดังนั้นชีวิตประจำวันของบุคคลยิ่งวันก็ยิ่งถูกรอบครอบด้วยอิทธิพลสองชั้นของระบบรัฐและอำนาจเงินในระบบตลาดขึ้นทุกทีๆ (Foweraker, 1995: 6)

ดังนั้น สำหรับฮาเบอมาส ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงเป็นปฏิบัติการโต้กลับเพื่อนำการกระทำเชิงการสื่อสาร (Communicative Action) กลับมาเพื่อปกป้องตนเองของบุคคล ปกป้องอะไร ปกป้องชีวิตประจำวัน ปกป้อง Lifeworld ของบุคคลจากการถูกรอบครอบโดยระบบรัฐและระบบตลาด

ในทำนองเดียวกันทูเรนมองว่า การเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นวิถีทางเดียวที่ปัจเจกบุคคลจะฟื้นฟูเสรีภาพของพวกเขาขึ้นมาได้

ทั้งฮาเบอมาส และทูเรน เชื่อว่าบทบาทหลักของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คือการนำให้ผู้คนที่มีความตื่นตัวเรื่องเสรีภาพของพวกเขาเข้าร่วมขบวนการเพื่อต่อต้านการตกเป็นเหยื่อหรือการถูกรอบครอบโดยอำนาจรัฐและอำนาจของตลาด คำว่า ผู้กระทำ (Actors) และสิ่งที่กระทำ (Subjects) ถูกใช้เพื่อเรียกขานปัจเจกบุคคลที่มีความตื่นตัวและพร้อมที่จะมีบทบาทอย่างเต็มที่ในสังคม เพื่อร่วมขบวนการต่อต้าน

ดังนั้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงเป็นขบวนการปลุกให้มีความตื่นตัว เพื่อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นมนุษย์และสังคม ซึ่งปลอดจากการครอบครองของรัฐที่ปกครองโดยเทคโนโลยีและครอบงำโดยระบบตลาด การสร้างเอกลักษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการทางสังคม มิใช่จุดมุ่งหมายท้ายสุด ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการรวมกลุ่มรูปแบบหนึ่งเพื่อท้าทายการใช้อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบผิดๆ และเพื่อเปลี่ยนสถาบันทางการเมืองและสถาบัน

เศรษฐกิจ ด้วยจุดประสงค์ของการสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้จะขัดแย้งกับกรอบประเพณีธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันอยู่เดิมๆ และขัดแย้งกับระบบคุณค่าเดิมด้วย มันจึงเป็นการต่อสู้เพื่อความเป็นไทยของบุคคล ภายในประชาสังคม ซึ่งถูกรับรองและครอบงำโดยรัฐและตลาดนั่นเอง ดังที่ โคเฮน และอราโต (Cohen and Arato 1997: 511) สรุปว่า “collective actors strive to create group identities within a general identity whose interpretation they contest” ในความเห็นของ แบนด์ (Brand, 1990: 23) ขบวนการทางสังคมดังกล่าวมุ่งไปที่ปัญหาของคุณภาพชีวิต สิทธิที่เท่าเทียมกัน ศักยภาพของบุคคล การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ หรือความขัดแย้งด้านชนชั้น

การเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตามต่างมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคมนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยที่ตอบสนองกลุ่มคนที่จะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อย่างไรก็ตามการมีพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยเพื่อปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีทางเพศโดยตรง แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement) ซึ่งสะท้อนการนิยามสถานภาพสตรีในความหมายใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของสังคม เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มสตรีให้มีความหมายมากขึ้น และยังมีหวังที่จะบรรลุเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสิทธิส่วนบุคคล ภายใต้บริบทการบริหารบ้านเมืองตามทศนะและบรรทัดฐานแบบดั้งเดิมอยู่ (Lyman, 1995)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิรญา ปลั่งศรีสกุล (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพนักงานสอบสวนหญิงในการสอบสวนคดีข่มขืนกระทำชำเรา: ศึกษาเฉพาะกรณี ทศนะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยสรุปว่า หญิงหรือเด็กหญิงถูกข่มขืน จากข่าววิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ และส่วนใหญ่หน่วยงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจะมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเคยรับผิดชอบคดีด้วยตนเอง สำหรับประสบการณ์ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่รับผิดชอบคดีถูกข่มขืน 1-5 ราย และเหยื่อที่ถูกข่มขืนที่ส่วนใหญ่เป็นหญิง (อายุประมาณ 15 ปีขึ้นไป) และได้รับความร่วมมือปานกลางถึงคงความอายและพบว่ากลัวเสียชื่อเสียงเป็นสิ่งสำคัญ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมปัจจุบัน กล่าวว่าคดีข่มขืนกระทำชำเรามีความทารุณโหดร้ายมากขึ้น ทั้งรูปแบบ การข่มขืน และการอำพรางคดี ค่านิยมที่เชื่อว่าชื่อเสียงวงศ์ตระกูลเป็นสิ่งสำคัญทำให้ผู้เสียหายบางคนเจรจา

ยอมความ เพื่อรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล หรือชื่อเสียงสถาบัน ได้มีผลต่อการตัดสินใจที่จะดำเนินคดี เพราะรู้สึกอับอายและกลัวเสียชื่อเสียง การมีพนักงานสอบสวนหญิงในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ทำให้ผู้เสียหายกล้ามาแจ้งความดำเนินคดีมากขึ้น และกล้าให้รายละเอียดของคดีข่มขืนกระทำชำเราได้ ดีกว่าพนักงานสอบสวนชาย และเห็นด้วยต่อไปว่าคุณสมบัติที่ผู้หญิงมีความอดทน ละเอียดอ่อน ทำงานรอบคอบนับเป็นสิ่งที่ดีในการทำงานสอบสวนคดีข่มขืนกระทำชำเรา ดังนั้นการมีพนักงานสอบสวนหญิงในคดีข่มขืนกระทำชำเราจึงทำให้ผู้เสียหายเกิดความอบอุ่นใจและไม่เปลี่ยนใจที่จะดำเนินคดีไปให้ตลอด เพราะเชื่อว่าพนักงานสอบสวนหญิงจะให้กำลังใจกับผู้เสียหายไม่มองผู้เสียหายในทางลบเหมือนพนักงานสอบสวนชาย ดังนั้น ควรกำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนหญิงไว้ก่อน เช่น ต้องมีอายุเกิน 30 ปี หรือผ่านการสมรสมาแล้วและผ่านการอบรมทางด้านนี้โดยเฉพาะ สุดท้ายควรให้มีพนักงานสอบสวนหญิงและชายรวมกันในการสอบสวนคดีข่มขืน เพราะเกรงว่าพนักงานสอบสวนหญิงหากสอบปากคำผู้ต้องหาที่เป็นชายจะไม่บรรลุผลในการสอบสวนให้ได้ความจริงเท่าพนักงานสอบสวนชาย เห็นควรให้มีการอบรมกระบวนการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนหญิงจนมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้จริงก่อนที่จะส่งมาทำงาน

สมชาย ปรีชากุล (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เพศวิถีในคำพิพากษาว่า ในการศึกษา คำพิพากษาของศาล (ก่อนการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ.2550) ในสายตาของศาลผ่านคำพิพากษาเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปของสังคมว่า “ในกรณีที่ผู้ชายเคยมีความสัมพันธ์กับหญิง ในลักษณะคนรัก หรือเคยอยู่กินหรือได้แต่งงานและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน แม้ต่อมาภายหลังจะได้แยกกันอยู่ โดยที่ยังไม่ได้ทำการหย่าให้ถูกต้อง หากฝ่ายชายได้ใช้กำลังข่มขืน การกระทำของชายก็จะได้รับคำอธิบายว่าเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยไม่ผิดต่อกฎหมาย ศาลเห็นว่า จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบด้วยเหตุผลว่าจำเลยกระทำไปโดยสำคัญผิด คือ “เข้าใจโดยสุจริตว่าผู้เสียหายเป็นภรรยาของจำเลย” และทำให้เกิดอำนาจที่จะถอดคร่าภรรยาไปเพื่อการอนาจาร มีอำนาจหน่วงเหนี่ยวกักขัง และบังคับร่วมประเวณีกับภรรยาได้” ในกรณีนี้นับได้ว่าเป็นการยอมรับอำนาจของชายเหนือหญิงที่เป็นภรรยา (หรือแม้เพียงอยู่กินด้วยกันก็ตาม) ในการใช้กำลังให้ภรรยาต้องอยู่ได้บังคับ แม้จะเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายก็ตาม การยอมรับเหตุสำคัญผิดของชายในการบังคับขู่เชิญหญิง เป็นการสะท้อนให้เห็นได้หรือไม่ว่า การบังคับขู่เชิญหญิงโดยชายผู้เป็นสามีเป็นความคิดที่ปรากฏอยู่ทั่วไป ดังนั้น เมื่อมีการอ้างเหตุดังกล่าวคำพิพากษาของศาลจึงยอมรับว่าเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ อย่างไม่ลังเลแม้แต่น้อย

ไพฑูรย์ กิจสมักร (2541) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดเลย ในระดับสารวัตร และรองสารวัตร เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน สังกัดตำรวจภูธร จังหวัดเลย โดยศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 65 คน พบว่า พนักงานสอบสวนระดับสารวัตรมีระดับความพึงพอใจในด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติมากกว่า พนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตร และพนักงานสอบสวนระดับสารวัตรมีระดับความพึงพอใจ ด้านการยอมรับทางสังคม ด้านความมั่นคงในอาชีพ ด้านความก้าวหน้า ด้านผลประโยชน์ตอบแทน ด้านความของเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ด้านความต้องการอำนาจมี น้อยกว่าพนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตร

พัชรา สีนลอยมา (2543) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนผู้บริการต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการบนสถานีตำรวจต่อการปฏิบัติงานพนักงานสอบสวนหญิง และระดับความพึงพอใจ ในการให้บริการ ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง โดยศึกษาข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มาใช้บริการติดต่อกับพนักงานสอบสวนหญิงบนสถานีตำรวจนครบาลบางนา สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ และสถานีตำรวจนครบาล คลิ่งชัน จำนวน 106 คน ผลการวิจัยศึกษา สรุปว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง (1) ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า พนักงานสอบสวนหญิงให้การต้อนรับและพุดจาด้วยมารยาทอันดี ให้ความสะดวกและเอาใจใส่ในการบริการ ทำให้รู้สึกอบอุ่นไว้ใจ และกล้าเปิดเผยความจริง ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ดำเนินคดีด้วยความเป็นธรรม และมีความรู้ความสามารถในการสอบสวนเป็นอย่างดี และ (2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า พนักงานสอบสวนหญิง สามารถทำงานได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนชาย แต่มีจำนวนน้อยเกินไป สมควรจะมีการขยายเพิ่มเติม ในสถานีตำรวจอื่นๆ ด้วย โดยมีความเห็นด้วยสูงสุดในเรื่องที่ควรมีศูนย์รับแจ้งความร้องทุกข์เกี่ยวกับคดีทางเพศ คดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยมีพนักงานสอบสวนหญิงรับผิดชอบโดยตรง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง ในด้านการสอบสวนและการให้บริการต่างๆ ไป อยู่ในระดับพอใจ

ดวงพร บุญสม (2557) ทำการศึกษาเกี่ยวกับระดับความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ของพนักงานสอบสวนต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากประชากรศึกษา คือ พนักงานสอบสวนที่ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในเขตปฏิบัติงานของกองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีความรู้ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในระดับที่สองความรู้เชิงบริบท (Know-How) คือ พนักงานสอบสวนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ ปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือตามบริบทของตนเองได้ ก่อเกิดเป็นทักษะหรือประสบการณ์ รู้ประเด็นการใช้การบังคับใช้กฎหมาย ตั้งแต่กฎหมายเริ่มใช้จนถึงปัจจุบัน สามารถตีความและมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมาย และยังพบว่าพนักงานสอบสวนนำพระราชบัญญัติฯ ไปใช้เป็นส่วนน้อย ถึงแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดวิธีปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ปฏิบัติยังคงสับสนในรูปแบบวิธีการและบทบาทหน้าที่ของตนเองอยู่ ซึ่งเป็นผลมาจากขาดการประชาสัมพันธ์ถึงตัวกฎหมายอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปหรือผู้เสียหายไม่ทราบช่องทางในการเข้าถึงกฎหมาย รวมทั้งสิทธิที่ตนจะได้รับ ความคุ้มครองจากกฎหมายฉบับนี้ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เสียหายบางส่วนปฏิเสธที่จะใช้กฎหมายดังกล่าวในกรณีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ประกอบกับความรุนแรงมรครอบครัวเป็นเรื่องที่ทางพนักงานสอบสวนหลีกเลี่ยง โดยไม่ใช้ข้อกฎหมายในการแก้ไขกรณีดังกล่าว จึงทำให้ขาดความเชี่ยวชาญในการใช้ข้อกฎหมาย ดังนั้นการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดขึ้นอยู่กับระดับความรู้ของพนักงานสอบสวนในการนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ

ภวัต น้อมกลาง (2551) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนประชาชนที่กระทำผิดอาญาตามกฎหมาย : ศึกษากรณี สถานีตำรวจนครบาลจรเข้नी้อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการที่ใช้ในการสอบสวนคดีอาญา ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ในคดีอาญาของสถานีตำรวจนครบาลจรเข้नी้อย เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลจากประชากรศึกษาคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจนครบาลจรเข้नी้อย จำนวน 6 ท่าน พบว่า ปัญหา ด้านระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านกระบวนการทำงานสอบสวน ภาระความ

รับผิดชอบของพนักงานสอบสวนที่ผูกพันต่อเนื่อง ขอความช่วยเหลือกับผู้ร่วมงาน ด้านกำลังพล ด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ ในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และยานพาหนะ ด้านสวัสดิการต่างๆ เป็นปัญหาสำคัญที่พบบ่อยและเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข

ฉัตรสุมน พงศ์ภิณูญ และนิทัศน์ ศิริ โชติรัตน์ (2557) ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนและหลักฐานคดีความผิดทางเพศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีความผิดทางเพศ และเพื่อศึกษากระบวนการสอบสวนความผิดทางเพศ เก็บข้อมูลจากประชากรศึกษาคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เฉพาะตำแหน่งเจ้าพนักงานสอบสวน โดยใช้สถานีตำรวจละ 1-2 คน พบว่า ผู้ที่เข้าไปตรวจสอบคดีความผิดทางเพศประกอบด้วยคน 3 กลุ่มหลักคือ (1) พนักงานสอบสวนหรือร้อยเวรประจำสถานีตำรวจ (2) แพทย์สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และ(3) เจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัย เจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมด้วยคณะ และชุดการตรวจกรณีล่วงละเมิดทางเพศต้องรีบไปที่สถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่มีอำนาจคือ (1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอมหรือตรวจตัวผู้ต้องหา (2) ค้นพบลสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด โดยปฏิบัติตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการค้น (3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ และในกรณีที่จะต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ กรณีที่เป็นคดีความผิดเกี่ยวกับเพศที่มีขั้นตอนที่ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และจะออกนอกขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้เลย

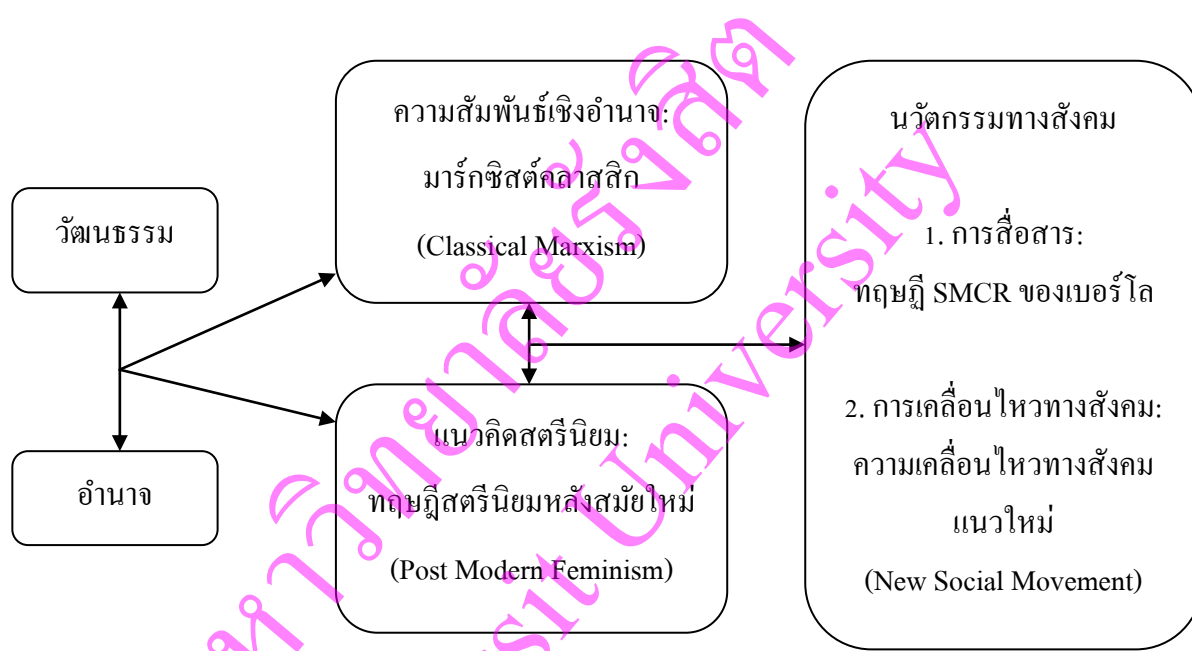
สมฤกษ์ คำชู (2538) ทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของพนักงานสอบสวนต่อการมีพนักงานสอบสวนหญิงในคดีข่มขืน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยศึกษาจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม เก็บข้อมูลจากประชากรศึกษาคือ พนักงานสอบสวนกลุ่มระดับรองสารวัตรสอบสวน มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีถึงร้อยตำรวจเอก ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานีตำรวจในกองบัญชาการตำรวจนครบาล จำนวน 222 คน พบว่า พนักงานสอบสวนทั้งหมดเป็นชายส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 20-30 ปี ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนระหว่าง 1-5 ปี ส่วนใหญ่เคยสอบคดีข่มขืนระหว่าง 1-10 คดี พบว่าการให้ความร่วมมือของผู้ถูกข่มขืนในการสอบสวนอยู่ในระดับปานกลางเพราะเกิดจากความล้าอายเป็นสำคัญ และพบว่าการสอบสวนคดีข่มขืนในปัจจุบันยังไม่มีความสะดวกและเพียงพออยู่หลายประการ

ปนัดดา พันธุ์พานิช (2535) ทำการศึกษาเกี่ยวกับทักษะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อปัญหาการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยศึกษาจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม เก็บข้อมูลจากประชากรศึกษาคือ ตำรวจ 80 คน อัยการ 100 คน ทนายความ 15 คน ผู้พิพากษา 60 คน รวม 255 คน พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่าบรรยากาศ สถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานีตำรวจ รวมทั้งพนักงานสอบสวนเป็นชายและการเล่ารายละเอียดของคดีให้พนักงานสอบสวนชายฟังนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นหญิง ไม่กล้าแจ้งความเมื่อถูกข่มขืน หรือต้องเปลี่ยนใจไม่ดำเนินคดีไปให้ตลอด อีกทั้งการที่พนักงานสอบสวนมักตั้งสมมุติฐานไว้ก่อนเสมอว่าผู้เสียหายไม่ได้ถูกข่มขืนจริง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ดำเนินคดีต่อไป สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา นั้น บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ เห็นว่าผู้สอบปากคำผู้เสียหายควรเป็นตำรวจหญิง กรณีไม่สามารถใช้ตำรวจหญิง ควรอนุญาตให้นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือทนายความที่เป็นหญิงเข้าร่วมในการสอบปากคำด้วย จะทำให้ผู้หญิงสะดวกใจในการเล่าเหตุการณ์ และเข้าใจสภาพจิตใจหญิงดีกว่าตำรวจชาย

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวนหญิง ควรให้มีการอบรมกระบวนการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนหญิงมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้จริงก่อนที่จะส่งมาทำงานความสามารถพนักงานสอบสวนหญิงสามารถทำงานได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนชาย แต่มีจำนวนน้อยเกินไป สมควรจะมีการขยายเพิ่มเติมในสถานีตำรวจอื่นๆ ด้วย โดยมีความเห็นด้วยสูงสุดในเรื่องที่ควรมีสุนัขรับแจ้งความร้องทุกข์เกี่ยวกับคดีทางเพศ คดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยมีพนักงานสอบสวนหญิงรับผิดชอบโดยตรง ตามทักษะของพนักงานสอบสวนต่อการมีพนักงานสอบสวนหญิงในคดีข่มขืนการให้ความร่วมมือของผู้ถูกข่มขืนในการสอบสวนอยู่ในระดับปานกลางเพราะเกิดจากความละเอียดเป็นสำคัญ และพบว่าการสอบสวนคดีข่มขืนในปัจจุบันยังไม่มี ความเหมาะสมและเพียงพออยู่หลายประการ ตามทักษะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อปัญหาการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา ตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่าบรรยากาศ สถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานีตำรวจ รวมทั้งพนักงานสอบสวนเป็นชายและการเล่ารายละเอียดของคดีให้พนักงานสอบสวนชายฟังนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นหญิง ไม่กล้าแจ้งความเมื่อถูกข่มขืน หรือต้องเปลี่ยนใจไม่ดำเนินคดีไปให้ตลอด อีกทั้งการที่พนักงานสอบสวนมักตั้งสมมุติฐานไว้ก่อนเสมอว่า ผู้เสียหายไม่ได้ถูกข่มขืนจริง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ดำเนินคดีต่อไป

2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในด้านวัฒนธรรมกับอำนาจ (Culture and Power) ซึ่งประกอบด้วย วัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relationship) แนวคิดการพัฒนาการของผู้หญิงในสังคม โดยการศึกษาทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) และนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการเคลื่อนไหวทางสังคม การศึกษานี้สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษาดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ได้ศึกษาความแตกต่าง (Different) ของเพศหญิงชาย ความไม่เสมอภาค ความไม่เท่าเทียม ปัญหาที่หญิงถูกกระทำ การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยนำแนวคิดมาจากวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studis) หรือวัฒนธรรม ซึ่งเห็นด้วยกับแนวคิดของ ฮอลล์ (Hall, 1980) ที่ไม่ได้มองด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว เนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การมองเพียงเศรษฐกิจเป็นวิธีคิดที่ลดทอนความสัมพันธ์อันซับซ้อนทางวัฒนธรรม โดยนำวิธีคิดดังกล่าวมาปรับใช้เกี่ยวกับเรื่องผู้หญิงในสังคมไทย เป็นเรื่องสำคัญทั้งที่ผู้หญิงมีจำนวนมากเรียกร้องในสังคมไทย แต่การตัดสินใจในระดับสูงกลับเป็นผู้ชายส่วนใหญ่ หากจะมองเชิงเศรษฐกิจจะพบว่าชายเป็นผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต (ทุน ที่ดิน เครื่องมือ) มากกว่าหญิง แต่ถ้ามองในแง่วัฒนธรรมจะเห็นว่า ผู้หญิงถูกกระทำทำให้เป็นผู้ที่ไม่มีความสำคัญในสังคมที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และวิธีคิดใน

เรื่องความสามารถของผู้หญิง มุมมองที่มีต่อผู้หญิง ส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้หญิง นอกจากนี้บุรุษดิเยอ ให้มองทั้งสองระดับ คือในระดับโครงสร้าง และระดับปัจเจก ในระดับโครงสร้างผู้ศึกษาหมายถึงสถาบันเกี่ยวกับระบบยุติธรรม ได้ปฏิบัติการในการควบคุมทำลายอำนาจของผู้หญิงให้ลดน้อยลง ลดทอนจนกระทั่งผู้หญิงถูกกระทำให้ลดน้อยลงจนผู้กระทำที่เป็นชายไม่มีความผิด ในระดับปัจเจก การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของทั้งชายและหญิง จะมีการครอบงำและควบคุมจากสถาบันครอบครัวที่ลดทอนอำนาจของผู้หญิง เมื่อมองในระดับสังคมก็จะมีกรอบงำเกิดขึ้นอีก ในระบบยุติธรรมเริ่มจากชายเป็นผู้กำหนดและครอบงำส่วนนี้ไว้ ระบบยุติธรรมไทยครอบงำโดยมีโครงสร้างกำหนดให้ผู้ปฏิบัติในด้านการสอบสวนเป็นเพศชาย เป็นการลดทอนอำนาจผู้หญิง เมื่อมาอยู่ในระดับปฏิบัติการหรือระดับปัจเจกการปฏิบัติต่อผู้หญิง มีการครอบงำและลดทอนอำนาจ จนทำให้เกิดความเคียดชัง ในการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนชายก็จะเกิดในลักษณะการลดทอนหรือไม่ให้ความสำคัญต่อผู้หญิง ทั้งนี้ชาอิดมองว่า มีการเลียนแบบวัฒนธรรม แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าในสังคมตะวันออกไม่ได้นำมาจากสังคมตะวันตกทั้งหมด เพราะโดยพื้นฐานเริ่มจากสังคมตะวันออกเอง กล่าวคือสังคมชายเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นมาช้านานแล้ว อย่างไรก็ตามแม้จะปรากฏว่าชายเป็นผู้ปกครอง แต่ในทางประวัติศาสตร์ก็มีผู้หญิงเป็นผู้ปกครองเช่นกัน ในส่วนที่สังคมตะวันออกนำมาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมเกิดจากการเคลื่อนของระบบเศรษฐกิจมากกว่า ทำให้การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม หรือเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้อื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งในมุมมองดังกล่าวได้แนวคิดในการยอมรับความสามารถ จึงมีการครอบงำทางวัฒนธรรม เมื่อผู้หญิงสามารถเรื่องเศรษฐกิจ การครอบงำในลักษณะการเคลื่อนของอำนาจก็มายังผู้หญิง ในด้านการบูรณาการศาสตร์ ผู้ศึกษาเห็นด้วยในการนำแนวความคิดทฤษฎีทางสังคม การปกครอง ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สตรีนิยม การสื่อสาร และระบบยุติธรรม

ในด้านอำนาจมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับการนำมาใช้ หากยังมีแนวคิดในด้านที่เป็นด้านบวก อำนาจที่สื่อสารออกมาจะเป็นบวก แต่ในเรื่องความเป็นหญิงชายหากจะนำแนวคิดมาปรับใช้ในมุมมองของอำนาจ เป็นเรื่องที่ชายก้าวข้ามผ่านไปโดยไม่ส่งผ่านอำนาจ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ที่ร่วมกัน ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจจึงมีลักษณะไม่เท่าเทียม ในการปฏิบัติหน้าที่การสื่อสารมีความสำคัญทั้งในระดับโครงสร้างและระดับปัจเจก การสื่อสารที่สื่อมายังทุกระบวนการ หากให้ความสำคัญอย่างแท้จริงแล้ว การสอบสวนแม้จะเป็นหญิงหรือชาย ก็จะทำให้ผลออกมาที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามการสื่อสารที่มีการครอบงำซ่อนเร้น ไม่อาจเป็นการสื่อสารที่ดี เพราะเป็นการลดทอนอำนาจไป อำนาจไม่มีศูนย์กลาง อำนาจมาจากวิถีคิดและประสบการณ์ของผู้กระทำหรือผู้ปฏิบัติการ ในการสอบสวนหากพนักงานสอบสวนที่มีวิถีคิดและประสบการณ์ที่ดีถูก กดขี่ ผู้หญิง

การปฏิบัติหน้าที่ที่จะถ่ายทอดอำนาจไปยังผู้เสียหายที่เป็นหญิง เพราะฉะนั้นอำนาจของผู้สอบสวนที่มีด้านบวกและด้านลบ เกิดจากวิธีคิดและประสบการณ์ทำให้เกิดผลตามมา ในสังคมจึงเกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมารองรับ หรือเป็นนวัตกรรมทางสังคม โดยเกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจ การสื่อสาร ระบบยุติธรรม อำนาจจึงมีความสำคัญ หากไม่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการสร้างประสบการณ์ด้านบวก วัฒนธรรมก็ยังคงมีความต่าง จะสื่อสารออกมาในทางแนวคิดและการปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม วัฒนธรรมบางอย่างยังคงปฏิบัติเช่นที่ทำต่อๆ กันมา แต่ วัฒนธรรมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะของสังคม อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ยังคงควบคู่กับ วัฒนธรรม คือ อำนาจที่จะกำหนดเพื่อบังคับใช้กับคนในสังคมนั้นๆ ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้รับพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ยังคงปรากฏให้เห็นการถ่ายทอดและแสดงความคิดจากแนวคิดทฤษฎี การศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวน ซึ่งแต่เดิมมีเพียงพนักงานสอบสวนชายในการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีทางเพศและข่มขืนผู้เสียหายหญิง จากการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมบวกกับการเกิดขึ้นของคดีดังกล่าวที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน กฎหมายจึงกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเข้ามาปฏิบัติหน้าที่สอบสวนผู้เสียหายหญิง ในคดีดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism) ที่ได้เสนอแนวคิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนล่างที่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้สังคมมีวิธีการผลิตทางเศรษฐกิจ (Mode of Production) เป็นฐานสำคัญ และโครงสร้างส่วนบน อันประกอบด้วยการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม (เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี ศิลปะ ดนตรี รสนิยม) นอกจากนี้สำนักมาร์กซิสต์คลาสสิก (Classical Marxism) ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ต้องการศึกษาเพียงเพื่ออธิบายหรือทำความเข้าใจวิวัฒนาการสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยของระบบสังคมและวิธีการผลิต หากแต่ยังต้องการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ๆ ของผู้คนและสังคมในแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่ ผู้ศึกษาเห็นว่า นอกจากแนวคิดข้างต้นแล้ว แนวคิดฟูโกต์ ก็เป็นแนวคิดหนึ่งที่ถูกศึกษาเห็นด้วยโดยเฉพาะเรื่องอำนาจ ที่เริ่มตั้งแต่อำนาจเป็นวาทกรรม การใช้อำนาจที่แยกย่อยโดยปัจเจกแต่ละคนถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกของเทคโนโลยีแห่งอำนาจด้วย การไม่ยอมถูกควบคุมโดยอำนาจ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นอิสระจะไม่เป็นเพียงวาทกรรมอีกต่อไป

การพัฒนาการทางสังคมของผู้หญิงและทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) ในการพัฒนาการทางสังคมของผู้หญิง แม้ว่าแนวคิดการพัฒนาการจะมาจากระหว่างประเทศเพื่อนำมา

ผลักดันภายในประเทศ ก็ตาม การเคลื่อนไหวทางสังคมในแนวดังกล่าวเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นทุกภาคส่วนทั่วโลก ซึ่งพบว่ามีการพิจารณาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเพศหญิงและชาย ในลักษณะที่สะท้อนโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แนวความคิดด้านสตรีนิยมโดยทั่วไปมักสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเพศในรูปแบบของความร่วมมือและหนุนเสริมซึ่งกันละกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดและลุ่มลึกลงไป จะพบภาพสตรีเพศที่มักตกอยู่ในสถานะที่เป็นรองในเกือบทุกมิติของความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อย่างไรก็ตามแนวคิดและทฤษฎีสตรีนิยมไม่ว่าแนวทางใดก็ตามมีจุดประสงค์เรื่องเดียวกัน คือ เพื่อความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางเพศในสังคม ความแตกต่าง และความไม่เสมอภาคทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น จะขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ มุมมอง ทักษะและประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มเป็นสำคัญ โดยนำแนวคิดต่างๆ มารวมกัน และพิจารณาถึงสิ่งที่ดีที่สุดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุดเป็นพื้นฐานในการคิดในการพัฒนาของกลุ่ม และองค์กรต่างๆ รวมทั้งการออกกฎหมายที่เหมาะสม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะหล่อหลอมและช่วยผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม เพศชายและเพศหญิงมีความเสมอภาคกันอย่างแท้จริงโดยปราศจากความขัดแย้ง ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ทฤษฎีสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ (Post Modern Feminism) มาใช้ในการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิงในคดีข่มขืน และการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมทางสังคม ในกระบวนการยุติธรรม ด้านการสื่อสาร และการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่

การสื่อสาร ตามทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berlo, 1960) เนื่องจากมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนคดีทางเพศของพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งในการสื่อสารนั้นการที่ผู้ส่งและผู้รับจะสามารถเข้าใจกันได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย ถ้าทั้งผู้ส่งและผู้รับมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกันมากจะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะต่างฝ่ายจะมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถจัดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับออกไปได้

การเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตามต่างมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆของสังคมนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยที่ตอบสนองกลุ่มคนที่จะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อย่างไรก็ตาม การมีพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยเพื่อปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีทางเพศโดยตรง แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement) ซึ่งสะท้อนการนิยามสถานภาพสตรีในความหมายใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของสังคม เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมของ

กลุ่มสตรีให้มีความหมายมากขึ้น และยังมีมุ่งหวังที่จะบรรลุเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และสิทธิส่วนบุคคล

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมและสิ่งที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัย ควรให้มีการอบรมกระบวนการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนหญิงมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้จริงก่อนที่จะส่งมาทำงานพนักงานสอบสวนหญิง สามารถทำงานได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนชาย แต่มีจำนวนน้อยเกินไป สมควรจะมีการขยายเพิ่มเติมในสถานีตำรวจอื่นๆ ด้วย โดยมีความเห็นด้วยสูงสุดในเรื่องที่ควรมีสุนัขรับแจ้งความร้องทุกข์เกี่ยวกับคดีทางเพศ คดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน โดยมีพนักงานสอบสวนหญิงรับผิดชอบโดยตรง ทักษะของพนักงานสอบสวนต่อการมีพนักงานสอบสวนหญิงในคดีข่มขืนการให้ความร่วมมือของผู้ถูกข่มขืนในการสอบสวนอยู่ในระดับปานกลางเพราะเกิดจากความละเอียดเป็นสำคัญ และพบว่าการสอบสวนคดีข่มขืนในปัจจุบันยังไม่มีความเหมาะสมและเพียงพออยู่หลายประการ ทักษะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อปัญหาการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา ตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่าบรรยากาศสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานีตำรวจ รวมทั้งพนักงานสอบสวนเป็นชายและการเล่ารายละเอียดของคดีให้พนักงานสอบสวนชายฟังนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นหญิง ไม่กล้าแจ้งความเมื่อถูกข่มขืน หรือต้องเปลี่ยนใจไม่ดำเนินคดีไปให้ตลอด อีกทั้งการที่พนักงานสอบสวนมักตั้งสมมุติฐานไว้ก่อนเสมอว่า ผู้เสียหายไม่ได้ถูกข่มขืนจริง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ดำเนินคดีต่อไป

บทที่ 3

ระบบยุติธรรมของประเทศไทยกับคดีเกี่ยวกับเพศ

ในการอยู่ร่วมกันในสังคม แม้จะมีความแตกต่างกันด้านวัฒนธรรม หรือแนวคิด ก็ตาม แต่ก็มีความสัมพันธ์ในแง่มุมต่างๆกัน ความเป็นเพศ (Gender) หญิงชายเป็นความต่างที่อยู่ในสังคมเดียวกัน และทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคดีทางเพศตามมา ซึ่งผู้ที่เข้ามาดูแลเยียวยาผู้เสียหาย คือหญิงชายที่อยู่ในระบบยุติธรรม สำนักมาร์กซิสต์คลาสสิกเชื่อว่า โครงสร้างส่วนล่างมีอำนาจในการเป็นตัวกำหนดเนื้อหา รูปแบบและการแสดงออกของโครงสร้างส่วนบน กล่าวโดยสรุป คือ โครงสร้างส่วนบน (การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม) เป็นเพียงภาพสะท้อนของโครงสร้างส่วนล่าง คือการอยู่ร่วมกันในรูปแบบของความสัมพันธ์ ในบทที่ 3 นี้ เป็นการศึกษาาระบบยุติธรรมของประเทศไทยกับคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้ศึกษาเห็นว่า ระบบยุติธรรมไทย เป็นโครงสร้างส่วนบนที่สะท้อนปัญหาของสังคม ซึ่งจะเป็นอย่างของสังคมที่มีการพลวัต ที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องในความเป็นหญิงชาย แม้จะเริ่มต้นด้วยเพศชายเป็นผู้ทำงานในด้านระบบยุติธรรมมานานแล้วก็ตาม จนกระทั่งเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม ทำให้สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป เท่ากับเป็นการสะท้อนระบบยุติธรรมไทยหรือกระบวนการยุติธรรมของไทย ก็ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ด้วย

สำหรับกระบวนการยุติธรรมของไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ประกอบด้วยบุคลากร เริ่มตั้งแต่ ชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่เดิมจะมีเฉพาะเพศชาย แต่จากการเคลื่อนไหว และการเรียกร้องทางสังคม ต่อมาได้เพิ่มให้มีพนักงานสอบสวนหญิง ตามที่สังคมได้เรียกร้องในที่สุด

3.1 ระบบยุติธรรมไทย

ระบบยุติธรรมของไทย แบ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าเป็นการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้

กฎหมายและสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้อย่างสูงสุด กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย มีหลายหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม ได้มีพระราชบัญญัติบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับผิดชอบที่สำคัญ คือการบูรณาการ การประสานและส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานด้วยกัน รวมถึงภาคประชาสังคมในภาพรวม (สำนักกิจการยุติธรรม, 2552)

ในปี พ.ศ.2558 กระบวนการยุติธรรมไทยมีการปรับตัว เพื่อให้รับกับสถานการณ์ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจจะครอบคลุมถึงตัวบทกฎหมาย และการปฏิรูปกลไกต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทางของอาเซียน และไม่ทำให้ประเทศไทยเสียประโยชน์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมเองอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (Political-Security Community - APSC) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่กระทรวงยุติธรรมจะต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งของบุคลากร และกระบวนการยุติธรรมภายใต้โครงการพัฒนาระบบกฎหมายและระบบงานยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เริ่มที่ข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยกำหนดเป็นสายงานหลักและสายงานการสอบสวน หรือที่เรียกว่า พนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนเสร็จ จะเสนอสำนวนต่อพนักงานอัยการซึ่งทำหน้าที่เป็นทนายความแผ่นดิน เพื่อฟ้องคดีตามสำนวนที่ได้สอบสวนของพนักงานสอบสวน ต่อศาลยุติธรรมที่พิจารณาคดีอาญา และเมื่อศาลตัดสินลงโทษ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จะเป็นผู้ดำเนินการบังคับตามโทษที่ศาลกำหนด จะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวนเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากได้ดำเนินการโดยกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม หรือบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม รวมถึงการใช้ความรู้ความสามารถให้เหมาะสมแล้ว จะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ดังนั้น โดยอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงมีความสำคัญต่อระบบยุติธรรมไทย

3.2 ที่มาของพนักงานสอบสวน (Inquiry Official)

ด้วยโครงสร้างของระบบสังคมส่วนล่าง จะสะท้อนถึงระบบสังคมส่วนบน ตามแนวคิดของการศึกษาวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งระบบสังคมส่วนล่างเมื่ออยู่ร่วมกันในความแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิด

ปัญหาของสังคมส่วนล่าง และได้สะท้อนไปยังสังคมส่วนบน โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติของกฎหมาย และกำหนดตัวผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในกระบวนการทางกฎหมาย เป็นระบบยุติธรรมขึ้นมา

3.2.1 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

โดยเริ่มจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 2 (6) พนักงานสอบสวน (Inquiry Official) หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาที่เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าจะได้เกิดในเขตของอำนาจการสอบสวน เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวกก็อาจจะให้พนักงานสอบสวนท้องที่ ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาหรือท้องที่ผู้ต้องหาถูกจับเป็นพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้นจะเป็นผู้วินิจฉัย

3.2.1.1 อำนาจในการสอบสวนคดีอาญา

1) ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าจะได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

2) อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทน เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทย ที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย และให้ดุลพินิจในการมอบหมายหน้าที่การเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีนั้น ให้พนักงานอัยการคนใดหรือพนักงานสอบสวนคนใด เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้ (หนังสือ คค. ที่ 0031.212/1331 ลง 29 ธ.ค. 2549 เรื่องหารือปัญหาการสอบสวนความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20)

3.2.1.2 การชี้ขาดอำนาจสอบสวน

ในจังหวัดเดียวกัน ให้ผู้บัญชาการหรือรองผู้บัญชาการซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบชี้ขาด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21/1 แก้ไขโดยประกาศ คสช. ฉบับที่ 115/2557) แต่ถ้าในระหว่างหลายจังหวัดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้ชี้ขาด การรอกำสั่งชี้ขาดนั้นไม่เป็นเหตุให้งดการสอบสวน

3.2.1.3 กฎกระทรวง ข้อบังคับ

1) กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และกฎกระทรวง กำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดย พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555

2) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการทำสำนวนสอบสวน ร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

3.2.1.4 ชื่อเรียกตำแหน่งพนักงานสอบสวน

ตำแหน่งพนักงานสอบสวน ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีชื่อย่อและชื่อเต็ม ไม่ เหมือนตำแหน่งอื่นๆ สายงานของตำรวจ สามารถแบ่งได้ 2 สายหลัก คือ

1) สายสอบสวน ทำหน้าที่ด้านสอบสวน คดีความ ทำสำนวนส่งอัยการ เป็น นักวิชาการ รู้ระเบียบกฎหมาย แล้วผู้ที่อาวุโสสูงสุดของสายสอบสวนในหน่วยงานจะทำหน้าที่ หัวหน้างานสอบสวน และอยู่ภายใต้การบริหารของสายงานหลัก ซึ่งจะมีชื่อเรียกว่า พงส. พงส.ผนค. พงส.ผนพ. พงส.ผตค. พงส.ผชช. และ พงส.ผชพ. เป็นต้น

2) สายงานหลัก ได้แก่ ป้องกันปราบปราม สืบสวน จราจร อำนวยการ ทำหน้าที่ ในการออกตรวจป้องกัน ปราบปราม สืบจับ และบริหารงาน ผู้ที่มีตำแหน่งสูงสุดในหน่วยงานจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสถานีหรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานนั้น ซึ่งจะมีชื่อเรียกว่า รอง สว. สว. รอง ผกก. ผกก. รอง ผบค. และ ผบค. เป็นต้น ตาม พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 44

โดยบทบัญญัติของกฎหมายทำให้มีผู้ทำหน้าที่ ซึ่งในช่วงเริ่มต้นในการทำหน้าที่เป็น พนักงานสอบสวนมีเฉพาะพนักงานสอบสวนชาย แต่ด้วยผลสัมฤทธิ์ของข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้หญิง และปัญหาของผู้หญิงที่ถูกกระทำ ทำให้กฎหมายบัญญัติรับรองให้มีพนักงานสอบสวนหญิง

3.2.2 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (Offences Relating to Sexuality)

ตามประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 9 ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับเพศ ประกอบด้วย คดี ข่มขืนกระทำชำเรา อนาจาร เป็นรัฐระจัดหาเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น คำประเวณี พาไปเพื่อการ อนาจาร ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนล่าง ตามทฤษฎีวิวัฒนาการหรือเป็นปัญหาที่เกิด จากแนวความคิด การใช้ชีวิตในการอยู่ร่วมกันของความแตกต่างระหว่างหญิงชายในสังคม ทำให้

เกิดการล่วงละเมิดต่อผู้อื่นในทางเพศ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาค้นคว้าขึ้นกระทำซ้ำเรา เป็นหลักและข้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

3.2.3 ผู้เสียหาย (Victim)

ในที่นี้จะหมายถึงผู้ได้รับความเสียหาย จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งเป็นเพศหญิง เด็กหญิง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) “ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งผู้อื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6”

3.3 คดีทางเพศ

ทุกคนต้องการความยุติธรรม และเชื่อมั่นว่าเราต้องได้รับความยุติธรรมในทุกเรื่อง เรื่องราวของความยุติธรรมจึงไม่ผูกขาดอยู่เฉพาะในกระบวนการทางศาลเท่านั้น และนั่นหมายความว่าความยุติธรรมจะต้องแทรกอยู่ในทุกบริบทแวดล้อมในสังคม แต่หากมองสังคมทั่วไปอย่างกว้างจะพบว่า ระบบ งานยุติธรรมเป็นระบบทางสังคมที่มีโครงสร้างเป็นสถาบันอยู่ในระบบสังคมใหญ่ ดังนั้น การตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของระบบงานยุติธรรมกับบริบทสังคมโดยทั่วไปในกรอบคิดของหลักการสิทธิมนุษยชนจึงเป็นประเด็นที่ไม่ควรมองข้ามไป

ในกรอบความคิดของการยอมรับและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ระบบงานยุติธรรมมักถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของสังคมที่แปลงหลักการดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม ซึ่งโดยทั่วไปทั้งปัจเจกชน และสังคมจึงมีความคาดหวังต่อบทบาทและหน้าที่ของระบบงานยุติธรรมสูงมาก การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในแต่ละสังคมจึงควรมีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของสังคม และในขณะเดียวกันจะต้องมีผลงานที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและสามารถตอบสนองความต้องการของทุกกลุ่มในสังคมได้

สังคมจึงมีความคาดหวังให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในทุกรูปแบบที่ครอบคลุมบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นไปโดยเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความยุติธรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องก่อให้เกิดรูปธรรมของการยอมรับและเคารพความเป็นมนุษย์ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบงานยุติธรรมจึงต้องเผชิญความท้าทายที่

เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน และความท้าทายเช่น
ว่านี่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบงานยุติธรรมกับบริบททางสังคมตามนัยของพัฒนาการด้าน
สิทธิมนุษยชนของสังคมไทยได้อย่างชัดเจนตลอดมา

ในช่วงเวลาสองศตวรรษที่ผ่านมา ระบบงานยุติธรรมตอบสนองความท้าทายทางสังคม ด้วย
การพัฒนาเชิงโครงสร้างและกระบวนการ เราจะคุ้นชินกับคำว่าเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงความ
ยุติธรรมได้มากขึ้น พร้อมๆ กับการพัฒนากระบวนการในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้มีความ
หลากหลายเชิงภารกิจมากขึ้น เราจะเห็นได้ชัดเจนจากภารกิจในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของฝ่าย
บริหารและฝ่ายตุลาการ

ระบบงานยุติธรรมโดยรวมไม่ว่าจะอยู่ในภารกิจของฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ หรือในฝ่าย
การเมือง ก็ตามต่างถูกท้าทายด้วยปัญหาเชิงประเด็นที่หลากหลายจากสังคมอยู่เสมอ ความท้าทาย
ของสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจึงเป็นแรงกดดันในสังคมให้ระบบงานยุติธรรมที่แม้จะได้มีการ
เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและกระบวนการบ้างแล้วถูกผลกระทบให้จะต้องปรับกระบวนการคิด
และทัศนคติในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เป็นรูปธรรมและส่งผลในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม
และการเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น จนเกิดวาทกรรมในสังคมที่เรียกร้อง
ความยุติธรรมทางสังคมกันมากขึ้น ด้วยเหตุที่เป้าหมายของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมร่วมสมัยจะต้อง
ครอบคลุมมิติที่เป็นสหวิทยาการมากกว่าการตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ระเบียบ และ
กฎเกณฑ์แต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการคิดและทัศนคติที่มีความเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลางจึงน่าจะ
ส่งผลให้ระบบงานยุติธรรมมีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของสังคม รวมทั้งเป็นกลไก
ในการจัดการความขัดแย้งในสังคมได้เป็นอย่างดี การพัฒนาระบบงานยุติธรรมในยุคนี้ไม่ใช่เป็น
กระบวนการทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางกฎหมายเท่านั้น เมื่อขยายมุมมองและภารกิจของ
การอำนวยความสะดวกยุติธรรมจะเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวมีแนวทางของกระบวนการขับเคลื่อนทาง
สังคมที่ทุกฝ่ายจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะระบบงานยุติธรรมเป็นกลไกของการสร้างหลัก นิติ
ธรรมเพื่อนำไปสู่สังคมที่สงบสุขนั่นเอง

ในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า ข่าวดังขึ้นเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศที่ถูกเสนอ
ทางสื่อมากที่สุด แม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่าความรุนแรงทางเพศเป็นปัญหาสากลระดับโลก
หมายความว่า ในทุกสังคมไม่ว่าจะสังคมเมือง หรือชนบท สังคมที่จน หรือร่ำรวย มีระดับการพัฒนา
ทางเทคโนโลยีสูงหรือต่ำ ล้วนแต่เผชิญกับปัญหาความรุนแรงทางเพศทั้งสิ้น

ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมกรณีหญิงเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศนั้นมีมากมายหลายประการ อาทิเช่น หากผู้หญิงถูกข่มขืนกระทำชำเราโดยไม่มีบาดแผล จะมีความยากลำบากในการพิสูจน์ว่าถูกบังคับร่วมเพศจริง และยังปล่อยให้เหตุการณ์ผ่านไปเนิ่นนานจึงเข้าแจ้งความหนทางที่จะชนะคดีแทบจะเป็นไปไม่ได้ หากผู้หญิงคนนั้น เคยมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้กระทำมาก่อนยิ่ง หรือมีอาชีพขายบริการทางเพศ กระบวนการยุติธรรมทุกระดับย่อมไม่เชื่อว่าถูกบังคับร่วมเพศ หรือพูดอีกให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือ ผู้หญิงยอมยินยอมมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายคนเดิมทุกครั้ง และผู้หญิงบริการต้องยินดีให้บริการลูกค้าทุกรายหรือร่วมเพศกับผู้ชายทุกคน จึงเป็นที่มาของปัญหา ไม่รับแจ้งความร้องทุกข์ของพนักงานสอบสวน ตลอดจนการใช้วาจาดูหมิ่นเหยียดหยาม เย้ยหยันและไม่เหมาะสมนานาประการ

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า หากผู้ถูกกระทำเป็นเด็ก สังกมมักไม่ตั้งคำถามมากกว่าเหตุใดจึงไม่แจ้งความโดยเร็ว เนื่องจากสังคมเห็นว่าเด็กข่มขืนแล้วการข่มขู่ ส่วนผู้หญิงที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ก็ไม่น่าจะมีอุปสรรคอะไรมาทำให้ตัดสินใจแจ้งความช้า โดยกระบวนการยุติธรรมยังขาดความเข้าใจในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทยว่ามีค่านิยมมากมายที่ส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงทางเพศ เช่น หากผู้หญิงแต่งงานแล้ว ถูกกระทำชำเราและเรื่องเผยแพร่ออกไป สามีจะคิดอย่างไร จะถูกซุบซิบนินทาจากเพื่อนบ้าน สามีจะเสียหน้า และยอมรับภรรยาได้หรือไม่ ต้องยอมรับอย่างไม่อายว่า สังคมไทยกระทำให้ผู้หญิงที่ถูกชำเรากลายเป็นจำเลยเป็นสินค้ามีตำหนิ และค่านิยมนี้กลายเป็นปัจจัยทำให้ผู้หญิงบางคนต้องเก็บงำเรื่องราวไว้ และยอมถูกกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ผู้หญิงมักต่อสู้เพื่อรักษาสิทธิของตัวเอง ที่ใช้ปฏิภาณไหวพริบและต่อสู้ดิ้นรนจนรอดพ้นจากการ ถูกข่มขืนจึงกลายเป็นคาบสองคม เพราะไปสร้างตราบาปให้กับผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งว่าไม่รักษาสิทธิของตัวเอง ขาดความกล้าหาญ หรือแม้กระทั่งเป็นการตอกย้ำความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับการข่มขืนว่า หากไม่มีบาดแผล แสดงว่ายินยอมมีเพศสัมพันธ์ด้วย เช่น กรณีสาวออฟฟิศถูกชำเราบนรถไฟ และถูกตั้งคำถามว่าทำไมไม่ร้องให้ช่วย ถูกประณามทางอินเทอร์เน็ตว่าแจ้งความเท็จจนต้องลาออกจากงาน และย้ายที่อยู่

ความรุนแรงทางเพศไม่เพียงเป็นปรากฏการณ์สากล แม้แต่รากเหง้าของปัญหาและการหาทางออกก็ยังคงคล้ายคลึงกันในหลายวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเร่งปรับทัศนคติของบุคลากร กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษาให้ตระหนักว่ามายาคติเกี่ยวกับการข่มขืนของตนมีผลชี้ชะตาชีวิตผู้ถูกกระทำทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับมติสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิสตรีที่เครือข่ายภาครัฐ

องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันวิชาการเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2551 โดยมีข้อหนึ่ง ระบุว่าให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง “สนับสนุนการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรและปราศจากอคติทางเพศ ในทุกระดับจากสถานีตำรวจ ถึงอัยการและศาล ทั้งในเชิงตัวบทกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ความพร้อมของระบบ และทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง”

การศึกษาในบทการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาวิเคราะห์คดีที่เกิดขึ้นจริงในสังคมตามที่ปรากฏทางสื่อและอยู่ในความสนใจของประชาชนสังคม ทั้งในแง่มุมมองของสังคม กฎหมาย และรายงานข่าวต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถจัดการคดีได้อย่างเป็นธรรม เพื่อนำเสนอให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีคิด กระบวนทัศน์ และการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะในกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิงที่ทำการสอบสวนหญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ ซึ่งถือว่าเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม จะสามารถทำให้ได้ข้อเท็จจริงและก่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินคดีสามารถเยียวยาผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

3.3.1 ตัวอย่างคดีข่มขืนที่สะท้อนขวัญประชาชนจนเกิดเป็นกระแสเรียกร้องให้ลงโทษประหารชีวิต

สังคมไทยเกิดกระแสตื่นตัวต่อคดีข่มขืน เป็นอย่างมาก หลังเกิดเหตุการณ์สุดสะเทือนใจกรณีพนักงานรถไฟข่มขืน เด็กหญิงอายุ 13 ปี ก่อนจะโยนร่างออกนอกหน้าต่างขณะรถไฟกำลังวิ่งเต็มความเร็ว ทุกคนต่างประหลาดใจหือมรายนี่และคิดว่าโทษทัณฑ์เดียวที่ชายคนนี้สมควรได้รับ คือ การ “ประหารชีวิต” แน่แน่นอนว่า คดีนี้ถือเป็นหนึ่งในคดีประวัติศาสตร์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม แต่หากเราย้อนมองกลับไปในช่วงกว่า 20 ปีมานี้ เหตุการณ์การข่มขืนสุดสะเทือนขวัญมีมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้ศึกษาจะขอยกตัวอย่างคดีดัง 5 คดี ที่คนไทยรับไม่ได้มากที่สุด มานำเสนอเพื่อเป็นบทศึกษาให้เห็นถึงสภาพคดีที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

3.3.1.1 พนักงานรถไฟข่มขืนฆ่าโหดเด็กหญิงวัย 13 ปี ก่อนโยนทิ้งนอกหน้าต่าง

กรณีการตามหาตัว “น้องแก้ม” เด็กหญิงวัย 13 ปี ที่หายตัวไประหว่างนั่งรถไฟขบวนสุราษฎร์ธานี-กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ที่ผ่านมา ซึ่งขณะนั้นทุกฝ่ายต่างหวังว่าสาวน้อยวัยแรกแย้มคนนี้จะยังคงมีชีวิตอยู่ จึงประโคมข่าวตามหาตัวทั่วโลกโซเชียล ทว่าเวลาผ่านไป

ได้เพียง 2 วัน ความหวังทั้งมวลก็ดับวูบลงเมื่อเจ้าหน้าที่ได้พบพิรุณ 1 ใน ลูกจ้างการรถไฟแห่งประเทศไทย และสอบเส้นกระทั่งยอมจำนนสารภาพว่า เขาคือผู้ลงมือขึ้นใจและทำร้ายร่างกายน้องแก้วก่อนจะโยนร่างลงจากขบวนรถไฟอย่างโหดเหี้ยมเกินมนุษย์

นายวันชัย แสงขาว ในวัย 22 ปี ฆาตกรเลือดเย็น ยอมปริปากรับสารภาพหลังถูกเจ้าหน้าที่สอบเครียดยาวนานร่วม 7 ชั่วโมง และด้วยการเปิดเผยขั้นตอนการลงมือนั้น ทุกคนแทบจะทรุด ด้วยความตกใจและต่างสาปแช่งการกระทำที่เจ้าตัวอ้างว่าเป็นเพราะความมีเมตตาจากการเสพยาและดื่มแอลกอฮอล์ ฆาตกรเปิดเผยว่า หลังนั่งดื่มเบียร์จนมีเมามาได้ที่ ก็เห็นเหยื่อที่ตนแอบมองตั้งแต่ขึ้นรถไฟ ในสถานีพุนพิน สุราษฎร์ธานี เดินเข้าห้องน้ำพอดี จึงเข้าทำร้ายร่างกายจนเหยื่อ ส่งเสียงขอความช่วยเหลือไม่ได้และลงมือข่มขืน จากนั้นหยิบผ้าปูที่นอนที่อยู่ใกล้กันมาเช็ดเลือดตามร่างกายเหยื่อและตัดสินใจโยนออกจากรถไฟ เด็กหญิงทนพิษบาดแผลไม่ไหว สิ้นใจในป่าริมทางรถไฟบริเวณเขาเต่า อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.3.1.2 “ไอ้หนู่ย” ฆาตกรบ้ากาม ข่มขืนเด็กนับ 10 ราย

อีกหนึ่งคดี คือ เหตุการณ์คนร้ายฆ่าข่มขืน "น้องการ์ตูน" เด็กหญิงวัย 6 ขวบ ทั้งศพหมกป่าหญ้าชอยลาซาล ก่อนจะหนีไปจนมูกถูกตำรวจสถานีตำรวจท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ในที่สุดจับกุมดำเนินคดีและศาลตัดสินประหารชีวิต ก่อนจะลดโทษคงเหลือจำคุกตลอดชีวิต

ตัวการในคดีนี้ คือ หนุ่มชาวพม่าที่ใช้ชื่อว่า “นายหนู่ย” หรือ ดิ่งต่าง อายุ 36 ปี ซึ่งลำพังรูปคดีที่ไอ้หนู่ยลงมือกับน้องการ์ตูน ก็โหดเหี้ยมผิดมนุษย์อยู่แล้ว ยิ่งได้ยื่นคำสารภาพหมดเปลือกว่า ก่อนหน้านี้เคยก่อเหตุกับเหยื่อมาแล้วนับ 10 ราย โดยจะเลือกแต่เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี และฆ่าตายมาแล้ว 4 ศพ ยิ่งทำให้สลดหดหู่เกินบรรยาย

“เวลาเราผมจะเกิดอารมณ์ทางเพศ ควบคุมตัวเองไม่ได้ พอพบน้องการ์ตูนซึ่งอยู่คนเดียวที่ลานจอดรถ จึงออกอุบายพาไปเดินเล่น ก่อนลุดเข้าพงหญ้าข้างทางและข่มขืนกระทำชำเรา แต่น้องการ์ตูนขัดขืน จึงใช้มือบีบคอจนแน่นิ่งไป ซึ่งเหตุลักษณะนี้ผมเคยทำมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง หลังพ้นโทษในคดีพราศูย์เยาว์ จากเรือนจำจังหวัดขอนแก่น”

คำพูดที่ออกจากปากคนร้าย ส่งผลให้ผู้ปกครองทุกคนหวาดผวาไม่กล้าทิ้งลูกไว้ตามลำพังอีก เพราะถึงแม้ไอ้หนู่ยจะถูกจับไปแล้ว แต่เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าคนประเภทนี้ไม่มีเหลืออยู่ในสังคมไทย

3.3.1.3 หนุ่มอำมหิต มา-ข่มขืนนางสาวมัธยมปลาย

เหตุการณ์ลึ้มไม่ลง ที่เกิดขึ้นตอกย้ำความไม่ปลอดภัยในทุกซอกหลืบของสังคม แม้กระทั่งในรั้วสถานศึกษา หนีไม่พ้นคดีสะเทือนขวัญที่คนร้ายบุกเข้าไปก่อเหตุข่มขืนและทำร้ายนักเรียนหญิง ซึ่งเป็นนางรำไปกลางคนดังของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี จนทำให้นักเรียนหญิงคนดังกล่าวได้รับบาดเจ็บสาหัสนอนหมดสติอยู่หลายวัน กระทั่งมาเสียชีวิตเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2556 น.ส.แอน (นามสมมติ) เป็นเด็กชั้น เรียนดี และหน้าตาดี มีดีกรีเป็นถึงดาวโรงเรียน เธอมีจิตอาสาช่วยงานโรงเรียนทุกอย่าง ก่อนเกิดเหตุไม่คาดฝัน เธอไปซ้อมเป็นนางรำประจำวงไปกลางของโรงเรียน ไปเก็บตัวฝึกซ้อมที่โรงเรียนในนามของ "ดาวเด่น" ประจำวงไปกลาง แต่ทว่าระหว่างทำกิจกรรม 'แอน' รู้สึกปวดหัวไม่สบาย จึงขอตัวกลับมานอนพักในห้องเก็บอุปกรณ์ดนตรีก่อนจะเกิดเหตุไม่คาดฝัน นายอาร์ม (นามสมมติ) เยาวชนอายุ 17 ปี อดีตนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน แต่ถูกไล่ออกเพราะพฤติกรรมสุดเกรง จึงผันตัวทำงานรับจ้างดูแลการจัดเครื่องเสียง และในวันเกิดเหตุก็ได้เข้ามาในโรงเรียนเพื่อดูแลเครื่องเสียงให้วงไปกลาง ช่วงเกิดเหตุเกิดไฟดับพอดี ฆาตกรที่ไม่ทิ้งสันดานเดิมจึงแอบเลื้อยขึ้นไปบนตึก เพื่อขโมยสิ่งของตามอาคารเรียน แต่เขากลับได้พบสิ่งที่น่าสนใจกว่านั้นคือร่างของ 'แอน' ที่นอนป่วยตามลำพัง ทนได้นั้นอารมณ์ทางเพศก็พุ่งขึ้นเกินจะทานทน เจ้าตัวตัดสินใจเข้าไปข่มขืน แต่เหยื่อต่อสู้และข่วนร่างกาย จึงจับหัวเหยื่อโขกกับพื้นห้องและฟาดกับผนังจนสลบและข่มขืน กระทั่งสำเร็จความใคร่ก็เดินออกจากโรงเรียนไปตามปกติ

ผลจากการกระทำนั้น แม่เจ้าตัวจะมั่นใจว่าไม่มีผู้ใดรู้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น แต่สุดท้ายก็หนีความชั่วที่ก่อไว้ไม่พ้น เมื่อผลพิสูจน์ดีเอ็นเอระบุชัดเจนว่า เขาคือ คนอำมหิตผู้ก่อเหตุกับหญิงสาวผู้ไร้ทางสู้ และกฎหมายตัดสินให้ควบคุมตัวไว้ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี

3.3.1.4 ข่มขืน-ทารุณเด็กอนุบาล ดับคาห้องน้ำโรงเรียน

สำหรับกรณีข่มขืนเด็กขณะอยู่ในโรงเรียน การข่มขืนนางสาวไม่ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก หากย้อนกลับไป 18 ปีที่แล้ว ในวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 ภาพสุดสะเทือนใจได้ปรากฏต่อสังคมและทุกคนต่างรับไม่ได้เพราะเหยื่ออายุเพียง 4 ขวบ กับการพบศพ “น้องอ้อม” นักเรียนโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในสภาพนั่งพิงผนังห้องน้ำที่แยกออกไปจากตัวอาคารเรียน และตัวร่างเต็มไปด้วยร่องรอยทารุณกรรม สภาพศพของเด็กเคราะห์ร้ายถูกบีบคอจนเขียวช้ำ อวัยวะเพศมีร่องรอยถูกข่มขืนจนฉีกขาดมีเลือดไหลอยู่ตลอดเวลา ที่น่าปวดใจกว่านั้นจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกิดเหตุ บ่งบอกชัดเจนว่าเด็กน้อยผู้นี้ได้รับรณอย่างทารุณทราย ก่อนค่อยๆ หมดลมหายใจ อีกทั้งหลักฐานยังบ่งบอกว่าคนร้ายน่าจะจับเด็กก้นน้ำอย่างทารุณ แต่

คราวนี้ตำรวจทำหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วทันใจ เพราะใช้เวลาเพียงหนึ่งวันเท่านั้น “ไอ้พันซ์” หรือ นาย พันซ์ สายทอง ผู้ที่มีประวัติพัวพันยาเสพติดและที่สำคัญเพิ่งพ้นโทษออกมาได้เพียง 7 วัน ก็ถูกจับกุม ได้ และศาลใช้เวลาในการสอบพยานอีกวัน ก่อนสั่งฟ้องและนัดตัดสินพิพากษาในวันรุ่งขึ้น

โดยศาลได้ตัดสินประหารชีวิต ในวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ด้วยการยิงเป้า จบชีวิต ท่ามกลางความสามใจของประชาชนที่เฝ้าติดตามคดี

3.3.1.5 พ่อบังคับขืนใจลูก โยนความผิดให้ลูกชาย

คดีของนายพันซ์ ถูกศาลพิพากษาประหารชีวิตได้เพียงวันเดียว เหตุการณ์น่าตื่นตะลึง ก็บังเกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 มีผู้พบศพ “น้องนุ่น” เสียชีวิตอยู่ในห้องพักไม่มีเลขที่ของโรงงานแห่งหนึ่งย่านสุวินทวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในสภาพนอนหงายอยู่บนหมอน ใบหน้าและร่างกายมีรอยฟกช้ำดำเขียว ตามตัวไม่พบบาดแผลของมีคม แต่ที่อวัยวะเพศมีรอยฟกช้ำ และมีเลือดไหลออกมาจากช่องคลอดและทวารหนัก ซึ่งฆาตกรรมหาโหดรายนี้ คือ นายเดชา สุวรรณ สุก พ่อของน้องนุ่นเอง แม้เจ้าตัวพยายามปฏิเสธมาโดยตลอด และ โยนความผิดให้ลูกชายแท้ๆ ของตัวเอง แต่ความลับไม่มีในโลก เมื่อเจ้าหน้าที่สืบทราบ ว่า นายเดชาเป็นคนชอบดื่มสุราเป็นประจำ เวลาเมาชอบทุบตีลูกเมีย ซึ่งก่อนที่นายเดชาจะมีน้องนุ่นนั้น เคยจับได้ว่าภรรยาของตนไปอยู่กับผู้ชายตามลำพังในโรงแรม หลังจากนั้นไม่นานภรรยาของนายเดชาที่ตั้งท้องขึ้นมา และคลอดออกมาเป็นน้องนุ่น ซึ่งนายเดชาตั้งใจมาตลอดว่าน้องนุ่นไม่ใช่ลูกตัวเอง และจงเกลียดจงชังมาตลอด เวลานอนก็ให้นอนที่ปลายเท้า และตบตีน้องนุ่นเป็นประจำ

สุดท้ายผลการตรวจดีเอ็นเอระบุว่า น้องนุ่นไม่ได้เกิดจากนายเดชาจริง ตามที่เจ้าตัวเชื่อ มาตลอด แต่หลักฐานทุกอย่างชี้ชัดว่านายเดชา คือผู้ลงมือกระทำต่อเด็กหญิงอย่างไร้มนุษยธรรม จนสุดท้ายเจ้าตัวยอมเปิดปากสารภาพว่า เป็นผู้ลงมือข่มขืนน้องนุ่นจริง โดยก่อนเกิดเหตุได้ไปกินเหล้า ขาวกับเพื่อนจนเมาและกลับมาถึงบ้าน ด้วยความแค้นที่เมียของตนหนีไปอยู่กับชายอื่นทั้งๆที่อยู่ในระหว่างตั้งครรภ์ จึงลงมือข่มขืนน้องนุ่นอย่างทารุณ โดยข่มขืนทั้งทางอวัยวะเพศและทางทวารหนัก ถึงสองครั้ง จนมีเลือดไหลออกจากอวัยวะเพศของน้องนุ่น และเด็กน้อยทนความเจ็บปวดไม่ไหว ประกอบกับเสียเลือดมากจึงเสียชีวิตในเวลาต่อมา

ทั้งนี้ หลังจากถูกตัดสินว่าเป็นฆาตกร นายเดชา กลับเปิดเผยว่าไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำ ต่อน้องนุ่น แต่ถูกตำรวจใช้กระบอกไฟฟ้าจับบังคับให้รับสารภาพ และยังคงปฏิเสธการฆ่าลูกมาโดยตลอด จนถูกประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าในวาระสุดท้าย

กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า สังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง บ้านเมือง ที่ดูสวยงามเจริญด้วยอารยธรรมแต่จิตใจคนกลับต่ำทรามลงเรื่อยๆ ประชาชนก็ได้แต่คาดหวังว่า

เหตุการณ์เหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่รุนแรงรัดกุมขึ้น ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าในส่วน
ของกระบวนการยุติธรรมนั้นจำเป็นที่จะต้องได้พยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากจนไม่มีเหตุให้ต้อง
สงสัยแม้แต่น้อย ดังนั้น จึงหนีไม่พ้นภาระหน้าที่ของพนักงานสอบสวนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการ
แสวงหาพยานหลักฐานมายืนยันการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากการ
สอบสวนไร้ประสิทธิภาพเสียแต่ต้นแล้วก็ยากที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิด เพราะการสอบสวน
คือหัวใจของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม คนกระทำความผิดก็จะลอยนวลอยู่ในสังคมและรอวันที่
จะกระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ไม่มีวันที่จะหาความสงบสุขในสังคมได้ ในขณะที่เดียวกันผู้เสียหายที่
ตกเป็นเหยื่อก็ยังคงตกอยู่ในความทุกข์ที่ระบบยุติธรรมไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้เหยื่อได้
อย่างรวดเร็ว

3.3.2 ตัวอย่างคดีข่มขืนที่มีการวิพากษ์วิจารณ์และเกิดกระแสเรียกร้องให้มีระบบงาน ยุติธรรมที่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

เหตุถูกข่มขืนบนรถไฟอย่างกรณีน้องแก้ว วัย 13 ปี ที่เสียชีวิตเนื่องจากถูกพนักงานบุหญิง
บนรถไฟข่มขืนและฆ่า ก่อนโยนร่างของเธอทิ้งหน้าต่างรถไฟขณะเดินทางจากสุราษฎร์ธานี มุ่งหน้า
กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ตามตัวอย่างคดี ในหัวข้อ 4.1 (1) นั้น ไม่ใช่เป็น
คดีแรก ก่อนหน้านั้นเคยมีเหตุถูกจ้างการรถไฟข่มขืนนักศึกษาปริญญาโทในขบวนโดยสารของรถไฟ
ขณะกำลังเดินทางเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544

โดยคืนเกิดเหตุ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 นักศึกษาสาวปริญญาโท ได้ใช้บริการตู้
นอนรถไฟชั้นสอง สายใต้ สุโขทัย-กรุงเทพมหานคร แต่กลับถูกลูกจ้างการรถไฟข่มขืนกระทำ
ชำเรา และยังกักขังหน่วงเหนี่ยวนักศึกษาสาวปริญญาโท ซึ่งเป็นผู้เสียหายไม่ให้ลงจากขบวนรถไฟ
ดังกล่าว จนกระทั่งเวลาต่อมา เมื่อผู้เสียหายสามารถลงจากขบวนรถไฟได้ ก็เข้าแจ้งความและ
สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ในที่สุด แต่ผู้ต้องหาได้ให้การปฏิเสธและต่อสู้คดี โดยอ้างว่าผู้เสียหาย
ยินยอมหลับนอนกับเขาเอง ต่อมาการรถไฟแห่งประเทศไทยได้ไล่ผู้กระทำผิดออกจากงาน และศาล
อาญาได้ตัดสินว่าผู้ต้องหาในคดีมีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ให้จำคุกเป็นเวลา 9 ปี ศาล
อุทธรณ์และศาลฎีกามีคำพิพากษาขึ้นตามศาลชั้นต้น

ขณะเดียวกันผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายกับทางการรถไฟ แต่ได้รับการ
ปฏิเสธ โดยทางการรถไฟให้เหตุผลว่า คดีความดังกล่าว “เป็นเรื่องส่วนตัวของจำเลยและผู้เสียหาย” ไม่
เกี่ยวข้องใดๆ กับการรถไฟ หลังจากนั้นสังคมได้จับตาดูว่าทางการรถไฟ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่
เกี่ยวข้อง จะออกมาตราการอะไรเพื่อป้องกันมิให้เกิดคดีสะเทือนขวัญเช่นนั้นอีก แต่ทุกอย่างกลับเงียบ

หายไปกับกาลเวลาจนกระทั่ง เกิดเหตุข่มขืนน้องแก้วบนรถไฟชำรุดขึ้นมา และมีการนำเสนอข่าวผ่านสื่ออย่างครึกโครม จนทำให้สังคมข่าวชุลมุนติดตามความคืบหน้าของคดีดังกล่าวขึ้นอีกครั้ง

ครั้งนี้ผู้เสียหายได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงผู้สื่อข่าวเพื่อสื่อสารถึงคนในสังคมไทยว่าในคดีแพ่ง ศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินให้การรถไฟแห่งประเทศไทยและจำเลย ร่วมกันชดเชยค่าเสียหายฐานละเมิดให้แก่โจทก์ นับจากวันนั้นถึงวันนี้ 13 ปีผ่านไปแล้ว แต่คดีก็ยังไม่ถึงที่สุด ทำให้ไม่ได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหาย เพราะการรถไฟแห่งประเทศไทยได้ยื่นฎีกาและขอทุเลาการบังคับคดี ทำให้การเยียวยาของตนได้รับความล่าช้าออกไปเรื่อย

เนื้อหาบางส่วน of จดหมายฉบับดังกล่าวความว่า

“หลายท่านคงไม่รู้ว่า หลังเหตุการณ์ครั้งนั้น มีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนชีวิตและสุขภาพ ดิฉันไปตลอดกาลอย่างสิ้นเชิง ท่านรู้หรือไม่ ดิฉันต้องถูกบีบบังคับให้ออกจากงานที่กำลังไปได้ดี เพราะในสายตาของผู้บริหาร ดิฉันได้นำความเสื่อมเสียมาสู่องค์กร เพราะในการเดินทางครั้งนั้น ดิฉันไปทำงานในนามของบริษัท ดิฉันต้องเข้าโรงพยาบาลทางจิตติดต่อกันมาหลายปี มีอาการประสาทหลอน ควบคุมสติไม่ได้ ต้องเข้าบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่อง ทุกคืนวัน ดิฉันมีอาการฝันร้าย ผวาและหวาดกลัวจนรอบข้างไม่ไว้วางใจผู้คน วันแล้ววันเล่า เดือนแล้วเดือนเล่า นานนับหลายปี ต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีอาการสั่นของมือ และเมื่อมีเหตุการณ์อะไรที่กระทบกระเทือนจิตใจ แม้แต่เพียงเล็กน้อยดิฉันจะมี

ภาวะตระหนก ควบคุมตนเองไม่ได้ และหลายต่อหลายครั้งถึงกับหน้ามืดเป็นลมหมดสติ ซึ่งอาการเหล่านี้แม้เวลาจะผ่านไปเนิ่นนานถึง 13 ปี ดิฉันก็ยังประสบความยากลำบากที่จะมีชีวิตเชิงคนปกติ ด้วยความอ่อนแอทางสุขภาพจิตและการต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่องหลายปี ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การต้องประสบกับความอับอายในสังคม ทำให้ดิฉันต้องระเห็จมาตั้งต้นชีวิตใหม่ในต่างประเทศอย่างยากลำบาก และรอคอยกระบวนการ ยุติธรรมที่ถูกทำให้ล่าช้า อย่างไม่เห็นแก่มนุษยธรรมของท่าน”

หลังจากนั้น ผู้เสียหายคนดังกล่าวได้ให้สัมภาษณ์พิเศษสำนักข่าวไทยว่า จะเดินทางกลับมาประเทศไทย โดยตั้งใจว่าจะขอพบและยื่นหนังสือกับคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) และผู้ว่าการการรถไฟแห่งประเทศไทยด้วยตัวเอง เพื่อร้องเรียนขอความเป็นธรรมให้ช่วยเร่งรัดการชดเชย

ค่าเสียหาย ในคดีแพ่งของการรถไฟแห่งประเทศไทย กับจำเลย ซึ่งเดิมได้ยื่นฟ้องไป 18 ล้านบาท โดยศาลชั้นต้น และอุทธรณ์ได้พิพากษาให้การรถไฟแห่งประเทศไทยและจำเลยร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายฐานละเมิดแก่ตน 3,077,500 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี นับจากวันฟ้อง คือ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2545

นอกจากนี้จะไปขอบคุณเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิเพื่อนหญิง ที่ปัจจุบันแยกออกมาเป็นมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ที่คอยช่วยเหลือตนมาตั้งแต่เกิดเรื่อง รวมทั้งจัดหาทุนความในส่วนคดีอาญาให้ และสภาพความที่จัดหาทุนความส่วนคดีแพ่งให้ ทั้งอยากเสนอให้เร่งปรับปรุงระบบป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบคุ้มครองความปลอดภัยของสตรีมากกว่า และควรเน้นรณรงค์การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้น โดยให้ความเห็นว่าควรเน้นการแก้ไข ไม่ใช่การแก้แค้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ผู้เสียหายได้เดินทางไปยื่นหนังสือถึง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ผ่าน พลตรีพลภัทร วรณภักดิ์ เลขานุการกองทัพบก เพื่อขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายของการรถไฟแห่งประเทศไทย ในคดีแพ่ง ที่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการรถไฟแห่งประเทศไทยกับจำเลย นอกจากนี้ยังได้เสนอให้มีการปรับปรุงระบบการคุ้มครองและเยียวยาทางสังคม เพื่อดูแลความปลอดภัยของเด็กและสตรีในทุกพื้นที่ ขณะที่บทลงโทษผู้กระทำผิดนั้น ควรมีบทลงโทษที่รุนแรงกว่าปัจจุบัน และผู้กระทำผิดควรได้รับการบำบัดทางจิตเพื่อป้องกันมิให้ออกมาก่อเหตุซ้ำ ในส่วนการเยียวยาและช่วยเหลือผู้เสียหายนั้น ควรมีกระบวนการช่วยเหลือและกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็ว และที่สำคัญอยากให้มีการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้หญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีทางเพศด้วย เนื่องจากในกระบวนการพิจารณายังมีบางขั้นตอนที่ไม่เอื้อต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิง จนทำให้ผู้หญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีข่มขืน ไม่กล้าแจ้งความดำเนินคดี เพราะเกรงว่าจะได้รับความอับอาย

สำหรับรายละเอียดในหนังสือที่ผู้เสียหายนำมายื่นต่อ คสช. มีดังนี้

“ตามที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ได้มีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2555 ที่ ได้อ่านเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ให้จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายฐานละเมิดให้แก่โจทก์ ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทย

(จำเลยที่ 2) ได้ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ โดยประสงค์ที่จะขอทุเลาการบังคับคดีไว้ในระหว่างฎีกา เนื่องจากจำเลยที่ 2 อ้างว่าเป็นหน่วยงานของรัฐ ได้รับงบประมาณมาจากภาษีของประชาชนเพื่อมาพัฒนากิจการของจำเลยที่ 2 ในการบริการประชาชน เพื่อดำเนินการขนส่งในการพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าต่อไปนั้น

ดิฉัน ในฐานะโจทก์ ซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีดังกล่าว ได้รับความบอบช้ำทั้งทางร่างกาย และจิตใจ จึงขอความเป็นธรรมมายังท่าน เพื่อพิจารณาดำเนินการตรวจสอบและเร่งรัดคดี เนื่องจากคดีนี้ ได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนมาเป็นระยะเวลานานกว่า 13 ปี ซึ่งดิฉันไม่สามารถทราบได้ว่าคดีจะสิ้นสุดลงเมื่อใด จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดิฉันได้มีความคิดเห็น ดังนี้

1) การรถไฟแห่งประเทศไทย ควรที่จะมีการปรับโครงสร้างองค์กรในการบริหารงาน ควรกำหนดให้ มีการปฏิรูปการรถไฟและบรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติ (เนื่องจากเป็นองค์กรของรัฐ) เพื่อพัฒนาองค์กรให้ไปสู่ความเป็นสากล และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใช้บริการได้มากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการในส่วนของ การให้บริการกับผู้ใช้โดยสาร ขั้นตอนการคัดเลือกพนักงาน และผู้ให้บริการระบบสาธารณะ ควรมีการจัดทำประกันชีวิตให้ผู้ใช้บริการ ในวงเงินที่สูงเพียงพอต่อการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผู้ให้บริการจะต้องมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบให้ผู้ใช้บริการในทุกกรณี เพื่อให้ผู้บริการจัดทำระบบรักษาความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการอย่างเข้มแข็ง ป้องกันไม่ให้มีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นอีก

2) ควรให้มีการแก้ไขและปรับปรุงระบบการคุ้มครองและเยียวยาทางสังคม โดยเน้นความปลอดภัยของเด็กและสตรี (ในทุกพื้นที่ มิใช่เฉพาะเพียงแค่บนรถไฟ) ขอเสนอให้มีการพิจารณาบทลงโทษที่รุนแรงมากกว่านี้ ต้องมีการดำเนินการจัดการและบำบัดทางจิตแก่ผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำขึ้นอีก ส่วนในระบบของการเยียวยาและช่วยเหลือผู้เสียหาย การพิจารณาชดเชยทางแพ่งควรมีความรวดเร็วและเพียงพอสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งควรมีการดำเนินการทันที และต้องได้รับการบำบัดอย่างเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ

3) ขอให้ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายในคดีทางเพศด้วย เนื่องจากค่อนข้างล่าช้ามากในแต่ละขั้นตอน และยังมีวิธีการที่ไม่เอื้อต่อผู้เสียหาย ทั้งสร้างความอับอาย กระทบกระเทือนจิตใจซ้ำ โดยเฉพาะในการสอบสวนและการสืบพยานในชั้นศาล ส่งผลให้ผู้เสียหายรู้สึกไม่มั่นใจต่อกระบวนการว่าจะได้รับความเป็นธรรม จนหลายคนไม่กล้าแจ้งความดำเนินคดี และเก็บเรื่องที่เกิดขึ้นไว้ ทำให้ผู้กระทำผิดไปกระทำกับผู้หญิงรายอื่นได้อีก”

หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2557 ศาลฎีกาได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีดังกล่าว ที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหาย การรถไฟแห่งประเทศไทย และนายณัฐภัทรหรือนายฤทธิเดช จักรไชย อดีตลูกจ้างชั่วคราว กรณีถูกนายณัฐภัทร ช่มจีนบนตู้ขนส่งสินค้าไฟสายสูงโกลก-กรุงเทพมหานคร โดยคดีนี้ผู้เสียหายฟ้องเรียกค่าเสียหายไปทั้งสิ้น 18 ล้านบาท และเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2551 ศาลแพ่งกรุงเทพใต้มีคำพิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทน 3 ล้านบาท แต่จนถึงปัจจุบัน รวมดอกเบี้ยที่การรถไฟต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนประมาณ 10 ล้านบาท แต่การรถไฟขอเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งคนก็ยินยอม ตกลงให้การรถไฟชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นเงิน 5 ล้าน 2 แสนบาท ส่วนเงินที่เหลือ อีกประมาณ 4 ล้าน 8 แสน ขอขอให้การรถไฟนำไปพัฒนาปรับปรุงการบริการให้ดีขึ้น ซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ โดยการรถไฟแห่งประเทศไทย ยินยอมชำระเงินค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย หลังจากขอต่อรองยื้อเวลามา 13 ปี ถือว่าคดีเป็นอันยุติและสิ้นสุดลง

หลังจากนั้นผู้เสียหายได้พยายามติดต่อขอรับเงินค่าสินไหมทดแทนตามที่ได้ตกลงกันในชั้นไกล่เกลี่ยของศาลฎีกา แต่เนื่องจากขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมายกรณีดังกล่าวต้องดำเนินการโดยจำเลยถอนฎีกาและต้องบังคับตามคำพิพากษาของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ จึงต้องส่งสำนวนให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ดำเนินการต่อไป และด้วยความล่าช้าของการดำเนินงานด้านธุรการคดีระหว่างศาลจึงทำให้การจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายต้องล่าช้าออกไปอีกกว่า 2 เดือน โดยศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เพิ่งได้รับสำนวนจากศาลฎีกา และแถลงผลการไกล่เกลี่ยของศาลฎีกาเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557

จากตัวอย่างคดีศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะในชั้นสอบสวนให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐาน การแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี โดยไม่ทำร้ายความรู้สึกของผู้เสียหายซ้ำ เพราะกรณีความผิดทางเพศอย่างการช่มจีนกระทำชำเรานั้นเป็นเรื่องน่าอับอายที่จะนำมากล่าวให้บุคคลอื่นฟังซ้ำแล้วซ้ำอีก

นอกจากนี้ความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นการปฏิเสธความยุติธรรมจากคดีศึกษาดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่า จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการที่เน้นการอำนวยความยุติธรรม โดยนำหลักการเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่มีได้มุ่งเน้นเฉพาะการลงโทษผู้กระทำผิด เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและการควบคุมของรัฐเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงการเยียวยาผู้เสียหาย และความรู้สึกของประชาชนในสังคมด้วย

กระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องปรับตัวโดยฟื้นฟูระบบความยุติธรรมเชิงจารีต ให้มีความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อเพิ่มช่องทางการอำนวยความยุติธรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมและพัฒนากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่คำนึงถึงผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเป็นสำคัญ โดยเริ่มต้นให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในรูปแบบ Victim – Offender Mediation ในชั้นสอบสวน เพื่อให้มีการชดเชยเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมโดยผู้กระทำผิดโดยเร็ว

ทั้งนี้ การใช้กระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice Process) เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย โดยบุคคลที่สามเข้ามาเป็นผู้สมานฉันท์ ประสานการจัดการให้เกิดเวทีที่บุคคลทั้งสองฝ่ายซึ่งขัดแย้งกัน ได้มีโอกาสพบปะกันเพื่อเจรจาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกันเอง โดยทั้งสองฝ่ายเป็นผู้มี “อำนาจ” และใช้ “อำนาจ ในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทระหว่างกัน การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ นับได้ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นการขยายโอกาสให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

บทที่ 4

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

การศึกษาวัฒนธรรมและอำนาจแสดงให้เห็นถึงการส่งผลต่อการกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมรวมถึงกระบวนการยุติธรรม การศึกษานี้ ได้ประยุกต์ทฤษฎีมาร์กซิสต์คลาสสิก เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนล่าง ที่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้สังคม มีวิธีการผลิตทางเศรษฐกิจ (Mode of Production) เป็นฐานสำคัญ และโครงสร้างส่วนบน อันประกอบด้วย การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม (เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี ศิลปะ ดนตรี รสนิยม) ผลการศึกษาวิจัยได้มาจากการศึกษา (1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) กฎหมาย (3) สำนวนข่มขืนกระทำชำเราที่ผู้เสียหายหญิงได้ให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนหญิง และ (4) การสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ และนักจิตวิทยา โดยแบ่งผลการศึกษาเป็น 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง
2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง
3. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง

4.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง

ก่อนที่พนักงานสอบสวนหญิงจะเข้ามามีบทบาทในเส้นทางของกระบวนการยุติธรรมของไทย ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ได้เกิดจากการเคลื่อนไหวของสังคมโดยกลุ่มของผู้หญิงได้เรียกร้องสิทธิตามที่ควรจะเป็นตามสภาพในสังคม เพื่อให้ผู้หญิงได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักสากล เพื่อดูแลผู้หญิงที่ถูกกระทำ และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงกฎหมายทั่วโลก ทำให้กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปด้วย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรมตำรวจ) ได้เริ่มกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงโดยที่ได้มีคำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนหญิง ในปี พ.ศ. 2537 ตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 514/2537 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 ตามคำสั่งดังกล่าวข้างต้น ได้

คัดเลือกให้มีพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรก จำนวน 9 คน (ปัจจุบัน พ.ศ. 2557) โดยกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนหญิงในประเด็น ดังต่อไปนี้

1) ให้รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่มีข้อหาว่า สตรีกระทำความผิดและคดีอาญาที่สตรีเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ

2) ให้รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติ ตัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 จากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรก พบว่า พนักงานสอบสวนหญิงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว จึงได้มีคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรมตำรวจ) ให้คัดเลือกพนักงานสอบสวนหญิง โดยให้มีพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นที่สอง ในปี พ.ศ.2542 โดยมีพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นที่สอง จำนวน 20 คน กำหนดหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรก ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวก็จะมี การโอนย้ายตำแหน่งของพนักงานสอบสวนหญิงบ้าง

ด้วยปริมาณคดีที่มีจำนวนมาก จำเป็นต้องเพิ่มพนักงานสอบสวนจำนวนมากที่มีวุฒิการศึกษาจบเนติบัณฑิต หรือปริญญาโททางกฎหมาย และต้องการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในปี พ.ศ.2550 ได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้คัดเลือกพนักงานสอบสวนชายและหญิง ทำให้มีพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นที่ 3 จำนวน 120 คน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวนในการสอบสวนเกี่ยวกับคดีข้ามมนุษย์ และคดีความรุนแรงในครอบครัว

ตามที่ได้เพิ่มลักษณะความผิดตามคดีข้ามมนุษย์และคดีความรุนแรงในครอบครัว ทำให้ปริมาณคดีมีมากขึ้น ประกอบกับได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคท้าย (มาตรานี้ เพิ่มเติมโดยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 เป็นว่า

“ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิง ให้พนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอม หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น และให้ บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากค่านั้นด้วยก็ได้”

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้มีคำสั่งในปี พ.ศ.2552 ออกคำสั่งให้รับสมัครผู้หญิงเข้าศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน รุ่นที่ 66 (นรต.) เพื่อเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งรับไว้จำนวน 70 คน และได้จบหลักสูตรออกมาปฏิบัติหน้าที่แล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 นับได้ว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่ได้ผลิตบุคลากรเข้ามาทำหน้าที่ดูแลสังคม ถือเป็นพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรกที่ผ่านการฝึกอบรมในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ในปัจจุบัน (พ.ศ.2557) ได้มีพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจนครบาล (กรุงเทพมหานครและปริมณฑล) ได้แก่ สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ ตลิ่งชัน บางนา ปากคลองสาน พลับพลาไชย 2 ราษฎร์บูรณะ เป็นต้น โดยแต่ละสถานีมีพนักงานสอบสวนหญิงไม่เท่ากัน และบางแห่งได้จัดตั้งเป็นศูนย์ เช่น ที่ศูนย์ราษฎร์บูรณะ

จะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวนหญิงได้เริ่มปฏิบัติงานในหน้าที่พนักงานสอบสวนอย่างจริงจัง ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2538 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้พนักงานสอบสวนหญิงมีอำนาจหน้าที่ หรือมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับผู้เสียหายที่เป็นหญิงตามกฎหมายดังกล่าว

4.1.1 สาเหตุของการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ

ความสัมพันธ์ในสังคมส่วนล่าง จะสะท้อนของปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้เกิดสังคมส่วนบนนั้น คือ ความเป็นอยู่ของหญิงชายในสังคมร่วมกันและก่อให้เกิดคดีเกี่ยวกับเพศ และสะท้อนให้เกิดสังคมส่วนบน คือ ระบบยุติธรรมของไทย

สภาพสังคมส่วนล่าง ในสังคมไทย จะเห็นได้ว่า มีแนวคิดของชายเป็นใหญ่ได้ตกทอดเป็นวัฒนธรรมเรื่องเพศ โดยชายมีทัศนคติในการมองผู้หญิงเป็นสิ่งที่ด้อยกว่าในทางสรีระและหญิง เป็นเป้าหมายที่จะต้องถูกระงับในทางเพศ เพียงเพื่อปลดปล่อยความต้องการทางเพศของตน โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ความคิดที่ถูกครอบงำที่ฝังอยู่ในตัวชายว่า ผู้หญิง คือ ที่ระบายความใคร่ จึงไม่มีความยับยั้งชั่งใจแต่อย่างใด แม้จะไม่ใช้ภริยาของตนเอง แต่ตนก็คิดและกระทำการล่วงละเมิดทางเพศ ทำให้สังคมเกิดปัญหาคดีเกี่ยวกับเพศ ซึ่งเป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่ตามสื่อทั่วไป อันสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนหญิง จากข้อมูลความเป็นจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางเพศในสังคมว่า

“สาเหตุที่ผู้ต้องหาคระทำกับเด็ก เนื่องเป็น โรคจิต เมฆาเหล่า เภพยาเสพติด และสื่อ
โทรทัศน์ สังกมออนไลน์”

“เหตุผลที่ข่มขืน อาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ความไวไฟ การดูแลของพ่อ แม่ที่ทำ
ให้ลูกรู้สึกไม่อบอุ่นไม่ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด”

จากปัญหาคดีเกี่ยวกับเพศในสังคมไทย ปรากฏให้เห็นทุกวันทางสื่อต่างๆ ซึ่งในแต่ละจังหวัด
ของไทยปริมาณคดีเกิดขึ้นไม่เท่ากัน โดยข้อมูลการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนหญิง กล่าวว่า

“จำนวนคดีเกี่ยวกับคดีเพศ คำนุญย์ เด็ก แตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ แต่ละ
หน่วยงาน ไม่มีเกณฑ์วัด”

สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร พนักงานสอบสวนหญิงหลายท่านได้กล่าวว่า มีปริมาณคดี
เกี่ยวกับเพศมากที่สุด

ในด้านความสัมพันธ์ในบทบาทและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิงที่
ทำหน้าที่สอบสวน พนักงานสอบสวนหญิงต่างให้ความเห็นตรงกันว่า

“จากระบบของเศรษฐกิจและสังคมของไทย เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาคดี
เกี่ยวกับเพศ”

“ผู้หญิงที่ถูกกระทำในคดีเกี่ยวกับเพศ จะมีอายุจะน้อยลงกว่าในอดีต”

จะเห็นได้ว่า ในแนวคิดและเจตคติของความเป็นชาย จะมองผู้หญิงเป็นที่บ่าบัดความใคร่
ของตนซึ่งเป็นเหตุผลเดียวมาโดยตลอด โดยไม่คำนึงถึงผู้ที่ถูกกระทำว่าจะมีอายุมากน้อยเพียงใด
เมื่อเกิดปัญหาจากสาเหตุเดิมๆ ที่ตกทอดมา จะสรุปว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นธรรมชาติที่แท้จริง หรือ
เป็นวาทกรรมรวมอยู่ด้วย ผู้ศึกษาเห็นว่า จากคำให้สัมภาษณ์ที่ได้ เกิดจากปัญหาทางธรรมชาติส่วน
หนึ่ง และการประกอบสร้างของสังคมว่าผู้ชายจะต้องแสดงความเป็นชายเหนือกว่าเพศหญิง

4.1.2 ความจำเป็นในการมีพนักงานสอบสวนหญิง

นอกจากบทกฎหมายที่กำหนดตามสภาพปัญหาของสังคมแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ พนักงานสอบสวนหญิง พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา และพนักงานสอบสวนชายบางส่วน เห็นด้วยกับการบัญญัติกฎหมายให้มีพนักงานสอบสวนหญิง เพื่อทำหน้าที่ในการสอบสวนผู้หญิงที่ถูกกระทำในคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้ศึกษาเห็นพ้องในหลักการของกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ดังกล่าว และเห็นว่า เป็นหลักการของธรรมชาติ ที่จะต้องนำความเหมือนมาแก้ความต่าง เพราะผู้กระทำความผิดเป็นชาย และให้พนักงานสอบสวนชาย มาสอบสวนผู้หญิงที่ถูกกระทำนั้น จะทำให้เป็นการกระทำซ้ำต่อผู้หญิง ซึ่งก็เป็นความจริงที่ยอมรับกันอยู่ในสังคม แต่ไม่มีการกล่าวถึง ผู้ศึกษาเห็นว่า หลักการนำความเหมือนมาแก้ความต่าง เป็นหลักการที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ด้วย ดังตัวอย่างข้อมูลการสัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวนหญิง

“ผู้หญิงมีความเข้าใจผู้หญิงด้วยกัน สร้างความไว้วางใจและเป็นกันเองต่อผู้เสียหายหญิงได้”

“ความเป็นผู้หญิงจะเข้าถึง เข้าใจ และมีความรู้สึกเหมือนกับผู้เสียหาย เพราะมองในมุมเดียวกัน”

“ผู้เสียหายจะไม่ตื่นเต้น กล้าถาม กล้าตอบ สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดการไว้วางใจ”

ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง เป็นการนำความเหมือนมาแก้ความต่าง เป็นหลักการที่วิเคราะห์ได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยการเสนอแนวทางแก้ปัญหาจากการเคลื่อนไหวของสังคมโดยกลุ่มผู้หญิง และได้บัญญัติเป็นกฎหมายตามมา และนำมาแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

4.1.3 จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงสอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมหรือไม่

จากการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา ได้ข้อมูลซึ่งต่างยืนยันยืนยันว่า จำนวนของพนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนไม่เพียงพอกับการทำหน้าที่ในสถานีตำรวจทั่วประเทศ จากข้อมูลที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีพนักงานสอบสวนหญิงเพียง

200 คนเศษ จากจำนวนที่แสดงให้เห็นนั้น เป็นการสะท้อนปัญหาว่า สถานีตำรวจทั่วประเทศมีประมาณ 1,445 สถานี ซึ่งจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงก็ควรจะมีไม่ต่ำกว่า 1,445 คน เพื่อให้มีสถานีละ 1 คน เพราะปริมาณคดีเกี่ยวกับเพศเกิดขึ้นในทุกสถานีตำรวจ ในการแก้ปัญหาจำนวนที่ไม่เพียงพอ อนุญาตให้พนักงานสอบสวนชายทำหน้าที่แทน โดยให้ผู้เสียหายยินยอม

สรุปได้ว่า จากข้อมูลจำนวนพนักงานสอบสวนหญิง กับบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีที่ผู้เสียหายเป็นหญิง จะเห็นได้ว่า ปัญหาในโครงสร้างของสังคมส่วนบนยังเป็นปัญหาอยู่ การทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงจึงไม่สอดคล้องกับกฎหมายอย่างแท้จริง เป็นหน้าที่ของรัฐ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จะต้องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาท่อน แม้ว่าโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้เปิดหลักสูตรให้ผู้หญิงเข้าเรียนเพื่อเป็นพนักงานสอบสวน ทำงานตามสถานีตำรวจก็ตาม แต่ก็หาเพียงพอไม่

4.1.4 บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงมีประสิทธิผลหรือไม่

ตามบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ให้การสอบสวนต้องทำตามกฎหมายที่บัญญัติให้กระทำได้ ความมีประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสอบสวนหญิงได้รับการยืนยัน จากข้อมูลงานวิจัย คำยืนยันจากการสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า พนักงานสอบสวนหญิง ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความละเอียดรอบคอบ มีความเหมาะสมในการสอบสวนผู้หญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ จากการสัมภาษณ์พนักงานอัยการ ได้ความว่า

“พนักงานอัยการเป็นตัวชี้วัดการทำงาน of พนักงานสอบสวนหญิง”

จากคำตอบที่ได้ข้างต้นหมายความว่า ถ้าการทำงาน of พนักงานสอบสวนมีประสิทธิภาพตามที่กฎหมายกำหนด ได้ประเด็นครบถ้วนไม่ต้องสั่งให้สอบเพิ่มเติม หรือต้องสอบสวนใหม่ พนักงานอัยการก็สามารถนำเสนอคำฟ้องต่อศาลได้ทันภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหมายถึงพนักงานสอบสวนมีความรู้ความสามารถตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นการนำหลักการความเหมือนแก่ความต่าง ดังนี้

“พนักงานสอบสวนหญิงเป็นประโยชน์ควรมีให้ครบทุกโรงพัก จะได้ทำคดีเฉพาะเกี่ยวกับเพศไปเลย มีความเหมาะสมและละเอียดอ่อนกว่า ซึ่งข้อเท็จจริงและการสอบสวน”

“ควรมีพนักงานสอบสวนหญิงเพราะเป็นเรื่องของผู้หญิง ความรู้สึกที่เป็นผู้หญิงด้วยกันทำให้เกิดความคุ้นเคย ไม่อาย ไร้วางใจกัน”

“ควรมีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีต่อไป เพราะไม่มีข้อจำกัดในการทำงานทุกคนมีศักยภาพเท่าเทียมกันในการทำงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล”

จากความจริงที่ปรากฏ สรุปได้ว่า พนักงานสอบสวนหญิง ได้รับการรับรองการทำงานจากพนักงานอัยการซึ่งอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเดียวกันและจะเป็นผู้ฟ้องผู้กระทำความผิด และมีความหมายเป็นนัยสำคัญ สรุปได้ว่า ความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนหญิงเป็นที่ยอมรับของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้จะเพิ่งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง นอกจากนี้ความรู้ความสามารถที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับการทำงานของพนักงานสอบสวนชายแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นของความเป็นผู้หญิงที่สามารถทำหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงสอดคล้องกับหลักการ

4.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง

กฎหมาย ระเบียบ ระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย สะท้อนการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างส่วนบน ที่ได้กำหนดตัวพนักงานสอบสวนชาย เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากสังคมส่วนล่าง ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งที่เป็นการสอบสวนในคดีทั่วไปและคดีเกี่ยวกับเพศ พนักงานสอบสวนชายทำหน้าที่มานาน มีทักษะ มีประสบการณ์อันยาวนาน แต่เหตุใดบางส่วนประสบความสำเร็จในคดีบางประเภทเท่านั้น สังคมเริ่มมีคำถามหรือเป็นที่กังขาของสังคมว่า พนักงานสอบสวนชายมีความเหมาะสมในการสอบสวนคดีทุกประเภทหรือไม่ ทำให้เห็นว่าสภาพสังคมส่วนล่างได้มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มต้น พนักงานสอบสวนชาย ก็ยังเป็นแม่บทสำหรับแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิง

4.2.1 สาเหตุของการกระทำความคิดเกี่ยวกับเพศ

ในสังคมส่วนล่าง เมื่อมีการกระทำความคิดในคดีเกี่ยวกับเพศ โดยผู้ชายที่กระทำความคิดในคดีข่มขืนกระทำชำเราหญิง ในทัศนะของพนักงานสอบสวนชายจะมองว่า เหตุปัจจัย มีดังนี้

“ปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงถูกข่มขืน คือ เรื่องการแต่งกาย ความกล้า ซึ่งแตกต่างจากอดีต จะระวังตัวและแต่งกายมิดชิด”

“ปัจจุบันมีสื่อแพร่หลาย ในทางลามกอนาจาร ทำให้เกิดความต้องการทางเพศ ทันทีทันใด ขาดสติยังคิดเมื่อมีโอกาสจึงลงมือข่มขืน”

“ในอดีตมีการล่อลวงผู้หญิงไปทำกรรยา ซึ่งต่อมาก็อยู่ด้วยกัน แต่กฎหมาย สื่อ เข้าไม่ถึง ในปัจจุบันก็เช่นกัน เพียงแค่เปลี่ยนรูปแบบ”

“มาจากยาเสพติด หรือดื่มสุราเป็นส่วนใหญ่”

“ปัจจัยที่ทำให้ถูกข่มขืน มาจากการแต่งกายยั่วชวน”

จากความเป็นจริงที่ได้ข้อมูลจากพนักงานสอบสวนชาย สรุปได้ว่า ความคิดในคดีเกี่ยวกับเพศ เกิดจากตัวผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า แนวความคิดของสังคมชายเป็นใหญ่ นอกจากอยู่ในแนวคิดของผู้กระทำความคิดแล้ว แนวคิดสังคมชายเป็นใหญ่ก็มีอยู่ในพนักงานสอบสวนด้วย เมื่อยังมีแนวความคิดว่า ความคิดเริ่มต้นที่ผู้หญิง ในการทำหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อเอาตัวผู้กระทำความคิดมาลงโทษ จะถูกมองว่าผู้หญิงเป็นต้นเหตุของความผิด ในการทำหน้าที่จะถูกครอบงำด้วยวาทกรรมที่ถูกกระทำซ้ำในต้นเหตุของความผิดดังกล่าว หรือมีแนวคิดอคติ แนวคิดนี้จะนำไปสู่การการทำหน้าที่สอบสวนหาความจริง และในการสอบสวนจะถูกตั้งคำถามเพื่อให้ได้ความจริง ลักษณะคำถามหรือการสื่อสารไปยังผู้เสียหายหรือผู้รับสื่อ จะก่อให้เกิดการสะท้อนจิตใจอีกครั้ง หรือเรียกว่า ถูกข่มขืนซ้ำด้วยวาจา การจะได้รับความจริงจากผู้เสียหายก็จะไม่เผยออกมา หรือบางรายไม่ยอมให้การต่อพนักงานสอบสวนชาย จากแนวความคิดที่มีอยู่แม้จะใช้กระบวนการทางกฎหมายเดียวกัน แต่ผู้ทำหน้าที่ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีแนวคิดลักษณะสังคมชายเป็นใหญ่

ความจริงแท้ที่เป็นปัจจัยในการสอบสวนเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ หรือการแนะนำให้มีการเยียวยาในกระบวนการยุติธรรมก็จะกลับบกพร่องไป

ผู้ศึกษาเห็นว่า ในส่วนของพนักงานสอบสวนชาย นอกจากจะมีแนวคิดผู้หญิงเป็นต้นเหตุของความผิดแล้ว ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอาจจะมีคดีอื่นๆอีกมาก ทำให้ไม่ได้รายละเอียดที่ถ้วน ประกอบกับการที่มีมุมมองว่าผู้เสียหายหญิงเป็นต้นเหตุของความผิดด้วยนั้น การเสนอสำนวนการสอบสวนเพื่อฟ้องคดีต่อพนักงานอัยการ อาจจะมีคำสั่งไม่ฟ้อง เพราะไม่ได้ความจริง และมีผลต่อการเยียวยาผู้เสียหายอย่างมาก เพราะนอกจากจะไม่ได้รับการเยียวยาจากระบบยุติธรรมแล้ว การอยู่ในสังคมอย่างผู้มีมลทิน การดำรงอยู่ในอาชีพ และสภาพแวดล้อม ยังส่งผลต่อผู้เสียหายหญิงอย่างมาก

4.2.2 จำนวนพนักงานสอบสวนชาย สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมหรือไม่

จำนวนของพนักงานสอบสวนชาย มีมากกว่าพนักงานสอบสวนหญิง เนื่องจากมีตั้งแต่เริ่มกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งในจำนวนที่มากกว่า ปรากฏว่ามีคดีความผิดอื่นๆ อีกจำนวนมากในการสอบสวนคดี จึงย่อมส่งผลต่อการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ ซึ่งนอกจากต้องใช้หลักการสอบสวนตามกฎหมายแล้ว ยังต้องใช้ปัจจัยอื่นๆ เช่น ความละเอียดอ่อนในการใช้คำถามผู้เสียหายที่เป็นหญิง แต่ด้วยเวลาที่จำกัดในการทำคดีอื่นด้วย ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอบสวนของพนักงานสอบสวนชายในคดีเกี่ยวกับเพศ ซึ่งข้อมูลการสัมภาษณ์ในเรื่องดังกล่าว ปรากฏดังนี้

“คดียาเสพติด ลักทรัพย์ เกี่ยวกับทรัพย์มากกว่า”

“ได้รับคดีเกี่ยวกับเพศไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับคดีอื่น”

“คดีข่มขืนได้รับสำนวนน้อยกว่าคดีอื่นๆ”

จากปริมาณคดีที่พนักงานสอบสวนชายได้รับมอบหมาย จะเป็นคดีความผิดอื่นๆมากกว่าคดีเกี่ยวกับเพศ ทำให้เห็นว่า ทุกฝ่ายต่างยอมรับว่า การสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงนั้น พนักงานสอบสวนหญิงแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าพนักงานสอบสวนชาย ก็มีความสามารถในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศได้

4.3.3 บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงมีประสิทธิผลหรือไม่

ในทัศนะของพนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่ ยอมรับว่าในการทำคดีเกี่ยวกับเพศนั้น พนักงานสอบสวนหญิงจะทำหน้าที่ได้ดี

“ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวน เป็นปัจจัยช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวนมาก”

“ความเป็นเพศเดียวกัน ผู้เสียหายจะให้ความร่วมมือในการสอบสวนเพราะจะเข้าใจความรู้สึกและหัวใจของความเป็นหญิง ความละเอียดอ่อนทางจิตใจเป็นอย่างดี”

“ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนหญิง ช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวน ให้ได้รับความจริงเพิ่มขึ้นแต่ไม่มาก”

“ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนหญิง อาจเป็นตัวช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวนใช้ได้เฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่ยอมรับว่าความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนหญิงจะทำการสอบสวนได้ดีกว่า แต่ในความเห็นส่วนน้อยก็ยังเห็นต่าง ซึ่งในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าด้วยจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงที่ยังมีอยู่น้อยที่ได้ทำหน้าที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศโดยตรง ยังไม่สามารถชี้วัดสัดส่วนความสำเร็จของคดีที่แต่เดิมจะให้พนักงานสอบสวนชายในการทำการสอบสวน อย่างไรก็ตาม ตามข้อมูลการสัมภาษณ์ได้แสดงให้เห็นแนวโน้มการมีพนักงานสอบสวนหญิงที่จะมีบทบาทหน้าที่ในคดีเกี่ยวกับเพศเพิ่มขึ้น

4.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ถือเป็นโครงสร้างส่วนบน เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยผ่านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้อย่างสูงสุด กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยมีหลายหน่วยงานในการบริหารเพื่ออำนวยประโยชน์ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม

ได้มีพระราชบัญญัติบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2549 ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับผิดชอบที่สำคัญ คือ การบูรณาการ การประสานและส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานด้วยกัน รวมถึงภาคประชาสังคมในภาพรวม (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2552)

4.3.1 การเยียวยาผู้เสียหาย

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาในรูปแบบของค่าตอบแทน ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งผู้เสียหายในคดีอาญา หมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติ ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 เป็นต้น ค่าตอบแทนที่จะได้รับเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบ การงานได้ตามปกติ ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นๆ การช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญานั้น หมายถึง การจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนค่าตอบแทน เงินบรรเทาทุกข์ ค่าเลี้ยงชีพและสิทธิประโยชน์อื่นๆ ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่รัฐวางหลักเกณฑ์เอาไว้ ดังเช่น

1) การรับรองและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

“ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” (ร.ช.น. 2550 ม.40 (5))

2) การกำหนดหน้าที่รัฐในแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

“ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนและจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการ

ยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย”

(ร.ช.น.2550 ม.81(1))

“สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว”

(ร.ช.น. 2550 ม.81 (6))

3) การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยผู้เสียหายดำเนินคดีด้วยตนเอง มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังนี้

(ก) คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

(ข) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย

(ค) ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน

(ง) การยื่นคำร้องต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีกรสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี

(จ) ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(ฉ) ผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

(ช) คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องดังกล่าวจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาไม่ได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องใน

คดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องดังกล่าวเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ และให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนค่าสินไหมทดแทนและไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่มีข้อยกเว้นไว้บางกรณี (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ม.44/1, 44/2, 47, 50,243)

4) การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 โดยพนักงานอัยการเรียกแทนผู้เสียหายและการกำหนดเงื่อนไขห้ามการดำเนินคดีอาญา

4.1) หลักเกณฑ์ ที่กำหนดให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย มีดังนี้

(ก) พนักงานอัยการต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือทางกฎหมาย

(ข) เมื่อผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์เรียกค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้แจ้งมาตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย

(ค) คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

(ง) พนักงานอัยการมีหน้าที่เรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งมา โดยจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

(จ) กรณีศาลสั่งให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา โดยให้อธิบดีกรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีและไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

4.2) หลักเกณฑ์ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินคดีกับผู้เสียหายบางฐาน ความผิด เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอนุญาตเป็นหนังสือ ดังต่อไปนี้

(ก) เข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

(ข) แจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน และปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา

(ค) ติดต่อกับ ชักชวน แนะนำตัว ติดตามหรือรับเข้าบุคคลเพื่อการค้าประเวณี และการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อการค้าประเวณี ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี

(ง) เป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานคนต่างด้าว (พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ม.33, 34, 35, 41)

นอกเหนือจากการได้รับค่าสินไหมทดแทนและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เสียหายอาจได้รับเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ม.12

5) การรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้ได้รับค่าตอบแทนตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย ในคดีอาญา พ.ศ.2544 โดยหลักเกณฑ์ ดังนี้

(ก) ต้องเป็นผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำความผิดนั้น

(ข) ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 เป็นต้น

(ค) ค่าตอบแทน คือ เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหาย มีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น อันได้แก่ (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ (4) ค่าตอบแทน

ความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนด ในกฎกระทรวง

(ง) คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

6) การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในฐานะพยานตามพ.ร.บ.คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 โดยมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ไว้ 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1

(ก) กรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน

(ข) มีการกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการที่พยานจะมา หรือได้มาเป็นพยาน เว้นแต่พยานได้ปฏิเสธการได้รับความคุ้มครองตาม ม.6, 7, 9, 11 จึงไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน

กรณีที่ 2

กรณีพยานให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดี หรือเบิกความต่อศาลแล้ว แต่กรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวให้อยู่ในดุลยพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งให้มีการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าว

4.3.2 การแจ้งถึงสิทธิการเยียวยาผู้เสียหาย

ในการทำหน้าที่สอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชาย นอกจากการสอบสวนแล้ว เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองเยียวยาจากกระบวนการยุติธรรมที่กำหนดไว้ พนักงานสอบสวนหญิง ได้แจ้งสิทธิการให้ผู้เสียหายหญิงที่ถูกกระทำได้รับการเยียวยา โดยปรากฏจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

“การเยียวยามี พรบ. ทดแทนชดเชยค่าเสียหาย”

“การข่มขืนมีการเยียวยาด้วยกรมคุ้มครองสิทธิ ติดต่อได้ที่ศาลากลางทุกจังหวัด ว่า
ไม่มีการกระทำผิด ยื่นเอกสารใบรับรองแพทย์จะได้รับการเยียวยาไม่เกิน
30,000.00 บาท โดยที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด จะมีสิทธิได้รับการเยียวยา”

“โดยในด้านการเยียวยา มีองค์กรและหน่วยงานผู้หญิงที่เกี่ยวข้องเอื้อต่อกันในการ
ทำงาน”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนทั้งชายและหญิงมีความ
เอาใจใส่ทั้งเรื่องการสอบสวน และการช่วยเหลือหลังจากการสอบสวนจนทำให้ผู้เสียหายได้รับการ
เยียวยา ทางร่างกายและจิตใจ เป็นการทำให้เจตนาธรรมของสังคมที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมเกิดผล
อย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

บทที่ 5

นวัตกรรมทางสังคม

นวัตกรรมทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน โครงสร้างขององค์กรและระบบขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน การศึกษานี้ได้ศึกษาและสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีและใช้ในการทำงานด้านการสอบสวนผู้เสียหายหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ใน 2 ประเด็น ดังนี้

5.1 การสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิง

พนักงานสอบสวนหญิง ได้ถูกกำหนดจากกฎหมาย จึงสื่อสารออกมาให้เห็นว่า การทำหน้าที่หรือบทบาทพนักงานสอบสวนหญิงนั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรอง และยังมีความเป็นหญิงหรือมีความเหมือนในเพศเดียวกัน การสื่อสารในระดับธรรมดา และการสื่อที่มีรูปแบบพัฒนาจากเดิมไปยังผู้เสียหายหญิง ทำให้เกิดการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นไปโดยสอดคล้องต้องกัน

ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งรู้จักการสื่อสารที่ทะนุถนอมและพัฒนาให้เห็น โดยแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้เสียหายที่รับรู้ได้จริง ทำให้ผู้เสียหายให้ความไว้วางใจ จนได้ความจริงที่ผู้เสียหายต้องการจะพูดหรือระบายออกมาให้เห็นเป็นความจริงว่าเกิดอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใครเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไร ดังข้อมูลการให้สัมภาษณ์ว่า

“ความเป็นหญิงจะช่วยให้ผู้เสียหายกล้าพูด กล้าสื่อสาร ทำให้ได้รับความไว้วางใจมากกว่า” (พนักงานอัยการ)

“การพูดคุยสร้างความคุ้นเคย การหลอกล่อ ด้วยการจูงใจ ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ” (พนักงานสอบสวนหญิง)

“สร้างความไว้วางใจโดยใช้การสื่อสารแบบเพศเดียวกันจะได้ไม่เงินอายุ”
(พนักงานสอบสวนหญิง)

จากการสื่อสารดังกล่าว ตัวพนักงานสอบสวนหญิงนอกจากมีความรู้ด้านเทคนิคที่ได้จากระเบียบปฏิบัติ ประสบการณ์จากการถ่ายทอดแนวการปฏิบัติตั้งต้น ยังได้แสวงหาความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องกันในหน้าที่อีก เช่น กลุ่มผู้หญิงที่ดูแลผู้หญิงที่ถูกกระทำในทางเพศ โดยสื่อให้ผู้เสียหายเข้าใจว่าจะได้รับการดูแลเยียวยาจากสังคม ระบบยุติธรรม การสื่อสารดังกล่าวทำให้ได้รับผลตอบแทนในความจริงและการให้ความร่วมมืออย่างจริงจังและได้ความจริง จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวนหญิงว่า

“ได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มเครือข่ายผู้หญิง นำผู้เสียหายไปอยู่ในสถานที่แตกต่างจากเดิม เช่น บ้านพักฉุกเฉิน เพื่อรักษาสภาพกาย และจิตใจ”

นอกจากนี้ ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง ได้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะการแต่งกาย โดยไม่ใส่เครื่องแบบ ไปพบพูดคุย เพื่อสร้างความเป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคย ให้มีลักษณะความเป็นหญิงเหมือนกันเป็นภราดรภาพ และจงใจให้ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นผู้ตามในกระบวนการสอบสวนให้ความร่วมมือ โดยการนำไปสู่การให้ความจริงจากผลการกระทำความคิด

ผู้ศึกษาเห็นว่า จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ในการรู้หน้าที่หรือบทบาทของพนักงานสอบสวนหญิง จากตัวพนักงานสอบสวนหญิงเอง นักจิตวิทยา ได้มีการพัฒนาการสื่อสารด้วยกายภาพที่ไม่เหมือนกับตัวผู้กระทำความผิด เป็นการปรับให้แตกต่างจากเดิม โดยปรับท่าทางการแสดงออกถึงความ เป็นเพศเดียวกัน และด้วยเทคนิคที่ได้จากภายนอกระบบแต่มีความเกี่ยวพันกันในงานเช่น โรงพยาบาล เครือข่ายผู้หญิง จนสร้างความคุ้นเคย สร้างความเป็นกันเอง การสื่อสารให้เข้าใจความ เป็นเพศเดียวกันทั้งคำพูดและลักษณะทางกายภาพ ทั้งด้วยความอ่อนโยน ให้คำปรึกษาทั้งในขณะ สอบสวนและหลังจากการสอบสวน การให้การดูแลเยียวยาเบื้องต้น เห็นได้ว่าเป็นการใช้การสื่อสาร สร้างนวัตกรรมทางสังคมจากการสอบสวนเดิมๆจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนชายที่ใช้ คำพูดอย่างเดียว ทำให้ได้รับความจริงในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อแก้ปัญหาของสังคม ส่วนล่างได้อย่างจริงจัง

นอกจากนี้ ทฤษฎี SMCR ยังสอดคล้องกับการมีประสิทธิผลในการสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิง จากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) จัดได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอันนำไปสู่การส่งฟ้องและดำเนินคดีกับผู้ต้องหา จากข้อมูลการสัมภาษณ์พนักงานอัยการแสดงให้เห็นว่าการที่จะมีทักษะในการสื่อสารที่ดีจะต้องอาศัยประสบการณ์และความละเอียดรอบคอบของพนักงานสอบสวน

“พนักงานสอบสวนชายจะมีประสบการณ์ในการสอบสวนมากกว่า มีความตั้งใจแต่ไม่มีความละเอียด พนักงานสอบสวนหญิงมีประสบการณ์น้อยกว่าแต่มีความละเอียดมากกว่า”

นอกจากนี้ ทักษะการสื่อสารสามารถปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่นเพื่อความเหมาะสมของผู้เสียหายและลดความตึงเครียดระหว่างการสอบสวนได้ เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ เป็นต้น

“บางกรณีอาจต้องคุยกับญาติ หรือผู้ที่ผู้เสียหายไว้วางใจ เพื่อให้ช่วยพูดคุยกับผู้เสียหายในเบื้องต้นก่อน แล้วจึงพูดคุยกับผู้เสียหายโดยตรง การโทรศัพท์ติดต่อสอบถามสภาพจิตใจและสถานการณ์รอบตัวของผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง”
(พนักงานสอบสวนหญิง)

“เทคนิคในการสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิงที่ทำให้เด็กไว้วางใจ โดยการใช้คำพูดในการตั้งคำถามที่เป็นกันเอง แต่งชุดลำลอง ไม่ใช่คำถามที่เป็นทางการมาก”
(นักจิตวิทยา)

2) ทักษะทัศนคติ (Attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคติย่อมเกี่ยวโยงไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย ข้อมูลการสัมภาษณ์จากพนักงานอัยการได้แสดงทัศนคติในประเด็นนี้ที่แตกต่างกัน ดังนี้

“พนักงานสอบสวนชายและพนักงานสอบสวนหญิงแตกต่างกันในด้านทัศนคติ เพราะเพศหญิงจะมีความเข้าใจในเพศเดียวกัน”

“ทัศนคติของพนักงานสอบสวนชายและพนักงานสอบสวนหญิงไม่แตกต่างกัน เพราะมุ่งเป้าหมายเดียวกันคือให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด”

“ไม่แตกต่างกันเพราะต้องได้ซึ่งข้อเท็จจริงและการสอบพยานเหมือนกัน”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าในการสอบสวนคดีที่เกี่ยวกับทางเพศไม่ว่าจะเป็น พนักงานสอบสวนหญิงหรือพนักงานสอบสวนชาย มีทัศนคติในการปฏิบัติหน้าที่ที่เหมือนกัน นั่นคือ การได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การสอบพยานและเยียวยาผู้เสียหาย และในความเป็นเพศหญิงของพนักงานสอบสวนหญิงจะเข้าใจในเพศเดียวกันมากกว่า

3) ระดับความรู้ (Knowledge Levels) การทำหน้าที่ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง นอกเหนือจากความรู้ที่กฎหมายกำหนดแล้วยังได้ใช้หลักการและความรู้ในด้านอื่นๆ มาบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสอบสวนผู้เสียหายผู้หญิง อันได้แก่ หลักจิตวิทยา และนิติวิทยาศาสตร์

“มีการนำหลักนิติศาสตร์มาช่วยในการตรวจหาร่องรอยการถูกข่มขืนกระทำชำเรา เช่น การนึกขาดของพรหมจารี น้ำและตัวอสุจิ การตรวจดีเอ็นเอ ยีนยันตัวบุคคล”

“การใช้จิตวิทยา และศาสตร์ของสังคมสงเคราะห์”

ทั้งนี้ ยังได้ขอเสนอแนะจากนักจิตวิทยา พนักงานสอบสวนชายและพนักงานอัยการเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงเกี่ยวกับคดีทางเพศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

“พนักงานสอบสวนหญิงควรได้รับการอบรมความรู้เพิ่มเติมในด้านวิชาชีพ และด้านข้อกฎหมายว่าตั้งข้อกล่าวหาครบหรือไม่ หากไม่ครบถ้วนก็จะใช้วิธีการสอบเพิ่ม” (นักจิตวิทยา)

“พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ควรเป็นพนักงานสอบสวนที่ผ่านการฝึกเฉพาะด้านในด้านกฎหมายเกี่ยวกับเพศ” (พนักงานสอบสวนชาย)

“พนักงานสอบสวนหญิงควรได้รับการฝึกอบรมด้านการสอบปากคำ การเก็บพยาน วัตถุประสงค์ทางชีววิทยาศาสตร์” (พนักงานสอบสวนชาย)

“ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านเพศศึกษา หลักสูตรสตรี กฎหมาย และการเยียวยา” (พนักงานอัยการ)

“ควรรอบรมในด้านการสอบสวน คุณธรรม จริยธรรม สอนงานให้เป็นระบบ มีระเบียบควบคุม ฝึกความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและประเมินติดตามผลด้วย” (พนักงานอัยการ)

4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture Systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรม ในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ และนักจิตวิทยา ระบุว่า

“ความเป็นหญิงด้วยกันเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีมาก”

“ความสำเร็จในการสอบสวนถ้าเป็นผู้หญิงจะสอบสวนได้ความจริงกว่า”

“ความเป็นหญิงจะทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือและไม่ขัดขืนที่จะเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ให้ฟัง”

จากข้อมูลสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีทักษะเพราะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน การมีทัศนคติในทางเดียวกันเห็นอกเห็นใจกัน ไม่เป็นการซ้ำเติมในสิ่งที่ถูกกระทำ ใช้ระดับความรู้ในภาษาสื่อสารแบบผู้หญิงถึงผู้หญิงจะคุยกันได้ยาวนานและไม่เงินอายในเรื่องที่เป็นความละเอียด และความเป็นหญิงจะเข้าใจการใช้ชีวิตในสังคมและมีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน ย่อมทำให้ความจริงถูก

นำมาเรียงร้อยเป็นภาษาเข้าใจง่ายขึ้น รู้ขั้นตอนหรือจังหวะที่เป็นผลกระทบในจิตใจ การสื่อสารก็จะไม่ไปซ้ำเติมให้เหมือนกับการถูกระทำซ้ำอีก ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาการสื่อสารของวิธีการสอบสวนในแนวของพนักงานสอบสวนหญิง ที่แตกต่างไปจากเดิม

5.2 ความเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตามต่างมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคมนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยที่ตอบสนองกลุ่มคนที่จะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ อย่างไรก็ตามการมีพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยเพื่อปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีทางเพศโดยตรง แสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement) ซึ่งสะท้อนการนิยามสถานภาพสตรีในความหมายใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของสังคม

5.2.1 ความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีในระบบยุติธรรมในต่างประเทศ

5.2.1.1 ประเทศอินเดีย

“พวกเราอยากได้ความรู้สึกปลอดภัย เป็นคำขอที่มากไปหรือ ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือ การปฏิเสธความยุติธรรมผู้ร้ายข่มขืน ต้องถูกแขวนคอปกป้องผู้หญิง ปกป้องอินเดีย พวกเราอยู่ในประเทศที่อยู่ในครรภ์ไม่ปลอดภัย นอกครรภ์ก็เช่นกัน เลิกบอกให้ผู้หญิงอย่าออกนอกบ้าน บอกลูกชายของคุณให้ทำตัวดีๆ เลิกโทษชุดที่สวมใส่ โทษจิตใจอันสทปรก อย่าบอกให้เราแต่งตัวอย่างไร บอกพวกเขาอย่าข่มขืน สอนลูกชายและผู้ชายให้เคารพเด็กหญิงและผู้หญิง 93,000 คดีข่มขืนที่ค้างอยู่ต้องโอนย้ายไปช่องทางด่วน เอมิได้สูญสลาย หากแต่ไปยังดินแดนที่ไร้การข่มขืน” (อุไรวรรณ นอร์มา, 2556: 14)

เหล่านี้เป็นข้อความบนแผ่นป้ายประท้วง ที่พบเห็นระหว่างที่ชาวอินเดียทุกเพศและวัย ออกมาชุมนุมเป็นระยะในกรุงนิวเดลี นับจากนักศึกษาสาววัย 23 ปี ที่มีอนาคตสดใสรออยู่ข้างหน้า ทั้งการงานและความรัก ต้องมาจบชีวิตอย่างน่าสะเทือนใจ ด้วยน้ำมือผู้ชาย 6 คน รวมหัวกันเป็นแก๊งข่มขืน ลวงเธอและเพื่อนชายขึ้นไปบนรถที่คิดว่าเป็นรถโดยสารแต่ที่แท้เป็นนรก ชายเหล่านั้นรุมข่มขืนและทำร้ายเธออย่างทารุณ ก่อนโยนเธอออกมาจากรถที่กำลังวิ่งพร้อมกับเพื่อนชายในสภาพ

เปลือยเปล่าเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2555 ที่เวลานี้ถูกเรียกขานเป็น 16 ธันวาคมมิฬ หญิงสาว เสียชีวิตหลังจากนั้น 12 วัน และหลังจากถูกข่มขืนนานนับชั่วโมงบนรถบัสที่แล่นไปเรื่อยๆ บนถนน สายหลักของนครหลวงนิวเดลี อาการบาดเจ็บที่อวัยวะภายในจากท่อนเหล็กที่คนร้ายใช้ทำร้ายรุนแรงถึงขั้นที่แพทย์ต้องตัดลำไส้บางส่วนเพื่อขีชีวิต และแม้รัฐบาลอินเดียที่ใช้เวลาหลายวัน กว่า จะตั้งหลักรับรู้ถึงอารมณ์ผู้คน ตัดสินใจส่งเธอไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลที่ดีที่สุดในสิงคโปร์ แต่ ก็เกินจะเยียวยา แคล่ไสยตาอ่านทุกข้อความบนป้ายประท้วงที่ยกมา สะท้อนได้เป็นอย่างดีถึงความ เหลือรอด ความเจ็บปวดและ โกรธแค้น กับปัญหาความไม่ปลอดภัย อกติ และความไม่ยุติธรรม ที่ เด็กหญิงและผู้หญิงในสังคมอินเดียต้องเผชิญมาเนิ่นนาน

แม้พอทราบกิตติศัพท์การปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างขมขื่นจากข่าวคราวที่มีเป็นระยะจาก แคนเนรต ไม่ว่าจะเป็นการทำแท้งทารกในครรภ์หากรู้ว่าเป็นผู้หญิง และการสังหารเพื่อรักษาเกียรติ ที่เรียกว่า ออเนอร์ คิลลิ่ง แต่เคราะห์กรรมของเหยื่อแก๊งข่มขืนครั้งนี้ เป็นไฟฉายส่องตรงไปยังด้านดำ มีดของสังคมอินเดียให้สว่างกว่าครั้งใดๆ นอกจากนี้ ขณะที่ข่าวรุมโทรมเหยื่อยังช็อกคนไม่หาย ยังมี ข่าวสาววัย 17 ปี กินยาฆ่าตัวตาย หลังถูกตำรวจแะกึ่งบังคับให้แต่งงานกับผู้ร้ายข่มขืนแทนที่จะ ดำเนินคดี ผู้หญิงคนหนึ่งการตามด้วยการกระโดดลงจากรถไฟที่กำลังวิ่ง และแก๊งคนร้ายรุม โทรมหญิงสาวอีกคนที่รัฐเบงกอลตะวันตกก่อนใช้ก้อนทุบจนตาย

เพียงไม่กี่สัปดาห์ก่อนหน้านี้ อินเดียเป็นเป้าความสนใจในแง่การเปลี่ยนโฉมเศรษฐกิจ ครั้งใหญ่ หลังจากรัฐบาลผลักดันแผนปฏิรูปสำเร็จ โดยเฉพาะเปิดตลาดค้าปลีก และวอลมาร์ทกำลัง จะบุกตลาดประชากรพันล้านคน ที่มีอัตราการเติบโตเกือบ 10% ในรอบสิบปีที่ผ่านมา พร้อมๆ กับ การขยายตัวของเขตเมือง และรูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนเป็นตะวันตกมากขึ้น

อินเดีย ยังมีประธานาธิบดีคนก่อนเป็นสตรี ประธานพรรครัฐบาลปัจจุบันก็เป็นผู้หญิง เช่นเดียวกับประธานสภาผู้แทนราษฎร มุขมนตรี หรือผู้ว่าการรัฐเป็นผู้หญิงสามคน มีนักกีฬาหญิง สร้างชื่อเสียง นักธุรกิจหญิงโดดเด่น ผู้หญิงในเมืองมีอิสระเสรีในการทำงาน ขับรถเดินทางไปไหนมา ไหน แต่พัฒนาการเหล่านี้ ช่างสวนทางกับผลสำรวจประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจใหญ่สุด 20 ประเทศ ของโลกโดยทริสต์ลอร์ สำนักข่าวด้านกฎหมายของรอมบี้สันรอยเตอร์ ที่พบว่า อินเดียอยู่ในอันดับ ท้ายสุดของการเกิดเป็นผู้หญิง อันดับตกต่ำยิ่งกว่าซาอุดีอาระเบีย ประเทศที่ผู้หญิงเพิ่งได้รับสิทธิ หย่อนบัตรเลือกตั้งเมื่อปีที่แล้ว และยังไม่ได้รับอนุญาตให้ขับรถเอง

เหตุผล คือ สตรีอินเดียจำนวนมากยังคงผ่านมา (ขณะคิดคาดการณ์เพิ่มขึ้น 250% ในช่วง 60 ปี) และมีเพียงหนึ่งในสี่เท่านั้นที่คิดลงเอยด้วยการตัดสินใจผิดพลาด เป็นเหตุความรุนแรงในครอบครัว ถูกฆาตกรรมเพราะสินสอดไม่พอจ่าย ถูกจับแต่งงานตั้งแต่เด็ก และอื่นๆ คดีอาชญากรรมต่อผู้หญิงในปี พ.ศ.2554 ที่เพิ่งผ่านพ้นมา เฉพาะที่มีการแจ้งความ มีจำนวน 24,206 คดี เพิ่มขึ้นเกือบ 900% ในช่วง 40 ปีที่เมืองหลวงที่ควรปลอดภัยที่สุด เป็นแหล่งเกิดคดีข่มขืนร้อยละ 17 ทั่วประเทศ ไม่ใช่แต่ข่มขืนเท่านั้น สถิติสำนักงานตำรวจนับจากปีที่แล้ว พบว่าการลักพาตัวผู้หญิงเพิ่มขึ้น 19.4% ถูกฆ่าเพราะโดยเรื่องการจ่ายค่าสินสอดเป็นปมขัดแย้งเพิ่มขึ้น 2.7% ทารุณกรรม 5.4% ลวนลาม 5.8% และค้ำมนุษย์ฟุ้งพรวด 122% จากปีก่อนหน้า

ผลสำรวจหัวข้อความเท่าเทียมทางเพศโดยศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อการวิจัยสตรี มีสำนักงานในกรุงวอชิงตัน พบว่าผู้ชายอินเดีย 1 ใน 4 เคยก่อเหตุรุนแรงทางเพศช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต และ 1 ใน 5 เคยบังคับขืนใจภรรยา กว่าร้อยละ 65 ของผู้ชายอินเดียที่ถูกสำรวจเชื่อว่า บางครั้งผู้หญิงก็สมควรถูกตี และผู้หญิงควรอดทนต่อความรุนแรงเพื่อรักษาชีวิตสมรส กระนั้นก็ตาม อัตราการข่มขืนสูงไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ผลักดันให้ผู้คนลุกฮือประท้วง แต่เบื้องลึกแล้ว คือ การประท้วงวัฒนธรรมกล่าวโทษและตราหน้าเหยื่อที่พัวพันกับอาชญากรรมทางเพศทุกรูปแบบ

กวิตา กฤษนัน เลขานุการสมาคมสตรีก้าวหน้าอินเดีย กล่าวว่า เมื่อไม่นานมานี้เจ้าหน้าที่รัฐบาลและตำรวจยังยืนยันกรานพูดว่า ไม่สามารถดำเนินคดีผู้ร้ายข่มขืนส่วนใหญ่ได้ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนที่ฝ่ายหญิงรู้จัก และบางคนถึงกับแสดงความเห็นเปิดเผยแปลความได้ว่า เป็นเหยื่อเองที่รันทาที่ ด้วยการใช้เสรีภาพมากเกินไป

ท่ามกลางกระแสเคียดแค้นและการประท้วงเมื่อสองสัปดาห์ที่แล้ว ผู้บัญชาการตำรวจอินเดีย ยังออกมาแนะนำให้ผู้หญิงพกพริกป่นป้องกันตนเอง และกล่าวว่า ผู้หญิงไม่ควรออกไปข้างนอกโดยไม่มีผู้ชายคุ้มกันไปด้วย พูดอย่างไรก็ตาม สันแปลได้ความเดียวกันคือไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ล้วนเป็นความผิดของพวกเธอ อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้อาจไม่ใช่จำกัดแค่อินเดีย อิตาลีก็มีการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องเสื้อผ้า และพฤติกรรมของผู้หญิงที่ถูกตำหนิว่าเป็นการเชื่อเชิญการข่มขืน แม้กระทั่งในสวีเดน นักเคลื่อนไหวก็ร้องเรียนบ่อยๆ ว่า การข่มขืนที่ฝ่ายหญิงรู้จักคนร้าย มักจบลงโดยการยกฟ้อง เพราะเหยื่อไม่เคยถูกมองว่า เป็นผู้หญิงที่ดี แต่กวิตา ชี้ว่า อัตราการตัดสินใจคดีข่มขืนในอินเดีย ลดลงจากร้อยละ 46 ในปี พ.ศ. 2514 เหลือแค่ร้อยละ 26 ในปัจจุบัน และในความเป็นจริงแล้ว การข่มขืนส่วนใหญ่ที่กระทำโดยชายที่เหยื่อรู้จัก ควรทำให้การจับกุมดำเนินคดียิ่งง่ายขึ้นไม่ใช่

หรือ ตรงกันข้าม สตรีที่ไปแจ้งความกลับถูกตำรวจกดดันไม่ให้เอาความ เธอกล่าวด้วยว่า หญิงอินเดียได้ยื่นคำ่ว่า ปลอดภัยมาตลอดชีวิต คำนี้หมายความว่า ทำตัวให้เหมาะสม กลับเข้าบ้าน แต่งตัวดีๆ อย่าได้ใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพ กฎหมายและสถาบันภายใต้การครอบงำของเพศชาย บอกเราให้ทำนั่นทำนี่โดยใช้คำว่าปลอดภัยเป็นข้ออ้าง

การออกมาประท้วงเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิวัติความปลอดภัยของผู้หญิงในครั้งนี้ ยังสะท้อนการปะทะกันระหว่างหนุ่มสาวชนชั้นกลางอินเดียผู้เป็นอนาคตของชาติ กับรัฐบาลของนักการเมืองชรา ที่ดูเหมือนจะมีช่องว่างมากพอสมควรจนต่อกันไม่ติด

เกือบหนึ่งสัปดาห์หลังการประท้วง นายกรัฐมนตรีมัน โมฮัน ซิงห์ วัย 80 ปี จึงได้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ เรียกร้องให้อยู่ในความสงบพร้อมรับปากจะทำให้อินเดียปลอดภัยมากขึ้นสำหรับผู้หญิง ขณะที่สตรีทรงอิทธิพลสุดของประเทศเวลานี้อย่างนางซอนญา คานธี ประธานพรรคคองเกรส ออกมาพบปะกับกลุ่มนักศึกษาเมื่อการชุมนุมใหญ่เป็นข่าวทางทีวีแล้ว ซ็อกขึ้นไปอีกเมื่อผู้บัญชาตำรวจนิวเดลีออกมาแถลงข่าวว่า ผู้ชายในนิวเดลีก็อาจจะปลอดภัยไปกว่าผู้หญิง เพราะถูกล้วงกระเป๋าเป็นประจำ ทำให้เกิดคำถามว่า การข่มขืนถูกนำมาเปรียบกับล้วงกระเป๋าได้อย่างไรกัน ขณะที่รัฐมนตรีมหาดไทย แสดงความเห็นผ่านทางทีวีช่องหนึ่งว่า จะให้รัฐมนตรีลงไปพบผู้ประท้วงทุกกลุ่มเหมือนกับกลุ่มนิยมนิสัทธิเหมา หรือคนงานพรรคการเมือง คงทำไม่ได้ เกิดคำถามอีกว่าระดับรัฐมนตรีเปรียบนักศึกษาที่ โกรธแค้นปัญหาข่มขืนและคนผิวดอยยวล กับกลุ่มกบฏเอียงซ้ายได้อย่างไรกัน

ชาวอินเดียหลายกลุ่มตระหนักว่า นี่เป็นทัศนคติความอหังการของชนชั้นผู้ปกครอง “พวกเขาเป็นผู้ปกครอง ไม่ใช่ผู้แทนของพวกเรา” หนึ่งในป้ายประท้วง ถากถางศักดิ์นา ประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน บางฝ่ายมองว่าผู้ปกครองและประชาชนห่างไกลกันออกไปทุกที นักการเมืองและข้าราชการดูเหมือนขาดทักษะสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ ที่ปัจจุบันมีพลังและมีความหวังจากผู้ปกครองมากขึ้น คนหนุ่มสาวที่ไม่พอใจบรรดานักการเมืองแก่คร่ำครึและนั่งดูตาย ไม่พยายามเข้าใจอารมณ์ของพวกเขา

นายมธุเรส กุมาร จากพันธมิตรการเคลื่อนไหวของประชาชนแห่งชาติ ระบุว่า ผู้ประท้วงเป็นตัวแทนรูปแบบใหม่ของการเคลื่อนไหว อันนา ฮาซาระ เมื่อปีที่แล้ว แต่ถึงปัจจุบันนักการเมืองยังคงไม่สนใจหรือเต็มใจ ที่พร้อมจะล้มเหลวในการตอบสนองความต้องการของประชาชนหนุ่มสาวต่อไป

สัญญาณการเปลี่ยนแปลงเริ่มจากนักการเมืองอินเดียขอม ในฐานะซึ่งเป็นคนเมืองเติบโตในอินเดียยุคใหม่ที่พึงพอใจกับความเจริญทางวัตถุ อึดอัดกับชนบด้าหลัง อินเดียเริ่มเห็นเค้ากลางของปรากฏการณ์นี้ตั้งแต่มีคนออกมาชุมนุมหลายล้านคนเพื่อต่อต้านการทุจริต นำโดยนักอดอาหารต้านทุจริต การประชุมสภาสภามัชยวิสามัญเพื่อผ่านกฎหมายเพิ่มโทษความผิดข่มขืน ที่อาจรวมถึงการนิยาลดความต้องการทางเพศ หรือเรียกง่ายๆ ว่า จับตอน มีการเสนอจัดตั้งศาลเร่งรัดพิจารณาคดีข่มขืนภายใน 90 วัน เช่นเดียวกับคดีแก๊งข่มขืนหญิงสาววัย 23 ที่กำลังดำเนินอยู่ ด้านรัฐบาลก็มีแนวคิดจัดทำฐานข้อมูลประจําานชื่อผู้ต้องโทษข่มขืนอีกด้วย

นายกรัฐมนตรีมัน โมฮัน ซิงห์ ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสองชุดเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มาที่ไปจนนำไปสู่โศกนาฏกรรม ส่วนอีกชุดให้ศึกษาแก้ไขกฎหมาย ส่วนรัฐบาลนิวเดลีก็เปิดสายด่วนเบอร์ 181 ไว้คอยช่วยเหลือผู้หญิง ตำรวจนิวเดลีจัดให้มีเจ้าหน้าที่หนึ่งคนวางแผนจัดประชุมกับกลุ่มผู้หญิงทุกเดือนเพื่อแก้ปัญหาอาชญากรรมทางเพศร่วมกัน ตลอดจนกำหนดโควตาให้มีตำรวจหญิงจำนวนหนึ่งในสามของตำรวจทั้งหมด

สัญญาณการเปลี่ยนแปลงที่พบเห็นในการกลืนสาธาณะอย่างหนึ่งคือทุกวันนี้ คดีข่มขืนจะเป็นข่าวใหญ่บนหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์อินเดีย และหากนักการเมืองแสดงความเห็นไม่เข้าท่าเรื่อง การแก้อาชญากรรมทางเพศ ก็จะถูกวิจารณ์อย่างหนักหน่วง เช่น ส.ส.รัฐราชสถาน เมื่อเร็วๆ นี้ กลายเป็นตัวตลกของรายการข่าวทีวีทุกช่องในทันที หลังเสนอแนะว่า ทางหนึ่งที่จะยุติการข่มขืนได้ คือการเปลี่ยนรูปแบบนักเรียน ให้นักเรียนหญิงนุ่งกางเกงแทนสวมกระโปรง

โมฮัมเหม็ด บัวชีชี พ่อค้าขายผลไม้แผงลอยชาวตุนิเซีย ที่จุดไฟเผาตัวเองเพราะคับแค้นใจรัฐบาล จนกลายเป็นชนวนของอาหรับสปริง หรือการลุกฮือเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในโลกอาหรับเมื่อสองปีก่อน ถูกนำมาเปรียบเทียบกับโศกนาฏกรรมของหญิงสาวเหยื่อแก๊งข่มขืนบนรถบัสซึ่งไม่เคยมีการเปิดเผยชื่อ ว่าอาจเป็นจุดเปลี่ยนด้านสิทธิด้านเพศสภาพในอินเดียอย่างถาวร ผ่านการตื่นตัวของสังคม และการเพิ่มความเข้มงวดของกฎหมายตลอดจนกลไกขับเคลื่อนด้านความยุติธรรม แต่ทุกฝ่ายยอมรับว่า การเปลี่ยนทัศนคติของผู้คน คือการปฏิบัติที่ยากที่สุดและต้องใช้เวลาอีกนานทีเดียว

5.2.1.2 ประเทศสิงคโปร์

“เจ้าหน้าที่ตำรวจสิงคโปร์รายงานว่ามิดชิดข่มขืนเพิ่มขึ้นในปีนี้ โดยผู้เชี่ยวชาญบอกว่า อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนความคิดเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ อีกทั้งมีผู้ปกครองที่รับรู้เรื่องกฎหมายการข่มขืนผู้เยาว์มากขึ้น เป็นเหตุให้มีการแจ้งความร้องทุกข์มากขึ้นตามไปด้วย”

เจ้าหน้าที่ตำรวจสิงคโปร์เผยว่ามีคดีข่มขืน 91 คดีในครึ่งปีนี้ ซึ่งเพิ่มจากช่วงเดียวกันปีที่แล้ว 30 คดี โดยปีที่ผ่านมาสถิติการแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีข่มขืนทั้งหมดรวม 120 คดี ในคดีเหล่านี้มีหลายคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กผู้หญิงที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ในสิงคโปร์ การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ถึงแม้จะยินยอมหรือไม่ก็ตามถือว่าผิดกฎหมายทั้งสิ้น และการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ถือว่าเป็นการข่มขืนผู้เยาว์ โดยมีค่าปรับและจำคุก 20 ปี หรือการเซ็นตี รายงานระบุว่าโดยส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดมักจะเป็นเยาวชนและรู้จักกับเหยื่อเป็นอย่างดี ผู้อำนวยการอาวุโสของสมาคมเด็กสิงคโปร์ บอกว่า การเพิ่มขึ้นของคดีข่มขืนไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจ เพราะพฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนไปในหมู่เยาวชนในสิงคโปร์ โดยเขาบอกว่ามีเพศสัมพันธ์ที่เห็นด้วยและความยินยอมมากขึ้นในหมู่วัยรุ่น และเขาไม่เห็นว่าเป็นปัญหา แต่จะมีผู้ปกครองที่ทราบเรื่องมองว่ามันเป็นอาชญากรรมมากขึ้นจึงเลือกที่จะไปแจ้งตำรวจ (คดีข่มขืนในสิงคโปร์มีเพิ่มขึ้น, <http://www.nationtv.tv/main/program/SawasdeeAsian/378420465/>, 2556)

จากข่าวที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่า ในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีกฎหมายและระเบียบที่เคร่งครัด แต่ก็ยังมีจำนวนสถิติคดีข่มขืนมากขึ้น ที่ผู้หญิงถูกกระทำมากขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมของสิงคโปร์ ได้บังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ก็เพียงพอแล้ว กลับไม่ปรากฏการเรียกร้องสิทธิของสตรี ได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด

5.2.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

สำหรับประเทศญี่ปุ่น เมื่อมีการกระทำความผิดหรือข้อพิพาทเกิดขึ้น วัฒนธรรมญี่ปุ่นมักจะขอโทษและให้อภัย (Apology Forgiveness) วัฒนธรรมดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ทำให้สังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมแห่งการประนีประนอม ซึ่งทำให้สังคมสงบสุข ข้อเสียทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ได้รับการเยียวยา ทั้งๆ ที่ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหาย

(Crime Victims Benefit Payment Law) ทำให้ผู้เสียหายรู้สึกไม่พอใจหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553: 128)

เฮลีย์ (Haley, 1997) พบว่า การขอโทษและการให้อภัยเป็นกระบวนการระหว่างผู้กระทำ ความผิดกับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด โดยผู้เสียหายยังคงรู้สึกไม่พอใจในเรื่องของการได้รับค่าสินไหมทดแทน รวมทั้งการขอโทษอย่างจริงจังจากผู้กระทำ ความผิดขอโทษผ่านทางตัวแทนหรือทนายความ จนกระทั่งในปี ค.ศ.2000 สมาคมผู้เสียหาย คดีอาญาและครอบครัวแห่งชาติ (National Association of Crime Victims and Surviving Families) ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น ในประเทศญี่ปุ่นมีการ ควบคุมโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบกระบวนการยุติธรรมญี่ปุ่นได้เน้นให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมทำหน้าที่ยกกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

5.2.2 ความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีในระบบยุติธรรมไทย

ในระบบยุติธรรมของไทย ซึ่งประกอบด้วย ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ สภานายความ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ ต่างมีแนวความคิดในการพัฒนา กระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และมีความเป็นธรรมมากขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก ไม่ชักช้า และมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม อย่างเช่น ศาลยุติธรรม มีแนวความคิดในการพิจารณาคดี โดยจะหยิบคดีที่มีความเร่งด่วนหรือกระทบต่อคนส่วนมากมาพิจารณา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเป็นอันดับต้นๆ ขณะที่อัยการสูงสุดจะเปิดเผยขั้นตอนของคดีที่ส่งเรื่อง ไปยังแผนกต่างๆ ให้ประชาชนทราบว่า คดีของตนอยู่ในส่วนใดผ่านทางเว็บไซต์ ด้านสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ มีแนวความคิดให้พนักงานสอบสวนทุกพื้นที่รับแจ้งความทุกเรื่อง รวมทั้งให้พนักงาน สอบสวนร่วมลงพื้นที่กับสายสืบ เพื่อความเข้าใจรูปคดี และทำสำนวนคดีได้อย่างรอบคอบ รัดกุม ยิ่งขึ้น

5.2.3 การเคลื่อนไหวของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรม

จากการเปิดเผยข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนระหว่างหญิงชายในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะข้าราชการอัยการเปรียบเทียบระหว่างหญิงชายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 พบว่า เป็นชายร้อยละ 85 หญิง ร้อยละ 15 สำหรับระดับอธิบดีมีสัดส่วนเป็นหญิงน้อยมาก และพบว่า ไม่มีผู้ตรวจการและ

อัยการสูงสุดเป็นสตรีเลย ส่วนด้านผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม จากการเปิดเผยข้อมูลจำนวนผู้พิพากษาในประเทศในปี พ.ศ.2550 เป็นชาย 2,946 คน เป็นหญิง 859 คน นอกจากนั้น ด้านราชทัณฑ์ และทนายความ ก็มีสัดส่วนหญิงชายลักษณะเช่นเดียวกันกับศาล และข้อมูล ในปี พ.ศ. 2554 ก็พบว่าจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงทั่วประเทศ มีเพียง 140 คน

จากจำนวนบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นสตรีมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับชายซึ่งบุคลากรในส่วนของการสอบสวนสตรีเดิมไม่มีเลย และมีจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นๆ ทำให้มีการผลักดันจากกลุ่มสตรีต่างๆ ในสังคมเพื่อให้มีพนักงานสอบสวน โดยเริ่มในปี พ.ศ. 2537 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเชิญเรตารวจไปร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สตรีกับการพัฒนา” ซึ่งจัดขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติโดยกรมตำรวจหรือ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน) ได้มีข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะให้มีการจัดพนักงานสอบสวนที่เป็นหญิงในกรณีการสอบสวนหญิง เช่น คดีข่มขืนกระทำชำเรา เนื่องจากผู้หญิงมีความละเอียดอ่อน และเข้าใจถึงสภาพจิตใจของผู้เสียหายได้ดีกว่าชาย ซึ่งจะทำให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการรับแจ้งเหตุเกี่ยวกับคดีครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเท่ากับคดี อื่นๆ ด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 มีพนักงานสอบสวนหญิงประจำสถานีตำรวจนครบาล 3 แห่ง คือ สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ คลิ่งชัน และบางนา โดยแต่ละแห่งมีพนักงานสอบสวนหญิงแห่งละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งพนักงานสอบสวนหญิงทั้ง 15 คน เป็นรุ่นแรก ได้เริ่มปฏิบัติงานในหน้าที่พนักงานสอบสวน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 พนักงานสอบสวนหญิงได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย แต่สถิติจำนวนคดีข่มขืนกระทำชำเราหญิง ก็ยังเพิ่มสูงขึ้นทุกปี บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจึงได้ตระหนักถึงจำนวนปริมาณคดีกับจำนวนของบุคลากรในแต่ละส่วนที่ไม่สมดุลกันว่าจะทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และจะทำให้ประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 เนื่องจากการติดตามและประเมินของกรมตำรวจ จากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรก พบว่า พนักงานสอบสวนหญิงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จึงได้มีคำสั่งให้คัดเลือกพนักงานสอบสวนหญิงให้มีพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นที่สอง จำนวน 31 คน กำหนดหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นแรก ในปี พ.ศ. 2550 เพิ่มเติมกำลังพลในด้านการสอบสวน และให้สอดคล้องกับ

รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 ได้มีคำสั่งให้คัดเลือกพนักงานสอบสวนหญิง โดยให้มีพนักงานสอบสวนหญิงรุ่นที่ 3 จำนวน 120 คน เพิ่มบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและคุ้มครองในครอบครัว

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2552 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรมตำรวจได้ออกคำสั่งให้รับสมัครผู้หญิงเข้าศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน เพื่อเป็นพนักงานสอบสวนหญิง จำนวน 70 คน ในปัจจุบัน (พ.ศ.2557) ได้สำเร็จแล้วในรุ่นนักเรียนนายร้อย โดยไปประจำการและทำงานตามสถานีตำรวจต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

จากการที่กฎหมายได้ให้มีพนักงานสอบสวนหญิงขึ้น โดยกำหนดให้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีที่เกี่ยวกับเพศเป็นการเฉพาะ แสดงให้เห็นถึงเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (New Social Movement) ซึ่งสะท้อนการนิยามสถานภาพสตรีในความหมายใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของสังคม เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มสตรีให้มีความหมายมากขึ้น และยังมีมุมมองที่จะบรรลุเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสิทธิส่วนบุคคล ภายใต้บริบทการบริหารบ้านเมืองตามทัศนะและบรรทัดฐานแบบดั้งเดิมอยู่ตามหลักสากล ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนชาย พนักงานสอบสวนหญิง และนักจิตวิทยา ที่เห็นตรงกันว่า การมีพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อสอบสวนคดีที่เกี่ยวกับเพศ จะช่วยให้การสอบสวนได้ข้อมูลที่แท้จริง นำไปสู่การสอบสวนพยาน การเยียวยา การสร้างความร่วมมือกับองค์กรสตรีต่างๆ รวมถึงการจัดตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิงขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหญิงให้กลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคมต่อไป

“กฎหมายกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นหญิง ทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหายที่จะบอกความจริงหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น”

“กฎหมายและระเบียบปฏิบัติดังกล่าวเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความสำเร็จในการสอบสวนผู้เสียหายเป็นอย่างมาก”

“กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเป็นปัจจัยสูงสุดเนื่องจากหญิงกับหญิงน่าจะได้รับความไว้วางใจและอายุน้อยลง”

“อยากช่วยเหลือสังคมในด้านปัญหาเกี่ยวกับเพศและคดีของผู้หญิงเพราะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน”

อย่างไรก็ตามความเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีพนักงานสอบสวนหญิงปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ ยังมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนคดีเกี่ยวกับที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้นอาจต้องมีการทบทวนกฎหมายและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพนักงานสอบสวนหญิงในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ

“ควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงให้มากกว่าเดิม ให้ทุกสถานีมีพนักงานสอบสวนหญิงให้เหมาะสมกับปริมาณคดีของแต่ละท้องที่”

“ควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงสน.ละ 1 คน เพื่อรองรับระดับความรุนแรงทางเพศที่เพิ่มขึ้นด้วย”

โดยสรุปแล้วการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อการใช้สิทธิเรียกร้อง หรือเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั้น กลุ่มคนที่ขาดสิทธิดังกล่าวก็จะออกมาเรียกร้อง ซึ่งได้เกิดขึ้นทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย ตามสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงนั้น เมื่อการเคลื่อนไหวบรรลุจุดมุ่งหมาย สังคมได้กำหนดเป็นวัฒนธรรม รวมถึงการออกกฎหมายระเบียบและกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในสังคมต่อไป

บทที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาพัฒนาเป็นประเด็น ในการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

1. พนักงานสอบสวนหญิง จำนวน 10 คน ที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา หญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ได้แก่ เชียงใหม่ นครราชสีมา ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอบสวน เป็นตัวแทนของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีทั้งหมด ตั้งแต่ รุ่นแรก ในปี พ.ศ.2538 จนถึง ปี พ.ศ.2557 ทั้งนี้มีประสบการณ์การสอบสวนตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ตามอายุการทำงานสูงสุด ระดับอายุตั้งแต่ 24 ปี จนถึง 54 ปี

2. พนักงานสอบสวนชาย จำนวน 10 คน ที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา หญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ที่ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอบสวน เป็นตัวแทนของพนักงานสอบสวนชายที่มีทั้งหมด ทั้งนี้มีประสบการณ์การสอบสวนตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ตามอายุการทำงานสูงสุด ระดับอายุตั้งแต่ 24 ปี จนถึง 54 ปี

3. สำนักคดีข่มขืนกระทำชำเราที่ผู้เสียหายหญิงได้ให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนหญิง

4. พนักงานอัยการ จำนวน 7 คน ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

5. นักจิตวิทยา จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชาย

เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์น่าเชื่อถือและนำมาสนับสนุนการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมฟังการสอบสวนที่มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวน และพนักงานสอบสวนชายเป็นผู้สอบสวน เพื่อให้เห็นบทบาทการปฏิบัติหน้าที่จริง และเป็นการสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการออกแบบการวิจัย (Research Design) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากัน (Face to Face Interview) ใช้คำถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับ ความแตกต่าง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง พนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง

นวัตกรรมทางสังคม ด้านการสื่อสารและความเคลื่อนไหวทางสังคม ของพนักงานสอบสวนหญิง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก มาประมวลรวบรวมประเด็นจากคำถามและคำตอบ และนำประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยอ้างอิงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาสามารถตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

6.1.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิงนั้น มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกัน โดยความเกี่ยวพันเริ่มจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเรียกร้องความเสมอภาค ความเท่าเทียม การเข้าถึงความยุติธรรมให้แก่ผู้หญิง สาเหตุมาจากผู้หญิงถูกกระทำทางเพศ ในแนวคิดของสังคมชายเป็นใหญ่ เป็นการกระทำในเชิงอำนาจที่มีเหนือกว่าเพศหญิงที่ด้อยกว่าทำให้เกิดปัญหาตามมา ส่งผลให้ผู้หญิงได้รวมตัวกันเรียกร้อง เพื่อให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำได้รับการเยียวยา และเพื่อให้สอดคล้องกับการที่ผู้หญิงเป็นผู้เสียหาย รัฐจึงมีมาตรการโดยให้กระบวนการยุติธรรมเข้ามาดูแล ทำให้ผู้หญิงเข้ามาอยู่ในต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีผู้ชายทำหน้าที่ดังกล่าวอยู่แล้ว ทั้งนี้ในกระบวนการยุติธรรม การสอบสวนเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบคำสั่งให้มีพนักงานสอบสวนหญิง ทำหน้าที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ และต่อมาได้ออกกฎหมายรองรับโดยแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายเป็นผู้หญิง ซึ่งทั้งการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรี ระเบียบ และกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงทำให้พนักงานสอบสวนหญิงได้เกี่ยวพันกับผู้เสียหายหญิง เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง โดยกฎหมาย เพื่อเข้ามาดูแลคุ้มครองและสร้างความเสมอภาค ตลอดจนการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิง การที่มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นการกำหนดอำนาจของสังคมให้เป็นตัวขับเคลื่อนอำนาจ โดยพนักงานสอบสวนหญิงได้เริ่มเข้ามามีบทบาทเป็นผู้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ทั้งนี้พนักงานสอบสวนหญิงได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่เขตการสอบสวนเฉพาะในกรุงเทพมหานคร และนอกเขตกรุงเทพมหานคร บางจังหวัดเท่านั้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ด้านแนวคิดเกี่ยวกับเพศและผู้เสียหายหญิง พนักงานสอบสวนหญิงมีความคิดเห็นว่า ในด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ผู้หญิงได้รับการยอมรับมากขึ้น แต่ยังเสียเปรียบด้านกายภาพที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ และพบว่า ส่วนใหญ่ของพนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ และนักจิตวิทยา ต่างเห็นด้วยที่สังคมและกฎหมายได้สร้างความเกี่ยวพันระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง และที่ได้กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง เพราะส่งผลให้การทำหน้าที่ในการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา พนักงานสอบสวนหญิงมีความเข้าใจต่อเพศหญิง เพราะเป็นผู้หญิงด้วยกันการปฏิบัติต่อผู้เสียหายจะเป็นไปด้วยความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกและความเข้าใจในขณะการสอบสวน การใช้การสื่อสารทั้งทางวาจาและทางกายภาพของความเป็นหญิงกับผู้เสียหายหญิง จึงได้รับความไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่เป็นเรื่องที่น่าอับอาย โดยไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าการสอบสวนเป็นการข่มขู่หรือการกระทำชำเราต่อผู้เสียหายหญิง ทั้งนี้ นับเป็นผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงแต่ให้ผลในทางคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

จากผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง พบว่า จำนวนของพนักงานสอบสวนหญิงไม่สอดคล้องคล่องกับจำนวนผู้เสียหายหญิงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ พนักงานสอบสวนหญิงมีบางพื้นที่เท่านั้น โดยพนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา ต่างยืนยันว่า จำนวนของพนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนไม่เพียงพอในทุกพื้นที่ แม้จะมีกฎหมายกำหนดและบังคับใช้ให้มีพนักงานสอบสวนหญิงทั่วประเทศแล้วก็ตาม โดยข้อมูลที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน มีพนักงานสอบสวนหญิงประมาณ 200 คน และจากข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีสถานีตำรวจทั่วประเทศ 1,445 สถานี และพบว่า แนวโน้มในการเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังคงให้เพิ่มพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งในปัจจุบันมาจากผู้ที่สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

จากจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงที่มีอยู่ พบว่า แม้จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงจะมีไม่เพียงพอ แต่การสอบสวนก็ต้องปฏิบัติตามกระบวนการของกฎหมายที่บัญญัติไว้ ในการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งพนักงานอัยการ นักจิตวิทยา ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า พนักงานสอบสวนหญิง ได้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยมีลักษณะการสอบสวนที่มีความละเอียดรอบคอบ มีวิธีการสื่อสารที่เป็นรูปแบบลักษณะเฉพาะของเพศหญิง ผู้เสียหายมีความไว้วางใจที่เป็นเพศหญิงด้วยกัน ทำให้สอดคล้องกับกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงเกี่ยวกับ

การกระทำความผิด พนักงานอัยการ ยืนยันว่า “พนักงานอัยการเป็นตัวชี้วัดการทำงานของพนักงานสอบสวนหญิง” หรือพนักงานสอบสวนหญิงได้ทำการสอบสวนตามกฎหมายและได้ข้อมูลความจริงที่เชื่อถือได้ หรือมีประสิทธิผลสอดคล้องกับที่กฎหมายกำหนด โดยนำความจริงจากผู้เสียหายหญิงซึ่งเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การชี้ตัวและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ สามารถบันทึกสรุปสำนวนส่งให้พนักงานอัยการได้ โดยพนักงานอัยการไม่ต้องสั่งให้หาพยานหลักฐานเพิ่มเติมด้วยการสอบสวนเพิ่มเติม หรือต้องสอบสวนใหม่ ทำให้พนักงานอัยการสามารถนำเสนอคำฟ้องต่อศาลได้ทันภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือทำให้การดำเนินคดีคดีรวดเร็ว ผู้เสียหายเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็วและได้รับการเยียวยาจากระบบยุติธรรมเร็วขึ้น

ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง จึงมีความหมายเป็นนัยสำคัญว่า พนักงานสอบสวนหญิงมีความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายหญิง ตามที่สังคมและกฎหมายกำหนด และในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหญิงมีความเข้าใจในความเป็นเพศเดียวกัน มีความรู้ความสามารถในกฎหมาย ทำให้เกิดประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

6.1.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิงมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกัน ทั้งนี้ตามโครงสร้างของระบบยุติธรรม ตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการสอบสวนในระบบยุติธรรมไทยได้กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนซึ่งมีเฉพาะเพศชายเท่านั้น เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนชาย จึงมีความเกี่ยวข้องโดยตรง จนกระทั่งในปี พ.ศ.2537 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบคำสั่งกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง แต่ความเกี่ยวข้องทางระเบียบคำสั่งไม่ได้ทำให้อำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนชายหมดไปเสียทีเดียว กฎหมายยังระบุไว้กรณีของผู้เสียหายหญิงซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง หรือผู้เสียหายหญิงยินยอมตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนชายสอบสวนได้ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับผู้เสียหายหญิงในทางกฎหมายจึงยังคงอยู่ต่อไปตามโครงสร้างของสังคม

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับเพศของพนักงานสอบสวนชาย ยอมรับว่าปัจจุบันเพศหญิงมีความรู้ความสามารถ ทางการศึกษา ทางสังคม และเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับและสามารถเท่าเทียมเพศชายได้ แต่บางส่วนก็เห็นว่า เพศชายยังควรเป็นผู้ทำหน้าที่อยู่ในสังคมไม่เปลี่ยนแปลง

สำหรับความเกี่ยวพันระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา พบว่า พนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ เพราะความเป็นหญิง ทำให้เข้าใจผู้เสียหายที่เป็นหญิงได้ดีกว่า และพนักงานสอบสวนชายที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศยังคงใช้การสอบสวนแบบเดิมซึ่งไม่มีความแตกต่างกับคดีทั่วไป นอกจากนี้พนักงานสอบสวนชายบางส่วนยังมีแนวคิดว่าการข่มขืนกระทำชำเราเป็นเรื่องของธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่อดีตเปลี่ยนแต่วิธีการเท่านั้น

สำหรับจำนวนพนักงานสอบสวนชาย ตามข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวนพนักงานสอบสวนชายมีมากกว่าพนักงานสอบสวนหญิงหลายเท่า ตามโครงสร้างเดิมขององค์กร ซึ่งมีพนักงานสอบสวนชายประจำการที่สถานีตำรวจได้ทั่วประเทศ

ในความเกี่ยวพันระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา พบว่า ผู้เสียหายหญิงจะให้ความร่วมมือตามรูปแบบการสอบสวนที่มีมาแบบเดิม โดยการได้รับข้อมูลจากผู้เสียหายหญิง จะขึ้นอยู่กับความสามารถของพนักงานสอบสวนบางคน และบางครั้งก็ต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูล ทั้งนี้พนักงานสอบสวนชายมักมีมุมมองว่า ผู้เสียหายมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการกระทำ ความผิด เนื่องจากการแต่งกายไม่เหมาะสม และการกระทำทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติเหมือนกับคดีทั่วไป

ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศของพนักงานสอบสวนชายจะมีปริมาณคดีน้อยกว่าคดีทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะสอบสวนคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ประทุษร้ายทรัพย์ ประทุษร้ายต่อชีวิต ในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา การสอบสวนคดีจึงใช้วิธีการสอบสวนแบบคดีทั่วไป เพราะมีเวลาจำกัด

ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิงจึงมีความหมายเป็นนัยสำคัญว่า มีความเกี่ยวพันตามที่สังคมและกฎหมายกำหนด และในการสอบสวน

คดีเกี่ยวกับเพศกับคดีทั่วไปไม่มีความแตกต่าง มุมมองในความเป็นเพศส่วนใหญ่ยอมรับความสามารถของเพศหญิง แต่บางส่วนยังมีแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ ยอมรับการมีพนักงานสอบสวนหญิงตามที่สังคมเรียกร้องและตามที่กฎหมายกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

6.1.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง มีความสัมพันธ์ ทั้งในทางสังคมและโดยกฎหมาย ซึ่งสังคมให้อำนาจระบบยุติธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนอำนาจในการดูแลและเยียวยาสังคม ระบบยุติธรรมซึ่งมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นตัวดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ในการดูแลและอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมรวมถึงผู้เสียหายหญิง

ความเกี่ยวพันระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง พบว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้มีกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในการได้รับการเยียวยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งด้านการจัดหาที่พัก ด้านการเงิน เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับมาอยู่ในสังคมได้

ในคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับการค่าเสียหาย พบว่า พนักงานสอบสวนได้แจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาในกรณีไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด และพบว่า พนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะแจ้งสิทธิประโยชน์เรื่องการเยียวยาให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราทราบ เพื่อให้ไปใช้สิทธิดังกล่าว โดยพนักงานสอบสวนชายมักจะไม่กล่าวถึงประเด็นนี้

6.1.4 นวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิง

นวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีและใช้ในการทำงานด้านการสอบสวนผู้เสียหายหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศนั้น ได้ศึกษาด้านการสื่อสารและความเคลื่อนไหวทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่เริ่มต้นของระบบยุติธรรมไทย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นโครงสร้างที่มีเฉพาะพนักงานสอบสวนชายเท่านั้น แต่จากการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่ม

สตรี เช่นกลุ่มเพื่อนหญิง กลุ่มบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ ซึ่งมีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องสตรีกับการพัฒนา ได้มีข้อร้องและข้อเสนอแนะให้มีพนักงานสอบสวนหญิงครั้งแรกในปี พ.ศ.2537 ในกรณีสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่นคดีข่มขืนกระทำชำเรา

พนักงานสอบสวนหญิงซึ่งเริ่มปฏิบัติหน้าที่ครั้งแรกโดยประจำการที่สถานีตำรวจนครบาล 3 แห่ง มีพนักงานสอบสวนหญิงทั้งหมด 15 คนเป็นพนักงานสอบสวนรุ่นแรก นับเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมที่ปรับเปลี่ยนโครงสร้างต้นทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้สังคมเล็งความเป็นเพศเข้ามาทำหน้าที่โดยให้มีพนักงานสอบสวนหญิง การที่สังคมได้เล็งความเป็นเพศเป็นตัวขับเคลื่อนอำนาจในสังคม พนักงานสอบสวนหญิงนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมทุกภาคส่วน เพื่อให้ตรงกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั่วโลก

จากการที่พนักงานสอบสวนหญิงเป็นนวัตกรรมทางสังคม และพนักงานสอบสวนหญิงได้ขับเคลื่อนอำนาจความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง เพื่อเยียวยาสังคมตามระเบียบคำสั่งและกฎหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งได้รับการตอบสนองจากการปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เพิ่มอัตรากำลังพนักงานสอบสวนหญิง ในปี พ.ศ.2542, 2550, 2552 จนถึงปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต ซึ่งเกิดจากการประเมินผลจากการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง จนเป็นที่ยอมรับในความเป็นเพศ และความรู้ความสามารถ

พนักงานสอบสวนหญิงที่เป็นนวัตกรรมทางสังคมทุกคนมีวุฒิการศึกษาจบปริญญาตรีด้านกฎหมาย และได้เพิ่มพูนความรู้ด้านการศึกษากฎหมายสูงขึ้น ทั้งในระดับเนติบัณฑิต ปริญญาโททางกฎหมาย ใบประกอบวิชาชีพการสอบสวน การอบรมด้านการสอบสวนเพิ่มเติม การอบรมด้านอื่นๆ ทำให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย นอกจากคุณสมบัติแล้ว พนักงานสอบสวนได้สร้างการสื่อสารทางด้านกายภาพหรือสื่อถึงความเป็นเพศปรากฏแก่ผู้พบเห็น โดยการสื่อสารด้วยวาจากับผู้เสียหายผู้หญิงได้ดี มีความสามารถในการสื่อสารด้วยวาจาและการนำเสนอสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสื่อสารไปยังผู้เสียหายหญิงให้เข้าใจความหมายและตอบสนองให้ข้อมูลความจริงที่ต้องการ ซึ่งผู้เสียหายหญิงรวมทั้งเด็กหญิงเข้าใจความหมายการสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิงทำให้ได้ความความจริงและรู้ตัวผู้กระทำผิดโดยเกิดจากพยานหลักฐานคือตัวผู้เสียหายหญิง ซึ่งความจริงที่ได้มาพนักงานสอบสวนหญิงจะนำไปเป็นข้อเท็จจริงในการทำสำนวนการสอบสวนเอาผิดแก่

ผู้กระทำความผิด และเสนอสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการส่งฟ้องต่อไป ในลักษณะการสื่อสารที่มีคุณภาพ ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ตรงกับหลักการสอบสวนกล่าวคือ การสอบสวนคือ การรวบรวมพยานหลักฐาน

ในการรวบรวมพยานหลักฐานโดยการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง พบว่า ในการรวบรวมหลักฐานเพื่อให้ได้ความจริงจากผู้เสียหายหญิง การสื่อสารที่มีคุณภาพและการใช้เทคนิคต่างๆ ของพนักงานสอบสวนหญิง เป็นจุดเริ่มต้นในการรวบรวมพยานหลักฐาน ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเพราะเป็นจุดตั้งต้นในการค้นหาความจริงจากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการชี้ความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด การถามหรือการสื่อสารที่ไม่มีทักษะความรู้ ความสามารถ ในการสื่อสาร จะทำให้การสอบสวนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้นการสื่อสารที่เกิดจากพนักงานสอบสวนหญิงโดยการสื่อสารด้วยลักษณะทางกายภาพความเป็นผู้หญิง ช่วยให้ผู้เสียหายหญิงลดความวิตกกังวลที่จะบอกกล่าวสิ่งที่ตนเองถูกกระทำ นอกจากนี้การสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิงในการใช้คำพูด และการนำเสนอรูปแบบจำลองต่างๆ ของลักษณะการกระทำความผิดในกรณีผู้เสียหายเป็นเด็กหญิง สามารถทำให้เกิดความเข้าใจและสื่อสารต่อกันได้

ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนหญิงได้รับความไว้วางใจ และผู้เสียหายรับรู้ได้ว่าพนักงานสอบสวนหญิงมีความเข้าใจถึงสภาพจิตใจของผู้เสียหายหญิงที่ผ่านการสูญเสียในสิ่งที่ไม่ควรเปิดเผยได้ดี จนได้รับความจริงจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่ผู้เสียหายบางรายไม่อยากจะพูดถึงอีกจนออกมาเป็นข้อมูลความจริงที่น่าไปสู่สำนวนการสอบสวนนั้น เป็นการสื่อสารที่เป็นนวัตกรรมทางสังคมของการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนหญิง

นอกจากนี้พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 พนักงานสอบสวนหญิงส่วนใหญ่มีการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยได้ร่วมกันตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นเป็นครั้งแรก แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยประธาน เลขานุการ กรรมการ และสมาชิก นอกจากนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งและกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่แล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมกับองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ในกระบวนการเดียวกันและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้วัตถุประสงค์ในด้านวิชาการ ยังเน้นการรวบรวมและประมวลความรู้ความเข้าใจในงานการสอบสวน ให้แก่สมาชิก และพนักงานสอบสวนรุ่นต่อไป ให้ใช้เป็นคู่มือในการทำงานได้ และเห็นว่าผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายควรที่จะได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงความยุติธรรม

6.2 อภิปรายผล

จากปัญหาความแตกต่างของเพศ การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มสตรีเรียกร้องความเท่าเทียม ความเสมอภาค การเข้าถึงระบบยุติธรรม การออกระเบียบคำสั่งและกฎหมายรองรับ คดีความผิดเกี่ยวกับเพศต่อผู้หญิงและการยอมรับความเป็นเพศมาแก่ปัญหาและเยียวยาผู้หญิง ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธเชิงอำนาจ และนวัตกรรมสังคมในด้านการสื่อสารและการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยสามารถอภิปราย ดังนี้

6.2.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิง กับผู้เสียหายหญิง ที่พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกัน ทั้งในทางสังคมและกฎหมาย ผู้ศึกษาเริ่มศึกษาปรากฏการณ์ความเกี่ยวพันของผู้เสียหายหญิงคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา กับพนักงานสอบสวนหญิง และระบบยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่เกี่ยวข้องกัคดีดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน จากผลการศึกษาพบว่า มีผู้เสียหายหญิงถูกกระทำในคดีเกี่ยวกับเพศ คดีข่มขืนกระทำชำเรา เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงมากขึ้นตามที่ปรากฏทางสื่อต่างๆ สำหรับประเทศไทยผู้ศึกษาได้ข้อมูลที่เป็นนัยจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีความเห็นต่อสาเหตุของการกระทำ ความผิด ส่วนใหญ่เกิดจากสื่อลามกอนาจาร ยาเสพติดสุรา การแต่งกายชู้ยู้ ความกล้าของเพศหญิง และส่วนน้อยเห็นว่า เกิดจากการขาดความยับยั้งชั่งใจ สภาพจิตไม่ปกติ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เกิดจากสภาพแวดล้อมหรือสิ่งเร้าจากภายนอก และส่วนน้อยเกิดจากจิตไม่ปกติของผู้กระทำความผิด และมีแนวโน้มว่าผู้เสียหายหญิงที่เป็นเด็กหญิงจะถูกกระทำมากขึ้น ดังนั้น การเข้าถึงสื่อลามกอนาจาร ยาเสพติดสุรา ความใกล้ชิดกับเพศหญิง มีนัยว่าเพศชายเข้าถึงเศรษฐกิจหรือมีสถานะทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าจึงเข้าถึงสิ่งเร้าได้มากกว่าหรือมีโอกาสกระทำมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การเข้าถึงเศรษฐกิจ การได้เปรียบทางสังคม เป็นการสร้างอำนาจ ความครอบงำ โดยทำให้อำนาจและความครอบงำขับเคลื่อนในสังคม และได้กระทำติดต่อกันมาจนเป็นแนวคิดว่าเป็นผู้ได้เปรียบหรือเป็นใหญ่กว่า หรือสังคมชายเป็นใหญ่ และสะท้อนความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างหญิงชาย อำนาจและการครอบงำส่งผลให้เพศหญิงอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า การเอาเปรียบในทางเพศ หรือกระทำที่ล่วงละเมิดทางเพศก็เกิดขึ้นในสังคมส่วนล่าง ทั้งนี้ความได้เปรียบ ความแตกต่าง การกระทำต่อผู้ที่ด้อยกว่า เป็นไปตามแนวคิดของ ทฤษฎีมาร์กซิสต์คลาสสิก

จากปัญหาในสังคมส่วนล่าง ในความแตกต่างของเพศ แนวคิดสังคมชายเป็นใหญ่ได้ดำรงอยู่และวิวัฒนาการในแต่ละยุคสมัย จนเป็นวัฒนธรรมกับอำนาจอยู่ร่วมกันขับเคลื่อนในสังคม การ

ขับเคลื่อนของอำนาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดทางเพศในสังคมส่วนล่าง เมื่อเกิดปัญหามากขึ้น สิ่งที่สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเรียกร้องความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความเป็นมนุษย์ โดยผลของการศึกษา พบว่า ก่อนที่จะมีการออกระเบียบคำสั่งให้มีพนักงานสอบสวนหญิง ได้มีกลุ่มสตรีเคลื่อนไหวและรวมกลุ่มกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบคำสั่งให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2537 เป็นการขับเคลื่อนของสังคมส่วนล่าง ส่งผลให้สังคมส่วนบนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทางสังคม โดยในสังคมส่วนบน คือระบบยุติธรรม กฎหมาย ตามแนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสต์คลาสสิก กล่าวคือ ในสังคมส่วนล่างเป็นการอยู่ร่วมกันของหญิงชายซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางกายภาพและแนวความคิดเกี่ยวกับเพศ ทำให้เกิดคดีเกี่ยวกับเพศ เช่น คดีข่มขืนมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดสังคมส่วนบน คือระบบยุติธรรมของไทยต้องดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาและเยียวยาแก่ผู้เสียหายหญิงโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้ทำหน้าที่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรมในคดีเกี่ยวกับเพศ เป็นหลักการใหม่แทนหลักการเดิมที่กระทำโดยพนักงานสอบสวนชาย ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยทางกฎหมายระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง จึงได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา และต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว

ในความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง ที่กฎหมายได้สร้างไว้ จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวข้างต้น ในประการต่อมาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงได้สอบสวนผู้เสียหายหญิงที่มีอยู่ในสังคมส่วนล่างทุกพื้นที่หรือไม่ ปรากฏว่า จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงมีไม่เพียงพอ เนื่องจากมีอัตรากำลังเพียง 200 กว่าคน ทั้งนี้เปรียบเทียบพื้นที่การสอบสวนตามจำนวนสถานีตำรวจทั่วประเทศที่มีจำนวน 1,445 สถานี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งผู้เสียหายหญิงจะกระจายอยู่ตามพื้นที่สถานีตำรวจทั่วประเทศ จำนวน 1,445 สถานี แต่จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงมีเพียง 200 กว่าคน เปรียบเทียบอัตราส่วนพนักงานสอบสวนหญิงหนึ่งคนต่อหนึ่งสถานีแล้วยังถือว่ายังขาดแคลน อย่างไรก็ตามในการแก้ปัญหาในเรื่องจำนวนกฎหมายได้เปิดช่องให้พนักงานสอบสวนชายปฏิบัติหน้าที่ได้ถ้าผู้เสียหายหญิงยินยอม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ปริมาณคดีมีมากขึ้นและจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอ จะยังความยุติธรรมหรือการเข้าถึงความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายหญิงได้อย่างแท้จริงหรือไม่ แต่การศึกษาครั้งนี้ได้ผลการศึกษาว่า พนักงานสอบสวนหญิงที่ทำหน้าที่ในปัจจุบัน มีความรู้ความสามารถในการสอบสวนผู้เสียหายหญิงจนสามารถทำให้การส่งสำนวนให้พนักงานอัยการฟ้องได้โดยมีประเด็นทางกฎหมายครบถ้วนภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่เพียงใดนั้น การที่ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นพนักงานอัยการยืนยันว่า พนักงานสอบสวนหญิง สามารถทำการสอบสวนผู้เสียหายหญิงมีประสิทธิภาพนั้น ในหลักการของกฎหมายที่

กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นหญิงด้วยกัน เห็นว่าเป็นหลักการของธรรมชาติเป็นลักษณะการสื่อสารทางกายภาพ และเป็นการสื่อสารสองทางทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร คือ พนักงานสอบสวนหญิงเข้าใจความเป็นหญิง และในขณะที่เดียวกันการสื่อสารอีกทางหนึ่งโดยผู้เสียหายก็เห็นถึงความไม่แตกต่างของเพศจึงให้ความไว้วางใจให้ข้อมูลความจริงโดยไม่เงินอาย เพราะการสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อบ่งชี้ไปยังผู้กระทำความผิด หากขาดความไว้วางใจ การให้ข้อมูลการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถรวบรวมได้ และพยานหลักฐานที่สำคัญ คือ ตัวผู้เสียหายหญิงนั่นเอง นอกจากการสื่อสารทางกายภาพในการหาความจริง การใช้ถ้อยคำเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงนั้น ทักษะ ความรู้ ความสามารถนั้นเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะการสื่อสารตามทฤษฎี SMCR ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า พนักงานสอบสวนหญิงมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร จากการยืนยันของผู้ให้ข้อมูลหลัก สรุปว่า พนักงานสอบสวนหญิงสามารถสอบสวนและส่งสำนวนให้พนักงานได้อย่างสมบูรณ์ ในความเห็นของผู้ศึกษาสำหรับกรณีนี้ สรุปได้ว่า ต้องนำความเหมือนมาแก้ความต่าง เพราะผู้กระทำความผิดเป็นชาย และให้พนักงานสอบสวนชาย มาสอบสวนผู้หญิงที่ถูกกระทำนั้น โดยหลักธรรมชาติผู้กระทำเป็นผู้ชายและมาสอบถามผู้ถูกกระทำ จะทำให้กระทำซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้หญิงเป็นผู้สูญเสียไม่อยากจะกล่าวถึงอีก หลักการนำความเหมือนมาแก้ความต่าง อันเป็นหลักการที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ นับเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงกับผู้เสียหายหญิง

อย่างไรก็ตาม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ศึกษาเห็นว่า พนักงานสอบสวนหญิงได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการสอบสวนคดี จากการที่สามารถสอบสวนและเสนอสำนวนให้พนักงานอัยการส่งฟ้องต่อศาลได้อย่างสมบูรณ์ และมีความเชี่ยวชาญการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศจนเป็นที่ยอมรับของพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนชาย และนักจิตวิทยานั้น จุดที่ทำให้เกิดความรู้ความสามารถในการสอบสวนนั้น เริ่มต้นเกิดจากการที่ได้รับการอบรมฝึกปฏิบัติจากพนักงานสอบสวนชายเป็นตัวตั้งต้นการสอบสวน และสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพนักงานสอบสวนหญิง ทั้งนี้เกิดจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกัน

นอกจากความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนหญิงในการสอบสวนแล้ว โดยจำนวนของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีปัจจุบัน ได้ซึมซับปัญหาของสังคมและหาทางแก้ไขเยียวยาให้กับผู้หญิงก่อนที่จะเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้ได้เชื่อมความสัมพันธ์กับกลุ่มสตรีภายนอกองค์กร เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายหญิงนอกจากที่ระบบยุติธรรมกำหนดไว้ นับได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในการดูแลสังคมอีกส่วนหนึ่งด้วย

6.2.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง มีความสัมพันธ์กัน จะเห็นได้ว่าโดยโครงสร้างของระบบยุติธรรมไทย กำหนดให้พนักงานสอบสวนชายตั้งแต่เริ่มมีกระบวนการสวน เป็น โครงสร้างของสังคมส่วนบนกำหนดไว้ จึงมีความเกี่ยวพันโดยตรงตามกฎหมาย อำนาจและการครอบงำในแนวคิดของการปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นของผู้ชายเป็นเวลานานหากจะเปรียบเทียบกับพนักงานสอบสวนหญิง ดังนั้นแนวคิดของความเป็นเพศชาย ยังคงสถานะอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนถึงปัจจุบัน แม้จะกำหนดให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายเป็นหญิงแล้วก็ตาม ในบริบททางสังคมความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบของกฎหมายระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิง

จากผลของการศึกษา พบว่า พนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่มองผู้เสียหายหญิงที่ถูกกระทำทางเพศในคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยเห็นว่าเกิดจากผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ไม่ระมัดระวังในการแต่งกาย มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำทางเพศ และบางท่านเห็นว่า การข่มขืนเป็นเรื่องธรรมชาติที่เปลี่ยนรูปและวิธีการ การมีแนวคิดเช่นนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า เกิดจากแนวคิดและอำนาจการครอบงำของสังคมชายเป็นใหญ่ได้ตกทอดมายังพนักงานสอบสวนชาย แม้จะอยู่ในปัจจุบันที่สภาพของสังคมได้เปลี่ยนไปในแนวความคิดเรื่องเพศแล้วก็ตาม โดยมุมมองและแนวคิดของสังคมส่วนบนกับสังคมส่วนล่างดูเหมือนจะเป็นไปในแนวเดียวกัน ในการรวบรวมพยานหลักฐานที่ผู้หญิงเป็นพยานสำคัญก็ดูเหมือนว่าจะด้อยความสำคัญเพราะเหตุว่าถือเป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำผิด ทั้งที่สิทธิในการแต่งกายของเพศหญิงมิได้หมายถึงการเชื้อเชิญให้ชายใช้สิทธิไปล่วงละเมิดทางเพศ หากแต่เป็นการที่ชายใช้ความมีอำนาจที่เหนือกว่าในด้านกายภาพซึ่งเป็นแนวคิดของสังคมชายเป็นใหญ่นั้นเอง และการที่กฎหมายยังคงสถานะให้พนักงานสอบสวนชายทำหน้าที่สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศในกรณีผู้เสียหายยินยอม ผู้ศึกษาก็ยังเห็นว่าไม่ควรจะมีบทบัญญัตินี้อีกต่อไป ด้วยเหตุผลของแนวคิดดังกล่าวแม้จะเป็นความคิดส่วนน้อยก็ตาม ก็อาจเป็นปัญหาการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิงว่าจะได้รับการคุ้มครองและเยียวยาอย่างน้อยเพียงใด เพราะอาจจะเกิดจากการข่มขู่บังคับก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามแม้จะมีแนวคิดดังกล่าว ส่วนใหญ่ของพนักงานสอบสวนชายก็ยอมรับว่าปัจจุบันเพศหญิงมีความรู้ความสามารถทางการศึกษา ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับและสามารถเท่าเทียมเพศชายได้ แต่บางท่านก็เห็นว่า เพศชายยังคงควรเป็นผู้ทำหน้าที่อยู่ในสังคมไม่เปลี่ยนแปลงนอกจากนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าในด้านฐานะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้หญิงไทยในปัจจุบันสามารถทำให้สังคมประจักษ์ด้วยความรู้ ความสามารถ จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดสังคมชายเป็นใหญ่ไปในทางที่ผ่อนคลายจากการยึดแนวคิดเดิมไปได้มากพอสมควร

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับการที่พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศ เพราะความเป็นหญิงเข้าใจผู้เสียหายที่เป็นหญิงได้ดีกว่า ผู้ศึกษาเห็นว่าในการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า ความเป็นเพศได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดีกว่า เป็นการยอมรับในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งนี้แม้จะมีส่วนน้อยยอมรับว่าพนักงานสอบสวนชายยังคงเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ได้เหมือนเดิม โดยเห็นว่าการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศกับคดีทั่วไปไม่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาเห็นว่าคดีเกี่ยวกับเพศเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และความไว้วางใจของผู้เสียหายที่จะให้ข้อมูลการกระทำ ความผิดจะมีความแตกต่างระหว่างการให้ข้อมูลแก่พนักงานสอบสวนชายกับการให้ข้อมูลแก่พนักงานสอบสวนหญิง ดังนั้นจึงไม่เห็นด้วยกับพนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่ที่ให้ความเห็นเช่นนั้น

ตามข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวนพนักงานสอบสวนชายมีมากกว่าพนักงานสอบสวนหญิงหลายเท่า ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า จากข้อมูลปริมาณคดีคดีทั่วไป เช่น คดียาเสพติด คดีเกี่ยวกับทรัพย์ มีมากกว่าปริมาณคดีทางเพศ ดังนั้นการที่มีพนักงานสอบสวนชายเพื่อทำคดีทั่วไปมีความเหมาะสมตามที่พนักงานสอบสวนชายประจำการที่สถานีตำรวจได้ทั่วประเทศอยู่แล้ว

นอกจากนี้การที่พบว่า ผู้เสียหายหญิงจะให้ความร่วมมือตามรูปแบบการสอบสวนที่มีมาแบบเดิม มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของพนักงานสอบสวนบางคน และบางครั้งก็ต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนต่อเพื่อให้ได้ข้อมูลนั้น นับเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่มีข้อจำกัด และจะทำให้การสอบสวนล่าช้าออกไป ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าปัญหาเกิดจากการที่พนักงานสอบสวนชายมีมุมมองว่า ผู้เสียหายมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการกระทำความผิด เนื่องจากการแต่งกายไม่เหมาะสม และการกระทำทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติเหมือนกับคดีทั่วไป ซึ่งย่อมจะส่งผลไปในทางทำให้ไม่มีการดำเนินคดีหากไม่ได้รับความร่วมมือ หรือได้ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการดำเนินคดีก็เป็นได้

ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนชายกับผู้เสียหายหญิงจึงมีความหมายเป็นนัยสำคัญว่า มีความเกี่ยวพันตามที่สังคมและกฎหมายกำหนด แม้ในมุมมองด้านความเป็นเพศส่วนใหญ่ยอมรับความสามารถของเพศหญิง แต่บางส่วนยังมีแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ ทว่ายอมรับการมีพนักงานสอบสวนหญิงตามที่สังคมเรียกร้อง และตามที่กฎหมายกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

6.2.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบยุติธรรมกับผู้เสียหายหญิง มีความสัมพันธ์ทั้งในทางสังคมและโดยกฎหมาย เนื่องจากเป็นสังคมส่วนบนที่เกี่ยวข้องกับสังคมส่วนล่าง ซึ่งเป็นโครงสร้างของสังคมในด้านการดูแลและการควบคุม โดยให้อำนาจระบบยุติธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนอำนาจในการดูแลและเยียวยาผู้เสียหายหญิง

ส่วนใหญ่ของพนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ ต่างยืนยันว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้มีกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในการได้รับการเยียวยาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งด้านการจัดหาที่พัก ด้านการเงิน เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับมาอยู่ในสังคมได้ ผู้ศึกษาเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ไม่อาจนำมาสรุปว่า ได้มีประสิทธิผลตามที่กฎหมายรองรับหรือไม่ และพนักงานสอบสวนหญิงที่ได้ดำเนินการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายหญิงก็ไม่มีข้อมูลเป็นสถิติเก็บไว้ว่า ได้เยียวยาโดยการให้ที่พัก หรือเยียวยาโดยการให้เงินเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงควรถือเป็นกรณีที่ควรศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบในเชิงสถิติ เพื่อให้มีงบประมาณในการเยียวยาผู้เสียหายอย่างแท้จริงต่อไป นอกจากนี้กรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้รับการแจ้งสิทธิก็ไม่มีข้อมูลว่ามีมากน้อยเพียงใดเพราะไม่ได้มีการกล่าวถึง เหตุนี้ระบบยุติธรรมที่มีอำนาจที่ขับเคลื่อนโดยพนักงานสอบสวนหญิง จะทำให้ผู้เสียหายหญิงเข้าถึงระบบยุติธรรมในด้านการเยียวยาด้านชดเชยค่าเสียหายมากน้อยเพียงใดจึงเป็นกรณีที่ควรศึกษา

อย่างไรก็ตาม ระบบยุติธรรมของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ จะเห็นว่าประเทศเหล่านี้มีตำรวจหญิงเช่นกัน โดยเฉพาะประเทศอังกฤษซึ่งมีตำรวจหญิงตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ไม่ใช่ตำรวจหญิงที่เป็นพนักงานสอบสวนหญิง หรือตำรวจหญิงที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานนำเสนอต่อศาล แต่จะทำหน้าที่อื่น ในกรณีนี้นับได้ว่าระบบยุติธรรมไทยมีนวัตกรรมทางสังคมก่อนประเทศต่างๆ ที่กล่าวถึง

6.2.4 นวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิง ที่มีและใช้ในการทำงานด้านการสอบสวนผู้เสียหายหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ด้านการสื่อสารและความเคลื่อนไหวทางสังคมพบว่า ในระบบยุติธรรมไทย และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเริ่มแรกเป็นโครงสร้างที่มีเฉพาะพนักงานสอบสวนชายเป็นเวลากว่า 50 ปี จนกระทั่งในปี พ.ศ.2537 จึงมีระเบียบคำสั่งให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นครั้งแรก ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านโครงสร้างเดิมให้เป็นโครงสร้างใหม่ การเปลี่ยนแปลงระเบียบคำสั่งและกฎหมาย และการขับเคลื่อนทางสังคมในด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับเพศดังกล่าว แม้จะมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 ในทัศนะของผู้

ศึกษาอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นนวัตกรรมทางสังคม และประเทศไทยได้มีนวัตกรรมด้านนี้ก่อนประเทศสิงคโปร์ หรือประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ

นอกจากนี้พบว่า การที่สังคมโดยระบบยุติธรรม ได้ยอมรับเอาแนวความคิดและการขับเคลื่อนทางสังคมในต่างประเทศเข้ามาปรับใช้ในการสร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียม การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการบัญญัติกฎหมายรองรับ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมทุกภาคส่วน เพื่อให้ตรงกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั่วโลก และสอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน

ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติหน้าที่เป็นอำนาจของกฎหมายและสังคมให้พนักงานสอบสวนหญิง ได้รับการตอบสนองการยอมรับผลปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เพิ่มอัตรากำลังพนักงานสอบสวนหญิง ในปี พ.ศ. 2542, 2550, 2552 จนถึงปัจจุบันรวมทั้งในอนาคต ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นกรณีที่เหมาะสมดำเนินการอย่างรวดเร็วและให้ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอและไม่สามารถทำหน้าที่ตามกฎหมายได้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ การบังคับใช้กฎหมายจึงไม่เกิดผลอย่างสมบูรณ์และไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

ในด้านคุณวุฒิพนักงานสอบสวนหญิง พบว่า ทุกคนมีวุฒิการศึกษาจบปริญญาตรีด้านกฎหมายและได้เพิ่มพูนความรู้ด้านการศึกษากฎหมายสูงขึ้น ทั้งในระดับเนติบัณฑิต ปริญญาโททางกฎหมายไปประกอบวิชาชีพการสอบสวน รวมทั้งการอบรมด้านการสอบสวนเพิ่มเติม การอบรมด้านอื่นๆ ทำให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเพิ่มขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่า คุณสมบัติดังกล่าวเป็นคุณวุฒิที่อยู่สูงในระดับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรที่จะสร้างขวัญและกำลังใจให้เป็นการตอบแทนเพื่อไม่ให้มีการเปลี่ยนย้ายไปยังวิชาชีพอื่น เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ซึ่งมีตำแหน่งและอัตราเงินเดือนที่สูงกว่า เพราะต่อไปสำนักงานตำรวจแห่งชาติอาจจะขาดอัตรากำลังที่มีความรู้ความสามารถเหล่านี้ได้

ทั้งนี้การที่การสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิงสามารถสื่อสารทั้งด้านกายภาพและด้วยวาจากับผู้เสียหายผู้หญิงได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นการนำความเหมือนมาแก้ปัญหาความต่าง จนช่วยทำให้เข้าใจในความหมายทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารอันเป็นการสื่อสารที่ดี และเมื่อมีการสื่อสารที่ดียังงั้นก็จะออกมามีประสิทธิภาพ การสื่อสารกับเด็กหญิงให้เข้าใจความหมาย

ดังกล่าวมีส่วนสำคัญทำให้ได้ความจริงและรู้ตัวผู้กระทำความผิด โดยเกิดจากพยานหลักฐานคือตัวผู้เสียหายหญิง จากการสอบสวน ซึ่งสามารถจะนำไปเป็นข้อเท็จจริงในการทำสำนวนการสอบสวนเอาผิดแก่ผู้กระทำความผิด และเสนอสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการส่งฟ้องต่อไป ในลักษณะการสื่อสารที่มีคุณภาพ ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารบรรลุเป้าหมายดังกล่าว นับว่าตรงกับหลักการสอบสวนกล่าวคือ การสอบสวนคือ การรวบรวมพยานหลักฐาน ที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและกฎหมาย

ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่พนักงานสอบสวนหญิงได้รับความไว้วางใจ และผู้เสียหายรับรู้ได้ว่าพนักงานสอบสวนหญิงมีความเข้าใจถึงสภาพจิตใจของผู้เสียหายหญิงที่ผ่านการสูญเสียในสิ่งที่ไม่ควรเปิดเผยได้ดี จนได้รับความจริงจากการกระทำความผิดเดียวกับเพศ ที่ผู้เสียหายบางรายไม่อยากจะพูดถึงอีก จนออกมาเป็นข้อมูลความจริงนำไปสู่สำนวนการสอบสวนนั้น เป็นการสื่อสารที่เป็นนวัตกรรมการสื่อสารของการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งนับเป็นการสื่อสารที่ดี

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2557 พนักงานสอบสวนหญิงส่วนใหญ่ยังมีการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยได้ร่วมกันตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นเป็นครั้งแรกแบบมีโครงสร้าง โดยประกอบด้วย ประธาน เลขานุการ กรรมการ และสมาชิก นอกจากนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการปฏิบัติตามระเบียบคำสั่ง และกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่แล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมกับองค์กรอื่นๆ ที่อยู่ในกระบวนการเดียวกันและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ในด้านวิชาการ ยังเป็นการรวบรวมและประมวลความรู้ความเข้าใจในงานการสอบสวน ให้แก่สมาชิกและพนักงานสอบสวนรุ่นต่อไป เพื่อใช้เป็นคู่มือในการทำงานได้ รวมทั้งเห็นว่าผู้หญิงที่ เป็นผู้เสียหายควรจะได้รับ การคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงความยุติธรรม ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่พนักงานสอบสวนหญิงได้รวมกลุ่มเพื่อตั้งชมรม เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมของสตรีในระบบยุติธรรม เพื่อให้สังคมได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาคดีเกี่ยวกับเพศ การป้องกัน การเยียวยาผู้เสียหาย และการปรับปรุงระเบียบคำสั่งและกฎหมาย อันนับเป็นแนวคิดแบบสตรีนิยม และแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมที่จะทำให้สังคมดีขึ้น ตรงกับนวัตกรรมทางสังคม และเป็นการนำความเหมือนมาแก้ความต่าง

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และนวัตกรรมทางสังคมของพนักงานสอบสวนหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

6.3.1 ด้านวิชาการ

1) การพัฒนาองค์ความรู้ด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่เป็นรูปแบบเฉพาะของพนักงานสอบสวนหญิง สำหรับการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดแล้ว ยังสามารถประยุกต์ความรู้ความเป็นผู้หญิงที่ใช้ความเหมือนแก้ความต่างกับผู้เสียหายหญิงและเด็ก ที่ส่งผลให้กระบวนการสอบสวนสำเร็จด้วยดี

2) นวัตกรรมทางสังคมในด้านการสื่อสาร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสื่อสารทางกายและวาจา ที่มีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เสียหายหญิง และเด็กของพนักงานสอบสวนหญิงส่งผลให้ได้ข้อเท็จจริงอันนำไปสู่การส่งสำนวนฟ้องร้องได้ และในด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมจากสังคมส่วนล่างสู่สังคมส่วนบนแสดงถึงรูปแบบของการสร้างสรรค์ทั้งในด้านกฎหมายและการจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนหญิง จนสามารถนำไปสู่การปฏิรูปการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหญิงในกระบวนการยุติธรรมได้

6.3.2 ด้านการปฏิบัติหน้าที่

1) เนื่องจากปริมาณคดีเกี่ยวกับเพศมีจำนวนมากขึ้น สภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีกำลังพลพนักงานสอบสวนหญิงให้สอดคล้องกับปริมาณคดี และสอดคล้องกับจำนวนสถานีตำรวจทั่วประเทศ

2) องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง ควรให้การสนับสนุนการทำงาน of พนักงานสอบสวนหญิงให้บรรลุเป้าหมายมากกว่าเดิม ในคดีเกี่ยวกับเพศ และคดีอื่นๆ ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย

3) ควรจะตั้งหน่วยงานสำหรับพนักงานสอบสวนหญิง เพื่อให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ เป็นระดับนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนชาย เช่น ตำแหน่งผู้บัญชาการ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ เข็มนาถ. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน. สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2557.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. “แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554).” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/equality/equality-WomanDevelopmentPlan10-2550-2554.doc>, 8 กรกฎาคม 2557.
- กัญญา แคนมะตาม. หัวหน้างานสอบสวน กองบัญชาการสอบสวนกลาง กองบังคับการปราบปราม กองบังคับการปราบปรามการค้าย (กก.1 บก.ปคม. บช.ก.). สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2557.
- กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory): แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.), 2544.
- กำหนด ประสพผล. พงศ. สังกัด สภ.บางสะพาน. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- กิริติ ตรีวิชัย. พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ สังกัด สภ.บางกล่ำ จังหวัดสงขลา. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- ขวัญตา เฟ่งพิศ. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน. สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2557.
- “คดีข่มขืนในลิงคโปรัมีเพิ่มขึ้น.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.nationtv.tv/main/program/SawasdeeAsian/378420465/>, 25 พฤศจิกายน 2556.
- จิรวรรณ พุทธานุรักษ์. พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษกลุ่มงานพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2557.
- ฉัตรแก้ว วรรณฉวี. พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง. สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557.
- ฉัตรสุมน พฤทธิภิญโญ และนิทัศน์ ศิริโชติรัตน์. “กระบวนการสอบสวนและหลักฐานคดีความผิดทางเพศ.” *วารสารกระบวนการยุติธรรม*. 7 (1) (มกราคม-เมษายน 2557): 17-34.
- ไชยรัตน์ กลั่นสกุล. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกรมการพัฒนาศรีอำเภอก (กพสอ.).” *ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*, 2543.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกักษณ์ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิทยา, 2542.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร. *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิทยา, 2545.
- ณรงค์ เรืองมี. พนักงานสอบสวน สังกัดตำรวจภูธรภาค 7. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- ณัฐวดี ศิวจันทร์. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น. สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557.
- ณัฐสินี โตวิชา. อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 7. สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2557.
- ดวงพร บุญสม. “การศึกษาระดับความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.” *วารสารกระบวนการยุติธรรม*. 7 (1) (มกราคม-เมษายน 2557): 75-94.
- ชนกร เกริญวุฒิไกร. พงศ.ผนพ.สภ. เมืองสมุทรสาคร สังกัด ภ.7. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- ชนนันท์ ประจันตะเสน. พงศ.ผนพ.สภ.ทุ่งตำเสา จังหวัดสงขลา สังกัด ภ.จังหวัดสงขลา. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- ธีระ นุชเปี่ยม. *โครงการแปลหนังสือ Pluralism*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2544.
- ธีระพล อรุณกสิกร และคณะ. *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: วิญญชน, 2550.
- นริสา อัดตนาถ. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรศรีราชา. สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2557.
- นฤมล นครชัย และประทีป นครชัย. *ชีวิตของ อันโตนิโอ กรัมสกี (La vie de Antonio Gramsci)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2526.
- เบญจมาศ กริอินทร์ทอง. พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการธนบุรี. สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2557.
- ปนัดดา พันธุ์พานิช. “ทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อปัญหาการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเรา.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2535.
- ประภาขวัญ เพชรเจริญผล. อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สังกัดสำนักงานอัยการพิเศษ คดีอาญาธนบุรี 4. สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2557.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญาพระธรรมนูญศาลยุติธรรม.

กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2548.

ประเวศ วะสี. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน, 2540.

ประสาน หอมพูล และทิพวรรณ หอมพูล. จิตวิทยาทั่วไป จิตวิทยาธุรกิจ. กรุงเทพฯ: วังอักษร, 2540.

ปรารมย์ วีราวัตร. อาจารย์แนะแนววิทยาลัยเทคนิคราชสีหิการาม และนักจิตวิทยาประมวลวิธีพิจารณาความอาญา. สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2557.

ปวีณา เอกฉัตร. พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ สถานีตำรวจนครบาลราษฎร์บูรณะ. สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2557.

ปัญญา คุดตะกู. พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน. สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2557. เปลี่ยน ชูสุวรรณ. พงส.ผนพ. สังกัด พชต. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. “ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่.” ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน), หน้า 12. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

พระมหาสมพงษ์ คุณากโร. “โลกาภิวัตน์ สาเหตุ คดีข่มขืนอินเดียพุ่ง.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:

<http://www.komchadluek.net/detail/20130928/169251/%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A0%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B9%8C%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%94%E0%B8%B5%E0%B8%82%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%B7%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%9E%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%87.html>, 2557.

พัชรา สิ้นลอยมา. “รายงานการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนหญิง.” นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2543.

พิมพ์รัตน์ มาศรีนวน. พนักงานอัยการ ประจำสำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2557.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไพฑูริย์ กิจสมักร. “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย.” ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2541.
- ภวัต น้อมกลาง. “ปัญหา อุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนประชาชนที่กระทำผิดอาญาตามกฎหมาย: ศึกษากรณี สถานีตำรวจนครบาลจรเข้नी้อย.” รายงานการวิจัยในวิชาปัญหาพิเศษ, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.
- ภัทริยา ปานนิ่ม. พนักงานสอบสวน สภ.หาดใหญ่. สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2557.
- มาลี พฤษพงษ์สวัสดิ์. *สิทธิความเป็นคนของผู้หญิง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มุมสิ่งพิมพ์สำนักงาน, 2552.
- ยงยุทธ สงเคราะห์ธรรม. พนักงานอัยการ สำนักงานคดีอัยการผู้เชี่ยวชาญ ฝ่ายคดีอาชญาคดี 8. สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2557.
- รัตนา โตสกุล. *มโนทัศน์เรื่องอำนาจ*. กรุงเทพฯ: ไทเกอร์ พรินติ้ง, 2548.
- รัตนา สัยยะนิฐิ. “แนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555- 2559) ไปสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.gender.go.th/research/rsdoc/ratana/แนวทาง.pdf>, 2556.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, 2544.
- รุ่งทิภา แสงหิรัญ. “บทบาทของผู้นำสตรีทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2541.
- วัชรคม โยธาทิพย์. พนักงานอัยการ คดีศาลแขวง. สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2557.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. *สตรีนิยม ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.
- วิชัย โปทุมนา. พงศ.ศนพ. สังกัด ภ. จังหวัดสมุทรสาคร. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- วิชิต เปานิล. “Postmodernism กับปัญหาสาธารณสุข.” *รายงานในวิชา แนวคิดและทฤษฎีมานุษยวิทยาและมานุษยวิทยาการแพทย์*. กรุงเทพฯ: สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542. (อัดสำเนา)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วิทยากร เชียงกุล. นโยบายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ: การทับซ้อนของผลประโยชน์ทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2549.
- . ปัญญาชน ชนชั้นนำในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร. กรุงเทพฯ: ชนนิยม, 2538.
- วิรุญา ปลั่งศรีสกุล. “บทบาทของพนักงานสอบสวนหญิงในการสอบสวนคดีข่มขืนกระทำชำเรา: ศึกษาเฉพาะกรณี ทักษะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- วิรัตน์ ขอพัฒนาสุรชัย. พงส.พนพ. สังกัด ภ.จังหวัดสมุทรสาคร. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- วิโรจน์ แสงสี. อัยการจังหวัดประจำสำนักอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการฝ่ายพิเศษ คดีอาญาธนบุรี 3. สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557.
- ศิริ นิลภรณ์. พงส.พนพ.สภ.ตำรวจ สังกัด ภ.7. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “รายงานผลการศึกษาวินิจฉัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม.” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553.
- สนอง กุญชร. พงส.พนพ. สังกัด สภ.หนอง. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. “รายงานการวิจัยเรื่อง เพศวิถีในคำพิพากษา.” กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2551.
- สมฤกษ์ คำชู. “ทักษะของพนักงานสอบสวนต่อการมีพนักงานสอบสวนหญิงในคดีข่มขืน: ศึกษาเฉพาะกรณี พนักงานสอบสวนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- สายพิน ทิจจรัตน์. พนักงานสอบสวนหญิง. สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2557.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2552.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/download/article/article_20110908103835.pdf, 31 ตุลาคม 2556.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554).” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.nesdb.go.th/?tabid=139>, 29 สิงหาคม 2557.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิน. *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สามลดา, 2550.
- สุพรรณนา ตันตระกูลรัตน์. พนักงานสอบสวนหญิง. สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2557.
- สุภาภรณ์ อัญมมงคล, สุพิชา เบาทิพย์ และสุไลพร ชลวิไล. *ความเป็นผู้หญิง: ความจริง มายาหรืออคติในสังคมชายเป็นใหญ่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิผู้หญิง, 2554.
- สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และชนาธิป บุญยเกตุ. *การศึกษาเรื่องสตรีกับบทบาทในการเข้าร่วม องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.): บริบททางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- อมรรัตน์ สุทธิเกิด. ผู้อำนวยการพิเศษ กลุ่มงานสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดกระบี่. สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2557.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ และคณะ. *พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: กระบวนทัศน์และนโยบาย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- อุบลวรรณ วงษ์มี. “ทัศนคติของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อผู้นำการเมืองสตรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- อุไรวรรณ นอร์มา. “16 ธันวาคมปี สู่สวัสดิภาพของสตรีอินเดีย.” *คม ชัด ลึก*, 6 มกราคม 2556, หน้า 14.
- Adorno, T., and Horkheimer, M. “The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception.” In *Dialectics of Enlightenment*. New York: Continuum, 1944.
- Albistur, M., and Armogathe, D. *Histoire du Féminisme Français du Moyen-Age au 20e siècle*. Paris: n.p., 1977, อ้างถึงใน อุบลวรรณ วงษ์มี. “ทัศนคติของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อผู้นำการเมืองสตรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- Anand, Sudhir., and Sen, Amartya, K. “Concepts of Human Development and Poverty: a Multidimensional Perspective.” In *United Nations Development Programme, Poverty and Human Development: Human Development Papers 1997*, pp.1-20. New York: United Nations, 1997.
- Barthes, R. *Mythologies: Roland Barthes*. New York: Hill and Wang, 1972.
- Baudrillard, Jean. “La Morale des Objects.” *Communication*. 13 (1969): 23-50.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Beauvoir, S. *The Second Sex: Le Deuxime Sexe*. New York: Vintage Books, 1953.
- Benjamin, J. *Walter the Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. London: Routledge, 1977.
- Bennett, Vivienne. "The Evolution of Urban Popular Movements in Mexico between 1968 and 1988." In *The Making of Social Movements in Latin America: Identity, Strategy, and Democracy*, pp.240-259. Escobar, Arturo., and Avarez, Sonia E., ed. Boulder, Co.: Westview, 1992.
- Berlo, David K. *Process of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1960.
- Bourdieu, P. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- . *Rethinking Popular Culture: Contemporary Perspectives in Cultural Studies*. California: University of California Press, 1991.
- Bourdieu, P., and Coleman, J. S., ed. *Social Theory for a Changing Society*. Boulder, CO.: Westview Press, 1991.
- Brand, K. W. "Cyclical Aspects of New Social Movements." In *Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies*, pp. 23-42. Dalton, R. J., and Kuechler, M., ed. Cambridge: Polity Press, 1990.
- Calhoun, C. "Introduction: Habermas and the Public Sphere." In *Habermas and the Public Sphere*, pp. 1-48. Calhoun, C., ed. Cambridge, Mass: MIT Press, 1992.
- Caulier-Grice, Julie. "What is Social Innovation?." [online] Available at: <http://socialinnovator.info/blog/social-innovator/what-social-innovation>, 2 January 2014.
- Cheater, Angela P., ed. *The Anthropology of Power: Empowerment and Disempowerment in Changing Structures*. London: Routledge, 1999.
- Clark, R. E. "Reconsidering Research on Learning from Media." *Review of Educational Research*. 53 (4) (1983): 445-459.
- Cohen, J., and Arato, A. *Civil Society & Political Theory*. Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1997.
- Damanpour, F. "Organizational Innovation: a Meta Analysis Effects of Determinants and Moderators." *Academy of Management Journal*. 34 (3) (September 1991): 555-590.
- Derrida, J. *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1976.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Dirks, N. B., Eley, G., and Ortner, S. B., ed. *Culture/Power/History: A Reader in Contemporary Social Theory*. Princeton, NJ.: Princeton University Press, 1994.
- Dominelli, L. *Love and Wages: the Impact of Imperialism, State Intervention and Women's Domestic Labour on Workers' Control in Algeria*. Norwich: Novata, 1986, อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ. "บทบาทของผู้นำสตรีทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการทั่วไป, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2541.
- Dominelli, L., and McLeod, E. *Feminist Social Work*. London: Macmillan, 1989, อ้างถึงใน อุบลวรรณ วงษ์มี. "ทัศนคติของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อผู้นำการเมืองสตรี." วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- Drazin, R., Glynn, M. A., and Kazanjian, R. K. "Multilevel Theorizing about Creativity in Organizations: a Sensemaking Perspective." *Academy of Management Review*. 24 (2) (1999): 286-323.
- Dreyfus, H. L., and Rabinow, P., ed. *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Chicago: Harvester Wheatsheaf, 1983.
- Drucker, P. F. "Managing oneself." *Harvard Business Review*. 83 (1) (January 2005): 100-109.
- Edgington, N. "Austin Entrepreneur Network." [online] Available at: <http://austinentrepreneurnetwork.org/2010/01/what-is-social-innovation>, 3 May 2014.
- Eisenstein, H. *Contemporary Feminist Thought*. London: Unwin, 1984.
- Eisenstein, Zillah R. *The Radical Future of Liberal Feminism*. New York: Longman, 1981.
- Forgacs, G., Orland, H., and Schick, M. "Dynamics of the Critical Wetting Transition." *The Physical Review*. 31(11) (June 1985): 7434-7435.
- Foucault, Michel. *The Archeology of Knowledge*. New York: Pantheon Books, 1972.
- . *The Birth of the Clinic: An Archaeology of Medical Perception*. New York: Vintage, 1973a.
- . *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York: Pantheon Books, 1977.
- . *Madness and Civilization: A History in the Age of Reason*. New York: Random House, 1965.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Foucault, M. "Nietzsche, Genealogy, History." In *The Foucault Reader*, pp. 87-90. Rabinow, Paul., ed. Harmondsworth: Penguin, 1984.
- . *The Order of Things: An Archaeology of the Human Sciences*. New York: Vintage, 1973b.
- . "The Subject and Power." In *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Dreyfus Hubert L., and Rabinow, Paul., ed. Chicago: Harvester Wheatsheaf, 1983.
- Foweraker, J. *Theorizing Social Movements*. London: Pluto Press, 1995.
- Gordon, Linda. "What Should Women Historians Do: Politics, Social Theory, and Women's History." *Marxist Perspectives*. 3 (1978): 128-137, อ้างถึงใน รุ่งทิวา แสงหิรัญ. "บทบาทของผู้นำสตรีทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร." *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*, 2541.
- Gramsci, Antonio. *Selections from the Prison Notebooks*. London: Lawrence and Wishart, 1982.
- Grossberg, Lawrence. "History, Politics and Postmodernism: Stuart Hall and Cultural Studies." *Journal of Communication Inquiry*. 10 (2) (1986): 61-77.
- Gryskiewicz, S. S. "Cashing in on Creativity at Work." *Psychology Today*. 33 (2000): 62-72.
- Habermas, Jürgen. "The Concept of the Lifeworld and the Hermeneutic Idealism of Interpretive Sociology." In *The Theory of Communicative Action, Volume 2: Lifeworld and System: a Critique of Functionalist Reason*, pp.119-152. Cambridge: Polity Press, 1987.
- Haley, J. P. "Apology and Pardon: Learning from Japan." In *Civic Repentance*. Etzioni, A., ed. Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 1997.
- Hall, Stuart. "Cultural Studies: Two Paradigms." *Media, Culture and Society*. 2 (1) (January 1980): 57-72.
- Hallowell, E. M. "Overloaded Circuits: Why Smart People Underperform." *Harvard Business Review*. 83 (1) (January 2005): 54-62.
- Harker, R. *Education and Cultural Capital*. London: Macmillan Press, 1990.
- Herbert, M. *One-Dimensional Man Studies in the Ideology of Advanced Industrial Society*. London: Routledge, 1964.
- Honneth, A. "Recognition and Moral Obligation." *Social Theory*. 64 (1) (1997): 16-35.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Horkheimer, M. "Traditional and Critical Theory." In *Critical Theory: Selected Essays*, pp. 188-243. New York: Continuum, 1972.
- Katz, D., and Kahn, R. L. *The Social Psychology of Organizations*. New York: Wiley, 1978.
- Kellner, D. "Critical Theory and the Crisis of Social Theory." [online] Available at: <http://www.uta.edu/huma/illuminations/kell5.htm>, January 5, 2014.
- , *Jean Baudrillard: from Marxism to Post-Modernism and Beyond*. Cambridge: Polity Press, 1988a.
- , "Postmodernism as Social Theory: Some Challenges and Problems." *Theory, Culture and Society*. 5 (2-3) (1988b): 239-269.
- Kenny, T. "From Vision to Reality through Values." *Management Development Review*. 7 (3) (1994): 17-20.
- Kotter, J. P. *Human Relations in Organizations: a Shall-Building Approach*. 2nd ed. Chicago, IL.: Irwin, 1996.
- Lacan, J. "Of Structure as an Immixing of an Otherness Prerequisite to any Subject Whatever." In *The Languages of Criticism and the Sciences of Man: the Structuralism Controversy*, pp.186-200. Macksey R., and Donato E., ed. Baltimore: John Hopkins Press, 1970.
- Lasswell, Harold D. *Propaganda Technique in the World War*. New York: Alfred A. Knopf, 1927.
- , "The Structure and Function of Communication in Society." In *The Communication of Ideas*, pp. 37-51. Bryson, L., ed. New York: Harper and Row, 1948.
- Lawrence, S., and Kay D. *Social Psychology in the 80s: Psychology Series*. Michigan: University of Michigan, 1981.
- Layder, D. *Understanding Social Theory*. London: Sage, 1994.
- Lazarsfeld, Paul F., Berelson, Bernard., and Gaudet, Hazel. "The Nature of Political Influence." In *The People's Choice: How the Voter Makes up His Mind in a Presidential Campaign*, pp.150-158. New York: Duell Sloan and Pearce, 1944.
- Lerner, D. *The Passing of Traditional Society: Modernizing Middle East*. New York: Free Press, 1958.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Lewin, Kurt. "Frontiers in Group Dynamics II: Channels of Group Life, Social Planning and Action Research." *Human Relations*. 1 (1947): 143-153.
- Lippmann, Walter. *Public Opinion*. New York: Harcourt, Brace, 1922.
- Lyman, Stanford M. "Social Theory and Social Movements: Sociology as Sociodicy." In *Social Movements: Critiques, Concepts, Case Studies*, pp.397-435. New York: New York University Press, 1995.
- Marcuse, Herbert. *One-Dimensional Man*. Boston: Beacon Press, 1964.
- McCombs, Maxwell., and Shaw, Donald. "The Agenda Setting Function of Mass Media." *Public Opinion Quarterly*. 36 (1972): 176-187.
- Nash, L., and Stevenson, H. "Success that Lasts." *Harvard Business Review*. 82 (2) (February 2004): 102-109.
- Noelle-Neumann, E. "The Spiral of Silence: a Theory of Public Opinion." *Journal of Communication*. 24 (2) (1974): 43-51.
- Omvedt, G. *Reinventing Revolution: New Social Movements in South Asia*. New York: Routledge, 1993.
- Peck, Janice. "Itinerary of a Thought: Stuart Hall, Cultural Studies, and the Unresolved Problem of the Relation of Culture to 'Not Culture'." *Cultural Critique*. 48 (1) (2001): 200-249.
- Pye, Lucian W. "Armies in the Process of Political Modernization." *European Journal of Sociology*. 2 (1) (June 1961): 82-92.
- Richards, D., and Engle, S. "After the Vision: Suggestions to Corporate Visionaries and Vision Champions." In *Transforming Leadership*, pp.199-215. Adams, J. D., ed. Alexandria, VA.: Miles River Press, 1986.
- Rogers, Everett M. *Diffusion of Innovations*. New York: The Free Press, 1962.
- Rosaldo, M., and Louise, L. *Woman, Culture and Society*. Stanford, CA.: Stanford University Press, 1974.
- Rostow, W. W. *The Stages of Economic Growth: a Non-Communist Manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press, 1960.
- Said, E. *Orientalism*. New York: Vintage, 1979.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Schiller, Herbert. *Mass Communication and American Empire*. Boston: Beacon Press, 1969.
- Schramm, W. "How Communication Works." In *Process and Effects of Mass Communication*. Schramm, W., ed. Urbana: The University of Illinois Press, 1954.
- . *Mass Media and National Development*. Stanford, CA.: Stanford University Press, 1964a.
- . *The Role of Information in National Development*. Stanford, CA.: Stanford University Press, 1964b.
- Shannon, C.E., and Weaver, W. *The Mathematical Theory of Communication*. Urbana: University of Illinois Press, 1947.
- Sull, D. N., and Houlder, D. "Do Your Commitments Match Your Convictions?." *Harvard Business Review*. 83 (1) (January 2005): 82-91.
- Swartz, D. *Culture and Power: the Sociology of Pierre Bourdieu*. Chicago: University of Chicago Press, 1997.
- Tong, R. P. *Feminist Thought: a More Comprehensive Introduction*. London: Routledge, 1989.
- Touraine, Alain. *Critique of Modernity*. Cambridge: Blackwell, 1995.
- . *Le Retour de L'acteur*. Paris: Fayard, 1984.
- . *The Self-Production of Society*. Chicago: University of Chicago Press, 1977.
- Tuana, Nancy., and Tong, Rosemarie P., ed *Feminism and Philosophy*. Boulder, CO.: Westview, 1995.
- Tucker, R. C. *The Marx-Engels Reader*. 2nd ed. New York: Norton, 1978.
- Turner, B. S. "The Discourse of Diet." In *The Body: Social Process and Cultural Theory*, pp.157-169. Featherstone, M., Hepworth, M., and Turner, B. S., ed. London: Sage, 1991.
- Turner, Jonathan H. *The Structure of Sociological Theory*. 4th ed. Chicago, IL.: The Dorsey Press, 1986.
- Turner, R. H., and Killian, L. *Collective Behavior*. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall, 1957.
- Weber, Max. *Economy and Society: an Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley, CA.: University of California Press, 1978.
- Wiener, Norbert. *Cybernetics: or Control and Communication in the Animal and the Machine*. Cambridge, Mass.: The MIT Press, 1948.
- Williams, Raymond. *Marxism and Literature*. Oxford: Oxford University Press, 1977.

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างคำพิพากษาคดีชั้นต้นตามแนวกฎหมายใหม่ และแนวหลังสมัยใหม่

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4164/2555

พนักงานอัยการจังหวัดปทุมธานี โจทก์
เด็กหญิงปุนิกา บุญยกิจสมบัติ โดยนางสาวราศรี โชวติเวชย์ ผู้แทนโดยชอบธรรม โจทก์ร่วม
นายจิโรวานนี้ คานาเรียส จำเลย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80, 276 วรรคสอง

พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2550 มาตรา 3

จำเลยใช้ลึนเลี้ยวที่อวัยวะเพศของโจทก์ร่วม ใช้อวัยวะเพศของจำเลยสอดใส่อวัยวะเพศของโจทก์ร่วม โจทก์ร่วมโจทก์ร่วมมีอาการเจ็บ มีอาการอักเสบเป็นรอยแดงบริเวณแคมทั้งสองข้างรอบปากช่องคลอด ลือให้เห็นว่า จำเลยประสงค์จะใช้อวัยวะเพศของจำเลยสอดใส่อวัยวะเพศของโจทก์ร่วม มิใช่เพียงการใช้อวัยวะเพศของจำเลยถูไถเฉพาะภายนอกอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมโดยไม่ประสงค์จะสอดใส่ การกระทำของจำเลยจึงบ่งชี้ถึงเจตนาของจำเลยที่จะข่มขืนกระทำชำเราโจทก์ร่วม หากใช้มีเจตนาเพียงแค่กระทำอนาจารไม่ ป.อ. มาตรา 276 วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2550 ต้องการขยายความหมายของการกระทำชำเราว่า นอกจากหมายถึงการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำต่ออวัยวะเพศของผู้ถูกระทำแล้ว ยังรวมถึงการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับทวารหนักหรือช่องปากของผู้ถูกระทำด้วย เท่ากับเป็นการเพิ่มอวัยวะที่ถูกกระทำขึ้นใหม่ เพิ่มสิ่งที่ใช้ในการกระทำนอกจากจะกระทำชำเราโดยใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนักหรือช่องปากของผู้ถูกระทำแล้ว ยังรวมถึงการใช้สิ่งอื่นใด เช่น การใช้อวัยวะเพศเทียมกระทำกับอวัยวะเพศ หรือทวารหนักของผู้ถูกระทำด้วย เป็นกรณีที่ขยายความหมายของคำว่ากระทำชำเรา ในแง่เพิ่มสิ่งที่ใช้ในการกระทำและอวัยวะที่ถูกกระทำขึ้นใหม่เท่านั้น ส่วนกรณีอย่างไรจึงจะเป็นการกระทำชำเราสำเร็จนั้นก็คงยังคงมีความหมายอยู่ว่า จะเป็นการกระทำชำเราสำเร็จได้ต้องถึงขั้นอวัยวะเพศของผู้กระทำล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของผู้ถูกระทำ หรือล้วงล้ำเข้าไปในทวารหนักของผู้ถูกระทำ หรือล้วงล้ำเข้าไปในช่องปากของผู้ถูกระทำ หากมีการใช้สิ่งของอย่างอื่น เช่น อวัยวะเพศเทียม สิ่งของอย่างนั้นก็ต้องมีการล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศ หรือทวารหนักของผู้ถูกระทำเช่นกัน จำเลยมีเจตนากระทำชำเราโจทก์ร่วม จำเลยใช้อวัยวะเพศของจำเลยถูไถอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมแต่อวัยวะเพศของจำเลยไม่อาจล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมได้ เพราะอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมมีขนาดเล็ก ส่วนการใช้ลึนเลี้ยวอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมก็ไม่ปรากฏว่าลึนได้ล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของโจทก์ร่วม การกระทำของ

จำเลยถือได้ว่าจำเลยลงมือกระทำชำเราแล้ว แต่การกระทำไม่บรรลุผล จำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามกระทำชำเราโจทก์ร่วม

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91, 277, 285 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 มาตรา 5, 7, 9, 13, 51

จำเลยให้การปฏิเสธ

ระหว่างพิจารณา เด็กหญิงปณิศา โดยนางสาวราศรี มารดา ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ศาลชั้นต้นอนุญาตเฉพาะข้อหากระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี ส่วนข้อหาเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาตโจทก์ร่วมไม่เป็นผู้เสียหาย จึงไม่อนุญาต

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคสาม ประกอบมาตรา 285 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง, 13, 51 วรรคหนึ่ง อันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษ ทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฐานกระทำชำเรา เด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล จำคุกกระทงละ 12 ปี รวม 10 กระทง จำคุก 120 ปี ฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาต จำคุก 6 เดือน เมื่อรวมโทษ ทุกกระทงแล้ว คงจำคุก 50 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 (3)

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาแก้เป็นว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคสาม ประกอบมาตรา 285 และ 80 ฐานพยายามกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล จำคุกกระทงละ 8 ปี รวม 10 กระทง จำคุก 80 ปี นอกจากนี้แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ร่วมและจำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่คู่ความทั้งสองฝ่ายไม่ฎีกาโต้แย้งรับฟังเป็นที่ยุติได้ว่า ขณะเกิดเหตุโจทก์ร่วมซึ่งมีอายุเพียง 6 ปีเศษ เรียนหนังสืออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนพระแม่มา รีอุปถัมภ์ ตำบลบางเดื่อ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี หลังเลิกเรียนแล้ว โจทก์ร่วมได้เรียนพิเศษว่ายน้ำกับจำเลย ซึ่งเป็นครูสอนว่ายน้ำที่โรงเรียนดังกล่าว ทุกครั้งที่โจทก์ร่วมไปเรียนว่ายน้ำกับจำเลยที่สระว่ายน้ำของโรงเรียน จำเลยได้พาโจทก์ร่วมเข้าไปในห้องน้ำ แล้วให้โจทก์ร่วมป็นไปนั่งบนอ่างล้างหน้า แล้วจำเลยใช้ลิ้นเลียอวัยวะเพศของโจทก์ร่วม และใช้อวัยวะเพศจำเลยถูอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมแต่อวัยวะเพศของจำเลยไม่อาจล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมเพราะ

อวัยวะเพศของโจทก์ร่วมมีขนาดเล็กโดยโจทก์ร่วมไม่ยินยอม ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกตามฎีกาของจำเลยว่า จำเลยมีเจตนากระทำชำเราโจทก์ร่วม หรือมีแต่เพียงเจตนากระทำอนาจารโจทก์ร่วม เห็นว่า จำเลยประสงค์จะใช้อวัยวะเพศของจำเลยสอดใส่อวัยวะเพศของโจทก์ร่วม มิใช่เพียงการใช้อวัยวะเพศของจำเลยถูไถเฉพาะภายนอกอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมโดยไม่ประสงค์จะสอดใส่ คำเบิกความของโจทก์ร่วมดังกล่าวไม่มีเหตุให้ระวางว่าเป็นคำเบิกความเกินความจริง เพราะโจทก์ร่วมเป็นลูกศิษย์ของจำเลย หากจำเลยไม่ได้กระทำการดังกล่าวต่อโจทก์ร่วมจริง ย่อมเป็นการยากที่โจทก์ร่วมซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาก่อนจะสร้างเรื่องเท็จขึ้นมาเพื่อปรักปรำบุคคลที่เป็นครูบาอาจารย์ของตน อีกทั้งได้รับความจากแพทย์หญิงบังอร ผู้ตรวจโจทก์ร่วม เบิกความประกอบรายงานผลการตรวจชันสูตรบาดแผลของแพทย์ว่า โจทก์ร่วมมีอาการอักเสบเป็นรอยแดงบริเวณแคมทั้งสองข้างรอบปากช่องคลอด ซึ่งสนับสนุนให้เชื่อได้ว่าจำเลยประสงค์จะใช้อวัยวะเพศของจำเลยสอดใส่อวัยวะเพศของโจทก์ร่วม แต่เนื่องจากโจทก์ร่วมเป็นเด็กหญิงอายุเพียง 6 ปีเศษ มีอวัยวะเพศค่อนข้างเล็ก เมื่อถูกจำเลยพยายามใช้อวัยวะเพศของจำเลยเสียดสีเพื่อจะสอดใส่ จึงเป็นผลให้เกิดการอักเสบดังกล่าว พฤติการณ์การกระทำของจำเลยจึงบ่งชี้ถึงเจตนาของจำเลยได้ชัดเจนว่าจำเลยกระทำต่อโจทก์ร่วม โดยมีเจตนาที่จะข่มขืนกระทำชำเราโจทก์ร่วม หากมีเจตนาเพียงแต่กระทำอนาจารไม่ฎีกาในข้อนี้ของจำเลยฟังไม่ขึ้น

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปตามฎีกาของโจทก์ร่วมว่า การกระทำของจำเลยต่อโจทก์ร่วมเป็นความผิดฐานพยายามกระทำชำเราโจทก์ร่วมหรือฐานกระทำชำเราสำเร็จ เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 27, 6 วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2550 บัญญัติว่า การกระทำชำเราตามวรรคหนึ่งหมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น ตามบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้ต้องการขยายความหมายของการกระทำชำเราว่า นอกจากหมายถึงการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำต่ออวัยวะเพศของผู้ถูกระทำแล้ว ยังรวมถึงการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับทวารหนักหรือช่องปากของผู้ถูกระทำด้วย เท่ากับเป็นการเพิ่มอวัยวะที่ถูกกระทำขึ้นใหม่ นอกจากนี้ตามบทบัญญัตินี้ยังได้เพิ่มสิ่งที่ใช้ในการกระทำ กล่าวคือ นอกจากจะกระทำชำเราโดยใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนักหรือช่องปากของผู้ถูกระทำแล้ว ยังรวมถึงการใช้สิ่งอื่นใด เช่น การใช้อวัยวะเพศเทียมกระทำกับอวัยวะเพศ หรือทวารหนักของผู้ถูกระทำด้วย จึงเป็นกรณีที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวขยายความหมายของคำว่ากระทำชำเรา ในแง่เพิ่มสิ่งที่ใช้ในการกระทำและอวัยวะที่ถูกกระทำขึ้นใหม่เท่านั้น ส่วนกรณีอย่างไรจึงจะเป็นการกระทำชำเราสำเร็จนั้นก็คงยังคงมีความหมาย

อยู่ว่า จะเป็นการกระทำที่เราสำเร็จได้ต้องถึงขั้นอวัยวะเพศของผู้กระทำล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของผู้ถูกระทำ หรือล้วงล้ำเข้าไปในทวารหนักของผู้ถูกระทำ หรือล้วงล้ำเข้าไปในช่องปากของผู้ถูกระทำ หากมีการใช้สิ่งของอย่างอื่น เช่น อวัยวะเพศเทียม สิ่งของอย่างนั้นก็ต้องมีการล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศ หรือทวารหนักของผู้ถูกระทำเช่นกัน เมื่อข้อเท็จจริงคดีนี้รับฟังได้ว่า จำเลยใช้อวัยวะเพศของจำเลยถูไถอวัยวะเพศของโจทก์ร่วม แต่อวัยวะเพศของจำเลยไม่อาจล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมได้ เพราะอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมมีขนาดเล็ก ส่วนการใช้ลิ้นเลียอวัยวะเพศของโจทก์ร่วมก็ไม่ปรากฏว่าลิ้นได้ล้วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของโจทก์ร่วม การกระทำของจำเลยดังกล่าวถือได้ว่าจำเลยลงมือกระทำชำเราแล้ว แต่การกระทำไม่บรรลุผล จำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามกระทำชำเราโจทก์ร่วม ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานพยายามกระทำชำเราโจทก์ร่วมนั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย ฎีกาของโจทก์ร่วมฟังไม่ขึ้น

ปัญหาสุดท้ายที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่ามีเหตุที่จะลงโทษจำเลยในสถานเบาลงได้อีกหรือไม่ เห็นว่า จำเลยเป็นครูบาอาจารย์ย่อมต้องมีความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี แต่จำเลยกลับกระทำการที่ไม่สมควรทางเพศต่อโจทก์ร่วมซึ่งเป็นศิษย์ ทั้งยังเป็นเด็กหญิงอายุเพียง 6 ปีเศษ โดยได้กระทำต่อโจทก์ร่วมทุกครั้งที่มาเรียนว่ายน้ำกับจำเลย ต่างกรรมต่างวาระ จำนวนมากถึง 10 ครั้ง เป็นความผิดถึง 10 กระหนง แสดงว่าจำเลยกระทำโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง ทั้งยังขาดจริยธรรมของการเป็นครู ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 กำหนดโทษจำคุกกระหนง 8 ปี นับว่าเป็นการเหมาะสมแล้ว ไม่มีเหตุที่ศาลฎีกาจะกำหนดโทษเบาลงกว่านี้อีก ฎีกาของจำเลยข้อนี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

พิพากษายืน

(ภาภูมิ สรอรรถ - สิงห์พล ละอองมณี - พิทักษ์ คงจันทร์)

ศาลจังหวัดปทุมธานี - นายสมภาค ทองหวาน

ศาลอุทธรณ์ภาค 1 - นายสมพงษ์ แพนเดช

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ภาคผนวก ข

คำพิพากษามาชั่งขึ้นบนรถไฟ

คดีอาญาหมายเลขดำที่ 1407/2557

ระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดหัวหิน โจทก์

นางลักขณา ทองพัฒน์ โจทก์ร่วม

นายวันชัย หรือเกมส์ แสงขาว จำเลยที่ 1 นายฉัฐกรณ์ หรือหนึ่ง ชำนาญ จำเลยที่ 2

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อระหว่างวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2557 เวลากลางวัน ถึงวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2557 เวลากลางคืนก่อนเที่ยงต่อเนื่องกัน วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยที่ 1 เสพเมทแอมเฟตา มีนอันเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 กระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ต่อจากนั้น จำเลยที่ 1 นำเด็กหญิงเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญา

ในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ซ่อนเร้น ย้ายหรือทำลายศพเพื่อปิดบังการตายหรือเหตุแห่งการตาย ลักทรัพย์ในเวลากลางคืนในเวทยานาสาธารณะ จำเลยที่ 2 สนับสนุนให้จำเลยที่ 1 กระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86, 91, 199, 277, 288, 289, 335 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 4, 7, 8, 57, 91

จำเลยที่ 1 ให้การรับสารภาพ

จำเลยที่ 2 ให้การปฏิเสธ

ศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานแล้ว เห็นว่า แม้โจทก์และโจทก์ร่วมไม่มีประจักษ์พยานรู้เห็น การกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 แต่โจทก์และโจทก์ร่วมมีพยานบุคคล และวัตถุพยานที่ตรวจพบ หลังเกิดเหตุประกอบกันเป็นพยานพหุติเหตุแวดล้อมที่หนักแน่น มั่นคง นับตั้งแต่การตรวจยึด แท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ถูกลักไปขณะอยู่ในความครอบครองของผู้ตายจากนายภานุพงศ์ ตันโพธิ์โต และนายนิรุทธิ์ พุ่มเจริญ โดยนายภานุพงศ์ให้การในชั้นสอบสวนยืนยันว่า จำเลยที่ 1 นำแท็บเล็ตมาฝากขาย และนายนิรุทธิ์เบิกความยืนยันว่า จำเลยที่ 1 นำโทรศัพท์เคลื่อนที่มาขาย ทั้งยังตรวจพบลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลยที่ 1 ที่ด้านในกระจกหน้าต่างบริเวณที่นั่งของผู้ตาย ตรวจพบสารพันธุกรรมของจำเลยที่ 1 ที่กางเกงขาสั้นของผู้ตาย และสารพันธุกรรมของผู้ตายที่กางเกงชั้นในและเสื้อคลุมของจำเลยที่ 1 กับตรวจพบร่องรอยการกระทำชำเราที่อวัยวะเพศและทวารหนักของผู้ตาย ข้อเท็จจริงรับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัย การกระทำของจำเลยที่ 1 จึงเป็นความผิดตามฟ้อง

ปัญหาว่ามีเหตุบรรเทาโทษหรือไม่ จำเลยที่ 1 นำสืบว่า จำเลยที่ 1 รับสารภาพเพราะสำนึกผิดและรับสารภาพกับเจ้าพนักงานตำรวจก่อนเจ้าพนักงานพบหลักฐานเกี่ยวกับ โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งอยู่ในครอบครองของผู้ตายนั้น เห็นว่า จำเลยที่ 1 ให้การปฏิเสธต่อเจ้าพนักงานตำรวจตั้งแต่ต้นว่า ไม่เกี่ยวข้องกับการหายตัวและการตายของผู้ตาย ข้อเท็จจริงที่จำเลยที่ 1 เบิกความขัดแย้งกับคำเบิกความของ พ.ต.ท.สาโรจน์ จอกโคกสูง สารวัตรสืบสวนกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี ประกอบได้ความเพิ่มเติมว่า เดิมจำเลยที่ 1 ให้ถ้อยคำว่า โยนแท็บเล็ตทิ้งเมื่อขบวนรถเร็วที่ 174

แล่นผ่านสถานีครปฐมซึ่งเป็นความเท็จ ความจริงแล้วจำเลยที่ 1 นำไปฝากนายภานุพงศ์ เพื่อนของจำเลย เมื่อนายภานุพจน์นำแท็บเล็ตไปมอบต่อเจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจรถไฟพนมทวน จำเลยที่ 1 จึงให้การรับสารภาพเพิ่มเติม

ในประเด็นนี้ เป็นพฤติการณ์สื่อแสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ 1 ให้การรับสารภาพโดยจำนนต่อพยานหลักฐาน หากใช้รับสารภาพเพราะสำนึกผิดไม่ ทั้งพยานวัตถุที่พบและได้มาเป็นหลักฐานเกิดจากการค้นหาของเจ้าพนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทย และจากการสืบสวนแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตำรวจ ส่วนการค้นหาศพผู้ตายก็เกิดจากความร่วมมือของเจ้าหน้าที่มูลนิธิสว่างแผ่ไพศาลธรรมสถานกับญาติของผู้ตาย โดยเฉพาะญาติผู้ตายดำเนินการติดตามค้นหาตั้งแต่ต้นตลอดมา ไม่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุและพยานแวดล้อมโดยอาศัยคำรับสารภาพของจำเลยที่ 1 แต่อย่างใด ประกอบกับชั้นพิจารณาจำเลยที่ 1 เบิกความว่า จำเลยที่ 1 กระทำความคิดเพียงคนเดียว จำเลยที่ 2 ไม่ได้ช่วยเหลือจำเลยที่ 1 ทำให้เห็นเจตนาของจำเลยที่ 1 ว่าไม่ประสงค์ให้จำเลยที่ 2 ต้องรับโทษด้วย

คำรับสารภาพของจำเลยที่ 1 ในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาและทางนำสืบของจำเลยที่ 1 ในกรณีเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา จึงไม่มีเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 จำเลยที่ 1 ถือโอกาสที่ตนเองมีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่ผู้โดยสาร อาศัยโอกาสขณะปฏิบัติงานบนขบวนรถไฟข่มขืนกระทำชำเราและฆ่าผู้ตายซึ่งเป็นเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปีที่นอนหลับอยู่ ขณะที่มีผู้โดยสารอื่นๆ และญาติผู้ตายนอนหลับอยู่ใกล้ๆ จากนั้น โยนศพผู้ตายออกจากหน้าต่างขบวนรถไฟเพื่อปกปิดการตาย ลักษณะของการกระทำความคิดจึงเป็นไปโดยอุกอาจไม่ยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมืองเป็นการกระทำที่โหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม พฤติการณ์แห่งคดีจึงเป็นเรื่องร้ายแรง สมควรลงโทษในสถานหนัก

ในส่วนจำเลยที่ 2 ได้ความตามทางนำสืบของโจทก์และโจทก์ร่วมว่า ระหว่างรถไฟแล่นจากสถานีรถไฟประจวบคีรีขันธ์จนถึงสถานีวังกั๊วะ มีข้อบ่งชี้ว่า จำเลยที่ 2 อยู่ใกล้จุดเหตุการณ์มากที่สุด ประกอบกับชั้นสอบสวนจำเลยที่ 2 ให้การรับสารภาพ โดยมีรายละเอียดต่างๆ ยากที่ผู้ใดจะรู้รายละเอียดดังกล่าวนอกจากตัวจำเลยที่ 2 และยากที่พนักงานสอบสวนจะแต่งขึ้นเองได้ พยานหลักฐานของโจทก์และโจทก์ร่วมจึงมีน้ำหนักให้รับฟังว่า การกระทำของจำเลยที่ 2 เป็นความผิดตามฟ้อง

พิพากษาว่า จำเลยที่ 1 มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 199, 277 วรรคหนึ่ง, 335 (1) (9) วรรคสอง, 289 (7) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 57, 91 จำเลยที่ 2

มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 86 การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นความผิดหลายกรรมต่างกันให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฐานฆ่าผู้อื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยง ให้อภัยในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ให้ประหารชีวิต ฐานกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี จำคุก 9 ปี ฐานลักทรัพย์ในเวลากลางคืนในชวดยานสาธารณะ จำคุก 5 ปี ฐานซ่อนเร้น ย้ายหรือทำลายศพเพื่อปิดบังการตายหรือเหตุแห่งการตาย จำคุก 1 ปี ฐานเสพเมถุนแอมเฟตามีน จำคุก 6 เดือน

จำเลยที่ 1 รับสารภาพโดยจำนนต่อหลักฐาน ไม่มีเหตุบรรเทาโทษ จึงไม่ลดโทษให้แก่จำเลยที่ 1 รวมโทษทุกกระทง คงให้ประหารชีวิตจำเลยที่ 1 สถานเดียว จำคุกจำเลยที่ 2 มีกำหนด 6 ปี จำเลยที่ 2 ให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้จำเลยที่ 2 หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุกจำเลยที่ 2 มีกำหนด 4 ปี

หมายเหตุ - เมื่อวันที่ 29 กันยายน ที่ผ่านมา ศาลจังหวัดหัวหิน ได้อ่านคำพิพากษาคดีฆาตกรรมและโยนศพเด็กหญิงวัย 13 ปี ลงจากโบกี้รถไฟตู้นอนเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2557 โดยให้ประหารชีวิต นายวันชัย หรือเกมส์ แสงขาว อายุ 21 ปี พนักงานรถนอนประจำขบวนรถที่ 174 จำเลยที่ 1 จำคุก 4 ปี นายณัฐกรณ์ หรือหนึ่ง ชำนาญ อายุ 19 ปี พนักงานทำความสะอาดขบวนรถไฟขบวนเดียวกัน จำเลยที่ 2 ในข้อหาสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี รับสารภาพในชั้นพนักงานสอบสวน แต่ให้การปฏิเสธในชั้นศาล

ภาคผนวก ค

รายละเอียดในหนังสือที่ผู้เสียหายคดีข่มขืนบนรถไฟเมื่อ 13 ปีก่อน
ได้นำมายื่นต่อคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

22 กรกฎาคม 2557

เรื่อง ขอความเป็นธรรม และขอเสนอแนวทางการดำเนินการป้องกันในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
เรียน พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา รักษาการนายกรัฐมนตรี (ในฐานะ หัวหน้า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ)
อ้างถึง คดีหมายเลขดำที่ 5918/2545 และ คดีหมายเลขแดงที่ 9850/2546 ศาลแพ่งกรุงเทพใต้

ตามที่ ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ได้มีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ลงวันที่ 8 มีนาคม 2555 ที่ได้อ่านเมื่อ
วันที่ 18กรกฎาคม 2555 ให้จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ร่วมกันชดใช้ค่าเสียหายฐานละเมิดให้แก่โจทก์ ซึ่งการ
รถไฟแห่งประเทศไทย(จำเลยที่ 2) ได้ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ โดยประสงค์ที่จะขอทุเลา
การบังคับคดีไว้ในระหว่างฎีกา เนื่องจากจำเลยที่ 2 อ้างว่า เป็นหน่วยงานของรัฐ ได้รับงบประมาณมาจาก
ภาษีของประชาชน เพื่อมาพัฒนากิจการของจำเลยที่ 2 ในการบริการประชาชน เพื่อดำเนินการขนส่งในการ
พัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าต่อไปนั้น.

ดิฉัน ในฐานะโจทก์ ซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีดังกล่าว โดยได้รับความบอบช้ำทั้งทางร่างกายและจิตใจ
จึงขอความเป็นธรรมมายังท่าน เพื่อพิจารณาดำเนินการตรวจสอบและเร่งรัดคดี เนื่องจากคดีนี้ได้มีการ
ดำเนินการตามขั้นตอนมาเป็นระยะเวลาเกินกว่า 13 ปี ซึ่งดิฉันไม่สามารถทราบได้ว่าคดีจะสิ้นสุดลงเมื่อใด.

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดิฉันได้มีความคิดเห็นดังนี้

1. การรถไฟแห่งประเทศไทย ควรที่จะมีการปรับโครงสร้างองค์กรในการบริหารงาน ควรกำหนดให้ มี
การปฏิรูปการรถไฟและบรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติ(เนื่องจากเป็นองค์กรของรัฐ) เพื่อพัฒนาองค์กรให้ไปสู่ความ
เป็นสากล และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการได้มากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการในส่วนของ
การให้บริการกับผู้โดยสาร ขั้นตอนการคัดเลือกพนักงาน และผู้ให้บริการระบบสาธารณ ควรมีการจัดทำ
ประกันชีวิตให้กับผู้ใช้บริการในวงเงินที่สูงเพียงพอต่อการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผู้ให้บริการ
จะต้องมีหน้าที่ ที่จะต้องรับผิดชอบให้กับผู้ใช้บริการในทุกกรณี เพื่อให้ผู้บริการจัดทำระบบรักษาความ
ปลอดภัยแก่ผู้บริการอย่างเข้มแข็ง ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นอีก

2. ควรให้มีการแก้ไขและปรับปรุงระบบการคุ้มครองและเยียวยาทางสังคม โดยเน้นความปลอดภัยของเด็กและสตรี(ในทุกพื้นที่ มีข้อเสนอแนะเฉพาะเพียงแค่นครวัดโพธิ์) ขอเสนอให้มีการพิจารณาบทลงโทษที่รุนแรงมากกว่านี้ ต้องมีการดำเนินการจัดการและบำบัดทางจิตแก่ผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำขึ้นอีก ส่วนในระบบของการเยียวยาและช่วยเหลือผู้เสียหาย การพิจารณาขอใช้ทางแพ่งควรมีความรวดเร็วและเพียงพอ สำหรับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ซึ่งควรมีการดำเนินการทันที และต้องได้รับการบำบัดอย่างเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ.

3. ขอให้ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้หญิงที่เป็นผู้เสียหายในคดีทางเพศด้วย เนื่องจากค่อนข้างล่าช้ามากในแต่ละขั้นตอน และยังมีวิธีการที่ไม่สอดคล้องผู้เสียหาย ทั้งสร้างความซับซ้อน กระทั่งกระเทือนจิตใจซ้ำ โดยเฉพาะในการสอบสวนและกวดขันพยานในชั้นศาล ส่งผลให้ผู้เสียหายรู้สึกไม่มั่นใจต่อกระบวนการว่าจะได้รับความเป็นธรรม จนผู้เสียหายไม่กล้าแจ้งความดำเนินคดี และเก็บเรื่องที่เกิดขึ้นไว้ ทำให้ผู้กระทำผิดไปกระทำกับผู้หญิงรายอื่นได้อีก

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยตรีหญิง.....

โจทก์ / ผู้เสียหาย

ภาคผนวก ง

คำสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview)

พนักงานสอบสวนหญิง พนักงานสอบสวนชาย พนักงานอัยการ นักจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1. พนักงานสอบสวนหญิง

1.1 คำให้สัมภาษณ์ พนักงานสอบสวนโทหญิงสุพรรณนา ต้นตระกูลรัตน์ อายุ 45 ปี เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 18.00 น. ที่สำนักบัญชาการตำรวจศึกษา ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

1) จบการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย สมัย 39 รัชการตำรวจ ปี พ.ศ.2540 บรรจุเป็น พนักงานสอบสวนปี พ.ศ.2542 ปัจจุบันรัชการที่สถานีตำรวจภูธรแม่ปิ้ง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการอบรมหลักสูตร เทคนิคการสอบปากคำ ผู้เสียหายเด็ก การสืบสวนสอบสวนคดีข้ามมนุษย์ เป็นต้น

หมายเหตุ มีการอบรมในลักษณะใกล้เคียงกันหลายหลักสูตร ทั้งของส่วนราชการ NGO แต่ไม่มีที่เป็นเทคนิคการสอบสวนคดีข่มขืนโดยเฉพาะที่ใกล้เคียงที่สุด เป็นของมูลนิธิเพื่อนหญิง การอบรมเกี่ยวกับ GENDA ที่มีการแสดงบทบาทสมมติให้เข้าใจความรู้สึกของผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิง

2) เป็นงานที่ต้องใช้กฎหมาย ตรงกับสาขาที่เรียน น่าสนใจ ทำทาย

3) ผู้ชายฉวยโอกาส ไม่มีจิตสำนึก เห็นแก่ตัว ใช้ความได้เปรียบทางสรีระข่มเหงผู้หญิง และจิตไม่ปกติ

4) ลักษณะและระดับความรุนแรง ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ที่พบในท้องที่ สภ.แม่ปิ้ง จว. เชียงใหม่ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นนัยสำคัญแต่อย่างใด ส่วนใหญ่ผู้กระทำผิด เป็นคนที่ผู้เสียหายรู้จัก ระดับการถูกทำร้ายร่างกาย ขึ้นอยู่กับการขจัดขืนของผู้เสียหาย หากผู้เสียหายขจัดขืนมาก ก็จะพบร่องรอยการถูกทำร้ายร่างกายมาก หากผู้เสียหายอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถขจัดขืนได้ เช่น เมาสุรา หรือคิดว่ายังงี้ก็ไม่สามารถ ผู้แรงของผู้กระทำได้ จึงไม่ต่อสู้ ก็จะพบบาดแผลน้อย แนวโน้มในอนาคต จึงน่าจะเป็นเช่นเดิม เว้นแต่มีการเปลี่ยนแปลงอัตราโทษ ของคดีประเภทนี้ให้สูงขึ้น จนถึงขั้นประหารชีวิตตามที่เคยเป็นข่าว ก็น่าเป็นห่วงว่า ความรุนแรงอาจมากขึ้น เพราะผู้กระทำผิด ต้องการปกปิดความผิดมากขึ้น จึงอาจเกิดการฆ่าปิดปากได้ เพราะอัตราโทษไม่ต่างกัน และโอกาสรอดจากการถูกดำเนินคดีมีมากกว่า

5) เหมือนกัน คือ ผู้ชายเกิดความต้องการ และมีโอกาสอยู่ตามลำพังกับผู้เสียหาย

6) มีปริมาณน้อยมาก เมื่อเทียบกับคดีอื่น

7) ใช้เทคนิคการสร้างความคุ้นเคย เป็นกันเอง แสดงความเข้าใจเห็นใจ ให้ผู้เสียหายไว้วางใจ เพื่อให้ผู้เสียหายลดความวิตกกังวล เพื่อให้บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้อย่างละเอียด มีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ และมีการนำนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยในการ

ตรวจหาร่องรอยการถูกข่มขืนกระทำชำเรา เช่นการฉีกขาดของพรหมจารี น้ำและตัวอสุจิ การตรวจดีเอ็นเอ ยืนยันตัวบุคคล

8) บางกรณีอาจต้องคุยกับญาติหรือผู้ที่ผู้เสียหายไว้วางใจ เพื่อให้ช่วยพูดคุยกับผู้เสียหายให้ในเบื้องต้นก่อน แล้วจึงพูดคุยกับผู้เสียหายโดยตรง การโทรศัพท์ติดต่อสอบถามสภาพจิตใจ และสถานการณ์รอบตัวของผู้เสียหาย อย่างต่อเนื่อง

9) ความไว้วางใจ เชื่อใจ และเชื่อมั่นว่า พนักงานสอบสวนยื่นอยู่ข้างผู้เสียหาย และตั้งใจนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

10) ความเข้าใจของผู้เสียหาย ต่อคำถามที่ถูกสอบถาม ซึ่งหากใช้คำถามที่แสดงความสงสัย หรือไม่เชื่อสิ่งที่ผู้เสียหายบอกเล่ามา ผู้เสียหายจะเข้าใจว่าพนักงานสอบสวนเข้าข้างผู้กระทำผิด และไม่ให้ความร่วมมือ

11) ปกติทำการสอบสวนคนเดียว และพยายามหาสถานที่ที่สามารถพูดคุยกับผู้เสียหายได้ตามลำพัง เพื่อลดความอับอายของผู้เสียหาย

12) มีส่วนช่วยได้ เนื่องจากผู้เสียหายเกิดความอับอายน้อยกว่า และการสร้างความคุ้นเคย ทำได้ง่ายกว่า เข้าใจว่าเป็นเหตุผลทางจิตวิทยา

13) คดีที่ได้รับการมอบหมาย มีมากกว่าคดีที่ส่งให้พนักงานอัยการกว่าร้อยละ 80 เนื่องจากเป็นคดีที่ยอมรับความผิด และผู้เสียหายมักถอนคำร้องทุกข์ไประหว่างสอบสวน เนื่องจากได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำผิด จนเป็นที่พอใจ ไม่ต้องการให้มีการดำเนินคดีอีก

14) มีทุกช่วงอายุ ทั้งต่ำกว่า 15 ปี เกิน 15 ปี 20 ปีขึ้นไป จนถึง 40 ปี

15) มีการเผยแพร่ ให้ความรู้ เทคนิคการป้องกันตนเอง และเอาตัวรอดจากสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษา แก่ไขกฎหมายให้กำหนดหน้าที่นำสืบในคดีประเภทนี้เป็นของจำเลย ที่ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายสมยอม เพื่อลดภาระของผู้เสียหายในการให้ปากคำในชั้นศาล และชั้นสอบสวน

16) กฎหมายเพียงแต่กำหนด ให้คดีประเภทนี้ ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบ เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้เสียหาย แต่ไม่มีผลกับการปฏิบัติหน้าที่ของ พนักงานสอบสวนหญิง เนื่องจากหากในท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหญิงปฏิบัติหน้าที่อยู่ พนักงานสอบสวนชายก็จะโอนคดีประเภทนี้ หรือให้พนักงานสอบสวนหญิง ถามปากคำผู้เสียหายให้อยู่แล้วเป็นปกติ ดังนั้นจึงเป็นการ เอื้อในภาพรวม ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเพิ่มขึ้นมากกว่า

17) เทคนิคการสอบปากคำ การใช้คำถาม และหลักจิตวิทยาเบื้องต้น

18) ถ้าในภาพรวมบทบาทของพนักงานสอบสวนหญิง/ชาย ไม่ได้ต่างกันในส่วนของการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับความยุติธรรม ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของ พงส.แต่ละคน และปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ ก็มีส่วนที่ทำให้การเยียวยาผู้เสียหาย เป็นไปได้อย่างยุติธรรมหรือไม่ เช่น ประสิทธิภาพและทักษะในการดำเนินคดีของ พงส. ปริมาณคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.2 คำให้สัมภาษณ์ พันตำรวจโทหญิงอมรรัตน์ สุทธิเกิด อายุ 40 ปี ตามคำสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2557 เวลา 17.10 น.

ปัจจุบันเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานสอบสวนตำรวจภูธรจังหวัดกระบี่ จบการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง เริ่มงานตั้งแต่ธันวาคม พ.ศ.2542-ปัจจุบัน บรรจุเป็นนิติกร อยู่ สภ.หาดใหญ่ เน้นเรื่องค้ำมนุษย์

ช่วงอายุของผู้เสียหายต่ำกว่า 10 ปี ต่ำกว่า 14-15 สมัครใจ สมยอม แต่พ่อแม่ไม่เต็มใจ ช่วงอายุมากกว่า 30 ถูกข่มขืนเลี้ยงกับเด็กเล็กมากขึ้นในปัจจุบัน มักเกิดขึ้นจากปัญหาทางจิต มักทำกับคนที่คือยกว่า ยาเสพติด เหล้า คดีข่มขืนน้อยกว่าคดีทั่วไปกฎหมายเป็นประเด็นหลักในการสอบสวน ผู้หญิง ต้องใช้ จิตวิทยาศาสตร์ของสังคมสงเคราะห์ บางครั้งต้องทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อวางแผน และพร้อมให้ความช่วยเหลือ ปัญหาในการทำงานคือไม่มีงบประมาณสนับสนุนใช้ความคุ้นเคย ให้ความช่วยเหลือ ใช้ทีมสหวิชาชีพ เพราะกฎหมายกำหนด

ต้องการให้รับโทษทางกฎหมาย และ ต้องการค่าเสียหายเป็นหลัก

ปัจจัยที่กดดัน คือ สังคม ความดันจากภายนอกกรณีที่เป็นข่าว

ถ้ามีคดีอุกฉกรรจ์จะทำงานร่วมกันเป็นทีม แต่ถ้าคดีผู้หญิงจะทำคนเดียว

พนักงานสอบสวนหญิงจะมีผลมากที่ช่วยผู้หญิงที่ถูกข่มขืน

คดีส่งอัยการได้ทั้งหมด ยกเว้นคดีที่ยอมความได้

ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10 ช่วงอายุ 15-20 จะสมัครใจ มากกว่าที่จะถูกหลอกใช้ หรือใช้กำลังบังคับ

ป้องกันจากตัวเองมองโลกรอบด้าน ไม่มองโลกแง่ดีเกินไป ไม่ควรปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพัง สังคมและทุกฝ่ายต้องช่วยกันป้องกัน

การเยียวยา มี พรบ.ทดแทนชดเชยค่าเสียหาย

ปัญหาและอุปสรรค จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงมีไม่พอ ไม่ทั่วถึง ไม่มีงบประมาณสนับสนุน

กระบวนการยุติธรรมใช้เวลานานเกินไปใน ควรได้รับการอบรมด้านจิตวิทยาในการสอบสวนเพิ่มเติม

ได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรม

ถูกกระทำซ้ำซ้อนจากพนักงานสอบสวนชาย อาจมีน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เพราะเขาก็มีงานอื่นด้วย

ควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงให้มีกระจายทุกจังหวัดเพื่อรับคดีเฉพาะ ถ้ามี
ทุกจังหวัดไม่ได้ก็ควรมีตามหัวเมืองใหญ่

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.3 คำให้สัมภาษณ์พันตำรวจโทหญิงภัทริยา ปานน้อม อายุ 49 ปีพนักงานสอบสวน สภ.หาดใหญ่ ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 17.32 น.

ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเฉพาะคดี เกี่ยวกับความผิดทางเพศและการค้าประเวณี ค้ามนุษย์

ไม่ได้จับสายตรงจับชั้นประทวน มีวุฒินิติศาสตร์สอบเข้าราชการและสอบแข่งขันสอบสวน มันได้ใช้ความสามารถของเราก้าวหน้าด้วยตัวเองไม่ต้องมีเส้นสายไม่ต้องใช้เงินในการรับตำแหน่ง พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรหาดใหญ่ เฉพาะคดี ความผิดทางเพศ การค้าประเวณี ค้ามนุษย์

ประชากรหญิงเพิ่มขึ้นหรือไม่ ผู้หญิงมากกว่าผู้ชายสังคมให้ทัดเทียมกันรับพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อช่วยเหลือสตรี เข้าใจผู้หญิงด้วยตนเอง ให้ความช่วยเหลือได้ทุกอย่าง สิทธิเท่าเทียมกัน

ถ้าผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้หญิงก็ควร ได้รับเกียรติและสิทธิที่เท่าเทียมกันเช่นนิติกรรมบางอย่าง แต่ต้องให้คำปรึกษากัน กันอยู่ร่วมกันต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในสังคมยอมรับผู้หญิงมากขึ้น บทบาทผู้หญิงในสังคมทำหน้าที่ได้ไม่เท่าผู้ชายในบางอย่าง ด้วยร่างกาย ด้านสรีระที่เป็นอุปสรรค ควรให้มีความเท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจในด้านเงินเดือน กฎหมาย มีความเสมอภาคเท่ากันในด้านกฎหมาย ทุกด้าน

การรักษาพรหมจารีมีความสำคัญกับผู้หญิงเป็นอย่างมากในอดีต ปัจจุบันเด็กอายุ 10-16 ปี จะไม่เห็นความสำคัญ มีการเลียนแบบ จากสื่อ จากสังคม มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ตอนวัยรุ่นเห็นพรหมจารีไม่สำคัญ แต่พอเลยวัยจะเห็นค่า ครอบครัวควรสอนให้รักกนวลสงวนตัว ปัญหาคือเล่นเฟสและไม่มีเพศสัมพันธ์กัน ไม่เห็นคุณค่าของพรหมจารี มันขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม เป็นบางกลุ่มแยกเป็น 2 กลุ่ม บางกลุ่มก็รักษาพรหมจารี ผู้หญิงที่มีการศึกษา และเรียบร้อยจะรักษาพรหมจารี เด็กที่ใจแตก เกเร จะไม่รักษาพรหมจารี พ่อจะทำลูกตัวเองที่เป็นเด็กเล็กเลี้ยงลูกแบ่งกันสลัดใจเรื่องพ่อข่มขืนลูก และคนใกล้ชิดที่ทำกับเด็กเล็ก และก็ครูจะทำกับเด็ก ความผิดพรากผู้เยาว์ ขาวข่มขืนจะมาถึงถึงสาเหตุว่าทำไมไม่มาทำกับเด็ก จะซื้อข้าวโมกจากผู้หญิงขายบริการหลอกไปกลางป่าข่มขืน และชิงทรัพย์ 2-3 วัน ถัดมามีโทรศัพท์ที่ขโมยไปติดต่อได้ตำรวจจึงหลอกล่อมาจับ น่าจะเป็นโรคจิต ฐานะของภรรยาที่ดี หน้าตาดี เขาเป็นพรานป่าด้วยจิตใจที่ไม่ปรกติ รู้สึกไม่ดีที่มีขาวของการทำร้ายและข่มขืนผู้หญิง ระดับความรุนแรงของการข่มขืน โทรมหญิง กลุ่มวัยรุ่นพานักเรียนหญิงอายุ 14 ปีที่ทำงานเสิร์ฟตอนกลางคืนเป็นแฟนซิ่งรถไปกลางนาและข่มขืนเวียน 18 คน คิดว่ารุนแรงมาก โหดร้ายสมัยก่อนเกิดขึ้นเยอะมากคดีข่มขืน

แนวโน้มในอนาคตของผู้หญิงไม่สนใจพรหมจารี ครอบครัวต้องปลูกฝังให้มีการรักกนวลสงวนตัวอบรมเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูก โรงเรียนต้องสอนเมื่อไม่ถึงวัยอันควรก็อย่าทำ ปัจจุบันจะเห็นว่าเรารับแนวทางตะวันตกแต่ตัวไม่เหมาะสม เทคโนโลยี คู่มือลามกได้ ทำให้เป็นเหตุให้เกิด

การข่มขืน ยาเสพติด สุรา มีทุกพื้นที่ทุกจังหวัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ และยากระตุ้นบางประเภท ส่วนจิตบกพร่องก็มีแต่น้อยที่ชอบแอบมอง แอบดูผู้หญิงอาบน้ำ

อดีตกับปัจจุบันก็ไม่แตกต่างกัน ปัจจุบันจะเยอะกว่าด้วย สื่อ วัฒนธรรมทางตะวันตกมาเยอะ ผู้ชายมีค่านิยมที่มองผู้หญิงเป็นเครื่องบำบัดทางเพศ คนที่กระทำผิดส่วนมากมาจากครอบครัวที่แตกแยก

ไม่มีการศึกษา ไม่ประกอบอาชีพไม่คิดการ ไกลจะทำกับผู้หญิงที่ไม่รู้จัก วัยรุ่นที่ลี้ลั่นอง คนที่มีการศึกษาจะทำกับคนที่รักเท่านั้น กลางคืนเด็กจะเที่ยวกลางคืนมีรถซึ่งเยอะจะหลอกพาผู้หญิงไปข่มขืน

ผู้กระทำจะแบ่งเป็น 2 อย่าง สภาพทางสังคม ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนส่วนมากสื่อ นักข่าวจะมาเร็ว ทำให้ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากสื่อ และสังคมที่อยู่ต้องย้ายสถานศึกษา เพราะเพื่อน ผู้ชายจะทำให้ผู้หญิงเสียหายจะเอาไปพูด ต้องทำให้ย้ายที่อยู่อาศัยเพราะถูกตราหน้าจากสังคม คนที่ทำร้ายทำให้เราพลัดปลั่งเป็นคนไกลตัว เช่น อาศัยพี่ชายมาส่งทุกวัน พอวันนั้นพี่ชายฝากเพื่อนมาส่งเพื่อนก็พาผู้หญิงเข้าโรงแรม ผู้หญิงร้องขอความช่วยเหลือแต่พนักงานโรงแรมนี้ก็เป็นแฟนกันเลยไม่ช่วย จึงโดนข่มขืน ด้วยความที่บ้านใกล้กันเรียนที่เดียวกันก็ต้องย้ายที่อยู่ ด้วยสังคม ตามโรงพักสื่อจะมาขออุปประจำวันอาจทำให้ผู้ต้องหาเสียหาย เราควรจะช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกข่มขืน เด็กบางคนก็ไม่สนใจนอนกับผู้ชายเพื่อทำสถิติแต่อายุแค่ 14 ผู้หญิงบางคนไม่สนใจด้วยสภาพทางสังคม และตัวผู้หญิงว่าเขาจะแคร่หรือไม่ สำหรับผู้หญิงที่มีการศึกษาดี สังคมดี เขาจะแคร่สังคม

การข่มขืนมีการเยียวยาด้วยกรมคุ้มครองสิทธิ ติดต่อได้ที่ศาลากลางทุกจังหวัด ว่าไม่มีการกระทำผิด ยื่นเอกสารใบรับรองแพทย์จะได้รับการเยียวยาไม่เกิน 30,000 บาท โดยที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด จะมีสิทธิได้รับการเยียวยา

จำนวนผู้หญิงที่แจ้งความ ส่วนใหญ่พ่อแม่จะมาแจ้งความให้ไม่ว่าเด็กจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม เรียกว่าความผิดต่อแผ่นดิน ถ้าอายุ 18 ปีขึ้นไปมาแจ้งความเองได้ คดีถูกข่มขืนน้อย แต่คดีผู้ปกครองข่มขืนและเด็กเต็มใจเยอะกว่า คดีข่มขืนปีละ 80 คดี/ปี เด็กนักเรียนด้วยกันจะมาปรึกษาเราก่อนไม่อยากให้ชาวบ้านเดือนร้อน จะให้เรียกฝ่ายผู้ชายมาพูดคุย ด้วยการหมั้น และยอมให้คบหากัน มาอยู่ในความดูแลของพ่อแม่ ทำความรู้จักอยู่ในโอวาท บางรายก็จับแต่งงานกัน เพราะว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจ เราต้องอธิบายให้เข้าใจ บางทีคนก็ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ต้องให้หมั้นให้แต่งงานก่อน แต่บางรายถ้าพลัดปลั่งก็ขอค่าเสียหาย ก็จบไป ฝ่ายผู้ต้องหาไม่เกิน 18 ปี รอลงอาญา โทษน้อยควรเข้าใจถ้าคิดจะลงโทษด้วยกฎหมาย ส่วนใหญ่จะแต่งงานกัน แต่ถ้าพ่อแม่ไม่ยอมก็รับเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย ถ้าเป็นอิสลามจะให้ดำเนินการนิกะ พิธีทางศาสนา ก็จบ

การสอบสวนผู้หญิงที่ถูกข่มขืนจะให้ความร่วมมือดี บางคดีไม่ให้ความร่วมมือเช่นผู้ใกล้ชิด ทำผิดต่อเขา แต่รู้จากชาวบ้านพ่อเลี้ยงลูกเลี้ยง นักสังคมจะฟังจากคนใกล้ชิด เด็กจะไม่ให้ความร่วมมือ วิธีการคือต้องพูดจาเป็นกันเองเราต้องอธิบายให้เข้าใจว่าถ้ายินยอมโทษจะน้อยลง ถ้าอายุเกิน 15 ปี ศาลจะพิจารณาการกระทำผิดของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย อธิบายผลเสียที่เกิดขึ้นทุกข้อ ว่ามีผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งด้านกฎหมาย ครอบครัว ส่วนตัว การสอบสวนเราต้องแยกคนออกเรียกให้สนิทแบบสองต่อสอง ให้เบอร์โทรศัพท์ บางทีเข้าใจ แนะนำให้ความรัก ส่วนใหญ่เด็กชอบการเป็นตำรวจหญิง ก็พูดคุยแบบเป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคย ยิ้มแย้ม น้ำเสียงกิริยาท่าทาง พูดหลายๆ เรื่อง

ผู้หญิงส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและนำข้อมูลไปบอกพ่อแม่ เอะจงตำรวจ และอัยการ ผู้หญิงมาสอบสวน พนักงานสอบสวนชายจะเป็นอุปสรรคในการสอบสวน เด็กเล็ก 3 ขวบถูกบ้านที่ฝากเลี้ยงที่มีลูกชายอายุ 17 ปี ข่มขืนพบสาเหตุเพราะ ไปตรวจที่โรงพยาบาล พาแม่ไปชี้ที่เกิดเหตุแทนเด็ก ลูกความก็ดีต่อเรามาอยู่ที่เราต้องสร้างความเป็นกันเอง ความเอาใจใส่ พนักงานสอบสวนหญิงจะรับคดีเฉพาะด้าน ทุกคนก็ให้ความร่วมมือ

พนักงานสอบสวนหญิงมีความเหมาะสมกับคดีข่มขืน ผู้หญิง ค้ำมนุษย์ เพราะมีความเห็นอกเห็นใจกัน ผู้หญิงควรมีความเป็นผู้นำในด้านการแสดงออก เปิดกว้างเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เปิดโอกาสเยอะ ทั้งนายร้อย ผู้พิพากษา ให้สิทธิเท่าเทียมกัน

ปัจจัยที่กีดกันในคดีใหญ่ๆ พอเป็นข่าวต้องรายงานนายทั้งวันเป็นปัญหาที่นายจี้ นายต้องเข้าใจลูกน้องถ้ามีคดีใหญ่ควรตั้งทีมสอบสวน แต่เราต้องทำเองหมด นายต้องการอะไรที่ซับซ้อน มันเสียเวลาและกีดกันในการทำงาน ล็อกกุดันให้นายมาจี้จับคนร้ายแต่ไม่มีหลักฐานมันเป็นความกุดันต้องรายงานตลอดเวลา ถ้าทำตามขั้นตอน ไม่มีคนมากดดันจะสะดวกมากกว่า คดีธรรมดาต้องทำตั้งแต่ต้นจนจบ แต่ถ้าเป็นคดีใหญ่ จะมีผู้หญิงเยอะที่มาเกี่ยวข้องกับเราไม่มีสิทธิควบคุม อายุไม่ถึง 18 ปี เป็นเหยื่อไม่ว่ายินยอมหรือไม่ เราไม่มีสิทธิคุมขังได้ ต้องสัมภาษณ์คัดแยกเหยื่อต่อหน้าสทวิชาชีพ และส่งไปสถานสงเคราะห์สงขลา ถ้าอายุเกิน 18 ปี ต้องปรับและควบคุม ขัง คดีข่มขืนส่วนใหญ่ทำคนเดียวจะตั้งพนักงานสอบสวน ถ้าคดีค้ำมนุษย์ต้องขอความช่วยเหลือทั้ง โรงพัก

ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนหญิงจะได้รับความร่วมมือเยอะ เพราะเราเป็นกันเอง ไม่บอกพ่อแม่เขาไว้ใจพนักงานสอบสวน คดีที่ยอมความได้และยอมความไม่ได้ มีปริมาณคดีที่รับไว้สอบสวนกับที่สอบสวนและส่งอัยการได้หมดเลย ถ้าเป็นคดีแล้วส่งได้หมดเลย นอกจากจะทำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องแค่นั้นเอง ผู้หญิงเกิน 15 ไม่นถึง 18 มีความผิด 3 ข้อหาผิดต่อผู้หญิง ผิดต่อผู้ปกครอง มีความผิดทุกข้อหา แต่อาจมีการ โกล่เกลี่ยรอบนอก ดีกว่าแต่ต้องยึดค้ำมั่นสัญญาต่อกัน มีข้อดีข้อเสียคนละแบบ อยู่ที่ความพอใจของผู้เสียหาย

ผู้หญิงส่วนมากมีความสมยอมรักใคร่แต่คิดที่กฎหมาย ซึ่งต้องการมีการเยียวยา ได้รับชดใช้กฎหมายมิไว้คู่คุ้มครองเด็กทำไมเพราะไม่ได้ผล พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบทุกอย่าง ผู้ร่วมสอบไม่ต้องทำอะไรเลย อัยการที่ร่วมสอบไม่มีผลทางกฎหมาย ข้อเสนอแนะชั้นสอบสวนผู้เสียหาย ควรมี บิดา มารดา ผู้ปกครองควรรับฟัง สหวิชาชีพ (อัยการ นักสังคม) มีการทำงานซ้ำซ้อนไม่ได้ ร่วมสอบแค่มานั่งฟังเฉยๆ แค่นี้สิทธิในการเบิกเงิน พนักงานสอบสวนต้องสอบสวน 7-8 ชั่วโมง ต้องทำคำร้องในการประกอบเยอะ ยุ่งยาก การที่มีสหวิชาชีพทำให้การทำงานล่าช้า แต่ไม่ดูความพร้อม ต้องให้ผู้ไว้ใจร่วมฟังก็พอ อย่างเดี๋ยวก็พอไม่ซับซ้อนและเร็วขึ้น พนักงานสอบสวนควรใช้ที่ศาลอย่างเดียว

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.4 ทำให้สัมภาษณ์ของพันตำรวจโทหญิงสายพิน ทิจจรต์น์ อายุ 53 ปี สก.เชียงใหม่ ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 17.50 น.

จบปริญญาตรีนิติศาสตร์ เริ่มบรรจุเป็นพนักงานสอบสวนหญิงตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 แต่เป็นชั้นประทวนตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 และโอนสายงานมา รับราชการปฏิบัติหน้าที่ สก.เมืองเชียงใหม่ เกี่ยวกับเด็ก สตรี ครอบครัว คดีที่มีอิทธิพล ตามคำสั่ง

เหตุที่อยากทำงานเป็นพนักงานสอบสวนหญิง เพราะได้ช่วยเหลือประชาชน

ช่วงคดีข่มขืน ทำให้รู้สึกเศร้าใจ สภาพจิตใจแย่ ต้องได้รับการเยียวยา ระดับความรุนแรงของคดีข่มขืน ช่วงอายุ 9-10 ปี มีแนวโน้มมากขึ้นเหตุจากสื่อ โลกออนไลน์ ไม่ยึดถึงพรหมจารีแล้ว ไม่มีขนบธรรมเนียมประเพณี

ในอดีตถ้ามีข่มขืนในครอบครัวจะไม่ดำเนินคดี แต่ปัจจุบันสังคมจะช่วยเหลือกันมากขึ้นจะมีการแจ้งความกันมากขึ้น จึงมีความแตกต่างกัน คดีข่มขืนน้อยกว่า คดีทั่วไป

ต้องใช้หลักการพูด ถึงกระบวนการของกฎหมาย จิตวิทยา ให้ความจริงใจและใช้หลักการบำบัด ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจด้วยความเป็นเพศเดียวกันและมีความเป็นกันเอง

ปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือ คือ การอธิบายถึงสิทธิของผู้เสียหายและอยากให้คุณพิชิตอุกฉกรรจ์ ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม

ความกดดันจากคดีข่มขืน ผู้หญิงไม่ยอมเปิดเผยความจริง ปัจจัยที่กดดันพนักงานสอบสวนหญิง จากสื่อและนักข่าว

ไม่เห็นด้วยที่จะให้คดีข่มขืนยอมความได้เพราะพนักงานสอบสวนหญิงทุ่มเทมาก เหนื่อยและเสียเวลา ในการสอบสวนทำงานคนเดียว ผู้หญิงส่วนมาก เคยมีประสบการณ์การทำงานมาเยอะคดีที่สอบสวนแล้วสามารถส่งอัยการ ได้ทั้งหมด

ข้อปรับปรุงและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคดีข่มขืน ควรมีการสืบพยานเลยทันทีจะได้ลดความกังวลในการขึ้นศาล ลดความกังวลในการเผชิญหน้าด้วยการสืบแยกห้อง

กฎหมายเอื้อต่อการสืบพยานควรเพิ่มความละเอียดในการบัญญัติกฎหมาย

พนักงานสอบสวนหญิงควรเพิ่มฝึกทักษะด้านจิตวิทยา ให้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีประสบการณ์ในการทำคดี มีความเข้าอกเข้าใจผู้หญิงต้องใช้ความไว้วางใจและความเป็นกันเอง

ปกติทั่วไป พนักงานสอบสวนหญิงทำได้ดีกว่าพนักงานสอบสวนชาย โดยในด้านการเยียวยา มีองค์กรและหน่วยงานผู้หญิงที่เกี่ยวข้องเอื้อต่อกันในการทำงาน

1.5 คำให้สัมภาษณ์ พันตำรวจโทหญิงจวีวรรณ พุทธานุกรักษ์ อายุ 39 ปี ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 19.13-20.31 น.

เป็นพนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษกลุ่มงานพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ ปริญญาตรีนิติศาสตร์ ปริญญาโทศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ม.เชียงใหม่ ปีที่บรรจุเป็นพนักงานสอบสวน 20 สิงหาคม พ.ศ.2540 บรรจุเป็นพนักงานสอบสวนหญิง มีการอบรมหลักสูตรต่างๆ เยอะมาก ทั้งการสอบสวน การดูแลเด็กถูกทารุณกรรม การสอบสวนความผิดเกี่ยวกับคดีทางเพศ NGO หลักสูตรมูลนิธิคุ้มครองเด็ก องค์กรเอกชนต่างๆที่เปิดอบรม

ส่งเสริมในด้านการทำงานด้านข้อกฎหมายเพราะเราต้องเข้าใจผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และองค์กรของรัฐบาล

ตั้งปี พ.ศ.2537 ให้มีพนักงานสอบสวนหญิงตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เป็นต้นไป เริ่ม สน.บางนา สน.ตลิ่งชัน สน.บางซื่อ ให้ทำเฉพาะคดีเด็ก ผู้หญิงเป็นผู้เสียหาย ก็ได้รับการประเมินว่าเป็นสิ่งที่ดี ควรจะมีต่อไป ก็ขยายไปต่างจังหวัด

บทบาทของชายหญิงในภาครัฐ ถูกประเมินจากการทำงานตำแหน่งโตสุด คือ รองผู้กำกับ คิดเห็นอย่างไรที่จำนวนผู้หญิงเพิ่มขึ้นในประเทศไทย อัตราการเกิดพอๆ กัน

ผู้หญิงในสังคมอดีตและปัจจุบัน ต่างกันหรือเหมือนกัน ทั้งต่างและเหมือน ปัจจุบันศักยภาพดีขึ้นในเรื่องการศึกษา ข้อกฎหมาย

หัวหน้าครอบครัวเป็นใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง

เห็นด้วยหรือไม่ที่สังคมไทยมีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว เห็นด้วยผู้หญิงเป็นผู้นำมาตั้งแต่โบราณ ในสังคมล้านนาผู้หญิงเป็นใหญ่ นับถือผีบ้านผีเรือนถ้าจะออกเรือน ผู้ชายต้องแต่งเข้ามาอยู่บ้านผู้หญิงช่วยงานต่างๆ จนพ่อ แม่ ยอมให้แต่งงานและต้องขอมาผีบ้านผีเรือน สังคมของไทยและล้านนาต่างกัน เพื่อคงสถานะของครอบครัว ผู้หญิงมีความอดทนสูงต่อผลกระทบต่างๆ ควรดำรงให้ผู้หญิงเป็นใหญ่ต่อไป

ผู้หญิงได้รับการยอมรับด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองอย่างไร ผู้หญิงเป็นเงาให้ผู้ชายคอยจับพอร์ทัลให้ผู้ชายทุกอย่างในทุกเรื่อง เป็นตัวประกอบสร้างให้ผู้ชาย

ความยุติธรรมผู้หญิงมีบทบาทเยอะในด้านกฎหมาย แต่จะได้รับการผลักดันให้ทำงานในด้านผู้หญิง งานที่เฉพาะให้เด่นมีความแตกต่าง สามารถพัฒนาศักยภาพให้ทำงานด้านต่างๆ ได้เยอะเท่าเทียมผู้ชาย

เห็นควรหรือไม่ให้ผู้หญิงมีความเท่าเทียม เสมอภาค ด้านความยุติธรรม วัตถุประสงค์ ไม่ได้แค่ได้รับการยอมรับทางสังคมเท่าๆ กัน ต้องมีที่ไปที่ไป ทางกฎหมายเท่ากัน อาจมีความเหลื่อมล้ำอยู่

การรักษาพรหมจรรย์มีความสำคัญกับผู้หญิงหรือไม่ ไม่จำเป็นไม่สำคัญเรามีสิทธิเลือก การเรียนรู้กันมากกว่า ที่สำคัญพนักงานสอบสวนหญิงไม่จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องเซ็กส์ก็ได้ แต่สามารถอธิบายได้ให้เข้ากับข้อกฎหมาย มุมมองของผู้ชายต้องการสาวพรหมจรรย์ ต้องการการครอบครอง เป็นแค่ความเชื่อ

รู้สึกอย่างไรเมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง รู้สึกหดหู่ เพราะเจอคดีมาเยอะมาก จากการทำร้ายร่างกาย เป็นเรื่องน่าเศร้า ที่เกิดจากเด็กเล็ก และครอบครัวที่ทำร้ายกัน ไม่น่า

ลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมาเป็นข้อกำหนด การตอบตี ทำร้ายร่างกาย แนวโน้มเป็นเหมือนเดิมขึ้นอยู่กับความยินยอมว่าจะทำให้ได้รับบาดเจ็บหรือไม่ ขึ้นอยู่กับทักษะในการต่อรองของแต่ละคน

เห็นว่าปัจจุบันมีสาเหตุทำให้ผู้ชายข่มขืนผู้หญิง อคติอยู่ในอำนาจ ปัจจุบันกิเลสทำให้ผู้ชายข่มขืนผู้หญิง ไม่มีสติไม่สามารถยับยั้งชั่งใจได้ ยาเสพติด สื่อ เป็นแค่ตัวกระตุ้น ทาทางออกแรงขับทางเพศทางอื่นแทนก็ได้ การแต่งตัวโป๊ไม่ใช่ว่าปัจจัยในการถูกข่มขืน

ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนสถานะภาพทางสังคมจะเป็นอย่างไร จิตใจอาจไม่เหมือนเดิม อาจได้รับความเห็นอกเห็นใจ หรือถูกตำหนิทางสังคมแล้วแต่คนมอง มุมมองจากการทำคดีเป็นคนที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือทางจิตใจเยอะ ต้องได้รับการดูแลทางด้านร่างกาย ทางโรคต่างๆ

จำนวนผู้หญิงที่ถูกข่มขืนที่แจ้งความเองกับที่ให้ผู้อื่นแจ้งให้อันไหนมีจำนวนมากกว่ากัน ต้องแบ่งตามช่วงอายุเด็กจะมีบุคคลในครอบครัวมาช่วยแจ้งความให้ ผู้ใหญ่บางคนจะมาแจ้งความเองหรือไม่ก็ไม่แจ้งเลย เพราะมีผลกระทบสภาพจิตใจไม่พร้อมแต่ยังคงต้องการได้รับการเยียวยา มีพอๆ กัน

รับสำนวนการสอบสวนคดีผู้หญิงถูกข่มขืนมีมากเท่าใดเมื่อเทียบกับคดีอื่น คดีผู้หญิงมีน้อยกว่าคดีอาญาประเภทอื่น เพราะส่วนใหญ่เป็นคดี เศรษฐกิจ ยาเสพติด สังคม

ในการสอบสวนผู้หญิงในคดีที่ถูกข่มขืนให้ความร่วมมือมากน้อยอย่างไร ให้ความร่วมมือดี เพราะไม่อยากเป็นฝ่ายถูกกระทำ ต้องการให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ ต้องใช้การอธิบายให้เข้าใจว่าจะมาช่วยมีทางเลือกให้เข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ถ้าเป็นเด็กจะใช้รูปภาพ ตุ๊กตา ประกอบในการอธิบาย ใช้บุคลากรเป็นผู้นำในการจูงใจเป็นความสามารถเฉพาะตัว

ปัจจัยใดที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งมูลเหตุแห่งตัวผู้กระทำผิด ต้องการพันทุกข์ให้เร็วที่สุด ต้องการให้จับผู้ต้องหา

วิธีการไหนทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจในตัวท่าน สารพัดวิธีที่จะทำให้เขาไว้วางใจ อยู่ที่เวลา การพูดคุย ความคุ้นเคย การหลอกล่อใช้วิธีการจูงใจ

มีความเหมาะสมอย่างไรกับผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม ควรจะมีเยอะๆ แต่ต้องเข้าใจความแตกต่างของหญิง ชาย เยอะ มีมุมมองแบบผู้หญิง ถ้าจะให้ดีนักกฎหมายต้องเป็นผู้หญิงที่มี Gender เป็นผู้เขียนใหม่

นักสอบสวนหญิงนอกจากมีคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้วควรมีคุณสมบัติด้านความเป็นผู้นำหรือไม่ ควรมี จะได้วางแผนในการทำสำนวนได้เป็นผู้นำในการทำงานกับบุคคลฝ่ายต่างๆ

ผู้หญิงได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมาน้อยเพียงใด เข้าถึงเยอะ กฎหมายให้สิทธิเยอะ ด้วยปัจจัยและสภาพบีบบังคับทำให้ความคิดเปลี่ยนแปลง ขึ้นอยู่กับอำนาจในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล

ปัจจัยที่กีดกันต่อท่านในการทำคดีข่มขืน กีดกันเรื่องเวลาที่จำกัด อัยการมีส่วนกีดกันบ้างในการรับสำนวน

ในการสอบสวนท่านสอบสวนคนเดียวหรือต้องมีใครมาช่วยในการสอบสวนหรือไม่ ถ้าเป็นคดีข่มขืนทำคนเดียว แต่ถ้ามีคนมาขอให้ข่มขืนก็จะไม่ช่วย คดีค้ำมูนัยย์ทำเป็นทีม

ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนหญิงมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดในการสอบสวนจำเป็นมากเพราะใช้ความเป็นผู้หญิง ใช้ความเชื่อใจ ไว้วางใจ เพศเดียวกันเข้าใจกัน

เปรียบเทียบคดีข่มขืนกับคดีอื่นส่งอัยการได้หมดหรือไม่ ถ้าเป็นคดีเด็กส่งอัยการได้หมด ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ

ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนอยู่ในช่วงอายุใด (18 ปีขึ้นไป ไม่เกิน 30 ที่มาแจ้งความ เด็กมีอายุน้อยสุดคือ 3 เดือน)

ควรปรับปรุงเสนอแนะคดีข่มขืนและเหยี่ยวอย่างไร (คำตอบ ยากค่ะ ต้องใช้คนในสังคมพูดถึงกติการ่วมกัน และเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เป็นแนวทางที่ทำให้เรามีอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายรองรับ

ต้องได้รับการฝึกอบรมด้านเพศสภาพ (Gender) จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ การรักษาพยาบาล

Gender คือ บทบาทหน้าที่ของ หญิง ชาย ที่เท่ากัน

ความสำเร็จของพนักงานสอบสวนหญิงมีคุณประโยชน์ต่อสังคม โดยการประเมินจากคนอื่น ๆ

1.6 คำให้สัมภาษณ์ พันตำรวจโทหญิงปวีณา เอกฉัตร อายุ 45 ปี พนักงานสอบสวน ผู้อำนวยการพิเศษ สถานีตำรวจนครบาลราชบุรีบุรณะ วุฒิกการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ.2557 เวลา 10.49 น. ที่ศาลอาญาธนบุรี (หลังจากเบิกความต่อศาล)

ทำงานด้านพนักงานสอบสวนหญิงมาโดยตรงหรือไม่ ก่อนหน้าจะมาเป็นพนักงานสอบสวนหญิงทำงานเป็นพยาบาลมาก่อน จบพยาบาลศาสตร์ และทำงานพยาบาลอยู่ 6 ปี จึงโอนย้ายมาทำงานเป็นพนักงานสอบสวนหญิง จบพยาบาลที่วิทยาลัยมิชชั่น

เหตุผลที่มาทำงานเป็นพนักงานสอบสวนหญิง เบื้องต้นมองว่างานพยาบาลถึงจุดอิ่มตัว อยากหาอะไรที่แปลกใหม่ในการทำงาน ซึ่งตอนที่เป็นพยาบาลก็เรียนนิติศาสตร์ควบคู่ไปด้วย พอจบนิติศาสตร์ก็ มองว่ามีงานสาขาอื่นที่สามารถเปิดรับได้ ตอนนั้นทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลตำรวจ เลยทราบข่าวว่ามีกรเปิดรับโอนย้ายข้าราชการ ตำแหน่งตำรวจสัญญาบัตรหญิง ที่มีวุฒินิติศาสตร์ จึงได้ขอโอนย้ายมาเป็นพนักงานสอบสวนหญิง ซึ่งได้มีคำสั่งของกรมตำรวจในขณะนั้นว่าใครประสงค์จะโอนย้ายก็ทำเรื่องโอนย้ายมาได้ ตอนที่โอนย้ายมาเป็นพนักงานสอบสวนหญิงใหม่ๆ ยังมองไม่เห็นเลยว่าจะทำอะไรได้บ้าง คิดแต่ว่าน่าจะลองดู ด้วยความท้าทาย และเป็นงานที่ใหม่ในสังกัดตำรวจ เบื้องต้นที่โอนย้ายมาจะมีการฝึกอบรม ฝึกภาคทฤษฎี และฝึกภาคปฏิบัติ ทำทุกอย่าง คิดทุกประเภท ต้องมาปูพื้นใหม่ในการปรับใช้กฎหมายซึ่งเราไม่มีความคุ้นเคยมาก่อน พอลงตำแหน่งจริงต้องทำทุกคดี ไม่ได้แยกว่าเป็นคดีเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่ก็เป็นการสร้างประสบการณ์ให้เรามองเห็นภาพของงานสอบสวนว่าคืออะไร ประมาณปี พ.ศ.2545 ก็ได้เริ่มทำงานเฉพาะด้าน พอเริ่มมีคดีเข้ามา ด้าน สน.ราชบุรีบุรณะ เองที่มีคดีค่อนข้างเยอะเกี่ยวกับผู้หญิงและเด็ก ผู้บังคับบัญชาก็ให้ทำเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและเด็กเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้หญิงและเด็กด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้จะไม่ได้ทำคดีเฉพาะด้านก็จะมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก แต่พอได้ทำแล้วจะได้รับการฝึกอบรมจาก NGO ที่ให้ความรู้ในเรื่องของ Gender เรื่องของผู้หญิง และเรื่องเด็ก โดยเฉพาะ มันก็ทำให้เรามองเห็นว่าจะเดินเรื่องตรงไหนได้บ้าง และมีการประสานงานกับกลุ่มเพื่อนหญิงด้วยกันเอง รวมทั้งยังมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กมาทำงานร่วมกัน

ประโยชน์ของพนักงานสอบสวนหญิงต่อสังคม เกิดประโยชน์กับตัวผู้เสียหายเป็นหลัก ในกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยทั่วไปจะไม่อยากเล่าให้ใครฟัง แต่พอมีพนักงานสอบสวนหญิงเข้ามาทำงานจะทำให้ผู้เสียหายมีความกล้ามากขึ้น ที่จะเดินมาหาเรา พอเรามีเครือข่ายในการทำงานก็จะทำให้เรารู้ว่าควรส่งเขาไปที่ไหน โดยเรื่องไม่จบที่โรงพัก ต้องชัฟฟอร์ทในเรื่องของการดำเนินคดี ในขณะที่เดียวกันถ้าเป็นพนักงานสอบสวนชายที่ไม่ได้ทำคดีเฉพาะเขาจะมีความเคยชินกับคดีอาญา

ซึ่งจะไม่มีการประชุมงานส่งต่อ ทำให้ขาดตรงนี้ไป แต่ถ้าเป็นพนักงานสอบสวนหญิงทำงานกันเป็นเครือข่ายและเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เสียหาย ซึ่งทำให้ได้รับความไว้วางใจและแน่ใจว่าจะดำเนินการให้กับเขา อาจใช้วิธีการสื่อให้เห็นด้วยคำพูด ท่าทางไม่กดดัน ซึ่งจะสื่อให้เห็นได้ว่าไว้วางใจ จะไม่ถามคำถามแต่จะใช้การฟังสิ่งที่ผู้เสียหายเล่า บางกรณีอาจใช้เวลาในการฟังนาน ซึ่งพนักงานสอบสวนหญิงจะเป็นงานที่ช่วยเหลือสังคม

ระดับอายุของคนที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ถ้าเป็นเด็กจะถูกกระทำจากคนใกล้ชิด เยาวชนจะมีอายุ 15-18 ปี ส่วนใหญ่มีความสมัครใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ มีจำนวนมาก ขึ้นเรื่อยๆ และจำนวนอายุของเด็กที่มีเพศสัมพันธ์จะมีช่วงอายุเฉลี่ยน้อยลง ผู้ใหญ่ อายุเกิน 18 ปี จะถูกกระทำจากคนใกล้ชิดและคนแปลกหน้า

ระดับความรุนแรงจากการล่วงละเมิดทางเพศ เด็กเล็กรวมถึงผู้มีความพิการด้านต่างๆ จะถูกหลอกเพราะความไว้วางใจง่าย และเชื่อใจ โดยใช้อำนาจเหนือกว่าข่มเหง และใช้ความได้เปรียบในการตัดสินใจ

การสอบสวน เด็กซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 133 ทวิ ในกรณีความผิดที่เกี่ยวกับเพศ ต้องมีผู้ร่วมเข้าสอบปากคำ คือ อัยการ นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา บุคคลที่เด็กไว้วางใจ และพนักงานสอบสวน ที่ต้องคอยสอบปากคำเด็ก มี 3 องค์การที่จะอยู่ร่วมด้วยเพื่อที่จะคุ้มครองเด็ก จะมีการเตรียมการสอบปากคำมาก่อน ต้องหาข้อมูลและรู้ Blackground คุณสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงการหาความจริงจากเด็ก ซึ่งต้องทำความคุ้นเคยก่อน ถ้าเป็นเด็กเล็กจะไม่ใส่เครื่องแบบ และใช้ตุ๊กตา รวมถึงการวาดภาพระบายสี เพื่อเป็นหลักฐานประกอบใช้ในการส่งสำนวน

ใช้อะไรเป็นตัวพิสูจน์ว่าเป็นความจริงหรือไม่ ไม่ใช่จินตนาการ คือ เด็กจะพูดเรื่องเดิมซ้ำๆ และสอบเพิ่มจากพยานแวดล้อม เพื่อประกอบกัน

พนักงานสอบสวนหญิงต้องมีจิตวิทยา เครือข่ายสังคม มีวิธีการในการสื่อสารใช้วิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน โดยอาจจะมีการตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นมา รวมทั้งมีการฝึกอบรม NGO ในหลายๆ ด้าน ที่ทำให้เข้าใจ

ถ้ามีพนักงานสอบสวนหญิงที่ไม่เคยสมรสมาก่อนจะเป็นอุปสรรคต่อการถามคำถามเรื่องเพศหรือไม่ ต้องมองในแง่วิชาการมันเป็นงานที่ต้องทำ ต้องชวนขยายหาความรู้ในการทำงาน หรือหาความรู้จากรุ่นพี่

บุคลิกของพนักงานสอบสวนหญิง ถ้าจบนายร้อยเขาจะฝึกแบบผู้ชาย ไม่มีหลักสูตรในทางปฏิบัติ หรือแนวทางการทำงานไม่มีคนวางเรื่อง ต้องหาประสบการณ์ลองผิดลองถูกเอาเอง มีปัญหาในเรื่องนโยบายในการทำงาน บาง สน. หรือ สภ. ไม่ได้ให้ทำคดีเฉพาะด้าน ส่วนใหญ่พนักงาน

สอบสวนจะต้องรับผิดชอบตนเองและอาจเผชิญกับการทำงานที่ไม่ต้องประสานงานกับองค์กรข้างนอก

จำนวนคดีเกี่ยวกับเพศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ให้จบในชั้นสอบสวน คดข่มขืน กระทำชำเรา ผู้เสียหายอายุเกิน 15 ปี ขอมความได้ ถ้ามีผู้เสียหายและมีการร้องทุกข์จริง ผู้เสียหายต้องพึงพอใจในค่าเสียหาย ถึงจะถอนคำร้องทุกข์

ถ้าถูกกระทำจริงๆ ฐานะทางสังคมส่งผลอย่างไรต่อตัวผู้เสียหาย จะทำให้เกิดความรู้สึกถูกทำร้ายทางด้านจิตใจ บางคนต้องย้ายที่อยู่อาศัย ก็จะมีเครือข่ายมารองรับอาจเป็นบ้านพักฉุกเฉิน เครือข่ายเด็ก หรือส่งตัวเข้าไปยังองค์กรที่ช่วยเหลือได้ จะมีการพูดคุยกันระหว่างผู้ที่เคยถูกกระทำมาก่อน ซึ่งจะมีความเข้าใจกัน

พนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนไม่เพียงพอ บก.จะมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนหญิงไปช่วยสอบสวนคดีได้ ถ้า สน.ไหนไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง โดยจะตั้งเวรกัน

ควรมีการอบรมเพิ่มเติมพนักงานสอบสวนหญิงเพื่อให้สอดคล้องกับการทำคดีล่วงละเมิดทางเพศด้านจิตวิทยา เด็ก ผู้หญิง Gender เรื่องอำนาจความเป็นธรรมในสังคม ถ้าไม่ได้อบรมในด้านนี้ จะมองคดีเพศในสายตาผู้ชาย

****เพิ่มเติม** (ไม่ได้อัปเดต แต่ได้สอบถามเพิ่มเติม) วันนี้ช่วงบ่ายไปที่มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อคุยกับอาจารย์ ขอทำงานร่วมกันตามแผนพัฒนาฉบับที่ 11 เรื่องการสร้างสุขภาวะ และนัดเพื่อนที่มาอบรมที่ สบส. นัดกลุ่มพนักงานสอบสวนหญิงที่มาอบรมที่ สบส. ก็มี พ.ต.ท.หญิง อมรรัตน์ พ.ต.ท.หญิง จีรวรรณ ในการตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิง วัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่พนักงานสอบสวนหญิงใช้ในการทำงาน

1.7 คำให้สัมภาษณ์ร้อยตำรวจเอกหญิงขวัญตา เฟ่งพิศ อายุ 33 ปี พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน วุฒิกการศึกษา ปริญญาตรี และปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 10.53 น.

รับราชการมา 7-8 ปี เหตุที่มาทำงานด้านนี้เพราะมีความรู้ด้านกฎหมายเลยลองสมัครดู และรู้ว่าต้องมาทำคดีทางเพศที่เกี่ยวกับผู้หญิง สิทธิของผู้หญิง

สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียนมีพนักงานสอบสวนหญิง 3 คน เพราะพื้นที่นี้มีคดีเยอะมาก ถ้าผู้เสียหายโดนกระทำมาจริงจะมีความเห็นใจและเข้าใจความรู้สึกมากกว่าพนักงานสอบสวนชาย เมื่อก่อนจะมีการผลัดเวรกันแต่ปัจจุบันเข้างานเป็นวันตั้งแต่เวลา 10.00-16.00 น.

ช่วงอายุ 15 ปี ผู้เสียหายจะให้ความร่วมมือดีในการสอบสวน แต่คดีส่วนใหญ่ที่เจอจะมีอายุต่ำกว่า 10 ปี จะใช้วิธีการสอบสวนแบบสนุกๆ เล่นๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคย สร้างความสนิทสนม 2-3 วัน

สาเหตุที่เกิดกับเด็กเล็ก อาจมาจากสภาพแวดล้อม ชุมชน คนใกล้ชิดตัว คนที่รู้จักละแวกบ้านเดียวกัน อายุของผู้กระทำส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 30-40 ปี

วิธีการโน้มน้าวเด็กๆ จะใช้ขนม ตุ๊กตา แสดงให้ดูหรือสารพัดด้วยตุ๊กตา และใช้ภาษาเด็กกับเด็กเล็กๆ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดเหตุคือ สุรา สื่อลามก ยาเสพติด

พนักงานสอบสวนหญิงต้องสอบคดีเองคนเดียว และใช้วิธีการเรียนรู้จากคนรอบข้าง

พนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนไม่ครบ ควรให้มีพนักงานสอบสวนหญิงสอบคดีเกี่ยวกับเพศเอง เพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดไม่ควรให้ผู้ชายฟัง ควรจัดตั้งให้มีศูนย์ขึ้นมารวมกันเป็นทีม ช่วยกันทำ ความเป็นเพศหญิงจะทำให้งานออกมามี

อายุมากกว่า 15 ปี ส่วนมากเต็มใจมีเพศสัมพันธ์ คดีข่มขืนส่วนมากอายุเยอะจะมีการยอมความได้

วุฒินิติศาสตร์ และเนติบัณฑิต ช่วยในการทำงานแต่ก็ต้องปรับใช้และฝึกฝนโดยพนักงานสอบสวนชายเป็นผู้ฝึกสอน และขึ้นอยู่กับการเรียนรู้หาข้อมูลเพิ่มเติมเรื่อยๆ รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและจากประสบการณ์ ดูคนอื่นและมาปรับให้เป็นในแบบของเรา ต้องเพิ่มภาษาทางด้านจิตวิทยาในการสื่อสาร

ค่านิยมคนไทยเปลี่ยน อยู่ที่ พ่อ แม่ อบรมดูแล การเอาใจใส่ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมรอบตัว

แนวโน้มนช่วยอายุ 15-18 ปี ขึ้นไป มีคดีเยอะ อายุต่ำกว่า 15 ปี-เด็กเล็ก มีคดีประปราย อายุเกิน 18 ปี มีคดีน้อยส่วนใหญ่จะไม่แจ้งความ

การมีพนักงานสอบสวนหญิงจะสอดคล้องกับกฎหมาย และควรมีสุนัขเด็กเพื่อรับคดีเฉพาะเกี่ยวกับเด็กไปเลย มีเครื่องมือให้พร้อมและทันสมัยในการสอบสวน

ความเป็นหญิงมีความสำคัญ ควรให้เป็นเพศหญิงที่สอบสวนผู้เสียหาย

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.8 คำให้สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจเอกหญิง ปัญญา คุณตะคุ อายุ 34 ปี ตำแหน่ง พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 10.08 น.

เข้ารับราชการพนักงานสอบสวนปี พ.ศ.2550 สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน จำนวนคดีทางเพศเพิ่มมากขึ้นทุกปี ขึ้นอยู่กับอาชีพ ชุมชน ความเป็นอยู่

ความเป็นผู้หญิงจะช่วยให้ตอบคำถามได้ลึกกว่าผู้ชาย ผู้เสียหายจะให้ความร่วมมือและไม่ขัดขืนที่จะเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ให้ฟัง

รู้สึกชินกับคดีทางเพศ ผู้เสียหายจะมีอายุ 11-12 ปีขึ้นไป ผู้ต้องหาส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ และเป็นผู้ใกล้ชิด คนใกล้ชิด หรือพ่อเลี้ยง เวลาสอบจะไม่ยาก ถ้าผู้เสียหายมีความรู้สึกเสียใจ นักสังคมสงเคราะห์จะช่วยปลอม

สื่อประเด็นให้เข้าข้อกฎหมาย เด็กจะเข้าใจว่าถูกล่วงละเมิดทางเพศ เข้าใจคำถามมีนักจิตวิทยาช่วยได้เยอะ

คดีส่งอัยการได้ส่วนใหญ่ไม่ต้องสอบเพิ่ม เป็นการขาดตกบกพร่องในคดีของผู้ต้องหา

ความเป็นหญิงจะมีความเป็นกันเอง ต่างกับคดีสอบสวนทั่วไป ต้องคอยสังเกตพฤติกรรม เพราะคดีทางเพศเป็นคดีที่มีความละเอียดกว่าคดีทั่วไป

ปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องหากระทำกับเด็กมาจากนิสัยส่วนตัว มีกิเลส ตัณหา ทำอะไรเด็กก็ได้ ผู้กระทำมีช่วงอายุตั้งแต่ 50-70 ปี คงคิดว่าเด็กไม่กล้าไปเล่าให้ใครฟัง เหตุที่ทำให้เกิดอาชญากรรมมีปัญหาทางจิต ความน่ารักของเด็ก ส่วนใหญ่ผู้ต้องหาจะปฏิเสธ แต่ตรวจพบคราบอสุจิ หรือพบร่องรอยการข่มขืนก็มีความผิดแล้ว

ความเป็นผู้ชายกระทำเด็กที่น้อยกว่าด้วยการเอาเงินมาล่อ ให้ขนม เอามีดมาวางขู่

การที่ผู้หญิงถูกกระทำมาจากเหตุของผู้ต้องหาที่ไม่ควบคุมอารมณ์ ข่มขู่ การดื่มสุรา

ควรมีการจัดอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิง อาจมีการเรียนจิตวิทยาเพิ่มเติม

จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอทุก สน. เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมที่มีคดีเกิดขึ้นเรื่อยๆ

การไม่ใส่เครื่องแบบจะช่วยลดความเป็นกันเองได้ มีความกดดัน ในการทำงานเกี่ยวกับคดีทางเพศ ส่วนตัวแล้วจะขะเขย่งผู้ต้องหาถ้าต้องเข้าร่วมสอบสวน

การสื่อความหมายเรื่องเพศของผู้ชาย ผู้หญิง จะมีการใช้ตุ๊กตาเรียกสรรพนามตามเด็กเรียกสื่อภาษาไม่ตรงไปตรงมาเพื่อให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น

ควรปรับปรุงเสนอแนะผู้ปกครองในเรื่องการใส่ใจเด็กให้มากกว่านี้ ไม่ควรวางใจใคร ควรดูแลไม่ปล่อยปะละเลย

เห็นด้วยที่จะให้พนักงานสอบสวนหญิงทำคดีทางเพศต่อไป

จบกฎหมายมา มีการเปิดรับสมัครพอดี และเป็นงานที่ได้ช่วยเหลือผู้หญิงและสังคมที่ถูกทำร้าย

สะดวกและเต็มใจทำงานคดีทางเพศ แต่อยากสอบสวนแต่ผู้หญิงและเด็ก บางทีคนก็ไม่พอก็ให้พนักงานสอบสวนหญิงไปช่วยนำตัวผู้ต้องหาไปขังเคยเกิดเหตุการณ์หนีของผู้ต้องหาแล้ว

ดีที่จะมีการตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิง การสอบผู้ต้องหาจะดูรุ่นพี่หลายๆ คนและนำมาปรับให้เป็นแบบของเราเอง

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.9 คำให้สัมภาษณ์ พันตำรวจโทหญิงกมลทิพย์ เข็มนาถ อายุ 24 ปี ตำแหน่ง พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางขุนเทียน วุฒิกฎการศึกษาปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร์ จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่น 66 ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 10.48 น

นายร้อยตำรวจจะมีการอบรมวิชาชีพสอบสวนเพิ่มเติมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ส่งไปอบรมวิชาชีพเฉพาะแบบเต็มรูปแบบ กฎหมาย คดีแพศ เรียนครบทุกอย่าง หลักสูตรในโรงเรียนกับกฎหมายจะตรงกัน กับจุดมุ่งหมายที่สำนักงานตำรวจผลิตพนักงานสอบสวนหญิงออกมาเพื่อรองรับกฎหมาย และช่วยเหลือสังคมในด้านปัญหาเกี่ยวกับเพศและคดีของผู้หญิง

ทำงานมา 1 ปี ผู้เสียหายมีหลายช่วงอายุส่วนใหญ่เกิดกับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี การสื่อสารกับเด็กช่วงอายุไม่เกิน 15 ปี ใช้การสื่อสาร คุณลักษณะเหตุการณ์และค่อยๆ ตีสนิททำความเข้าใจ ทำความรู้จัก ส่วนใหญ่จะไม่เงินอาย เพราะจะมีสหวิชาชีพเป็นผู้หญิงทั้งหมดซึ่งจะใช้ความเป็นหญิงในการสอบสวนช่วยงานได้เยอะ ทำให้ผู้เสียหายกล้าที่จะพูดไม่ขัดใจ ต้องดูว่าผู้เสียหายมีอาการอย่างไร แต่ส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือดี

ความเป็นผู้หญิงเข้าถึง เข้าใจ และมีความรู้สึกต้องกับผู้เสียหาย คือรู้สึกเหมือนกัน จะใช้การสื่อสารได้ดีกว่ามองในมุมมองเดียวกัน

โรงเรียนนายร้อยตำรวจฝึกด้านร่างกาย และจิตใจ จะปลูกฝังให้เราทำได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตัวเอง ถ้ามีชมรมก็จะเข้าชมรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และนำมาปรับใช้กับคดีของเราได้ เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์และแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว ใช้วิธีการคุยที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ละมุนละม่อม นำความรู้ที่ได้จากพี่ๆ มารวมกันให้เป็นในรูปแบบของเราเอง

ทำให้เกิดความไว้วางใจ โดยการคุยกันว่าจะช่วยอะไรต้องให้ความร่วมมือ กฎหมายคุ้มครอง

ส่งสำนวนให้อัยการได้ทั้งหมด ช่วงแรกๆ อาจมีการสอบประเด็นเพิ่มเติมบ้าง

จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงใน สน.นี้มีจำนวนเพียงพอกับคดี แต่ถ้าเป็นทั่วประเทศจำเป็นต้องมีเพิ่มอีกให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 1 จังหวัดควรมี 1 ท่านเพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นการป้องกันไว้ก่อน และคิดว่าควรผลิตนักเรียนนายร้อยตำรวจต่อไป เพราะจะช่วยเหลือได้หลายด้าน สะดวกต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง เพิ่มบทบาท และมุมมองให้การทำงานดีขึ้นไปอีก การมีความมั่นใจทำให้เราทำงานไปถึงจุดหมายได้ดีกว่า

กฎหมาย รูปแบบด้านตำรวจ เทคโนโลยี ควรมีการเพิ่มเติมและมีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน สหวิชาชีพมีความจำเป็นในการสอบสวน จะช่วยได้เยอะ (ใส่เครื่องแบบขณะสอบสวน)

ช่วยเหลือสังคมได้ เพื่อสร้างแนวทางให้ผู้เสียหาย ช่วยเปลี่ยนมุมมองของผู้เสียหาย
ผลกระทบของผู้เสียหายที่ถูกกระทำ มีการย้ายที่อยู่เพราะไม่อยากเจอสังคมเดิมๆ กระทรวง
ยุติธรรมจะมีเงินชดเชยให้ 30,000 บาท

คำนิยมเปลี่ยนไป จากสถานะแวดล้อม สื่อ พ่อแม่ไม่มีเวลาให้

เหตุที่เกิดของผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นแผนกัน ขาดประสบการณ์ในการพบปะผู้คน มาจากสื่อ
เทคโนโลยี และการอบรมเลี้ยงดู

เหมาะสมที่จะนำพนักงานสอบสวนหญิงมาสอบคดีเกี่ยวกับเพศ และควรมีต่อไป

ช่วยกันแก้ไขปัญหา ควรป้องกันจากครอบครัว สังคม สื่อ โรงเรียน ดีกว่ามาแก้ไขปัญหาที่
หลัง การเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในสังคมจะช่วงได้เยอะ การอบรมเลี้ยงดูและความใส่ใจของ
พ่อแม่จะช่วยลดการเกิดปัญหาได้

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.10 ทำให้สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจเอกหญิงนริสา อัตตนาถ อายุ 38 ปี พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครราชสีมา วุฒิการศึกษาปริญญาโท กฎหมายระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 14.55 น.

ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนหญิงมา 7 ปี มีเหตุจูงใจที่ทำให้มาสมัครตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงคือ เป็นจุดอึดตัวของงานเดิม คิดว่างานเดิมไม่มีความก้าวหน้า อาชีพเดิมเป็นอาจารย์สอนอยู่โรงเรียนเอกชน คิดว่าตำแหน่งพนักงานสอบสวนหญิงมีความน่าสนใจ เริ่มงานที่แรกที่สถานีตำรวจนครบาลวัดพระยาไกร รับคดีแรกเป็นคดีเกี่ยวกับเพศ และเด็ก เข้าเวรเวลา 8.00-18.00 น. สน.นี้มีคดีเกี่ยวกับเพศเยอะ ทำงานอยู่ สน.วัดพระยาไกร ได้ 4 ปี และย้ายไปทำงานที่ สภ.ศรีราชา

คดีเพศจะถูกถ่วงละเมิดด้วยความเต็มใจ ตั้งแต่ช่วงอายุ 10 ปี ขึ้นไป เป็นคดีพากย์ผู้เยาว์ส่วนใหญ่สาเหตุที่ทำให้เกิดการข่มขืนมาจากคนที่รู้จักกัน ใ้วางใจกัน วุฒิภาวะของเด็ก ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มาช่วงหลังเด็กจะมีอายุต่ำกว่า 15 ปี เหตุผลที่อนาจารเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จักกัน สังคมต่างจังหวัดจะมีแฟนกันตั้งแต่อายุน้อยและมีความสัมพันธ์กัน ไม่ยึดถือพรหมจรรย์ ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กเหมือนกัน

การแก้ไขปัญหาอาจทำได้ลำบาก ด้วยสังคมที่เปิดกว้าง เราต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ และสอนให้รู้จักป้องกันตัวเองมากกว่าในเรื่องศีลธรรม ค่านิยม การให้เกียรติผู้หญิง ผู้ใหญ่ต้องคิดว่าเป็นเรื่องปกติ ที่ สภ.ศรีราชา ผู้ถูกถ่วงละเมิดทางเพศส่วนใหญ่เต็มใจ ผู้หญิงจะเปิดโอกาสให้ผู้ชาย มีคดีเยอะมากเกี่ยวกับเพศแต่ส่วนใหญ่ไม่ยอมให้ดำเนินคดี การสอบสวนคดีดำเนินการคนเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ ปี พ.ศ.2553 เคยได้รับรางวัลเป็นพนักงานสอบสวนหญิงดีเด่น

ลักษณะการข่มขืนในอดีตกับปัจจุบัน มีข้อแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ กรณีที่เกิดกับเด็กสาเหตุที่เกิดการถ่วงละเมิด เด็กป้องกันตัวเองไม่ได้ อายุ 10 ปีขึ้นไปป้องกันตัวเองได้แต่เต็มใจ

ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชาย การทำงานของพนักงานสอบสวนหญิงจะทำงาน ได้ดีกว่า เพราะไม่มีความตื้นตัน กล้าถาม กล้าตอบ ขึ้นอยู่กับจิตวิทยาของแต่ละคนเพื่อทำให้เกิดความไว้วางใจกัน ใส่เครื่องแบบในการสอบสวน ต้องทำความรู้จักสักกระยะเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนบุคคลของพนักงานสอบสวนหญิง ที่จะทำคดีเพศได้ดีและสำเร็จ ส่งอัยการได้ทุกคดี

คิดว่าจำนวนของพนักงานสอบสวนหญิงไม่เพียงพอต้องหาทางเพิ่มกำลังพล ความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศชายและเพศหญิง แต่ละเพศจะมีทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน เห็นด้วยว่าต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงทำคดีเพศเพราะจะทำได้ดีกว่าด้วยความเป็นผู้หญิงเหมือนกันจะช่วยลดระดับความรุนแรงและเข้าใจพื้นฐานจิตใจผู้หญิงด้วยกันได้

การศึกษาเป็นสิ่งที่วัดการทำงาน อาจช่วงได้ในการปรับให้เข้ากับการทำงานขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของแต่ละคนมากกว่า ผู้บังคับบัญชาบางท่านคิดว่าพนักงานสอบสวนหญิงเอาเปรียบผู้ชาย เพราะใครทำงานของพนักงานสอบสวนหญิงก็ได้

วัตถุประสงค์ในการตั้งชมรม พนักงานสอบสวนหญิงมีการแยกเป็นสองส่วน อยากทำแต่คดีพิเศษ อยากรับทุกคดี จะมีความก้าวหน้าเฉพาะคดี ต้องมีการต่อรองในการทำงาน แก้วด้วยผู้หลักผู้ใหญ่ มีรุ่นน้องน่ารักเป็นกำลังใจได้ดีในการทำงานส่วนหนึ่ง

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.11 คำให้สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจโทหญิงฉวีวดี ศิวจันทร์ อายุ 24 ปี สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนนายร้อยตำรวจ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ (ตำรวจ) นรต.รุ่น 66 ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 15.46 น.

เหตุจูงใจที่เลือกเรียน เป็นเพราะที่บ้านอยากให้ไปสอบจนมาก็ได้เป็นผู้หมวด (พ่อ แม่ อยากให้เป็น) คิดว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง ไม่เสียค่าเทอม ทำให้ได้รู้จักการใช้ชีวิตในสังคมและทำให้มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นเยอะผลดีออกมาและทำงานในด้านพนักงานสอบสวนเฉพาะ เริ่มเข้ารับราชการมา 1 ปี ที่ สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น มีพนักงานสอบสวนหญิงบรรจุอยู่ที่ สภ.เมืองขอนแก่น จำนวน 2 คน

ตามทัศนคติที่มีผู้หญิงมาทำอาชีพของผู้ชายเยอะคิดว่าเป็นการเปิดโอกาสและเห็นความสำคัญของผู้หญิงเยอะขึ้น ขณะนี้ทั้งเพศชายและเพศหญิงยังมีความไม่เท่าเทียมกันด้วยการที่มีความคิดฝังหัว บางคนคิดว่าผู้หญิงต้องทำแต่งงานบ้าน ผู้ชายต้องทำงานนอกบ้าน

งานที่ได้ทำได้รับทำคดีล่วงละเมิดทางเพศ และคดีเกี่ยวกับเด็ก เคยเจอคดีที่มีผู้เสียหายอายุต่ำสุด 13 ปี ส่วนใหญ่จะยินยอมมีเพศสัมพันธ์ แต่พ่อ แม่ ไม่ยอมเพราะต้องการเรียกร้อยค่าเสียหาย บางส่วนก็ต้องการให้ดำเนินคดี ซึ่งต้องมีสาขาวิชาชีพ คือ พนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา พนักงานอัยการ ต้องมีความละเอียดในการถามคำถาม ผู้กระทำความผิดจะอยู่ในช่วงอายุ 13-17 ปี ผู้ใหญ่ก็มีบ้าง

เหตุผลที่ข่มขืน อาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ความไวไฟ การดูแลของพ่อ แม่ ต้องทำให้ลูกรู้สึกที่บ้านอบอุ่นและได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด พนักงานสอบสวนหญิงก็เป็นแค่ปลายเหตุในการแก้ปัญหาได้แค่ลอบใจและให้คำแนะนำ นักจิตวิทยาจะช่วยได้เยอะจะไม่เป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย

จำนวนพนักงานสอบสวนหญิงที่ สภ.เมืองขอนแก่น มีจำนวน 2 คน คิดว่าเพียงพอแล้ว แบ่งกันทำงานคนละอาทิตย์ เฉลี่ย 40 คดีต่อปี (คดีเกี่ยวกับเพศ) แต่ในอนาคตคิดว่าต้องมีจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงเพิ่มขึ้นเพราะมีคดีเพิ่มขึ้น และควรให้พนักงานสอบสวนหญิงทำคดีเกี่ยวกับเพศ

คดีที่ส่งอัยการไม่เคยถูกสอบสวนเพิ่มเพราะจะมีสาขาวิชาชีพช่วยตอนสอบสวน

ผู้เสียหายที่ให้ความร่วมมือในการสอบสวนคดีเพราะความที่เราเป็นผู้หญิงเหมือนกันทำให้รู้หลักของจิตวิทยา ใช้คำพูดที่ระวัง จะแนะนำสิทธิในการเยียวยาที่มีเจ้าหน้าที่ติดต่อให้ เพื่อให้ได้รับการเยียวยา

จำนวนปริมาณคดีทั่วไปมีจำนวนเยอะกว่าคดีเพศ

ควรปรับปรุงเสนอแนะการเยียวยาให้สังคม จะมีหน่วยงานสังคมสงเคราะห์มาช่วยด้วยแล้วแต่ยัง ไม่มีการประสานงานที่ดีต่อกัน OSCC กลุ่มคุ้มครองเด็กและสตรี จะจัดให้มีการพูดคุยกัน

ทุกเดือน ปัญหาที่เกิดกับพนักงานสอบสวนหญิงจะมีจำนวนส่วนคดีไม่เพียงพอที่จะประเมินเดือนขึ้น วิธีการทำงานต้องคำนึงถึงความพอใจทั้งสองฝ่าย

วัตถุประสงค์ของการตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิง เป็นศูนย์กลางการให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็ก สตรี และใช้เป็นแนวทางที่แน่นอนในการทำงาน เห็นด้วยที่เป็นเอกเทศน์และมีมาตรฐานใหม่สำหรับพนักงานสอบสวนหญิง

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.12 คำให้สัมภาษณ์ พันตำรวจโทหญิงกัญญา แคนมะตาม อายุ 47 ปี หัวหน้างานสอบสวน กองบัญชาการสอบสวนกลาง กองบังคับการปราบปราม กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ (กก.1 บก.ปคม. บช.ก.) วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตาม คำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 18.19 น.

เข้ามารับราชการตำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นพนักงานสอบสวนกลางรองสารวัตรธุรการ เป็นพลตำรวจสำรองพิเศษ 4 ปี แล้วจบกฎหมายจึงมาสอบเป็นนายตำรวจสายธุรการและเลื่อนมาเป็นพนักงานสอบสวน ไปเรียนที่โรงเรียนตำรวจภูธร อำเภอยะลา รุ่นที่ 1 จำนวน 1,200 คน และเรียนกฎหมายพอจบก็มาทำงานตำรวจ ด้วยการกระตุ้นจากครอบครัว และเป็นการเปิดการนำร่องด้วย เพราะเป็นรุ่นแรก ตำรวจเปิดรับพนักงานสอบสวนหญิงจำนวน 15 คน คือ เหนือ (สถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ) ใต้ (สถานีตำรวจนครบาลบางนา) ธนบุรี (สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน) แบ่งกองละ 5 คน ตามสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ การเป็นพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ทำงานที่ เหนือ (บางซื่อ) คดีเยอะเป็นคดีศัพท์เพหะ ผู้บังคับบัญชา ดี ไม่ตั้งแง่ความเป็นผู้ชาย ผู้หญิง ให้ทำงานเท่ากันเหมือนกันไม่มีความกีดกันและเปิดโอกาสในการทำงาน เริ่มตั้งแต่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2538 รุ่นแรกก็ประสบความสำเร็จเยอะ รุ่นที่สอง ไปลงที่ เชียงใหม่ สงขลา ชลบุรี ตามหัวเมืองใหญ่ต่างๆ ที่มีคดีเกี่ยวกับเพศเยอะ เมื่อ 20 ปีที่แล้วขาดความเชื่อมั่นในความเป็นผู้หญิงด้วย ยศ และอายุจะเกิดความไม่ไว้ใจ ใต้ ฝึกให้ทำเฉพาะคดีเพศ ผู้บังคับบัญชา ไม่เปิดใจหาว่าเพศหญิงสร้างปัญหามีการตั้งแง่กับผู้หญิงและไม่ค่อยเปิดโอกาสในการทำงาน ในจำนวน 15 คน จะคอยแลกเปลี่ยนปัญหาและคอยให้กำลังใจกันและกันเมื่อเกิดปัญหาจะช่วยกันหาทางแก้ไข

จำนวนคดีเกี่ยวกับคดีเพศ ค้ำมนุษย์ เด็ก แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ แต่ละหน่วยงาน ไม่มีเกณฑ์วัด

ไม่สามารถตอบได้ว่าจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงมีเพียงพอหรือไม่เพราะหน่วยงานไม่เหมือนกัน ตำรวจชายหรือตำรวจหญิงทำงานได้เหมือนกัน ไม่มีข้อจำกัด ในการทำงานสอบสวน ในกรณีที่มีเรื่องเกี่ยวกับเพศก็ควรมีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวน ตามที่ผู้บังคับบัญชากำหนด เพื่อรองรับตามจำนวนคดี ควรมีทั่วประเทศแต่พนักงานสอบสวนต้องเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน(ต้องยอมรับโอกาสในการเลื่อนขั้น ปริมาณคดีขึ้นอยู่กับปัจจัยรอบๆ) ในฐานะที่เป็นเพศหญิงเหมือนกันก็อยากให้พนักงานสอบสวนหญิงเพิ่มขึ้นเพราะผู้หญิงจะเข้าใจผู้หญิง คำถามเดียวกัน ภาษาเดียวกัน การสื่อสารพูดคุยและสร้างความคุ้นเคยเพศหญิงจะทำให้ดีกว่าแต่ก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการปรับเปลี่ยนใช้เทคนิคในแบบของเราเอง

ผู้ถูกกระทำมีตั้งแต่พูดไม่ได้จนอายุ 60 ปี

สาเหตุที่ผู้ต้องหากระทำกับเด็ก เป็นโรคจิต เมฆา ยาเสพติด สื่อโทรทัศน์ สังคมนิยม สมัยนี้ เพื่อนคุยกันเรื่องเพศเป็นเรื่องปกติ

คดีข่มขืนกระทำชำเราเพศหญิงจะทำได้ดีกว่าเพศชายเพราะจะมีเทคนิคในการพูดทำให้ได้ รายละเอียดและข้อเท็จจริงมากกว่า ควรมีจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ

เหตุที่ตั้งชมรมพนักงานสอบสวนหญิง อยากให้มีจำนวนเพื่อขึ้นเรื่อยๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ สืบทอดกัน ถ่ายทอดประสบการณ์ รุ่นต่อรุ่นในเรื่องคดีหลากหลายเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานให้เป็นแนวทางเดียวกัน บริการหน่วยงานทางสังคมและสร้างองค์ความรู้ (ไว้ในสิ่งที่เขาต้องการดีกว่า จะได้ไม่เสียไปโดยไม่ได้ประโยชน์) พยายามให้มีความรู้ครอบคลุมในการช่วยเหลือสังคม

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

1.13 คำให้สัมภาษณ์ พันตำรวจโทหญิงฉัตรแก้ว วรรณฉวี อายุ 54 ปี พนักงานสอบสวน ผู้อำนวยการพิเศษ สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง วุฒิศึกษาปริญญาโท กฎหมาย มหาวิทยาลัย ศรีปทุม ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2557 เวลา 19.11 น.

ก่อนรับราชการเป็นพนักงานสอบสวนหญิงเป็นตำรวจมาก่อน อยู่ฝ่ายอำนวยการ 2 ปี แล้ว มาสอบคัดเลือกตอนปี พ.ศ.2538 เป็นพนักงานสอบสวนหญิง รอง สว.ส.สน.บางซื่อ ได้รับรางวัล พนักงานสอบสวนหญิงดีเด่นเพราะผู้บังคับบัญชาส่งชื่อมาเป็นตัวแทน บข.น. ผู้บังคับบัญชาให้การ สนับสนุนจากผลงานและประสบการณ์ในการทำงานทำให้มีความรู้และเครือข่าย ทั้งเป็นวิทยากรใน สังคม ตัวเองทำทุกคดีเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการสอบสวนยังทำมาแต่จะ ได้ประสบการณ์เยอะ รู้หลากหลาย แก้ปัญหาได้

เทคนิคในการสอบสวนคดีเพศ ขึ้นอยู่กับวัยและรูปแบบวิธีการข่มขืนต้องมีจิตวิทยา และ ประสบการณ์เรียนรู้ ขึ้นอยู่กับกรณี ได้รับความรู้จาก NGO เป็นเทคนิคและความรู้ใหม่ๆ จากศูนย์ สอดไลน์ ต้องมองผู้เสียหายในการสงเคราะห์มีแนวคิดในการผลักดันให้มีการพัฒนาให้เป็นศูนย์ที่ เหมือนประเทศออสเตรเลีย

ในคดีข่มขืนการสอบสวนระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชาย ผู้เสียหายจะไว้ใจเพศหญิงมากกว่าและมีความสบายใจกว่าเพศชาย

เทคนิคจูงใจที่ทำให้พูดความจริงคือเป็นกันเอง สบายๆ ไม่ให้เกิดความเครียด และทำให้เกิด ความสบายใจไม่อี้อัด

การพัฒนาพนักงานสอบสวนหญิงขึ้นมาเป็นการดีต้องยอมรับศักยภาพในความเป็นชาย และหญิง ต้องยอมรับข้อดีระหว่างเพศ ทั้งด้านสรีระ และร่างกายซึ่งส่งผลต่อการทำงาน ถ้าในการ สอบสวนผู้หญิงกับผู้หญิงจะไม่มีเคอะเขินกัน

ควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิงอีกเพื่อให้เหมาะกับคดีและต้องมีกระบวนการด้าน กฎหมายรองรับ

ตั้งชมรมเพื่อทำงานในเชิงรุก ด้านสังคม รองรับกฎหมายใหม่ และสงเคราะห์ผู้เสียหายรู้ถึง กระบวนการทำงาน MOU เป็นศูนย์กลางให้พนักงานสอบสวนหญิงอยู่ในกรอบ ไม่ปรึกษาเป็น ประโยชน์ต่อกัน ทางอินเทอร์เน็ต ให้ความรู้กับทั้งประชาชน พนักงานสอบสวนหญิงด้วยกันเอง องค์กรอื่นๆ พร้อมเป็นตัวกลางในการเชื่อมการทำงานระหว่างสถานีตำรวจต่างๆ ประสานงานกัน ลดความขัดแย้งและลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนให้การทำงานราบรื่น มีประโยชน์ต่อประชาชนและเป็น การประชาสัมพันธ์ช่องค์กรตำรวจ

2. พนักงานสอบสวนชาย

2.1 คำให้สัมภาษณ์ชื่อ พ.ต.ท. วิรัตน์ ขอพัฒนาสุรชัย อายุ 51 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส.ผนพ. สังกัด ภ.จังหวัดสมุทรสาคร หมายเลขโทรศัพท์ 081-8411759

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต อบรมหลักสูตรทหาร
- 2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2542 เหตุที่เข้ารับราชการอำนวยความสะดวก
- 3) มีความเห็นเป็นปกติเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิง
- 4) สถานภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน เท่าเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงมีบทบาทหน้าที่เท่าเทียมกับผู้ชาย
- 5) การที่สังคมไทยมีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวไม่จำเป็น ใครก็ได้เป็นหัวหน้าครอบครัว
- 6) เห็นด้วยที่จะให้สังคมไทยมีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ยังไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม
- 9) การรักษาประเพณีของผู้หญิงเห็นว่าไม่สำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง มีความรู้สึกว่าเหตุนี้คิดว่าไม่น่าจะเกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง มีความรุนแรงขึ้น ลักษณะการกระทำขึ้นอยู่กับการกระทำผิด
- 12) สื่อมีบทบาทมากที่เป็นปัจจัยทำให้ผู้ชายข่มขืนผู้หญิง
- 13) ไม่ตอบ
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วง อายุ 15 ปี จะแจ้งความร้องทุกข์ด้วยตัวเอง
- 15) ช่วงอายุไม่เกิน 15 ปี ต้องขอให้บุคคลในครอบครัวมาแจ้งความร้องทุกข์
- 16) ช่วงอายุไม่เกิน 15 ปี มีจำนวนมากว่า
- 17) คิดข่มขืนได้รับสำนวนน้อยกว่าคดีอื่น
- 18) ในการสอบสวนผู้ต้องหาให้ความร่วมมือดีถ้าถูกข่มขืนจริง

- 19) นอกจากหลักในการสอบสวนตามกฎหมายแล้วยังให้ความเห็นนอกเหนือใจ
- 20) ปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวนคืออยากให้คนร้ายถูกลงโทษ และชดใช้ค่าเสียหาย
 - 21) การพูดคุยทำความเข้าใจทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ
 - 22) เห็นด้วยที่จะให้มีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
 - 23) พนักงานสอบสวนหญิงควรมีความเป็นผู้นำด้วย นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนด
- 24) ผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมาก
- 25) ปัจจัยที่กีดกันต่อพนักงานสอบสวนในการทำงานคือผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือ
- 26) ในการสอบสวนมีพนักงานสอบสวนหญิงแล้ว
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวนดี
 - 28) จำนวนปริมาณคดีส่งสำนวนฟ้องมากกว่า
 - 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน อยู่ในช่วงอายุ 13-17 ปี
 - 30) ป้องกันคดีข่มขืนคือให้ผู้หญิงป้องกันตัวมากขึ้น ครอบครัวยุติธรรม การปกป้องตนเอง การคุ้มครองเหยี่ยวาของรัฐ
- 31) กฎหมาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงสอบสวนเพื่อต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้มาก
- 32) นอกจากกฎหมาย (ป.วิ.อาญา) ไม่มีระเบียบปฏิบัติอย่างอื่นอีก
- 33) กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ ทำให้เกิดความสำเร็จในการสอบสวนผู้เสียหายเป็นอย่างมาก
 - 34) พนักงานสอบสวนหญิงที่ทำคดีข่มขืนไม่ต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมแล้วดีแล้ว
 - 35) บทบาทของพนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชายทำให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรมมีเท่ากัน

2.2 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท.กำหนด ประสพผล อายุ 50 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส. สังกัด สภ.บางสะพาน หมายเลขโทรศัพท์ 081-7564714

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด หลักสูตรปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อบรมหลักสูตรผู้ชำนาญการ ผู้ชำนาญการพิเศษ ผู้กำกับการ
- 2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2540 เหตุที่เข้ารับราชการศึกษามาในสาขานิติศาสตร์จึงเข้ามาทำงานในสายงานสอบสวน
- 3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ เป็นเรื่องธรรมชาติของการเกิด
- 4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงมีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำได้ แตกต่างจากอดีตซึ่งถูกกีดกัน เปรียบเสมือนช้างเท้าหลัง
- 5) การที่สังคมไทยมีผู้ชายเป็นหัวหน้าเห็นว่าเป็นการปฏิบัติเป็นประเพณีกันมาแต่โบราณซึ่งปัจจุบันเห็นว่าผู้หญิงก็สามารถเป็นผู้นำของครอบครัวได้
- 6) แล้วแต่ความเหมาะสมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถเพราะหญิง ชาย ปัจจุบันมีสถานะทางสังคมเท่าเทียมกัน
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการยอมรับมากขึ้น เช่น การเป็นผู้นำประเทศ
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม เพราะมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน
- 9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงสำคัญ เพราะจะเกิดปัญหาทางสังคมกรณีท้องไม่มี พ่อ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง มีความรู้สึกว่าเห็นใจและสงสารคิดว่าเป็นความโชคร้าย
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง อดีตข่มขืนแล้วมา ปัจจุบันข่มขืนแล้วแบล็กเมลล์ อนาคตจะไม่มีข่มขืนเพราะความสมัครใจ
- 12) ปัจจัยที่ทำให้ถูกข่มขืนมาจากสื่อลามกอนาจารทำให้เพศชายของจีน อาจมียาเสพติด สุรา เข้ามาผสม แตกต่างกับในอดีตที่เกิดจากความต้องการทางเพศเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล
- 13) ถ้าผู้หญิงถูกข่มขืนจะเป็นเรื่องที่น่าอับอายปัจจุบันก็เหมือนกับอดีต
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน อายุเกิน 30-40 ปี ขึ้นไปจะมาแจ้งความด้วยตัวเอง

- 15) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วงอายุไม่เกิน 13 ปี ต้องขอให้บุคคลในครอบครัว (เช่น บิดา มารดา) อื่นๆ เข้าร่วมรับรู้ในการแจ้งความร้องทุกข์
- 16) ไม่ตอบ
- 17) ปริมาณคดีผู้หญิงถูกข่มขืนมีปริมาณน้อยมากปีละไม่เกิน 10 เรื่อง น้อยกว่าคดีประเภทอื่นมาก
- 18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสอบสวน
- 19) แยกสอบเป็นสัดส่วนต่างหากจากคดีอื่น เนื่องจากผู้เสียหายเกิดความอับอายส่วน สอบสวนก็สอบสวนไปตามพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น
- 20) ปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือคือผู้เสียหายเจตนาที่จะให้จับกุมตัวผู้กระทำผิด มาลงโทษหรือชดใช้ค่าเสียหาย
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือ เป็นกันเองแสดงความเห็นอกเห็นใจ
- 22) เหมาะสมเป็นอย่างมากที่ควรให้มีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
- 23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรมีความเป็น ผู้นำ กล้าคิดกล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออกมีจิตใจกล้าหาญ เพราะต้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหา
- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมถ้าเทียบกับผู้ชาย 10:1
- 25) ปัจจัยที่กดดันพนักงานสอบสวนในคดีข่มขืนคือการถามถึงการถูกข่มขืนเพราะ เป็นคำถามที่สะเทือนใจผู้เสียหาย
- 26) ในการสอบสวนต้องสอบสวนคนเดียว เนื่องจาก สก. ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดีเพราะเป็นเพศเดียวกัน
- 28) เมื่อรับคำร้องทุกข์แล้วการสอบสวนต้องส่งพนักงานอัยการทุกสำนวน
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน มีทุกช่วงอายุ 13-15 ปี (ส่วนมากยินยอมแต่ผู้ปกครองพามาแจ้ง ความร้องทุกข์)
- 30) ส่วนมากขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตัวของฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นช่องว่างให้คนร้าย แต่เมื่อ เกิดขึ้นแล้วก็ควรได้รับการเยียวยาจากรัฐ หรือผู้กระทำผิด
- 31) กฎหมายดังกล่าวเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่มาก เนื่องจากผู้เสียหายจะให้การด้วยความเต็มใจ
- 32) นอกจากกฎหมาย (ป.วิ.อาญา) แล้วมีระเบียบปฏิบัติอื่นอีกแต่จำไม่ได้
- 33) กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญมากพอสมควรที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ในการทำงาน เนื่องจากผู้เสียหายจะให้การโดยละเอียดสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้เป็นอย่างดี

34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ไม่ควรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมแล้วเนื่องจากคดีข่มขืนไม่มีเรื่องราวที่สลับซับซ้อนใด เพียงแต่เกิดจากความไม่สมัครใจยินยอมเท่านั้น เพียงแต่ผู้เสียหายให้การตามความเป็นจริงเท่านั้นเอง

35) ไม่เข้าใจคำถาม การเยียวยาผู้เสียหายเป็นเรื่องของรัฐหรือผู้ต้องหาที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย ไม่น่าจะเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ทำคดีเท่านั้น

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

2.3 ทำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท. กิรติ ตรีวิชัย อายุ 46 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พนักงานสอบสวนผู้ชำนาญการพิเศษ สังกัด สภ.บางกุ่ม จังหวัดสงขลา หมายเลขโทรศัพท์ 086-9578886

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต เนติบัณฑิตไทย อบรมเพิ่มเติมการสอบสวนคดีอาญา, คดีเด็กและสตรี ยาเสพติด
- 2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2540 เหตุที่เข้ารับราชการเพราะชอบและรักงานสอบสวน
- 3) ความเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนผู้หญิงในประเทศไทยก็คิดว่าดีครับ เพราะผู้หญิงช่วยให้สถาบันสังคมแข็งแรงและมั่นคง
- 4) สถานภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมเปิดโอกาสและให้โอกาสผู้หญิงในการเข้ามาเป็นผู้นำในเรื่องต่างๆ เพราะกฎหมายใช้สิทธิชายหญิงเท่าเทียมกันซึ่งต่างกับอดีตเป็นสังคมที่ปิดโอกาสผู้หญิงจำกัดสิทธิมาก
- 5) การที่สังคมไทยมีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวเข้าพเจ้าเห็นด้วยในบางเรื่อง ในฐานะที่เป็นเพศชายและผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแรงกว่าควรดำรงไว้ในบางเรื่อง เช่นการเกณฑ์ทหาร ส่วนเพศหญิงเป็นเพศที่ละเอียดอ่อนควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว
- 6) เห็นด้วยที่จะให้สังคมไทยมีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวในบางเรื่อง
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีบทบาทมากขึ้นถือว่าเป็นสังคมเปิดโอกาส เพราะผู้หญิงทำอะไรได้ไม่แพ้ผู้ชายในบางเรื่อง
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม
- 9) การรักษาพรมจารีของผู้หญิงเห็นว่าสำคัญ จะได้ทำให้ผู้หญิงได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของความเป็นผู้หญิง
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง มีความรู้สึกหวาดหวั่นและเห็นใจผู้ถูกกระทำ
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง มีความรุนแรงขึ้น ในปัจจุบันและอนาคตเข้าพเจ้าคิดว่าน่าจะมีระดับความรุนแรงมากขึ้นด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้ผู้กระทำเข้าถึงข้อมูลภาพลามก อนาจาร หรือตัวอย่างในเรื่องนี้ก่อให้เกิดความกำหนดทางเพศและต้องการปลดปล่อยความต้องการทางเพศ ด้วยวิธีการบังคับข่มขืนผู้หญิงแนวโน้มความผิดเกี่ยวกับเพศในอนาคตมากขึ้น
- 12) ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายข่มขืนผู้หญิง มาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แฟชั่น วัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิง เช่น นุ่งสั้น เปิดอก ผู้หญิงไม่ค่อยรักนวลสงวนตัวเหมือนเช่นอดีต มีแต่รักนวลเสอตัวในปัจจุบัน

- 13) บางคนจะมองผู้หญิงที่ถูกข่มขืนแบบเห็นใจ สงสาร แต่บางคนจะมองแบบซ้ำเติม
ตำหนิ รังเกียจ
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วง อายุ 13 ปี จะแจ้งความร้องทุกข์ด้วยตัวเอง
- 15) ช่วงอายุไม่เกิน 15 ปี ต้องขอให้บุคคลในครอบครัวมาแจ้งความร้องทุกข์
- 16) มีจำนวนมากกว่า
- 17) รับสำนวนสอบสวนคดีผู้หญิงถูกข่มขืนประมาณปีละไม่เกิน 5-10 คดี/ปี
- 18) ในการสอบสวนผู้ต้องหาส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดีมาก
- 19) นอกจากหลักในการสอบสวนตามกฎหมายแล้วยังใช้จิตวิทยาในการเห็นอกเห็นใจ
ผู้เสียหายหรือเหยื่อของความรุนแรงในความคิดอันนี้
- 20) ปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวน มาจากปัจจัยภายในตัว
หญิงผู้ถูกระทำเองที่ได้รับความเจ็บปวดทั้งร่างกาย และจิตใจจากการกระทำ ปัจจัยภายนอกถูกบิดา
มารดานั้นให้เอาเรื่องกับผู้กระทำผิด
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจคือการพูดคุย บรรยากาศเป็นกันเองให้ผู้เสียหายมี
ความรู้สึกผ่อนคลายและเชื่อใจ ไว้วางใจ
- 22) เห็นด้วยที่จะให้มีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เพราะต้องอาศัยความ
ละเอียดอ่อน
- 23) นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนด พนักงานสอบสวนหญิงควรมีความเป็นผู้นำ
เพราะหากผู้หญิงมีภาวะผู้นำในตัวสามารถควบคุมและบริหารจัดการสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะการ
รวบรวมพยาน หลักฐานทางคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 24) ปัจจุบันนี้เป็นสังคมเปิดที่ผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายขึ้นกว่าอดีต
- 25) ปัจจัยกฎหมาย คือ กฎหมาย วิธีการบัญญัติที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่ยาก
ซับซ้อนมีคนมาร่วมสอบสวนมากเกินไปหลายฝ่ายบางครั้งเป็นภาระกับผู้เสียหาย หรือเป็นการ
ซ้ำเติมผู้เสียหาย ข้าพเจ้าคิดว่าความผิดเกี่ยวกับเพศกรณีเด็กควรมีแค่พนักงานสอบสวนหญิงและเด็ก
ผู้เสียหายก็เพียงพอ
- 26) ในการสอบสวนขึ้นอยู่กับคดีถ้าไม่ซับซ้อนก็ทำคนเดียวถ้าซับซ้อนควรเป็นคณะ
พนักงานสอบสวน เช่น คดีน้องแก้วถูกข่มขืนบนรถไฟ
- 27) ความเป็นเพศเดียวกันของพนักงานสอบสวนหญิงทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือ
ในการสอบสวน เพราะจะเข้าใจความรู้สึกและหัวใจของความเป็นผู้หญิง ความละเอียดอ่อนทาง
จิตใจ
- 28) จำนวนปริมาณคดีมีพอกัน

- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน อยู่ในช่วงอายุ 15-18 ปี
- 30) ให้ความรู้ทางด้านทัศนคติ ค่านิยมตั้งแต่ในโรงเรียนและกำหนดให้มีความรู้ในการป้องกันตัว
- 31) กฎหมาย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงสอบสวนเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้มาก
- 32) นอกจากกฎหมาย (ป.วิ.อาญา) ยังมีคำสั่ง ตร.ที่ 19/2546 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 อีก
- 33) กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ ทำให้เกิดความสำเร็จในการสอบสวนผู้เสียหายเป็นอย่างมาต่อพนักงานสอบสวน
- 34) พนักงานสอบสวนหญิงควรได้รับการฝึกอบรมด้านการสอบสวนปากคำ การเก็บพยานวัตถุตรวจทางชีววิทยาศาสตร์
- 35) ให้ความรู้เกี่ยวกับการเยียวยา ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตัว

2.4 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท. ชนกร เกียรติไกร อายุ 52 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส. ผนพ.สภ.เมืองสมุทรสาคร สังกัด ภ.7 หมายเลขโทรศัพท์ 087-1561445

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์
- 2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2535
- 3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ เป็นเรื่องปกติ
- 4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้นแต่การนำองค์กร บางองค์กรมีความจำเป็นต้องให้ผู้ชายเป็นผู้นำ
- 5) เห็นสมควรที่จะให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวและคงให้ดำรงสถานะนี้ต่อไป
- 6) ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ควรช่วยกันดูแลครอบครัวจะดีกว่า
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ผู้หญิงมีบทบาทไม่เป็นที่น่าเชื่อถือเท่าที่ควร ในเรื่องความยุติธรรมผู้หญิงมีมากในสังคมปัจจุบัน
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม แต่ไม่ควรเป็นผู้นำในบางองค์กร
- 9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงสำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง มีความรู้สึกว่าคุณผู้หญิงปฏิบัติตนไม่เหมาะสมทำให้เป็นโอกาสและตัดสินใจให้ผู้ต้องหากระทำผิด ก็ต้องดูแลตัวเองให้มาก
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมาก มีคนที่ไม่แจ้งความมากมายเมื่อเทียบกับอดีต อนาคตความรุนแรงจะเพิ่มมากขึ้นไปอีกถ้ากฎหมายไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้ทันทั่วถึง
- 12) ปัจจัยที่ทำให้ถูกข่มขืนมาจากการแต่งกายที่ล่อแหลม ที่พักอาศัยที่ล่อแหลม
- 13) ถ้าผู้หญิงถูกคนรอบข้างจะถูกคนรอบข้างมองช่วงแรกๆจะสงสาร เวลาผ่านไปจะเป็นเรื่องนำมานินทาถั่น
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน อายุเกิน 30 ปี ขึ้นไปจะมาแจ้งความด้วยตัวเอง
- 15) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วงอายุไม่เกิน 20 ปี ต้องขอให้บุคคลในครอบครัว (เช่น บิดา มารดา) อื่นๆ เข้าร่วมรับรู้ในการแจ้งความร้องทุกข์
- 16) ข้อ 15
- 17) ปริมาณคดีผู้หญิงถูกข่มขืนมีปริมาณไม่มากเท่าไร เมื่อเทียบกับคดีอื่นๆ

- 18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน ได้ให้ความร่วมมือดีในการสอบสวน
- 19) ได้ใช้ศิลปะการพูดและใช้หลักการสอบสวนตามกฎหมาย ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ
- 20) ปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือ คือ ศักดิ์ศรีความเป็นผู้หญิง
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือ จริงใจ เห็นใจด้วยความจริงใจ
- 22) เหมาะสมที่ควรให้มีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแต่ต้องมีประสบการณ์
- 23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรมีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจไม่ลังเล
- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่มากเท่าที่ควร
- 25) สอบสวนไปตามความจริงไม่มีปัญหา หรือแรงกดดันต่อพนักงานสอบสวน
- 26) ในการสอบสวนต้องสอบสวนคนเดียว
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนอาจไม่ได้เป็นปัจจัยช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือ
- 28) ปริมาณคดีข่มขืนมีน้อยกว่าอาจเป็นเพราะผู้เสียหายไม่มาแจ้งความเพราะอาย
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน มีทุกช่วงอายุแต่วัยรุ่นจะถูกข่มขืนมากกว่า
- 30) มีการเรียนการสอนวัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของคนไทย
- 31) กฎหมายดังกล่าวเอื้อต่อมากพอสมควรต่อการปฏิบัติหน้าที่
- 32) ไม่แน่ใจว่านอกจากกฎหมาย (ป.วิ.อาญา) แล้วมีระเบียบปฏิบัติอื่นอีกหรือไม่
- 33) กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญมากพอสมควรที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน
- 34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ควรมีความรู้เรื่องศิลปะในการซักถามเพิ่มขึ้น
- 35) พนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชายทำให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรม พอกัน

2.5 ทำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท.ชนนันท์ ประจันตะเสน อายุ 49 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส. ผนพ.สภ.ทุ่งตำเสา จังหวัดสงขลา สังกัด ภ.จังหวัดสงขลา หมายเลขโทรศัพท์ 084-9684646

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด พม. รป.ม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 2) ปีที่เข้ารับราชการ พ.ศ.2538 ปัจจัยที่ทำให้เข้ารับราชการเป็นพนักงานสอบสวน รักงานสอบสวน อยากเป็นพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
- 3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ มีการเพิ่มขึ้นเป็นเรื่องปกติ
- 4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน มีความแตกต่างกับในอดีต ด้านความสามารถและทัดเทียมกับผู้ชายในหลายๆ เรื่อง
- 5) เห็นด้วยที่มีผู้ชายเป็นหัวหน้าในครอบครัว โดยเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น นานาอารยะประเทศทั่วโลกก็มีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะเชื่อว่าคุ้มครองครอบครัวได้ดีกว่า
- 6) ไม่เห็นด้วยที่สังคมไทยมีผู้หญิงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัว เพราะผู้หญิงบางคนก็มีความสามารถเท่าชาย แต่เป็นส่วนน้อยมากประกอบกับธรรมชาติกำหนดมาแล้ว
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม มีมากขึ้น แต่ไม่ค่อยได้รับการยอมรับ
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม
- 9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงไม่สำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง รู้สึกสงสาร เห็นใจ ควรจับคนร้ายมาลงโทษตามกฎหมาย
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง อดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต มีวิธีการอาจพัฒนาไปตามสมัย
- 12) ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายข่มขืนผู้หญิงมีความแตกต่างกัน ปัจจุบันมีสื่อที่แพร่กระจายในทางลามกอนาจาร ทำให้เกิดความต้องการทางเพศทันทีทันใด ขาดสติยั้งคิด เมื่อมีโอกาสจึงลงมือข่มขืน
- 13) คนรอบข้างจะสงสารเห็นใจผู้หญิงถูกข่มขืน อาจมีบ้างที่ถูกรังเกียจแต่เป็นส่วนน้อย แต่สักพักก็ลืม
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน จะมีอายุ 18 ปีขึ้นไปจึงร้องทุกข์ด้วยตัวเอง

- 15) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วงอายุน้อยกว่า 18 ปีต้องขอให้บุคคลในครอบครัว (เช่น บิดา มารดา) อื่นๆ เข้าร่วมรับรู้ในการแจ้งความร้องทุกข์
- 16) ข้อ 15 มีจำนวนมากกว่า
- 17) ได้รับสำนวนสอบสวนคดีอาชญากรรม ลักทรัพย์ เกี่ยวกับทรัพย์สินมากกว่า
- 18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนได้ให้ความร่วมมือกับการสอบสวน 60%
- 19) ต้องมีความเข้าใจ เห็นใจ และใช้จิตวิทยาประกอบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริง ประกอบกับความจริงใจในการช่วยเหลือ
- 20) ต้องมีความเข้าใจ เห็นใจ และจริงใจในการทำงานจึงทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวน เพื่อให้ได้มาซึ่งมูลเหตุ และตัวผู้กระทำความผิด
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือ มีความจริงใจช่วยเหลือ เต็มใจบริการด้วย หน้าที่และความเข้าใจในการทำงาน
- 22) เห็นว่าควรมีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เพราะในกระบวนการยุติธรรมมีความหลากหลายในคดี ทุกเพศ ทุกวัน
- 23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรจะมีความ เด็ดขาด ความเสมอภาคในการเป็นพนักงานสอบสวนหญิง เช่นเดียวกับผู้ชาย โดยไม่แยกคดีแต่ละ ประเภท
- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น โดยหลักความเสมอภาค
- 25) ความร่วมมือของผู้เสียหายมีความกดดันต่อพนักงานสอบสวนในการทำคดีข่มขืน
- 26) ในการสอบสวน ได้สอบสวนคนเดียว จะได้รับความสมัครใจของผู้เชี่ยวชาญให้ มอบหมายโดยพนักงานสอบสวนผู้ชาย
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวน ช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการ สอบสวน ให้ได้รับความจริงเพิ่มขึ้น แต่ไม่มาก
- 28) ปริมาณคดีที่ได้สอบสวนจนเสร็จจึ้นมีมากกว่า เนื่องจากส่วนมากแล้วยินยอมใน ชั้นศาล
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน จะอยู่ในช่วงอายุ 13-25 ปี
- 30) ควรแนะนำผู้หญิงควรไปไหนมาไหนมีบุคคลอื่นไปด้วยทุกครั้ง รวมทั้งการแต่งตัว
- 31) กฎหมายกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง สอบสวนผู้เสียหายที่เป็นหญิง ทำให้ ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหายที่จะบอกความจริง หรือสาเหตุที่เกิดขึ้น
- 32) ตามหนังสือ ตำรวจกำหนด

33) ปัจจัยสำคัญ ทำให้เกิดความสำเร็จในการสอบสวนผู้เสียหายกรณีผู้เสียหาย เป็นเด็ก อายุไม่เกิน 18 ปี มีสหวิชาชีพสอบ นักสังคมทำให้รู้สึกว่าเป็นการประจานผู้เสียหายมากขึ้น

34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ควรจะได้รับการฝึกอบรมในด้าน กิริยา วาจา และความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีอคติกับผู้เสียหาย

35) ทั้งพนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชายทำให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืน ได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรม แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของตัวผู้เสียหายเป็นหลัก

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

2.6 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท.เปลี่ยน ชูสุวรรณ อายุ 56 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส.ผนพ. สังกัด พชต หมายเลขโทรศัพท์ 086-9619009

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด หลักสูตรพนักงานสอบสวนผู้ทรงคุณวุฒิ
- 2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2541 ปัจจัยที่ทำให้เข้ารับราชการเพราะมีการสอบเลื่อนตำแหน่ง
- 3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ เป็นเรื่องของธรรมชาติ
- 4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน มีการพัฒนาขึ้นมาทัดเทียมกับผู้ชายและมีความรู้ความสามารถทัดเทียมกับผู้ชาย
- 5) ปัจจุบันบางครั้งผู้หญิงก็เป็นผู้นำแต่ขึ้นอยู่กับลักษณะซ่อนอยู่ในบางครอบครัวยังใช้อยู่แล้ว
- 6) เห็นด้วยที่จะให้มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะผู้หญิงเก่ง
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรมมีการยอมรับพอสมควร
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม
- 9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงสำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง รู้สึกว่าผู้ชายเป็นคนที่ข่มขืนเป็นคนเลวมากไม่ควรอยู่ในสังคม
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น
- 12) จากการติดตามข่าวแล้วปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงถูกข่มขืนมาจากการเสพยาเสพติดหรือดื่มสุราเป็นสาเหตุส่วนใหญ่
- 13) ต้องดูพฤติกรรมของผู้หญิงว่ามีลักษณะการแต่งตัวการทำตัวอย่างไรและมีพฤติกรรมก่อน
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน อายุ 30 ปี ขึ้นไปจะมาแจ้งความด้วยตัวเอง
- 15) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วงอายุ 11 ปีลงมาต้องขอให้บุคคลในครอบครัว (เช่น บิดา มารดา) อื่นๆ เข้าร่วมรับรู้ในการแจ้งความร้องทุกข์
- 16) เหมือนข้อ 15
- 17) คดีอื่นมากกว่า คดีหญิงถูกข่มขืนมีน้อยมาก
- 18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนได้ให้ความร่วมมือกับการสอบสวนพอสมควร

- 19) ต้องใช้หลักการสอบสวนและการพุด
- 20) ปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือ คือ คำพูดของพนักงานสอบสวนในการสอบปากคำ
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือ สร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือ
- 22) เหมาะสมที่ควรให้มีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
- 23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรมีความเป็นผู้นำ
- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมน้อย
- 25) ความกดดันต่อพนักงานสอบสวนในการทำคดีข่มขืน คือผู้เสียหายไม่พูดความจริงหรือพูดความจริงไม่หมด
- 26) ในการสอบสวนต้องสอบสวนคนเดียว เพราะไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง บางครั้งก็ให้มารดาหรือญาติที่เป็นผู้หญิงร่วมอยู่ด้วย
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวน เป็นปัจจัยช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือมาก
- 28) ปริมาณคดีข่มขืนและปริมาณคดีที่สอบสวนสามารถส่งสำนวนฟ้องให้พนักงานอัยการ ได้มีจำนวนใกล้เคียงกัน
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน จากที่เห็นจากสื่อจะอยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี
- 30) ไม่ตอบ
- 31) กฎหมายดังกล่าวเอื้อต่อการปฏิบัติแต่พนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ
- 32) ไม่ตอบ
- 33) ไม่ตอบ
- 34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรของพนักงานสอบสวนเพียงพอแล้ว
- 35) พนักงานสอบสวนหญิงทำให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืน ได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรม

2.7 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท.วิชัย โภทุมนา อายุ 46 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส.สนพ. สังกัด ภ.จังหวัดสมุทรสาคร หมายเลขโทรศัพท์ 086-1659009

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด หลักสูตรระดับปริญญาตรีนิติศาสตร์
- 2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2541 เหตุที่เข้ารับราชการเนื่องจากได้ใช้กฎหมายและมีค่าตอบแทนสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีเกียรติ
- 3) ไม่ตอบ
- 4) สถานภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงเก่ง ทำงานนอกบ้าน
- 5) การที่สังคมไทยมีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวไม่จำเป็นที่ผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัวต่างฝ่ายต่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- 6) ใครจะเป็นหัวหน้าครอบครัวก็ได้ แต่สามี ภรรยาจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการยอมรับพอกับผู้ชาย
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม
- 9) การศึกษาพรหมจารีของผู้หญิงเห็นว่าสำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง มีความรู้สึกที่ไม่สบายใจ เนื่องจากเป็นการกระทำที่เกิดความเสียหายมาก
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง อุดมรุนแรง ปัจจุบันมีความรุนแรงปานกลาง และอนาคตมีแนวโน้มจะลดลง
- 12)-25) ไม่ตอบ
- 26) ในการสอบสวนสอบสวนคนเดียว นอกจากคดีซับซ้อนจึงมีพนักงานสอบสวนอื่นร่วมสอบสวนร่วม
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนอาจเป็นช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวนใช้ได้เฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น
- 28) ไม่ตอบ
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน อยู่ในช่วงอายุ 15-35 ปี
- 30) ป้องกันคดีข่มขืนคือให้ผู้หญิงป้องกันตัวมากขึ้น เช่น แต่งกายมิดชิด เขียวยาให้ช่วยเหลือด้านจิตใจด้วย
- 31) กฎหมายดังกล่าวไม่เอื้อ เพราะไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง

32) นอกจากกฎหมาย (ป.วิ.อาญา) แล้วยังมีระเบียบของตำรวจอีก

33) พนักงานสอบสวนบ้างก็สอบได้ในกรณีผู้เสียหายเป็นหญิง ขอให้สอบสวนเป็น

ส่วนตัว

34) –ไม่ตอบ

35) บทบาทของพนักงานสอบสวนชายทำให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนได้รับการเยียวยา

อย่างยุติธรรม

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

2.8 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท.ศิริ นิลภรณ์ อายุ 48 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส.ผนพ.สภ. ตำรวจ สังกัด ภ.7 หมายเลขโทรศัพท์ -

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี กอด 4 อบรมทบทวนพงศ
- 2) เข้ารับราชการ พ.ศ.2541
- 3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ เป็นเรื่องของธรรมชาติ นอกเหนือการควบคุม
- 4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน มีความกล้ามากขึ้น ทั้งมีการแสดงออกในทางที่ดี จะหาเหตุผลหรืออย่างอดีตคงไม่มีแล้ว
- 5) เห็นด้วยที่มีผู้ชายเป็นหัวหน้าในครอบครัว ถ้าหากหัวหน้าต้องรับสภาพได้ทุกอย่าง มิใช่แต่ความคิดเท่านั้นต้องมีความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ
- 6) ไม่เห็นด้วยที่สังคมไทยมีผู้หญิงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากคิดจุกจิกละเอียด ทำให้การปฏิบัติกับครอบครัวคงจะมีการกระทบกระทั่ง
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้รับการยอมรับแต่ในด้านความยุติธรรมค่อนข้างมีปัญหาเพราะจะมีทิวสูง
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม
- 9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงสำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง รู้สึกหดหู่
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง ในปัจจุบันมีและในอนาคตมีแนวโน้ม สูงขึ้น
- 12) ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายข่มขืนผู้หญิงเกิดจากการแต่งกาย ความกล้า ที่แตกต่างจากอดีต ซึ่งจะระวังและแต่งกายมิดชิด
- 13) ไม่ตอบ
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน จะมีอายุ 18 ปีขึ้นไปจึงร้องทุกข์ด้วยตัวเอง
- 15) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วงอายุน้อยกว่า 18 ปีต้องขอให้บุคคลในครอบครัว (เช่น บิดา มารดา) อื่นๆ เข้าร่วมรับรู้ในการแจ้งความร้องทุกข์
- 16) ข้อ 15) มีจำนวนมากกว่า
- 17) คิดข่มขืนจะน้อยกว่ามาก
- 18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง

- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวน ถ้าเป็นคดีเพศทําจะคุยกันได้ดี
- 28) ไม่ตอบ
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน จะอยู่ในช่วงอายุ 15-40 ปี
- 30) ไม่ตอบ
- 31) พนักงานสอบสวนหญิงยังขาดแคลน โดยเฉพาะต่างจังหวัด
- 32) ไม่ตอบ
- 33) ทั้งกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ (ตามข้อ 31, 32) เป็นปัจจัยสำคัญมากที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการสอบสวนผู้เสียหายถูกข่มขืนได้ให้ความร่วมมือกับการสอบสวนมาก
- 19) ต้องใช้ศิลปะอย่างอื่นทั้งด้านวิชาการและจิตวิทยาเพราะต้องทําสารพ้คดีวิธี
- 20) ผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการสอบสวน เพื่อให้ได้มาซึ่งมูลเหตุ เพราะต้องการที่จะให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษ หรือชดใช้ค่าเสียหาย
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือ แสดงความเห็นอกเห็นใจและเป็นกันเอง
- 22) ควรให้มีผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเฉพาะคดี บางเรื่องก็ไม่เหมาะสม
- 23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรจะมีใจกว้างพร้อมที่จะยอมรับความคิดเป็นของคนรอบข้าง
- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมพอสมควร
- 25) ไม่มีความกดดันต่อพนักงานสอบสวนในการทําคดีข่มขืน
- 26) ในการสอบสวน ได้สอบสวนคนเดียว
- 27) -33) ไม่ตอบ
- 34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ควรจะได้รับการฝึกอบรมในด้านจิตวิทยา
- 35) พนักงานสอบสวนหญิง ทำให้ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนได้รับการเยียวยาอย่างยุติธรรม

2.9 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท. สนอง กุญชร อายุ 47 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พงส.ผนพ. สังกัด สภ.หนอง หมายเลขโทรศัพท์

- 1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด นิติศาสตร์และได้รับการอบรม พงส.ผนพ
- 2) บัณฑิตทำให้เข้ารับราชการเพราะอยากเป็นพนักงานสอบสวน
- 3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ เป็นเรื่องของธรรมชาติ
- 4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน ต่างจากอดีตเนื่องจากปัจจุบันมีการเลียนแบบ ตามหลักเสรีภาพ
- 5) โดยหลักแล้วผู้ที่แข็งแรงกว่ายอมเป็นผู้นำไม่ได้หมายถึงหญิงหรือชาย ตามธรรมชาติของสัตว์โลก
- 6) ตอบแล้วข้อ 5
- 7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรมเป็นไปตามหลักความเท่าเทียมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
- 8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม ควรยึดมั่นกับการมีประชาธิปไตย มีเสรีภาพ ความเสมอภาค ไม่มีการกดขี่ข่มเหงในความเป็นมนุษย์
- 9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงไม่สำคัญ
- 10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง รู้สึกเสียใจ เพราะในปัจจุบันไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาโดยตลอด การระบายทางเพศน่าจะทำได้โดยง่ายไม่ใช้การข่มขืน
- 11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง เท่าเดิม เข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยโลกเพียงแต่การสื่อสารไม่ทันสมัยเหมือนปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันเมื่อเกิดสิ่งใดขึ้นจะรับรู้ได้ทันทีเท่านั้น
- 12) ในอดีตมีการขูดหญิงไปทำภรรยาซึ่งต่อมาอยู่ด้วยกันแต่กฎหมาย สื่อ เข้าไม่ถึง ในปัจจุบันเช่นกัน เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบ
- 13) ผู้หญิงถูกข่มขืนจะไม่อายคนรอบข้างเพราะหน้าด้าน
- 14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน ถ้าพุดรู้เรื่องก็แจ้งความเอง
- 15) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนช่วงอายุไม่เกิน 18 ปีต้องขอให้บุคคลในครอบครัว (เช่น บิดา มารดา) อื่นๆ เข้าร่วมรับรู้ในการแจ้งความร้องทุกข์
- 16) ไม่ได้เปรียบเทียบ

- 17) คิดอื่นมากกว่า คดีหญิงถูกข่มขืนกระทำชำเรา
- 18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนได้ให้ความร่วมมือกับการสอบสวน 100%
- 19) ต้องใช้ศิลปะอย่างอื่นในกรณีที่ผู้เสียหายอายุไม่กล้าพูดความจริง
- 20) ปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือคือสร้างความไว้วางใจและเป็นฝ่ายขอตอบ
- 21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือพูดทำความเข้าใจและสอบสวนเป็นสัดส่วน ห้ามเปิดเผยเรื่องราวในการสอบ
- 22) ควรให้มีผู้หญิงและผู้ชายทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมแบบเท่าเทียมกันเหมาะสมที่สุด
- 23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรมีความเป็นผู้นำด้วย
- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพราะผู้หญิงไม่ถูกกีดกัน
- 25) ไม่มีความกดดันต่อพนักงานสอบสวนในการทำคดีข่มขืน
- 26) ในการสอบสวน ได้สอบสวนคนเดียว
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวน เป็นปัจจัยช่วยให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือ 100%
- 28) ปริมาณคดีข่มขืนเกิดน้อย
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน จากที่เห็นจากสื่อจะอยู่ในช่วงอายุ 8-80 ปี
- 30) ไม่ตอบ
- 31) กฎหมายบัญญัติไว้ดีแล้ว แต่ต้องเพิ่มพนักงานสอบสวนหญิงให้มีครบทุกท้องที่
- 32) ไม่ตอบ
- 33) ทั้งกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ (ตามข้อ 31, 32) เป็นปัจจัยสูงสุดเนื่องจากหญิงกับหญิงน่าจะได้รับความไว้วางใจ และอายน้อยลง
- 34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ควรเป็นพนักงานที่ผ่านการฝึกเฉพาะด้านในด้านกฎหมายเกี่ยวกับเพศ
- 35) พนักงานสอบสวนเป็นเพียงผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง เพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิด และเอาผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษการมีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นเพียงเพื่อป้องกันไม่ให้พนักงานสอบสวนชายพูดจาล่วงเกินทางเพศและจะทำให้ผู้เสียหายได้รับความเชื่อใจกล้าพูดเรื่องว่าตนถูกกระทำชำเราจริงหรือไม่หรือแค่พยายาม จึงไม่ใช่การเหยียดหาผู้เสียหายอย่างยุติธรรม

2.10 คำให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท. ณรงค์ เรืองมี อายุ 38 ปี ปัจจุบันทำงานตำแหน่ง พนักงานสอบสวน สังกัดตำรวจภูธรภาค 7 หมายเลขโทรศัพท์ 086-3111521

1) ประวัติการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุด หลักสูตร รมส.ตร.รร.นรต.และอบรมใบประกอบวิชาชีพ

2) ปีที่รับราชการ พ.ศ.2542 เหตุที่เข้ารับราชการเพราะใจรัก

3) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้หญิงในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ มีจำนวนมากขึ้น
โลกสวยงาม

4) สถานะภาพของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงกล้าแสดงออกมากขึ้น

5) ไม่ควรที่สังคมไทยจะเป็นหัวหน้าครอบครัว และให้ดำรงสถานะนี้ต่อไป

6) ไม่มีความเห็น

7) ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการยอมรับมากขึ้น

8) เห็นด้วยว่าควรให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความยุติธรรม

9) การรักษาพรหมจารีของผู้หญิงสำคัญ

10) เมื่อทราบข่าวการข่มขืนผู้หญิง มีความรู้สึกที่สงสารเหยื่อ

11) ลักษณะและระดับความรุนแรง ของการข่มขืนผู้หญิง ลดน้อยลงตามอัตราส่วน

12) ปัจจัยที่ทำให้ถูกข่มขืนมาจากการแต่งกายยั่วยวน

13) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน คนรอบข้างไม่ค่อยสนใจ เดี่ยวก็ชิน

14) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนมีทุกระดับที่มาแจ้งความด้วยตัวเอง

15) ไม่ตอบ

16) เหมือนข้อ 14

17) ปริมาณคดีผู้หญิงถูกข่มขืนมีปริมาณน้อย

18) ในการสอบสวน ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนได้ให้ความร่วมมือมาก

19) ได้ใช้หลักการสอบสวนตามกฎหมายเพราะต้องให้ความจริงกระจ่าง

20) ปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือคือต้องการลงโทษผู้ต้องหา

21) วิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายไว้วางใจ คือ เป็นปกติ

22) เห็นด้วยที่ให้ผู้หญิงทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

23) พนักงานสอบสวนหญิง นอกจากคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดแล้ว ควรมีความเป็น

ผู้นำ

- 24) ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมาก
- 25) ไม่มีปัจจัยที่กีดกันพนักงานสอบสวนในคดีข่มขืน
- 26) ในการสอบสวนสอบสวนคนเดียว
- 27) ความเป็นหญิงของพนักงานสอบสวนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมาก
- 28) คดีอื่นมีจำนวนปริมาณคดีส่งสำนวนให้พนักงานอัยการมากกว่า
- 29) ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน มีทุกช่วงอายุ
- 30) เหมาะสมแล้ว
- 31) กฎหมายดังกล่าวเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก
- 32) ไม่ทราบ
- 33) กฎหมายและระเบียบปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญมากพอสมควรที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน มากเพราะต้องปฏิบัติ
- 34) พนักงานสอบสวนหญิงในคดีที่ผู้หญิงถูกข่มขืน ไม่ควรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมแล้ว เหมาะสมแล้ว
- 35) การเชี่ยวชาญอย่างยุติธรรมของพนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชายมีเท่าเทียมกัน

3. พนักงานอัยการ

3.1 คำให้สัมภาษณ์นางสาวเบญจมาศ กรีอินทร์ทอง อายุ 49 ปี สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการธนบุรี ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 13.59 น.

ทำงานที่ สำนักงานอัยการธนบุรี 1 รับผิดชอบเกี่ยวกับคดีอาญาว่าด้วยการสั่งสำนวนสืบสวนสอบสวนคดีทางเพศ รวมถึงการชั้นสูตรพลิกศพ ทำงานมา 14 ปี ทำที่นี้มา 10 ปี

รับสำนวนคดีข่มขืน 100 กว่าเรื่อง เขตที่รับผิดชอบที่มีพนักงานสอบสวนหญิง สน.บางขุนเทียน สน.ราษฎร์บูรณะ สน.สำเหร่ สน.บุคคโล สน.หนองแขม สน.หนองค้างพลู สน.บางยี่เรือ สน.แสมดำ สน.ท่าข้าม

เหตุผลที่พนักงานอัยการต้องเข้าฟังการสอบสวน ปฏิบัติตามประมวลกฎหมาย และตามคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับทางเพศ เกี่ยวกับ เด็กอายุ 7-15 ปี เยาวชน 15-18 ปี เป็นผู้เสียหาย

ข่าวเกี่ยวกับคดีข่มขืนอายุประมาณ 7-15 ส่วนใหญ่รู้สึกสงสารเพศหญิงที่เกิดปัญหาจากความวิปริตทางเพศที่ถูกกระทำ น่าสงสารของ ทั้งลัทธิชังชังทรพี ชิงทรัพย์ ศีลธรรมเสื่อมทรามลง

ระดับความรุนแรงสูงขึ้น ปริมาณเพิ่มขึ้น ความเสื่อมโทรมของสังคมมากขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้ถูกข่มขืน การแต่งกาย ความไวเนื้อเชื่อใจเพื่อน หนีเรียน ไม่รักนวลสงวนตัว ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ จิตใจของเด็กเอง การถูกกระตุ้นจากสื่อ

วิธีการข่มขืนมีความแตกต่างหรือไม่ในอดีตและปัจจุบัน ไม่แตกต่างกัน แต่ปัจจุบันกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายมากขึ้น

เห็นด้วยในการมีพนักงานสอบสวนหญิง เพราะมีความละเอียดอ่อน ความเข้าใจและมีจิตวิทยา มากกว่าผู้ชาย

ผู้หญิงที่อายุเกิน 18 ปี ตอนนี้ยังไม่มียกข่มขืน

คดีทางเพศเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนชายสอบสวนได้ ด้วยจำนวนพนักงานสอบสวนชายที่มากกว่า จึงมีปริมาณคดีที่สอบสวนมากกว่าพนักงานสอบสวนหญิง

ให้ความร่วมมือสูง มีการเปิดใจคุยกัน เป็นผู้หญิงเหมือนกัน เข้าใจความรู้สึกได้ดี

ทักษะการสื่อสารระหว่างพนักงานสอบสวนหญิงและชาย จะได้ความเป็นจริงมากกว่ากัน อยู่ที่ความคุ้นเคยของเด็กแต่ละคน ขึ้นอยู่กับสภาวะของเด็ก พนักงานสอบสวนหญิงมากกว่า ผู้เสียหายเวลาถูกสอบถามจะหวาดระแวง

ไม่สั่งให้สอบเพิ่มเติม เพราะพนักงานสอบสวนหญิง จะสอบเกี่ยวกับคดีเพศบ่อย มีประสบการณ์แล้ว

ลักษณะของพนักงานสอบสวนหญิงมีความเป็นผู้นำที่อ่อนโยน ขึ้นอยู่กับเด็ก มีจิตวิทยาชำนาญ การจงใจ มีภาวะผู้นำ

คดีข่มขืนตามที่คณะกรรมการให้พนักงานสอบสวนหญิงสอบสวน เพราะจะสื่อสารได้ มีความน่าเชื่อถือและมีความน่าไว้วางใจมากกว่า

ส่วนใหญ่ส่งสำนวนได้ทั้งหมด

พนักงานสอบสวนหญิงสามารถคุ้มครอง พยานได้ดี ป้องกันการรั่วไหลได้ ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย

กฎหมายให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนก็ดีขึ้นด้านความละเอียดอ่อน จิตวิทยาการสื่อสารกับเด็ก

ควรเพิ่มพนักงานสอบสวนหญิงให้เท่าหรือมากกว่าเดิม สถานีตำรวจควรเพิ่มให้มีทุกสน.ให้เหมาะสมกับปริมาณงานของแต่ละ สน. ควรให้มีพนักงานสอบสวนหญิง สน. ละ 1-2 คน

ในทัศนคติที่มีพนักงานสอบสวนหญิงควรจะมีการร่วมมือกันในด้านสิทธิเสรีภาพ ของเพศ หญิง และเพศชาย สามารถทำงานร่วมกันได้

ควรอบรมในด้านสืบสวน สอบสวน คุณธรรมจริยธรรม สอนงานให้เป็นระบบ มีระเบียบควบคุม

ควรฝึกทักษะในการสอบสวนให้มากกว่าเดิม ฝึกความเชี่ยวชาญที่เฉพาะจัดฝึกอบรมและติดตามผลด้วย

สังคมชายเป็นใหญ่ยังมีตกทอดอยู่ ผู้หญิงไม่อดทน ด้านสรีระร่างกาย

3.2 คำให้สัมภาษณ์นายขงยูทซ์ สงเคราะห์ธรรม สำนักงานคดีอัยการผู้เชี่ยวชาญ ฝ่ายคดีอา
 เสพติด 8 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต เริ่มรับราชการปี พ.ศ.2539-ปัจจุบัน ตาม
 คำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2557 เวลา 11.04 น.

พนักงานอัยการเป็นตัวยุติการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนหญิง

ข่าวคดีข่มขืนหญิงเยอะทำให้มีความรู้สึก น่าตกใจ เหมือนสังกรรมรุนแรงต่อทางเพศ เป็นการ
 กระทำที่เกิดกับเด็กเป็นส่วนใหญ่ สังคมสนใจในการปลูกข่าวต่อสื่อ ต่อข้อเท็จจริง ต้องดูที่ต้นเหตุ
 เพราะข่าวที่ได้มาจะไม่ตรงความเป็นจริงทั้งหมด

พฤติกรรมของผู้กระทำที่รุนแรงขึ้นจากอดีต-ปัจจุบัน ถ้าย้อนไป 4-5 ปี ไม่แตกต่างกัน แต่ถ้า
 ย้อนลงไปเยอะกว่า 5 ปี จะมีข่าวความรุนแรงน้อยกว่าในปัจจุบัน การกระทำต่างๆ คล้ายๆ กัน คดี
 เด็กและสตรีส่วนใหญ่คนให้ความสนใจเยอะกว่าคดีทั่วไป

มูลเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการข่มขืน ส่วนใหญ่เด็กจะกระทำต่อกันซึ่งสาเหตุมาจากเพื่อน
 การเที่ยวเตร่ และคูรักในวัยเด็ก ซึ่งจะชวนกันไปเที่ยวและอาจให้พวกพวกร่วมกระทำอาจแตกต่างกัน
 ในเรื่องสถานที่และเป็นการกระทำที่ต่อเนื่อง อาจเกิดจากการกระทำของผู้ใกล้ชิด บุพการี

จำนวนของพนักงานสอบสวนหญิงไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัดแต่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพใน
 การทำงานมากกว่า

มีระเบียบหรือคำสั่งที่กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนหญิง ในการทำคดีหรือไม่ ทราบมาว่า
 คดีบางคดีควรให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวน เช่น คดี เด็กและผู้หญิง

จำนวนพนักงานสอบสวนชายมีจำนวนมากกว่าพนักงานสอบสวนหญิงเพราะเป็นคดีทั่วไป
 และเกี่ยวกับยาเสพติด

สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชายไม่มีความ
 แตกต่างกันขึ้นอยู่กับ ชั่วโมงการทำงานและประสบการณ์ในการทำงาน แต่ส่วนใหญ่พนักงาน
 สอบสวนหญิงจะมีความละเอียดรอบคอบมากกว่า

เคยร่วมฟังคดีการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนหญิงและมีลักษณะการจูงใจขึ้นอยู่กับ
 พยาน ช่วงอายุ มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ (นักจิตวิทยาจะไม่เข้าใจคำถาม
 ที่เข้าข้อกฎหมายซึ่งใช้ในสำนวนไม่ได้ ช่วยได้ไม่เยอะ คำถามไม่เป็นประโยชน์ ใช้ภาษาของตัวเอง
 เป็นการสอบสวนที่เน้นเอาคำพูดออกมา)

ควรให้มีพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนคดีต่อไป เพราะไม่มีข้อจำกัดในการทำงาน
 ทุกคนมีศักยภาพเท่าเทียมกันในการทำงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพส่วนบุคคล

กฎหมายที่ใช้สตรีสอบสตรีเป็นมุมมองที่คับแคบในทางปฏิบัติทำไม่ได้ ความเป็นจริงต้อง
คุ้มครองสตรีให้ได้

เด็กและผู้หญิงที่เสียหายควรได้รับการเยียวยา และควรได้รับความยุติธรรม ด้วยความ
บริสุทธิ์ สุจริต องค์กรรับรองและดูแล เด็ก ผู้หญิง ที่เสียหายเท่านั้น ซึ่งก็ต้องยอมรับสภาพความเป็น
จริง และยอมรับสภาพจิตใจให้ได้ ไม่ต้องโทษสื่อ

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

3.3 คำให้สัมภาษณ์ นายวัชรคม โยธาทิพย์ อายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 13.49 น.

ทำไมต้องมีพนักงานสอบสวนหญิง จากมุมมองของพนักงานอัยการ คดีศาลแขวงทำงานเกี่ยวกับคดีคุ้มครองเด็ก แต่ร่วมสอบสวนเด็ก ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืน

เหตุที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายกำหนดให้มีสหวิชาชีพ ต้องมีอัยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ และผู้ไว้วางใจเข้าร่วมการสอบสวนด้วย

รู้สึกอย่างไรกับข่าวข่มขืน อาจมาจากกระแสของการแต่งตัว โซเชียลเน็ตเวิร์ค ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่มีการเลียนแบบเป็นสาเหตุหนึ่ง และสองอาจมาจากสถานการณ์ที่ทำให้ตัวเองสับสน เช่น การอยู่ในที่มืด กลับบ้านดึก มีจำนวนคดีเพิ่มขึ้นจากเมื่อก่อน ส่วนใหญ่จะเป็นคดีฆ่าและข่มขืน เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ให้โอกาสเขาก็พร้อมที่จะทำโดยไม่สนใจโทษที่จะได้รับ ขึ้นอยู่กับช่วงโอกาสจังหวะที่มีอารมณ์ มีความต้องการ คนที่ต้องมีจิตวิปริต หรืออยากเอาชนะ อาจจะถูกกดขี่ทางสภาพจิตใจและเคยอยู่ในสังคมที่ไม่พัฒนา มาจากปัจจัยในตัวบุคคลที่ไม่เหมือนกัน อาจมีความผิดปกติจากผู้กระทำ บทลงโทษที่ได้รับเป็นแคปปลายเหตุ แต่ช่วยอะไรไม่ได้ แก้ปัญหาไม่ได้

คิดอย่างไรกับเรื่องข่มขืนเด็ก มันแย่มากต้องมีปัญหาทางจิต ไม่กล้าทำกับผู้ใหญ่เลยมาทำกับเด็ก ถ้ามีความต้องการควรซื้อบริการดีกว่า ขณะสอบสวน พนักงานสอบสวนหญิงจะเจอผู้หญิงถ้ามีคดีทางเพศควรจะให้ผู้หญิงไป

ปัญหาของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีจำนวนน้อยไม่ครบทุก สน. ต่างจังหวัดไม่มีเลยหรือน้อย การสอบที่เคยมาร่วมฟังข้อดีคือเด็กผู้หญิงไม่อายใช้คำพูดไม่เขิน กล้าตอบให้ความไว้วางใจมากกว่า ไหลลื่น ศักยภาพของพนักงานสอบสวนหญิงและพนักงานสอบสวนชายมีเท่ากันไม่แตกต่างกัน อยู่ที่ตัวบุคคล และโอกาส ถ้าเป็นผู้หญิงทั้งหมดทั้งกระบวนการจะได้ข้อเท็จจริงที่ดีมาก

รับสำนวนโดยตรงมาจาก พนักงานสอบสวนหญิงน้อยมากไม่แตกต่างกัน เพราะข้อมูลที่ได้ไม่ว่าจะเป็นจากพนักงานสอบสวนชายหรือพนักงานสอบสวนหญิงก็เหมือนกันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอัยการแต่หลักสำคัญต้องครบองค์ประกอบทั้งสำนวน และมีมาตรฐาน

ควรให้มีพนักงานสอบสวนหญิงต่อไปและให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด ให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเบื้องต้นมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน “แตกต่างกันเพื่อเติมเต็ม”

ปัญหาในการทำคดี ส่วนใหญ่ได้รับสำนวนต่อมาซึ่งมีผู้ต้องหาในคดีเยอะ เช่น คดีที่ถูกกรมโทรม เมื่อเวลาผ่านไปผู้เสียหายแต่งงานแล้วก็ไม่อยากเอาเรื่องเพราะกลัวคนในครอบครัวรู้ แล้วจะรับไม่ได้ พอสืบเสร็จก็อยากให้อจบ มันเป็นผลกระทบที่ทำให้ผู้เสียหายอยู่ในสังคมไม่ได้

ผู้ชายส่วนใหญ่ยังยึดถือพรมาจารีอยู่ ยังมีความเชื่อแบบโบราณอยู่ คนในสังคมส่วนใหญ่ก็ยังยอมรับอยู่ แต่ด้วยยุคปัจจุบันอาจหาคนที่บริสุทธิ์ยากด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มุมมองความเสมอภาคทางเพศจึงมีเท่ากัน

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

3.4 คำให้สัมภาษณ์ นางสาวพิมพ์รัตน์ มาศรีนวน อายุ 38 ปี พนักงานอัยการ ประจำสำนักงานอัยการสูงสุด จบการศึกษานิติศาสตร์ เนติบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัย เริ่มทำงานราชการปี พ.ศ.2548-ปัจจุบัน ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 15.32 น.

ทำงานหลายคดีเกี่ยวกับเด็กต่างจังหวัด คดีเพศ มีพนักงานสอบสวนชายเป็นส่วนใหญ่ ถ้าพนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้หญิงทั้งหมด เด็กจะตอบคำถามหมด กฎหมายไม่กำหนด เด็กจะไม่อายพูดได้หมด เพราะเป็นเพศเดียวกัน

พื้นที่ที่ทำงานอยู่ต้องร่วมสอบสวนและรับฟังคดีด้วย เคยไปร่วมสอบสวนที่ สน.ภาษีเจริญ สน.บางขุนเทียน จะมีพนักงานสอบสวนหญิง

ระหว่าง พนักงานสอบสวนชายและพนักงานสอบสวนหญิงมีเทคนิคอย่างไร ต้องสร้างความไว้วางใจ ถ้าไม่มีคนใกล้ชิดอยู่ด้วย จะพูดเยอะให้ข้อมูลได้ดีกว่า ส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคการพูด โน้มน้าวสร้างความไว้วางใจ ถ้ากับเด็กเล็กๆ จะใช้ตุ๊กตา สาธิต

สำนวนที่ส่งต้องสอบเพิ่มระหว่าง พนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชาย ไม่ต้องสอบสวนเพิ่มแล้วเพราะได้ข้อมูลครบแล้ว แต่ดูให้ครบองค์ประกอบ แต่จะมีข้อแตกต่างระหว่างทัศนคติเท่านั้น พนักงานสอบสวนหญิงจะมีความเข้าใจ และเพราะเป็นเพศเดียวกันจะได้รับความไว้วางใจ เข้าอกเข้าใจกัน ซึ่งควรคงไว้ซึ่งพนักงานสอบสวนหญิง

ต่างจังหวัดจะไม่มีพนักงานสอบสวนหญิง ควรเพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิง สน.ละคน

ระดับความรุนแรงทางเพศมีเพิ่มขึ้นจากอดีต เฉลี่ยแต่ละปีเป็นพัน คดีทางเพศเพิ่มขึ้นเป็นอันดับหนึ่ง

ความเป็นหญิงจะช่วยให้การหาข้อเท็จจริงให้ผู้เสียหายกล้าพูด กล้าสื่อสาร ได้รับความไว้วางใจมากกว่า ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล

จากประสบการณ์คดีข่มขืนผู้เสียหายจะมีอายุอยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 10 ปี จะเป็นเหยื่อ

ทำไม่ผู้กระทำถึงเลือกทำกับเด็กอาจเลือกทำกับคนที่อ่อนแอกว่า เป็นโรคจิต คนเร่ร่อน ตัดขาดเสพติด ทำให้ขาดความขังคิดได้

3.5 ทำให้สัมภาษณ์ นางสาวณัฐสินี โทวิชา อายุ 40 ปี อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 7 จบการศึกษาเนติบัณฑิต เริ่มทำงานราชการปี พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 16.03 น.

คดีแขวงรับสำนวนจากพนักงานสอบสวนหญิง และส่งมาที่นี้ทั้งนั้นส่วนใหญ่ อัตราทอช 3 ปี ปรับ 6 หมื่นบาท การทำงานมีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าไปเป็นสทวิชาชีพ จะมีส่วนร่วมสอบสวนด้วย ต้องถามเด็กว่าให้พนักงานสอบสวนหญิงหรือพนักงานสอบสวนชาย เด็กจะมีสิทธิเลือกว่าจะให้ใครสอบสวนได้บ้าง ขึ้นอยู่กับความเต็มใจ ส่วนใหญ่เราจะส่งอัยการผู้หญิงไป

สน.ราชวัชรบุรณะ พนักงานสอบสวนหญิง จะหลอกล่อ โดยมีวิธีการให้ขนมคุกกี้เล่นกันสร้างความคุ้นเคย แล้วค่อยเชิญอัยการไป ถ้าเด็กเล็กจะต้องจำลองเหตุการณ์ มีตัวช่วยและเทคนิคในการสื่อสาร

ระหว่างพนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชายเคยได้รับคดีเกี่ยวกับเพศและส่งไปสำนักอัยการกองคดีเยาวชน เกี่ยวกับผู้เสียหายและผู้ถูกกระทำที่เป็นเด็ก

นอกจากพนักงานสอบสวนหญิงจะมีนักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา จะมีคำถามที่ผ่านทุกท่าน การอบรมด้านจิตวิทยาก็จะช่วยให้เยอะ

คดีที่เคยร่วมฟังมีระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นบางกรณี ที่ถูกกระทำจาก พ่อ ญาติ เพื่อน บางกรณีก็เต็มใจ ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณีไป มีความแตกต่างที่หลากหลาย

ควรมีพนักงานสอบสวนหญิงต่อไป ซึ่งทำงานที่เกี่ยวกับเพศเพราะจะมีความนุ่มนวล น่าเชื่อถือและไว้ใจได้ สาเหตุมาจากเฟสบุ๊ค สุรา บีบี เป็นสื่อที่ทำให้เกิดคดีเยอะ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดเพศสัมพันธ์

ความเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิง จะช่วยให้คดีเกี่ยวกับเพศได้รับการเยียวยาและประสบความสำเร็จหรือไม่ พนักงานสอบสวนหญิงทำได้ดีกว่า มีการเยียวยาได้เท่ากัน ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละกรณีไป รัฐจะขอความร่วมมือให้แจ้งสิทธิ และใช้สิทธิได้ ให้คำแนะนำในการรับค่าสินไหมทดแทน

กรณีที่ทำให้เด็กไม่เป็นเหยื่อต้องสอนตั้งแต่เล็ก ให้มีธรรมะในใจ มีระเบียบ รู้หน้าที่ หัดเข้าวัด มีสมาธิ เกิดปัญญา เชื่อฟังพ่อแม่ ต้องสอนศีลธรรม ซึ่งมาจากสังคมในครอบครัวเป็นเกราะป้องกันที่ดีที่สุด

3.6 คำให้สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ แสงสี อายุ 55 ปี อัยการจังหวัดประจำสำนักอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการฝ่ายพิเศษ คดีอาชญาชนบุรี 3 จบการศึกษานิติบัณฑิต เริ่มทำงานราชการปี พ.ศ.2542 ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 7.51 น.

สอบสวนคดีที่มีเยาวชนเป็นผู้ต้องหา และคดีที่เกี่ยวข้องกับเพศ มีพนักงานสอบสวนทั้งหญิงและชาย คุณปวีณา เป็นพนักงานสอบสวนหญิงดีเด่น พนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนน้อยกว่าพนักงานสอบสวนชาย

เมื่อทราบข่าวคดีข่มขืนหญิงแล้วตามทัศนคติ คิดว่าปัจจุบันมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากกว่าในสมัยก่อน และเหตุเกิดจากคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นส่วนใหญ่ ผู้ถูกระทำส่วนใหญ่จะมีอายุน้อย สาเหตุมาจากสื่ออินเทอร์เน็ตการแต่งกายตามแฟชั่น สมัยก่อนจะแต่งกายเรียบร้อย และขึ้นอยู่กับศีลธรรม นับถือศาสนาพุทธ สาเหตุจากตัวผู้กระทำผิดเกิดจากการขาดการยับยั้งชั่งใจและความใกล้ชิด สุรา ยาเสพติด

ช่วงอายุที่ถูกข่มขืนมีแนวโน้มอายุน้อยลงคิดว่าเกิดจากความใกล้ชิดเลยทำให้ไม่กล้าแจ้งความ ไม่กล้าให้การ ผู้ถูกระทำไม่รู้เรื่องราวถูกระทำเนื่องจากอายุน้อย

ลักษณะของการตั้งคำถามและบุคลิกควรมีลักษณะอย่างไร พนักงานสอบสวนหญิงจะผู้พนักงานสอบสวนชายไม่ได้ เป็นเพราะประสบการณ์น้อย สหวิชาชีพช่วยได้ในการโน้มน้าวใช้สื่ออย่างไรกับเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ใช้การแสดงละครตุ๊กตาเพื่อเป็นสื่อประกอบกับรายงานของแพทย์ ส่วนของพนักงานสอบสวนชายส่วนใหญ่มีประสบการณ์มีความตั้งใจแต่ไม่มีความละเอียด พนักงานสอบสวนหญิงมีจำนวนน้อยไม่มีประสบการณ์ ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มด้านเพศศึกษา ด้านจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์จะช่วยให้เด็กไม่ตอบ ต้องสร้างความคุ้นเคยใช้คำถามที่สร้างความไว้วางใจ ไม่ควรให้ผู้ปกครองนั่งอยู่ด้วยขณะสอบสวน

รัฐบาลเยียวยาเด็กอย่างไร คຸ້ມກອງພານ ແຍກໄປຍັງສູນທີ່ຮັບເລີຍງເດັກ ກະທຽວຍຸຕິຮຽນ ຈ່າຍໃຫ້ ຖ້າສມຍອມກັນ ແຕ່ສ່ວນໃຫຍ່ພໍ່ແມ່ບໍ່ຍອມ ແລະຈະເອາຄວາມຜິດ

พนักงานสอบสวนหญิงจำเป็นและสำคัญแต่ควรมีการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับวิธีการสอบสวนเพิ่มขึ้น ควรเน้นหลักสูตรที่เฉพาะเกี่ยวกับสตรี หลักสูตรเกี่ยวกับกฎหมาย

ควรสอบสวนต่อหน้าศาลเลยจะได้ไม่ทำงานซ้ำซาก เด็กไม่อยากพูดเรื่องซ้ำๆ ที่ทำร้ายจิตใจตัวเอง อยากให้จบในครั้งเดียว

ผู้หญิงที่ถูกระทำจะเกิดปัญหาในครอบครัว เพื่อนบ้าน สังคมจะรับไม่ได้ สภาพจิตใจของผู้กระทำไม่ปกติ

แนวคิดของศาลแม้กระทั่งใช้นี้ก็ถือว่าเป็นการข่มขืนแล้ว ถ้าข่มขืนภรรยาตนเองแต่ภรรยาไม่ยอมก็มีความผิด คิดว่ากฎหมายเดิมคืออยู่แล้วกฎหมายใหม่ออกมาเพื่อช่วยเพศที่ 3 มีผลดีผลเสียที่ต่างกัน โทษของการทำอนาจารกับข่มขืนได้รับโทษเท่ากันผู้กระทำความผิดก็เลยที่หนักกว่ากฎหมายน่าจะเอาผิดได้มากกว่านี้

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

3.7 คำให้สัมภาษณ์ นางสาวประภาขวัญ เพชรเจริญผล อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สังกัดสำนักงานอัยการพิเศษ คดีอาชญาชนบุรี 4 อายุ 42 ปี ทำงานด้านอัยการมา 12 ปี ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 12.31 น.

คดีข่มขืนได้รับสำนวนหรือทำคดีดังกล่าวหรือไม่ มีอยู่เรื่อยๆ เป็นระยะๆ มีการจัดเวรเพื่อเข้าร่วมสอบสวนคดีความผิดที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้มีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบ พร้อมกับการรับสำนวนในความคิดที่เกี่ยวกับเพศ เช่น การพาดูผู้เยาว์ การกระทำชำเรา ทั้งรับสำนวนเพื่อพิจารณาและสั่งฟ้อง ยื่นฟ้องดำเนินคดีทางชั้นศาล รวมถึงการเข้าร่วมสอบสวนที่ชั้นของพนักงานสอบสวน

ความสามารถของพนักงานสอบสวนหญิงที่มีต่อผู้เสียหาย ยังมีไม่ถึงถึงทุกโรงพัก พนักงานสอบสวนหญิงจะมีความเป็นหญิง เข้าใจจิตใจ เป็นกันเองกับเด็กและเด็กจะตอบคำถามได้โดยไม่ต้องรู้สึกอับอาย จะมีความแตกต่างจากเพศชายซึ่งจะมีความตรงไปตรงมา

เด็กจะมีความเกร็งต่อพนักงานสอบสวนชาย ไม่มีความเป็นกันเองและไม่ผ่อนคลาย แต่พอเจอพนักงานสอบสวนหญิงจะมีความเป็นกันเองเหมือนพี่เหมือนน้อง ทำให้เด็กพูดออกมาได้เต็มที่ ไม่ต้องเกรงกลัวหรืออับอายกับสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วที่ต้องมาพูดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

ลักษณะการแต่งกายของพนักงานสอบสวนหญิงนอกเครื่องแบบ ไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการสอบสวนขึ้นอยู่กับความเข้าใจในเพศเดียวกันมากกว่า ในการตั้งคำถาม ชวนคุย ใช้ความเป็นหญิงที่สามารถลำดับเหตุการณ์ได้ เพื่อให้เด็กเล่าออกมาได้โดยไม่เกิดความอาย

วิธีการถามของพนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชาย จะใช้วิธีการสื่อสารอย่างไร เริ่มจากการชวนคุย ถามเรื่องส่วนตัว แล้วค่อยๆ เข้าเรื่อง ชวนคุยเพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย เป็นการสื่อสารระหว่างพนักงานสอบสวนกับเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี เด็กที่เคยทำคดีมีอายุต่ำสุดที่เคยเจอคือ อายุ 4 ขวบ ซึ่งจะใช้วิธีการสื่อสารที่ง่ายๆ อาจใช้พยานแวดล้อม เช่น แม่ ของเด็กมาประกอบ อาจใช้สื่อโดยการวาดภาพ ตุ๊กตา เพื่อช่วยสื่อสารถึงความเข้าใจที่ตรงกัน พฤติกรรมส่วนตัวของเด็กบางคนจะมีความอับอาย รู้สึกเกรงกลัว พ่อ แม่ ที่นั่งอยู่ขณะสอบสวน อาจต้องเชิญพ่อแม่ ออก จากห้องสอบสวนก็ได้

ผู้กระทำความผิดเกี่ยวข้องกับข้ออย่างไรกับคดีทางเพศ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลใกล้ชิด ผู้เลี้ยงเด็ก เพื่อในกลุ่ม

ตามทัศนคติพนักงานสอบสวนหญิง หรือพนักงานสอบสวนชาย ที่มีความสามารถในแง่ของการสรุปสำนวนหรือทำงานมากกว่ากัน ทำงานเต็มที่ทั้งคู่ อาจมีความแตกต่างทางเพศทำให้การถามคำถามตรงไป จึงทำให้เกิดความอึดอัด อาย ถ้าเป็นเพศหญิงจะมีความเข้าใจ และสื่อสารด้วยความเป็นกันเอง

พนักงานสอบสวนหญิงเป็นประโยชน์ควรมีให้ครบทุกโรงพัก จะได้ทำคดีเฉพาะเกี่ยวกับเพศไปเลย มีความเหมาะสมและละเอียดอ่อนกว่า ซึ่งข้อเท็จจริงและการสอบสวน

สำนวนคดีของพนักงานสอบสวนหญิง และพนักงานสอบสวนชายไม่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างเกิดขึ้นแค่ตอนช่วงระยะเวลาของการสอบสวนเท่านั้นเอง ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคล

ความรู้สึกเมื่อทราบข่าวคดีข่มขืน มีข่าวเยอะขึ้นตลอด ปริมาณไปลดลงเลย สาเหตุอาจมาจากสื่อ สังคมออนไลน์ ตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการมาจากสังคมที่เปลี่ยนไป เด็กมองเรื่องเพศเป็นเรื่องปกติ ซึ่งมาจากพ่อแม่ ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน ไม่ให้ความรู้เรื่องเพศ ทักษะคติของเด็กก็เปลี่ยนไป เด็กที่เกิดปัญหาส่วนใหญ่จะมีเฉพาะกลุ่ม จะเป็นคนชั้นล่างที่ขาดการอบรมเลี้ยงดู เป็นเด็กกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีความพร้อมที่จะมีบุตร และส่งผลให้เด็กที่โตขึ้นมาขาดการดูแลและเป็นปัญหาสังคม

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

4. นักจิตวิทยา

นางปรารมย์ วีราวัตร อาจารย์แนะแนววิทยาลัยเทคนิคราชสีหิตาราม และทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยาประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ 10 ปี ตามคำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2557 เวลา 11.05 น.

ขณะที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่หรือทำหน้าที่อยู่นั้น ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร มีความเห็นในการเข้าไปมีส่วนสอบร่วมปากคำเด็ก ทั้งเด็กที่เป็นพยาน และผู้เสียหายผู้ต้องหาในกรณีที่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องทำหน้าที่นักจิตวิทยา ในพรบ.ความรุนแรงในครอบครัว เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบปากคำจะมีสหวิชาชีพ ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานสอบสวน ที่ปรึกษากฎหมาย (ทนายความ) นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ และอัยการ

กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวนเว้นแต่ว่าท้องที่นั้น ไม่มีพนักงานสอบสวนหญิงมีแต่พนักงานสอบสวนชายก็ต้องถามความยินยอมจากเด็กว่ายินยอมให้พนักงานสอบสวนชายเข้าร่วมสอบสวนหรือไม่ เนื่องจากสถานีตำรวจบางแห่งไม่มีพนักงานสอบสวนหญิงเด็กอาจจะร้องขอได้ซึ่งต้องย้ายสถานีที่แต่เด็กส่วนใหญ่จะยินยอมให้พนักงานสอบสวนชายเป็นผู้สอบสวนเพื่อความสะดวก แต่ถ้าเป็นพนักงานสอบสวนหญิงได้จะยิ่งดี เพราะในการสอบสวนถ้าเป็นผู้หญิงทั้งหมดจะดีมากในการสอบปากคำ ด้วยความเป็นหญิงจะทำให้รู้สึกเป็นเพศเดียวกัน ถ้าเป็นพนักงานสอบสวนชายจะเป็นเพศที่เหมือนกันกับคนที่มาทำร้ายเขา อาจเกิดความอายได้มากกว่าพนักงานสอบสวนหญิง และอัยการที่เป็นผู้หญิงจะช่วยให้เกิดความผ่อนคลายในการเล่า รวมถึงนักจิตวิทยา

จากการที่เคยเข้าร่วมฟังการสอบสวนมีที่ไหนบ้างที่มีพนักงานสอบสวนหญิง สน.ภาษีเจริญ สน.ท่าข้าม สน.บางขุนเทียน สน.เพชรเกษม และสน.ราษฎร์บูรณะ

เทคนิคในการสื่อสารของพนักงานสอบสวนหญิงที่ทำให้เด็กไว้วางใจ ใช้คำพูดในการตั้งคำถามที่เป็นกันเอง แต่งชุดลำลอง ไม่ใช่คำถามที่เป็นทางการมาก เพื่อลดความตึงเครียด

ข้อแนะนำแก่พนักงานสอบสวนหญิงด้านวิชาชีพ ด้านข้อกฎหมาย ว่าตั้งข้อกล่าวหาครบหรือไม่ บางท่านถ้าถามไม่ครบถ้วนก็จะใช้วิธีการสอบเพิ่ม ส่วนข้อแนะนำแก่พนักงานสอบสวนชายคือมีข้อแตกต่างด้านแนวคิด ไม่กล้าถามคำถามบางครั้งก็โยนมาให้เด็กจิตวิทยาช่วยถามแต่จะตั้งประเด็นคำถามมาให้ เพราะตามกฎหมายจะมีบางคำถามที่กระทบกระเทือนจิตใจของผู้เสียหาย อาจใช้วิธีการถามคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาได้ บางเรื่องถ้าพนักงานสอบสวนชายมีความคิดเห็นที่ต่างในด้านความเป็นหญิงเป็นชาย ส่วนใหญ่ถ้ามีคดีเกี่ยวกับทางเพศจะใช้พนักงาน

สอบสวนหญิง อัยการหญิง ซึ่งคำถามจะครอบคลุม ละเอียด ครอบคลุมประเด็น ในสหวิชาชีพ จะมีบทบาทของแต่ละคนและทุกคนจะช่วยกันเสริมเพิ่มเติมให้สมบูรณ์แบบ ไม่เคยที่จะไม่มีสหวิชาชีพ มิเช่นนั้นจะมีข้อด้วยกฎหมาย จะต้องถูกตีกลับ คำถามที่ใช้ถามเป็นอันดับแรกคืออายุเท่าไร ถ้ามีอายุเกิน 18 ปี แล้วไม่ต้องใช้สหวิชาชีพ

ควรมีพนักงานสอบสวนหญิงเพราะเป็นเรื่องของผู้หญิง ความรู้สึกที่เป็นผู้หญิงด้วยกันทำให้เกิดความคุ้นเคย ไม่อาย ไร้วางใจกันบุคลิกลักษณะของพนักงานสอบสวนหญิงอยากให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ยิ่งดี

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	ธนัญญ์ แจ็งสามสี
วัน เดือน ปี เกิด	27 พฤศจิกายน 2504
สถานที่เกิด	จังหวัดตรัง ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง นิติศาสตรบัณฑิต, 2525 สำนักอบรมแห่งเนติบัณฑิตยสภา เนติบัณฑิตไทย, 2530 มหาวิทยาลัยรามคำแหง นิติศาสตรมหาบัณฑิต, 2547 มหาวิทยาลัยรามคำแหง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, 2550 มหาวิทยาลัยรังสิต ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, 2557
ที่อยู่ปัจจุบัน	89/129 หมู่ที่ 1 ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73210
สถานที่ทำงาน	44/10 หมู่ที่ 5 ถนนบรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10107
สถานที่ทำงาน	บริษัท เสริมสงวนก่อสร้าง จำกัด
ตำแหน่งปัจจุบัน	ทนายความ, ที่ปรึกษากฎหมายประจำบริษัท